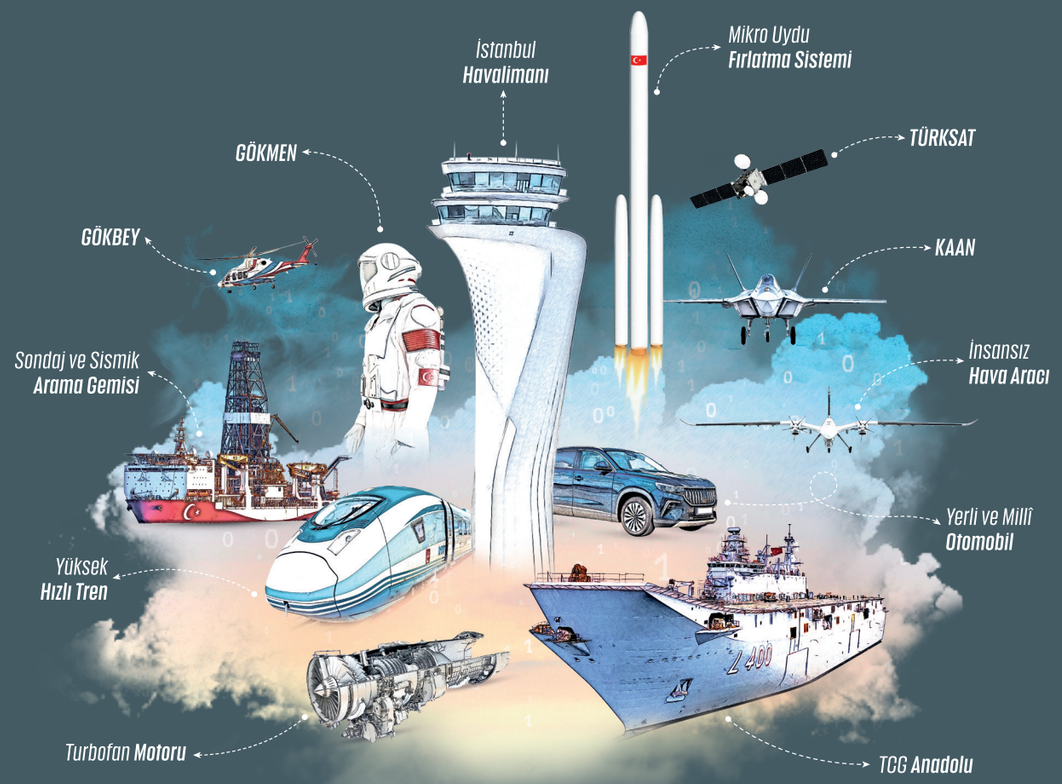
Bu kitaba sığmayan daha neler var!

eba
www.eba.gov.tr

Karekodu okut, bu kitapla ilgili EBA içeriklerine ulaş!

Teknoloji Yolculuğumuz

BU DERS KİTABI MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR.
PARA İLE SATILAMAZ.

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin Beşinci Maddesinin İkinci Fıkrası Çerçevesinde Bandrol Taşıması Zorunlu Değildir.

ORTAOKUL VE İMAM HATİP ORTAOKULU **DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ 7. Sınıf** Ders Kitabı

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI | ORTAOKUL VE İMAM HATİP ORTAOKULU | DERS KİTABI

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

7. Sınıf

ORTAOKUL VE İMAM HATİP ORTAOKULU

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

7. Sınıf

Ders Kitabı

Yazarlar

Dr. Osman CİNGÖZ
Dr. Zehra ATAK
Ali ÇİFTÇİ
Gülden DEMİR
Seçil KILIÇ
Şeyma ÖRNEK

DEVLET KİTAPLARI
Ankara, 2026

Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları No 11043
Ders Kitapları Dizisi No 2569

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

Editör
Prof. Dr. Mehmet KORKMAZ

Dil Uzmanı
Harun AYDIN

Görsel Tasarımcı
Çağdaş GÜLMEZ

Çoklu Ortam Tasarımcısı
Mehmet Mecnur DAĞ

Program Geliştirme Uzmanı
Dilek BERBER
Elif Betül BURAN

Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı
Şebnem YILMAZ ÖZTÜRK

Rehberlik Uzmanı
Abdullah ÖZGÜMÜŞ

ISBN 978-975-11-9939-3

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 22.06.2026 tarih ve 162383239 sayılı yazısı ile eğitim aracı olarak kabul edilmiştir. Kurulca bu kitabın kabul edilmiş olması ders kitabından yayınevi ve yazarın/yazarların sorumluluğunu kaldırmaz.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

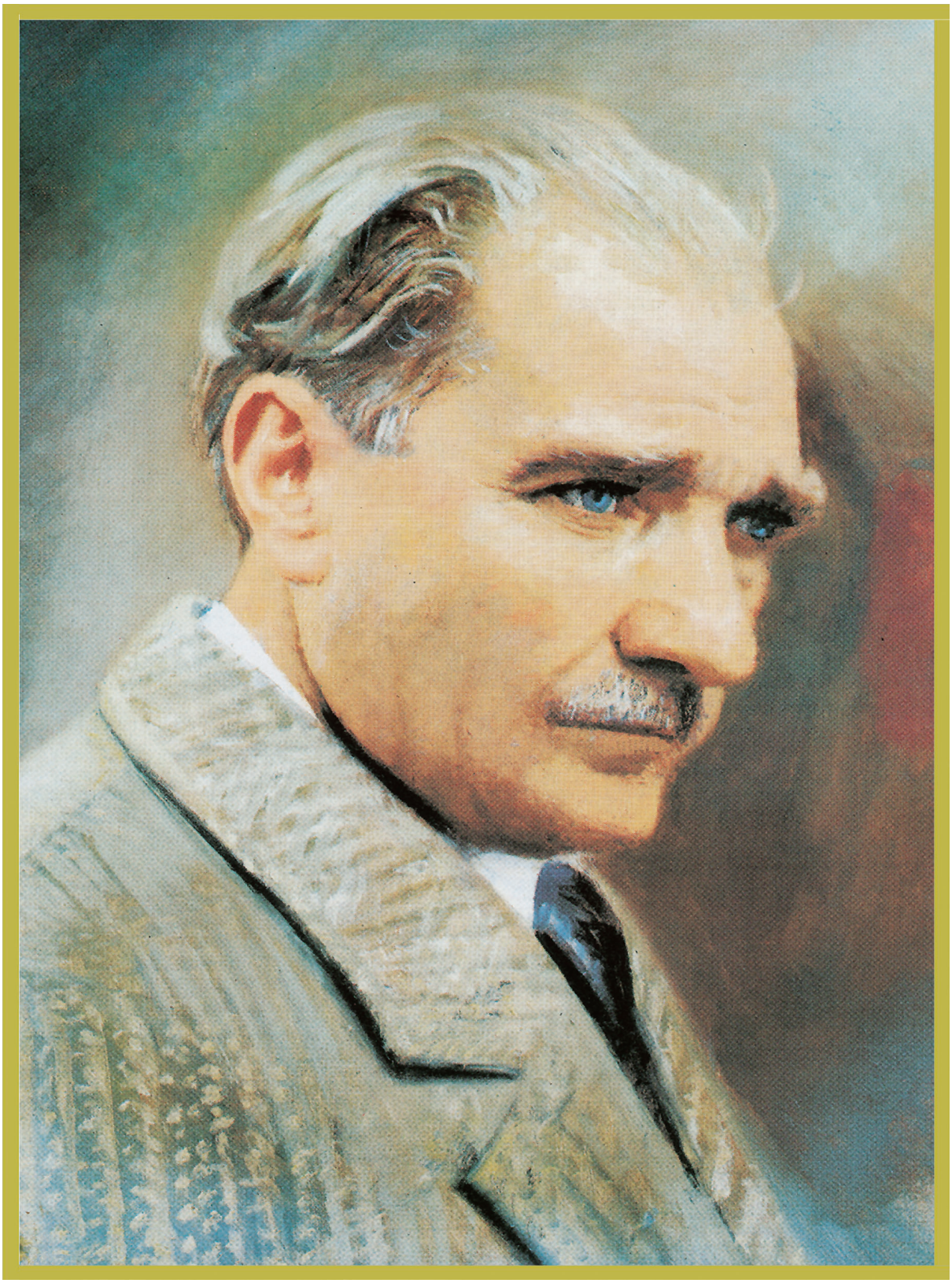
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

KİTABIN TANITIMI 8

1. ÜNİTE

MELEK VE AHİRET İNANCI 12
1.1. VARLIKLAR ÂLEMİ 14
1.2. DÜNYA VE AHİRET HAYATI 22
1.3. MELEK VE AHİRET İNANCININ İNSANA KAZANDIRDIKLARI 32
1.4. BİR SURE ÖĞRENİYORUM: NÂS SURESİ 37
1. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI 42
1. ÜNİTE SONNOTLAR 47

2. ÜNİTE

HAC, UMRE VE KURBAN 48
2.1. HAC VE UMRE İBADETİ 50
2.2. KURBAN İBADETİ 61
2.3. HAC VE KURBAN İBADETİNİN KÜLTÜRÜMÜZE YANSIMALARI 68
2.4. BİR SURE ÖĞRENİYORUM: KÂFİRUN SURESİ 75
2. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI 80
2. ÜNİTE SONNOTLAR 85

3. ÜNİTE

İSLAM DÜŞÜNCESİNDE YORUMLAR 86
3.1. DİN ANLAYIŞINDAKİ YORUM FARKLILIKLARI 88
3.2. İSLAM DÜŞÜNCESİNDE YORUM BİÇİMLERİ 94
3.3. KÜLTÜRÜMÜZDEKİ TASAVVUFİ YORUMLAR 106
3.4. ALEVİLİK BEKTAŞİLİK İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR VE CEM ERKÂNLARI 110
3. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI 116
3. ÜNİTE SONNOTLAR 121

4. ÜNİTE

PEYGAMBER OLARAK HZ. MUHAMMED 122
4.1. HZ. MUHAMMED'İN (SAV) DAVETİ: MEKKE DÖNEMİ 124
4.2. HİCRET 134
4.3. HZ. MUHAMMED'İN (SAV) DAVETİ: MEDİNE DÖNEMİ 140
4.4. BİR SURE ÖĞRENİYORUM: NASR SURESİ 149
4. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI 155
4. ÜNİTE SONNOTLAR 161

5. ÜNİTE

YAŞAYAN DÜNYA DİNLERİ 162
5.1. YAHUDİLİK 164
5.2. HRİSTİYANLIK 170
5.3. HİNDUİZM 176
5.4. BUDİZM 181
5. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI 186
5. ÜNİTE SONNOTLAR 191

PERFORMANS GÖREVİ DERECELİ PUANLAMA ANAHTARLARI VE DEĞERLENDİRME FORMLARI 192
SÖZLÜK 197
KAYNAKÇA 199
CEVAP ANAHTARI 202
GÖRSEL VE GENEL AĞ KAYNAKÇASI 202
TÜRKİYE'NİN MÜLKİ İDARE BÖLÜMLERİ İLE KARA VE DENİZ KOMŞULARI HARİTASI 203
TÜRK DÜNYASI HARİTASI 204

KİTABIN TANITIMI

Kitap ünitelerden oluşmaktadır. Her ünite başında ünite kapak sayfası yer almaktadır. Ünite kapaklarında o ünite adı, alt konu başlıkları, öğrenilecek kavramlar, öğrenme çıktıları verilmiştir. Ayrıca ünite e-içeriklerine erişim için karekod yerleştirilmiştir.

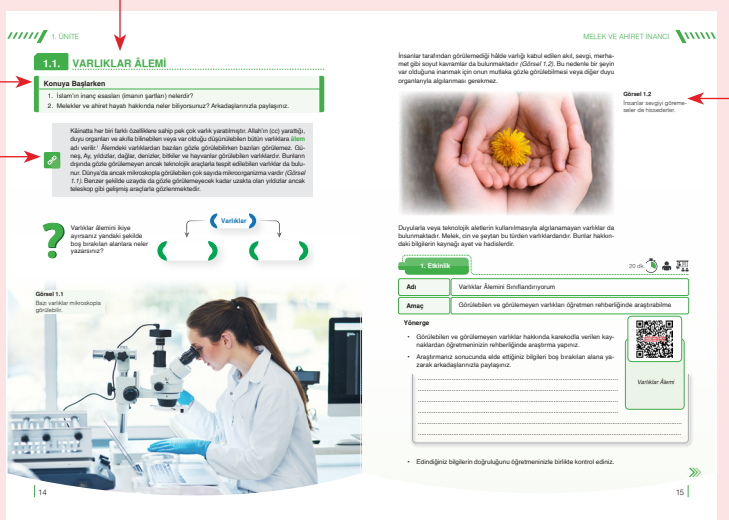

Kitap genelinde kullanılan tüm karekodlar tıklandığında veya akıllı cihazlarla okutulduğunda kitaba ait dijital içeriklere ulaşılabilmektedir.

Öğrencileri üniteye hazırlamayı amaçlayan ayet, metin, şiir, soru vb. alanı

Derse hazırlık ve ön değerlendirme yapılan "Konuya Başlarken" alanı

Konu başlığı

Görsel işaretçisi ve açıklaması

Öğrencilerin önceki öğrenmeleri ile ünite arasında köprü kurdukları alan

Öğrenme çıktılarının gerçekleşmesine yönelik etkinlikler

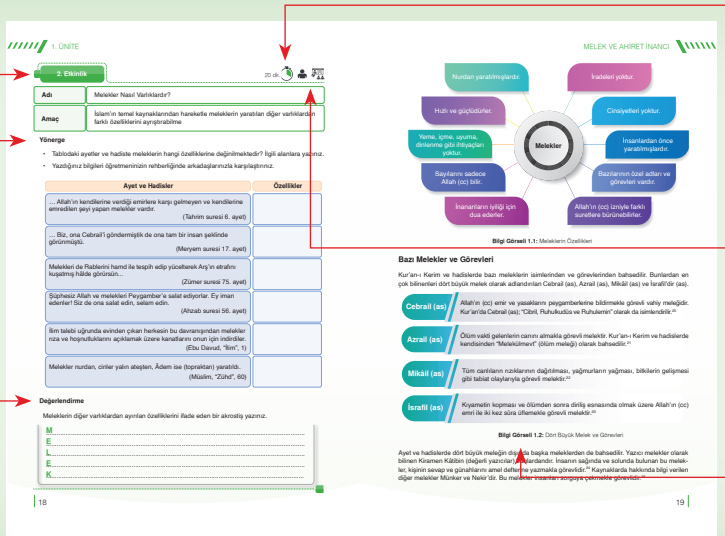
Etkinliğe ait yönerge bölümü

Etkinliğe ait değerlendirme bölümü

Etkinliğin süresini belirten sembol

Etkinliğin bireysel, grup hâlinde veya öğretmen rehberliğinde yapılacağını belirten sembol

Konuyla ilgili bilgi görseli

Konu ile ilgili ayetlerin paylaşıldığı alan

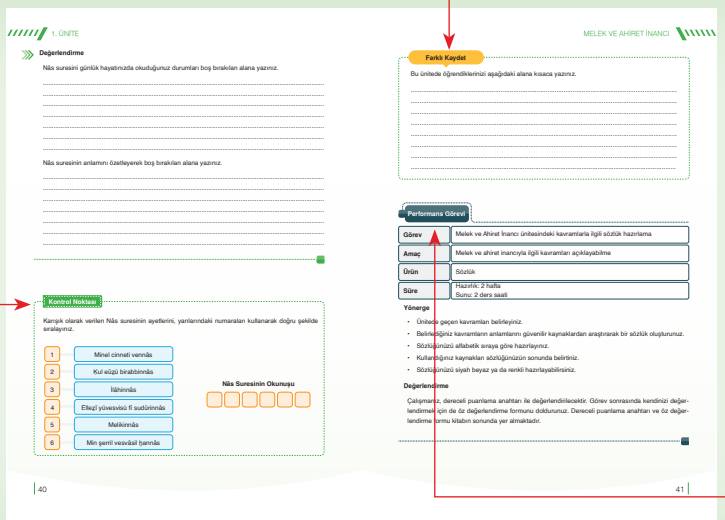
Konu ile ilgili destekleyici bilgilerin verildiği alan

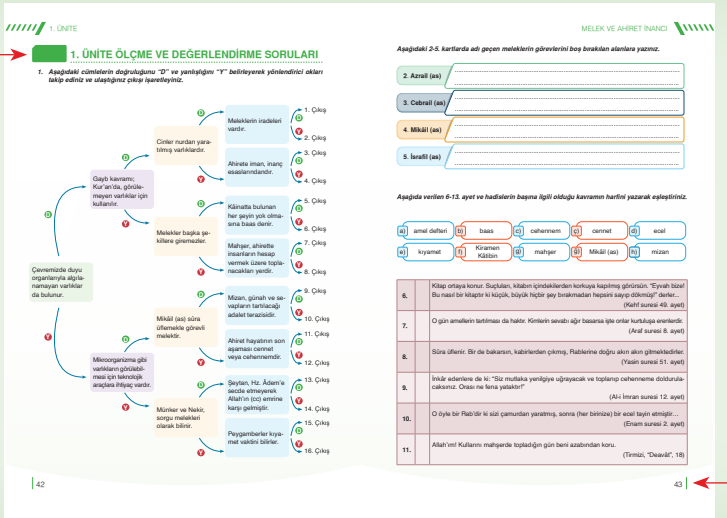
Öğrencilerin ünite sonunda öğrendikleri bilgileri not etmeleri için ayrılan yazı alanı

Öğrenilenleri pekiştirmek için konu sonlarında yer verilen "Kontrol Noktası" alanı

Öğrenilenlerin pekiştirilmesi ve geliştirmesi amacıyla verilen "Performans Görevi" alanı

Üniteye ait ölçme değerlendirme soruları

1. ÜNİTE

1. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

1. *Aşağıdaki cümlelerin doğruluğunu "D" ve yanlışlığını "Y" belirleyerek yönlendirici okları takip ediniz ve ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz.*

Çevremizde duyu organlarıyla algılamayan varlıklar da bulunur.
Gaybî kavramı; Kur'an'da, görülemeyen varlıklar için kullanılır.
Cinler nurdan yaratılmış varlıklardır.
Melekler başka şekillere girebilirler.
Mikroorganizma gibi varlıkların çıplakgözle görülmesi için teknolojik araçlara ihtiyaç vardır.
Melekler insan ve hayvanlara görünebilirler.
Ahirete iman, inanç esaslarındandır.
Kâinatta bulunan her şeyin yok olmasına baas denir.
Mikâil (as) sûra üflemekle görevli melektir.
Mahşer, ahirette insanların hesap vermek üzere toplanacakları yerdir.
Münker ve Nekir, sorgu melekleri olarak bilinir.
Ahiret hayatının son aşaması cennet veya cehennemdir.
Mizan, günah ve sevapların tartılacağı adalet terazisidir.
Şeytan, Hz. Âdem'e secde etmeyerek Allah'ın (cc) emrine karşı gelmiştir.
Peygamberler kıyamet vaktini bilirler.

1. Çıkış
2. Çıkış
3. Çıkış
4. Çıkış
5. Çıkış
6. Çıkış
7. Çıkış
8. Çıkış
9. Çıkış
10. Çıkış
11. Çıkış
12. Çıkış
13. Çıkış
14. Çıkış
15. Çıkış
16. Çıkış

42

MELEK VE AHİRET İNANCI

Aşağıdaki 2-5. kartlarda adı geçen meleklerin görevlerini boş bırakılan alanlara yazınız.

2. Azrail (as)
3. Cebrail (as)
4. Mikâil (as)
5. İsrafil (as)

Aşağıda verilen 6-13. ayet ve hadislerin başına ilgili olduğu kavramın harfini yazarak eşleştiriniz.

a) amel defteri b) baas c) cehennem ç) cennet d) ecel
e) kıyamet f) Kiramen Kâtibin g) mahşer ğ) Mikâil (as) h) mizan

6. Kitap ortaya konur. Suçluları, kitabın içindekilerden korkuya kapılmış görürsün. "Eyvah bize! Bu nasıl bir kitaptır ki küçük, büyük hiçbir şey bırakmadan hepsini sayıp dökmüş!" derler... (Kehf suresi 49. ayet)
7. O gün amellerin tartılması da haktır. Kimlerin sevabı ağır basarsa işte onlar kurtuluşa erenlerdir. (Araf suresi 8. ayet)
8. Sûra üflenir. Bir de bakarsın, kabirlerden çıkmış, Rablerine doğru akın akın gitmektedirler. (Yasin suresi 51. ayet)
9. İnkâr edenlere de ki: "Siz mutlaka yenilgiye uğrayacak ve toplanıp cehenneme doldurulacaksınız. Onası ne fena yataktır!" (Âl-i İmran suresi 12. ayet)
10. O öyle bir Rab'dir ki sizi çamurdan yaratmış, sonra (her birinize) bir ecel tayin etmiştir... (Enam suresi 2. ayet)
11. Allah'ım! Kullarını mahşerde topladığın gün beni azabından koru. (Tirmizi, "Deavât", 18)

43

Sayfa numaraları

Üniteye ait ek değerlendirme soruları

1. ÜNİTE

20.

Elif, kelebeklerin yaşam döngüsünün anlatıldığı fen bilimleri dersini büyük bir merakla dinliyordu. Öğretmeni, tırtılların önce yaprakların arasında beslenerek büyüdüğünü, ardından kendilerini bir kozanın içine hapsedenek hareketsiz kaldıklarını ve bir süre sonra kelebeğe dönüştüklerini açıklad. Elif, bu dönüşüm karşısında oldukça şaşkındı. Günlerce hiçbir hareket göstermeyen tırtıl rengârenk kanatları olan bir kelebek olarak hayata geri dönüdü.

O akşam, Elif öğrendiği bu bilgiyi ailesiyle paylaşarken babası ona şöyle dedi:

"Kelebeklerin yaşam döngüsü, Allah'ın (cc) doğada yarattığı mucizelerden biridir. Tıpkı bir tırtılın koza içinde hareketsiz kalıp sonra yepyeni bir görünüşle ortaya çıkması gibi biz de öldüğümüzde bedenimiz toprağa karışacak. Ama kıyamet günü geldiğinde Allah (cc) bizi yeniden dirilecek."

Bu metinde sözü edilen olay, aşağıdaki ayetlerden hangisi ile ilgilidir?

A) Kıyamet günü için adalet terazileri kuracağız. Öyle ki hiçbir kimseye zerre kadar zulmedilmeyecek. (Yapılan iş) bir hardal taneси ağırlığınca da olsa, onu getirip ortaya koyacağız. Hesap görücü olarak biz yeteriz. (Enbiya suresi 47. ayet)

B) O gün amellerin tartılması da haktır. Kimlerin sevabı ağır basarsa işte onlar kurtuluşa erenlerdir. (Araf suresi 8. ayet)

C) Siz cansız (henüz yok) iken sizi diriten (dünyaya getiren) Allah'ı nasıl inkâr ediyorsunuz? Sonra sizleri öldürecek, sonra yine diriltecektir. En sonunda O'na döndürüleceksiniz. (Bakara suresi 28. ayet)

D) Allah'a karşı gelmekten sakınanlara va'dolunan cennetin durumu şudur: Onun içinden ırmaklar akar, yemişleri ve gölgeleri devamlıdır. İşte bu, Allah'a karşı gelmekten sakınanların sonudur... (Rad suresi 35. ayet)

"1. Ünite Ek Değerlendirme Soruları" e-içeriğine kareKodla ulaşabilirsiniz.

46

MELEK VE AHİRET İNANCI

1. ÜNİTE SONNOTLAR

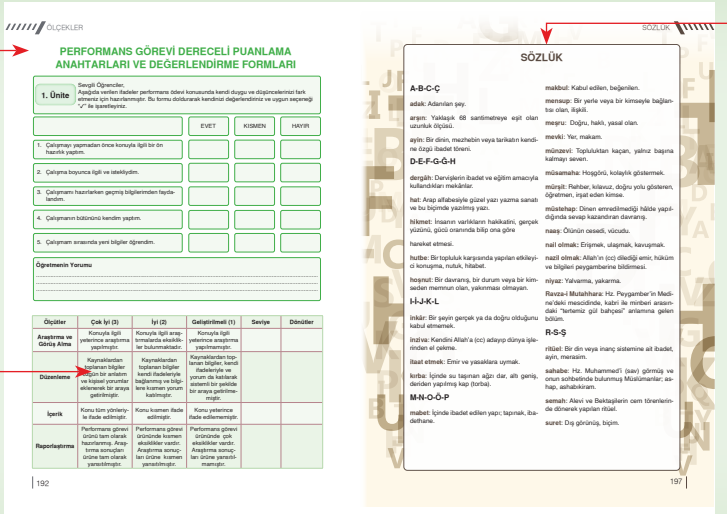
1 bk. Sürmeli vd., "Ölem", 14.
2 bk. "gayb", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 105.
3 bk. Âl-i İmran suresi 179. ayet.
4 Bakara suresi 285. ayet.
5 bk. "melek", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 229.
6 Zariyat suresi 56. ayet.
7 bk. Işık, "Cin Sûresi", 8/11; Sebe suresi 14. ayet.
8 bk. Kehf suresi 50. ayet.
9 bk. Araf suresi 18. ayet.
10 bk. Isra suresi 70. ayet.
11 Bakara suresi 30. ayet.
12 Bakara suresi 30. ayet.
13 Bakara suresi 30. ayet.
14 Bakara suresi 31. ayet.
15 Bakara suresi 32. ayet.
16 Bakara suresi 33. ayet.
17 Bakara suresi 34. ayet.
18 Araf suresi 12. ayet.
19 Araf suresi 13. ayet.
20 bk. Yavuz - Ünal, "Cebrâîl", 7/202.
21 bk. Kılavuz, "Azrâîl", 4/350.
22 bk. Cebeci, "Mikâîl", 30/45.
23 bk. Cebeci, "İsrâfîl", 23/180.
24 bk. Üzüm, "Kirâmen Kâtibîn", 26/59-60.
25 bk. Toprak, "Münker ve Nekir", 32/14-15.
26 Mülk suresi 2. ayet.
27 bk. Uludağ, "Dünya", 10/23-25.
28 bk. Ankebut suresi 64. ayet.
29 bk. Yavuz, "Ahiret", 3/28.
30 bk. Topaloğlu, "Ahiret", 1/543-544.
31 Bakara suresi 4. ayet.
32 Neml suresi 2-3. ayetler.
33 bk. Topaloğlu, "Ahiret", 1/544-547.
34 bk. "ömür", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 130.
35 bk. "ecel", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 65-66.
36 bk. "kıyamet", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 205.
37 bk. "bas'ı", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 33.
38 bk. "mahşer", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 220.
39 bk. "amel defteri", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 17.
40 bk. "mizan", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 241-242.
41 bk. "cennet", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 48.
42 bk. "cehennem", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 46.
43 bk. Kılavuz, "Akaid", 1/120-132.
44 bk. Gürkan, "Ölüm", 34/52.
45 bk. Müminun suresi 99-100. ayetler.
46 Al-i Imran suresi 185. ayet.
47 bk. Topaloğlu, "Ahiret", 1/546.
48 bk. İnfitar suresi 1-5. ayetler.
49 Araf suresi 187. ayet, Muhammed suresi 18. ayet.
50 bk. Şentürk - Yazıcı, *İslam İlmihali*, 47.
51 Nahl suresi 38. ayet.
52 bk. "hayır", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 125.
53 Mülk suresi 24. ayet.
54 Yasin suresi 65. ayet.
55 bk. Kehf suresi 49. ayet.
56 Karia suresi 6-11. ayetler.
57 Tevbe suresi 72. ayet.
58 bk. Topaloğlu, "Cennet (Cennetin İsimleri)", 7/376-377.
59 Tevbe suresi 68. ayet.
60 bk. Zilzal suresi 7-8. ayetler.
61 Mümin Suresi 17. ayet.
62 Nisa suresi 40. ayet.
63 Enam suresi 160. ayet.
64 bk. Zümer suresi 53. ayet, Al-i İmran suresi 89. ayet.
65 bk. Şûra suresi 5. ayet, Rad suresi 11. ayet.
66 bk. Müminun suresi 115. ayet, Sad suresi 27. ayet.
67 bk. Nahl suresi 90. ayet.
68 bk. Yaşaroğlu, "Nâs Sûresi", 32/392-393.
69 bk. "Nâs suresi", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 275.
70 bk. Tirmizi, "Deavât", 21.
71 Nesai, "İstiâze", 1.
72 bk. Tirmizi, "Fedâilü'l-Kur'ân", 12.

47

Üniteye ait sonnotlar

Dereceli puanlama anahtarı

Öz değerlendirme formu

ÖLÇEKLER

PERFORMANS GÖREVİ DERECELİ PUANLAMA ANAHTARLARI VE DEĞERLENDİRME FORMLARI

1. Ünite

Sevgili Öğrenciler,
Aşağıda verilen ifadeler performans ödevi konusunda kendi duygu ve düşüncelerinizi fark etmeniz için hazırlanmıştır. Bu formu doldurarak kendinizi değerlendirmiş ve uygun seçeneği "✓" ile işaretleyiniz.

	EVET	KISMEN	HAYIR
1. Çalışmayı yapmadan önce konuyla ilgili bir ön hazırlık yaptım.			
2. Çalışma boyunca ilgili ve istekliydim.			
3. Çalışmamı hazırlarken geçmiş bilgilerimden faydalandım.			
4. Çalışmamın bütününü kendim yaptım.			
5. Çalışmam sırasında yeni bilgiler öğrendim.			

Öğretmenin Yorumu

Ölçütler	Çok İyi (3)	İyi (2)	Geliştirilmeli (1)	Seviye	Dönütler
Araştırma ve Görüş Alma	Konuyla ilgili yeterince araştırma yapılmıştır.	Konuyla ilgili araştırmalarda eksiklikler bulunmaktadır.	Konuyla ilgili yeterince araştırma yapılmamıştır.		
Düzenleme	Kaynaklardan toplanan bilgiler özgün bir anlatım ve kişisel yorumlar eklenerek bir araya getirilmiştir.	Kaynaklardan toplanan bilgiler kendi ifadeleriyle bağlılmış ve bilgilene kısmen yorum katılmıştır.	Kaynaklardan toplanan bilgiler, kendi ifadeleriyle ve yorum da katılarak sistemli bir şekilde bir araya getirilmemiştir.		
İçerik	Konu tüm yönleriyle ifade edilmiştir.	Konu kısmen ifade edilmiştir.	Konu yeterince ifade edilememiştir.		
Raporlaştırma	Performans görevi ürünü tam olarak hazırlanmış. Araştırma sonuçları tüm olarak yansıtılmıştır.	Performans görevi ürününde kısmen eksiklikler vardır. Araştırma sonuçları ürüne kısmen yansıtılmıştır.	Performans görevi ürününde çok eksiklikler vardır. Araştırma sonuçları ürüne yansıtılmamıştır.		

192

SÖZLÜK

SÖZLÜK

A-B-C-Ç

adak: Adanılan şey.

arşın: Yaklaşık 68 santimetreye eşit olan uzunluk ölçüsü.

ayîn: Bir dinin, mezhebin veya tarikatın kendine özgü ibadet töreni.

D-E-F-G-Ğ-H

dergâh: Dervişlerin ibadet ve eğitim amacıyla kullandıkları mekânlar.

hat: Arap alfabesiyle güzel yazı yazma sanatı ve bu biçimde yazılmış yazı.

hikmet: İnsanın varlıkların hakikatini, gerçek yüzünü, gücü oranında bilip ona göre hareket etmesi.

hutbe: Bir topluluk karşısında yapılan etkileyici konuşma, nutuk, hitabet.

hoşnut: Bir davranış, bir durum veya bir kimseden memnun olan, yakınmasa olmayan.

I-İ-J-K-L

inkâr: Bir şeyin gerçek ya da doğru olduğunu kabul etmemek.

iniziyo: Kendini Allah'a (cc) adayıp dünya işlerinden el çekme.

itaat etmek: Emir ve yasaklara uymak.

kırba: İçinde su taşınan ağzı dar, alt geniş, deriden yapılmış kap (torba).

M-N-O-Ö-P

mabet: İçinde ibadet edilen yapı; tapınak, ibadethane.

makbul: Kabul edilen, beğenilen.

mensup: Bir yerle veya bir kimseyle bağlantısı olan, ilişkili.

meşru: Doğru, hakkı, yasal olan.

mevki: Yer, makam.

müntesi: Topluluktan kaçan, yalnız başına kalmayı seven.

müsamaha: Hoşgörü, kolaylık göstermek.

mürşit: Rehber, kılavuz, doğru yolu gösteren, öğretmen, irşat eden kimse.

müstehap: Dinen emredilmediği hâlde yapıldığında sevap kazandıran davranış.

naaş: Ölünün cesedi, vücudu.

nail olmak: Erişmek, ulaşmak, kavuşmak.

nazil olmak: Allah'ın (cc) dilediği emir, hüküm ve bilgileri peygamberine bildirmesi.

niyaz: Yalvarma, yakarma.

Ravza-i Mutahhara: Hz. Peygamber'in Medine'deki mescidinde, kabri ile minberi arasındaki "herkenci gül bahçesi" anlamına gelen bölüm.

R-S-Ş

ritüel: Bir din veya inanç sistemine ait ibadet, ayin, merasim.

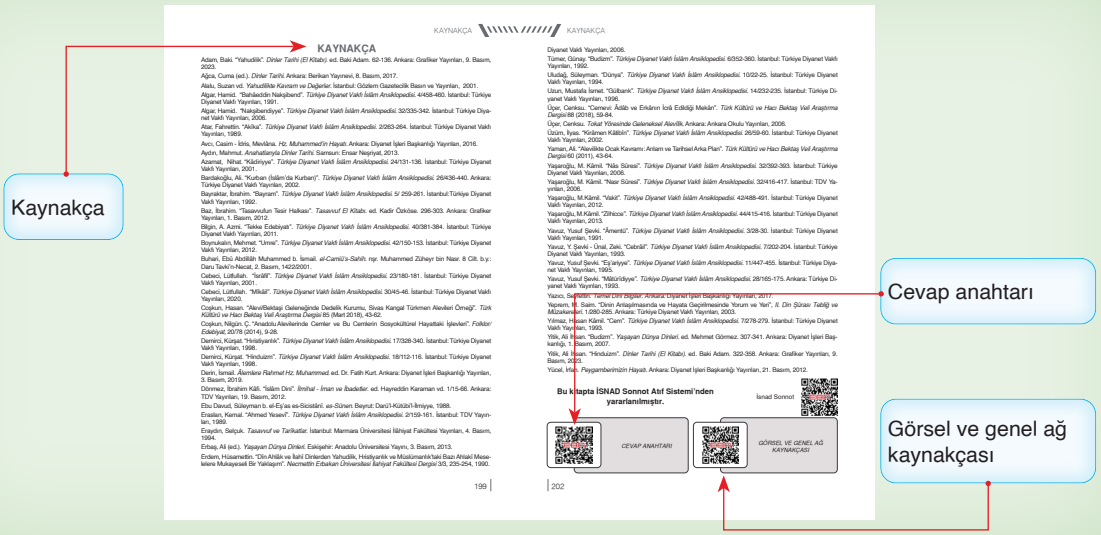
sahabe: Hz. Muhammed'i (sav) görmüş ve onun sohbetinde bulunmuş Müslümanlar; asehap, ashabıkiram.

semah: Alevi ve Bektaşilerin cem törenlerinde dönerek yapılan ritüel.

suret: Dış görünüş, biçim.

197

Sözlük

Kullanılan Semboller

Bireysel etkinlik

Rehberli etkinlik

Sonraki sayfada devam eden etkinlik

Grup etkinliği

Etkinliğin başladığı yer

Önceki sayfada başlayan etkinlik

Etkinliğin süresi

Etkinliğin bittiği yer

Köprü kurma

Ayet kutusu

Bilgi kutusu

Kısaltmalar

as	: aleyhisselam
bk.	: bakınız
b.y.	: basım yeri yok
C	: cilt
cc	: cellecelalüh
çev.	: çeviren
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
dk.	: dakika
ed.	: editör
Hz.	: Hazreti
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı

MÖ	: Milattan önce
nşr.	: neşreden
öl.	: ölüm
ra	: radıyallahuanh
sav	: Sallallahü aleyhi vesellem
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
y.y.	: yayıncı yok

Kitap genelinde kullanılan metinlerin imla ve noktalamasında aslına sadık kalınmıştır. Ara metin ve etkinlik metinleri aslına sadık kalınarak kısaltılmıştır.

MELEK VE AHİRET İNANCI

1. Ünite

Anahtar Kavramlar

- ahiret
- âlem
- gayb
- kıyamet
- melek

Ünite Dosyası

İçerik Çerçevesi

1.1. Varlıklar Âlemi
1.2. Dünya ve Ahiret Hayatı
1.3. Melek ve Ahiret İnancının İnsana Kazandırdıkları
1.4. Bir Sure Öğreniyorum: Nâs Suresi

Ünite Sunusu

Bu ünitede sizlerden

- melekleri sınıflandırabilmeniz,
- ahiret hayatının aşamalarını çözümleyebilmeniz,
- melek ve ahiret inancının insana kazandırdıkları konusunda analitik düşünebilmeniz,
- Nâs suresini ve bu surenin anlamını okuyarak yorumlayabilmeniz

beklenmektedir.

Üniteye Başlarken

Allah'ın (cc) yarattığı her şeyi göremeyiz,
Varlığını hissederiz fakat el süremeyiz.

Duyulmaz kelebeğin kanadından çıkan ses,
Havayı görmesek de alırız nefes nefes.

Isıtır, aydınlatır, motorları işletir,
Elektrik denilen gücü kim görebilir?

Hiçbir göze görünmez meyvenin tadı,
Güllerin kokusunu gözle gören olmadı.
(…)

(Gökhan Evliyaoğlu, *Çocuk ve Dua*, 15)

1. Bu şiirde hangi varlıklardan bahsedilmektedir?
2. Göremediğimiz ya da duyamadığımız varlıkların da olduğunu kabul etmemizin sebebi ne olabilir? Düşüncelerinizi yukarıdaki şiire göre açıklayınız.

1.1. VARLIKLAR ÂLEMİ

Konuya Başlarken

1. İslam'ın inanç esasları (imanın şartları) nelerdir?
2. Melekler ve ahiret hayatı hakkında neler biliyorsunuz? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

Kâinatta her biri farklı özelliklere sahip pek çok varlık yaratılmıştır. Allah'ın (cc) yarattığı, duyu organları ve akılla bilinebilen veya var olduğu düşünülebilen bütün varlıklara **âlem** adı verilir.[1] Âlemdeki varlıklardan bazıları gözle görülebilirken bazıları görülemez. Güneş, Ay, yıldızlar, dağlar, denizler, bitkiler ve hayvanlar görülebilen varlıklardır. Bunların dışında gözle görülemeyen ancak teknolojik araçlarla tespit edilebilen varlıklar da bulunur. Dünya'da ancak mikroskopla görülebilen çok sayıda mikroorganizma vardır *(Görsel 1.1)*. Benzer şekilde uzayda da gözle görülemeyecek kadar uzakta olan yıldızlar ancak teleskop gibi gelişmiş araçlarla gözlenmektedir.

Varlıklar âlemini ikiye ayırsanız yandaki şekilde boş bırakılan alanlara neler yazarsınız?

Görsel 1.1
Bazı varlıklar mikroskopla görülebilir.

İnsanlar tarafından görülemediği hâlde varlığı kabul edilen akıl, sevgi, merhamet gibi soyut kavramlar da bulunmaktadır *(Görsel 1.2)*. Bu nedenle bir şeyin var olduğuna inanmak için onun mutlaka gözle görülebilmesi veya diğer duyu organlarıyla algılanması gerekmez.

Görsel 1.2
İnsanlar sevgiyi görememeseler de hissederler.

Duyularla veya teknolojik aletlerin kullanılmasıyla algılanamayan varlıklar da bulunmaktadır. Melek, cin ve şeytan bu türden varlıklardandır. Bunlar hakkındaki bilgilerin kaynağı ayet ve hadislerdir.

1. Etkinlik

20 dk.

Adı	Varlıklar Âlemini Sınıflandırıyorum
Amaç	Görülebilen ve görülemeyen varlıkları öğretmen rehberliğinde araştırabilme

Yönerge

- Görülebilen ve görülemeyen varlıklar hakkında karekodla verilen kaynaklardan öğretmeninizin rehberliğinde araştırma yapınız.
- Araştırmanız sonucunda elde ettiğiniz bilgileri boş bırakılan alana yazarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

Varlıklar Âlemi

.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Edindiğiniz bilgilerin doğruluğunu öğretmeninizle birlikte kontrol ediniz.

Değerlendirme

Aşağıdaki kavramları, yanlarındaki sayıları kullanarak ilgili oldukları alana yazınız.

bitki 1 | merhamet 2 | kedi 3 | zekâ 4 | dağ 5 | insan 6 | kablosuz ağ 7 | melek 8 | mikrop 9 | şeytan 10

Görülebilen Varlıklar	Görülemeyen Varlıklar

Görülemeyen varlıklarla ilgili bilgiler Kur'an-ı Kerim'de "gayb" kavramıyla ifade edilir. **Gayb** (gaip), sözlükte "görünmez âlem, göz önünde olmayan, nerede olduğu bilinmeyen" anlamlarına gelir. Gelecek zaman ve gelecek zaman içerisinde gerçekleşecek olaylar da gayb olarak isimlendirilir.[2] Melek, cin ve şeytan gayb âlemine ait varlıklardır. Kur'an-ı Kerim'de gaybı yalnızca Allah'ın (cc) bildiği ifade edilmektedir. İnsanlar, gaybı bilemez ancak peygamberler Allah'ın (cc) bildirdiği kadarıyla gaipten haberdar olabilir.[3] Bu nedenle Kur'an-ı Kerim ve sünnet, görülemeyen varlıklar hakkında bilgilerin yer aldığı temel kaynaklardır.

Ayet Kutusu

Gaybın anahtarları yalnızca O'nun katındadır. Onları ancak O bilir. Karada ve denizde olanı da bilir. Hiçbir yaprak düşmez ki onu bilmesin...

(Enam suresi 59. ayet)

Gözle görülemeyen varlıklardan olan **melekler**, Allah'ın (cc) emirlerine itaat etmekle görevli, nurdan yaratılmış varlıklardır. Onların varlığına inanmak İslam'ın inanç esasları arasında yer almaktadır. Kur'an-ı Kerim'de **"Peygamber, Rabbinden kendisine indirilene iman etti, müminler de (iman ettiler). Her biri; Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine iman ettiler..."**[4] buyrulmaktadır. Buna göre her mümin Allah'a (cc) imanla birlikte meleklerin varlığına da iman etmekle sorumludur.[5]

Gözle görülemeyen bir diğer varlık türü cinlerdir. Cinlerle ilgili bilgiler, ayet ve hadislerde yer almaktadır. Zariyat suresinde **"Ben cinleri ve insanları ancak bana kulluk etsinler diye yarattım."**[6] buyrulmaktadır. Bu ayetten cinlerin de insanlar gibi Allah'ın (cc) emir ve yasaklarından sorumlu varlıklar olarak yaratıldığı anlaşılmaktadır. Onların da iman edenleri ve inkâr edenleri bulunmaktadır. Cinlerle iletişim kurarak onlardan gelecekle ilgili haber aldığını iddia eden insanlara inanmak doğru değildir.[7]

Kur'an-ı Kerim'de şeytanın da cinlerden olduğu açıkça belirtilmiştir.[8] Şeytan, Allah'ın (cc) emrine isyan etmiş ve bu yüzden Allah (cc) tarafından cezalandırılmıştır.[9] Bu olay Bakara ve Araf surelerinde detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

Hz. Âdem kıssasından çıkardığınız dersleri yazınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Hz. Âdem Kıssası

İlk insan ve ilk peygamber olan Hz. Âdem'in yaratılışı, diğer insanların yaratılışından farklıdır. Yüce Allah Hz. Âdem'i topraktan yaratmış, onu ve neslini diğer varlıklardan üstün kılmıştır.[10] Kur'an-ı Kerim'de Hz. Âdem'in yaratılışı şöyle anlatılır: **"Hani, Rabbin meleklere, 'Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım.' demişti."**[11] Melekler bu yaratılışı tam olarak kavrayamadıkları için **" 'Orada bozgunculuk yapacak, kan dökecek birini mi yaratacaksın? Oysa biz sana hamdederek daima seni tespih ve takdis ediyoruz.' dediler."**[12] Melekler, bu soruyla Hz. Âdem'in yeryüzünün halifesi olarak yaratılmasının sebebini öğrenmek istedi. **"Allah da 'Ben sizin bilmediğinizi bilirim.'..."**[13] diye onlara cevap verdi.

"Allah (cc) Hz. Âdem'e varlıkların ismini öğretti. Sonra da bu varlıkları meleklere göstererek 'Eğer doğru söyleyenler iseniz haydi bana bunların isimlerini bildirin.' dedi."[14] Allah'ın (cc) bu emrine karşı **"Melekler 'Seni bütün eksikliklerden uzak tutarız. Senin bize öğrettiklerinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Şüphesiz her şeyi hakkıyla bilen, her şeyi hikmetle yapan sensin.' dediler."**[15] Bunun üzerine Allah (cc) şöyle buyurdu: **" 'Ey Âdem! Onlara bunların isimlerini söyle.' Âdem, meleklere onların isimlerini bildirince Allah, 'Size, göklerin ve yerin gaybını şüphesiz ki ben bilirim, yine açığa vurduklarınızı da gizli tuttuklarınızı da ben bilirim demedim mi?' dedi."**[16] Böylece melekler insanın üstün bir varlık olarak yaratıldığını anladı.

Yüce Allah şöyle buyurdu: **"Hani meleklere, 'Âdem için saygı ile eğilin.' demiştik de İblis hariç bütün melekler hemen saygı ile eğilmişler, İblis (bundan) kaçınmış, büyüklük taslamış ve kâfirlerden olmuştu."**[17] Allah'ın (cc) bu emrine sadece iblis (şeytan) karşı çıktı. Bunun üzerine Allah (cc) **" 'Sana emrettiğim zaman seni saygı ile eğilmekten ne alıkoydu?' dedi. (O da) 'Ben ondan hayırlıyım. Çünkü beni ateşten yarattın. Onu ise çamurdan yarattın.' dedi."**[18] Şeytan, kendisinin ateşten yaratılmasını üstünlük sebebi görerek kibirlendi ve Allah'ın (cc) emrine isyan etti. Allah (cc) da bunun üzerine **"Şimdi in aşağı oradan. Çünkü senin orada büyüklük taslamak haddine değil! Hemen çık! Çünkü sen aşağılıklardansın."**[19] buyurarak onu cennetten kovdu. Şeytan bu durumdan dolayı insanı suçladı. Böylece o, Allah'a (cc) inanan ve inancının gereğini yerine getirmeye çalışanlara kıyamete kadar düşman oldu.

Görsel 1.3

2. Etkinlik

20 dk.

Adı	Melekler Nasıl Varlıklardır?
Amaç	İslam'ın temel kaynaklarından hareketle meleklerin yaratılan diğer varlıklardan farklı özelliklerini ayrıştırabilme

Yönerge

- Tablodaki ayetler ve hadiste meleklerin hangi özelliklerine değinilmektedir? İlgili alanlara yazınız.
- Yazdığınız bilgileri öğretmeninizin rehberliğinde arkadaşlarınızla karşılaştırınız.

Ayet ve Hadisler	Özellikler
… Allah'ın kendilerine verdiği emirlere karşı gelmeyen ve kendilerine emredilen şeyi yapan melekler vardır. (Tahrim suresi 6. ayet)	
… Biz, ona Cebrail'i göndermiştik de ona tam bir insan şeklinde görünmüştü. (Meryem suresi 17. ayet)	
Melekleri de Rablerini hamd ile tespih edip yücelterek Arş'ın etrafını kuşatmış hâlde görürsün... (Zümer suresi 75. ayet)	
Şüphesiz Allah ve melekleri Peygamber'e salat ediyorlar. Ey iman edenler! Siz de ona salat edin, selam edin. (Ahzab suresi 56. ayet)	
İlim talebi uğrunda evinden çıkan herkesin bu davranışından melekler rıza ve hoşnutluklarını açıklamak üzere kanatlarını onun için indirdiler. (Ebu Davud, "İlim", 1)	
Melekler nurdan, cinler yalın ateşten, Âdem ise (topraktan) yaratıldı. (Müslim, "Zühd", 60)	

Değerlendirme

Meleklerin diğer varlıklardan ayırılan özelliklerini ifade eden bir akrostiş yazınız.

M .....
E .....
L .....
E .....
K .....

Bilgi Görseli 1.1: Meleklerin Özellikleri

Bazı Melekler ve Görevleri

Kur'an-ı Kerim ve hadislerde bazı meleklerin isimlerinden ve görevlerinden bahsedilir. Bunlardan en çok bilinenleri dört büyük melek olarak adlandırılan Cebrail (as), Azrail (as), Mikâil (as) ve İsrafil'dir (as).

Cebrail (as)	Allah'ın (cc) emir ve yasaklarını peygamberlerine bildirmekle görevli vahiy meleğidir. Kur'an'da Cebrail (as); "Cibril, Ruhulkudüs ve Ruhulemin" olarak da isimlendirilir.[20]
Azrail (as)	Ölüm vakti gelenlerin canını almakla görevli melektir. Kur'an-ı Kerim ve hadislerde kendisinden "Melekülmevt" (ölüm meleği) olarak bahsedilir.[21]
Mikâil (as)	Tüm canlıların rızıklarının dağıtılması, yağmurların yağması, bitkilerin gelişmesi gibi tabiat olaylarıyla görevli melektir.[22]
İsrafil (as)	Kıyametin kopması ve ölümden sonra diriliş esnasında olmak üzere Allah'ın (cc) emri ile iki kez sûra üflemekle görevli melektir.[23]

Bilgi Görseli 1.2: Dört Büyük Melek ve Görevleri

Ayet ve hadislerde dört büyük meleğin dışında başka meleklerden de bahsedilir. Yazıcı melekler olarak bilinen Kiramen Kâtibin (değerli yazıcılar) bunlardandır. İnsanın sağında ve solunda bulunan bu melekler, kişinin sevap ve günahlarını amel defterine yazmakla görevlidir.[24] Kaynaklarda hakkında bilgi verilen diğer melekler Münker ve Nekir'dir. Bu melekler insanları sorguya çekmekle görevlidir.[25]

3. Etkinlik

20 dk.

Adı	Meleklerin Görevleri
Amaç	• Meleklerin görevlerini tasnif edebilme • Melekleri görevlerine göre etiketleyebilme

Yönerge

- Tabloda verilen ayet ve hadislerde yer alan meleklerin isimlerini ve görevlerini karşısındaki alana yazınız.

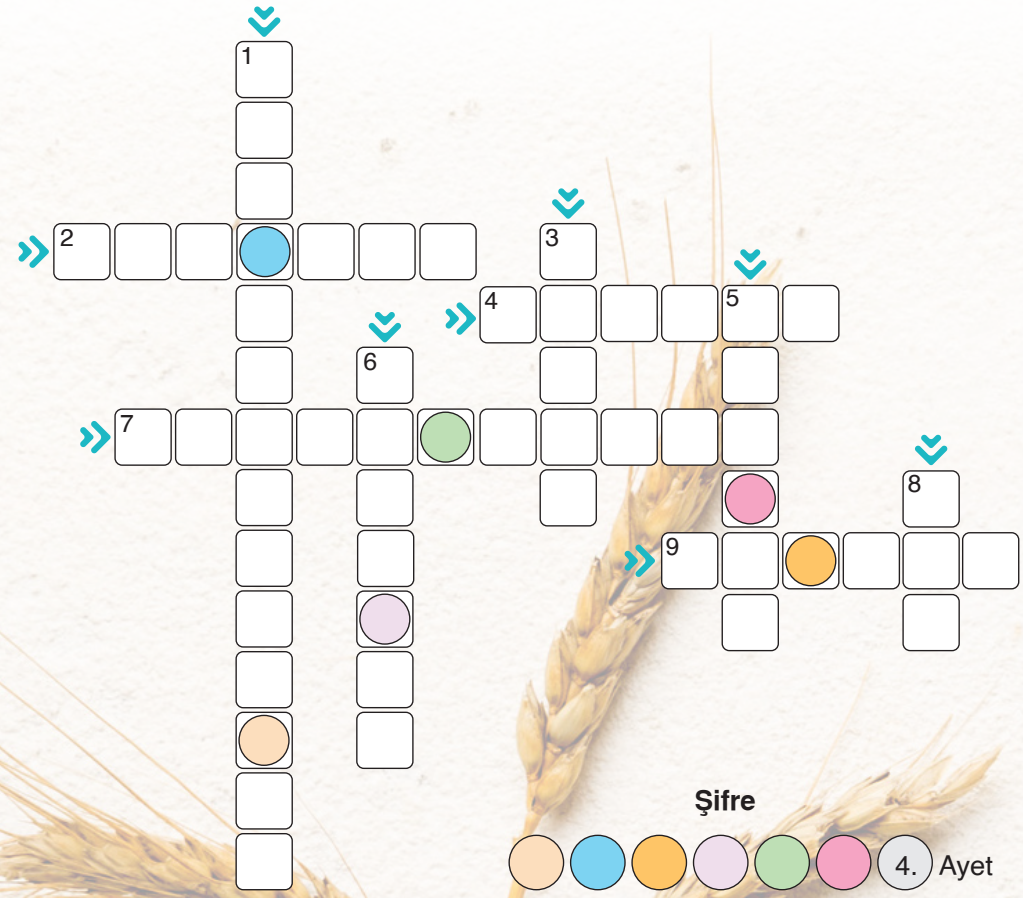
Ayet ve Hadisler	İsmi	Görevi
De ki: "Sizin için görevlendirilen ölüm meleği canınızı alacak, sonra Rabbinize döndürüleceksiniz." (Secde suresi 11. ayet)		
Üstelik, biri insanın sağ tarafında, biri sol tarafında oturmuş iki alıcı melek de (onun yaptıklarını) alıp kaydetmektedir. İnsan hiçbir söz söylemez ki onun yanında (yaptıklarını) gözetleyen (ve kaydeden) hazır bir melek bulunmasın. (Kaf suresi 17-18. ayetler)		
Sûra üflenir ve Allah'ın dilediği kimseler dışında göklerdeki herkes ve yerdeki herkes ölür. Sonra ona bir daha üflenir, bir de bakarsın onlar kalkmış bekliyorlar. (Zümer suresi 68. ayet)		
İman edenlere sebat kazandırsın, müslümanlara rehber ve müjde olsun diye Rabbin tarafından bir gerçek olmak üzere Kur'an'ı Ruhulkudüs'ün indirdiğini söyle. (Nahl suresi 102. ayet)		
Mümin bir kimse kabrine konulduğunda ve onun için melekler gelip sorguya çekildiğinde mümin: 'Ben şehadet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur. Yine şehadet ederim ki, Muhammed Allah'ın Rasulüdür' diye şehadet eder... (Buhari, "Cenâiz", 86)		
... Gökten inen yağmur, yerden biten bitki ona emanet edildi… (bk. İbni Ebu Şeybe, "Musannef, Zühd", 47)		

Değerlendirme

Tabloda yer alan meleklerin isim ve görevlerini içeren bilgi kartları hazırlayınız. Hazırladığınız bilgi kartlarını ürün dosyanıza ekleyiniz.

Kontrol Noktası

Aşağıda tanımları verilen kavramları ilgili alanlara yazarak bulmacayı çözünüz.

1. İnsanların bütün davranışlarını kaydetmekle görevli melekler
2. Kıyameti ve öldükten sonra dirilmeyi haber vermekle görevli melek
3. Nurdan yaratılmış, gözle görülemeyen varlık
4. Büyüklük taslayarak Allah'a (cc) isyan eden varlık
5. Ölüm vakti gelenlerin canını almakla görevli melek
6. Peygamberlere vahiy getirmekle görevli melek
7. İnsanları sorgulamakla görevli melekler
8. Ateşten yaratılmış, gözle görülemeyen varlık
9. Canlıların rızkının dağıtılmasından ve tabiat olaylarından sorumlu melek

"Meleklerin İsimleri, Özellikleri ve Görevleri" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

1.2. DÜNYA VE AHİRET HAYATI

Konuya Başlarken

Görsel 1.4

Furkan elindeki yaprağın babaannesinin ellerine ne kadar da benzediğini düşündü. Bir avucundaki kurumuş çınar yaprağına baktı, bir de babaannesinin şefkatle saçına dokunan ellerine... Vefatından birkaç yıl öncesine aitti fotoğraf. Yaprağın bir insanın eline benzemesine, damarları andıran çizgilerine odaklandı ve düşündü. Yaprak ağacın evladı, insan da bir annenin. Bu yaprağı, babaannemi ve beni, hepimizi aynı yaratıcı var etmiş olmalı. Başka mevsimlerdeki canlılığını kış mevsiminde kaybeden ağaç, gençlikte sahip olduklarından uzaklaşan bir insan gibi yapraklarını döküyordu. Evet, eski güzelliğini ve gücünü günden güne kaybeden insanın hayat macerasına benziyordu bu ağacın hikâyesi de. Önce bir fidan, sonra yapraklarla bezenmiş güzel bir ağaç, ardından yaşlılık dönemi... Yaprakları kuruyor, renk değiştiriyor ve sonunda düşüyordu. Sonbahar ve kışa denk gelen bu vakitler, insan ömrünün de son zamanlarını ifade ediyordu. Furkan bunları daha önce duymuştu büyüklerinden ama yine de heyecanla sordu onlara:

- Peki, bu ağaç her sene kışın yapraklarını döküyor, sonra tekrar yeşil yeşil bize göz kırpıyor. Ya babaannem? Onu tekrar görecek miyiz hala?

- İşte Furkancığım, ağaçlar gibi insanlar da doğar, büyür ve ölür. Ölüm, dünya hayatının sonudur. Sonra adına ahiret dediğimiz bir başka mevsim geldiğinde çınar gibi insan da tekrar yeşerir.

Furkan'ın sevinçten gözleri parladı.

- Elhamdülillah, demek onu tekrar göreceğiz.

(Komisyon tarafından yazılmıştır.)

Ahiret dendiğinde aklınıza neler gelir? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

Hayatı ve ölümü yaratan Allah (cc), yer ve gök arasındaki her şeyi bir amaçla yaratmıştır. İnsanın da bir amaçla yaratıldığı Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmaktadır: **"O, hanginizin daha güzel amel yapacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratandır. O, mutlak güç sahibidir, çok bağışlayandır."**[26] İnsan için hayat bu dünyadan ibaret değildir.[27] İnsanı, dünya hayatından sonra başka bir hayat beklemektedir. Bu hayat, ahiret hayatı olarak adlandırılmaktadır. Kur'an-ı Kerim'de dünya ile ahiret hayatı karşılaştırılarak asıl ve gerçek olanın ahiret hayatı olduğu vurgulanmaktadır.[28]

Ahirete iman, İslam'ın inanç esasları arasında yer alır. Allah'a (cc) iman eden her Müslüman, dünya hayatının bir sonunun olduğuna ve ahiret hayatının sonsuzluğuna inanır.[29] Sözlükte "son, sonra olan ve son gün" anlamlarına gelen **ahiret**, dünya hayatının sona ermesiyle başlayan ebedî hayattır.[30]

Kur'an-ı Kerim'de ahiretle ilgili çok sayıda ayet yer almaktadır. Örneğin **"Onlar sana indirilene de, senden önce indirilenlere de inanırlar. Ahirete de kesin olarak inanırlar."**[31] ve **"Kur'an, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren ve ahirete de kesin olarak inanan müminler için bir hidayet rehberi ve bir müjdedir."**[32] ayetleri bunlardandır. Hz. Âdem'den itibaren bütün peygamberler insanlara ahiret hayatının varlığını bildirmişlerdir. Hz. Muhammed (sav) de pek çok hadisinde insanlara ahiretle ilgili bilgiler vermiştir.[33]

4. Etkinlik

20 dk.

Adı	Ahiretle İlgili Kavramlar
Amaç	Ahiret hayatının aşamalarına ilişkin unsurları inceleyebilme

Yönerge

- Aşağıda yer alan ayet ve hadisleri inceleyiniz.
- İncelediğiniz ayet ve hadislerde ahiretle ilgili öne çıkan kavramları öğretmeninizin rehberliğinde belirleyiniz.
- Belirlediğiniz kavramları boş bırakılan alanlara yazınız.

.....	.....	.....
Her insanın amelini boynuna yükledik. Kıyamet günü kendisine, açılmış olarak karşılaşacağı bir kitap çıkaracağız. "Oku kitabını! Bugün hesap sorucu olarak sana nefsin yeter." denilecektir. (İsra suresi 13-14. ayetler)	Kıyamet günü için adalet terazileri kuracağız. Öyle ki hiçbir kimseye zerre kadar zulmedilmeyecek. (Yapılan iş) bir hardal tanesi ağırlığınca da olsa, onu getirip ortaya koyacağız. Hesap görücü olarak biz yeteriz. (Enbiya suresi 47. ayet)	O öyle bir Rab'dir ki sizi çamurdan yaratmış, sonra (her birinize) bir ecel tayin etmiştir. (Kıyametin kopması için) belirlenmiş bir ecel de O'nun katındadır. Siz ise hâlâ şüphe ediyorsunuz. (Enam suresi 2. ayet)
.....	.....	.....
O gün biz onları bırakırız, dalga dalga birbirlerine karışırlar. Sonra sûra üfürülür de onları toptan bir araya getiririz. (Kehf suresi 99. ayet)	Rablerini inkâr edenler için cehennem azabı vardır. Ne kötü varılacak yerdir orası! (Mülk suresi 6. ayet)	İman edip salih ameller işleyenlere gelince onlara içinden ırmaklar akan cennetler vardır. İşte bu, büyük başarıdır. (Buruc suresi 11. ayet)

.....

Sonra yine muhakkak siz, kıyamet gününde (tekrar) diriltileceksiniz.

(Müminun suresi 16. ayet)

.....

Kıyamet gününde insanoğlu şu beş şeyden hesaba çekilmedikçe Rabbinin huzurundan bir yere kımıldayamaz: Ömrünü nerede ve nasıl geçirdiğinden, gençliğini nerede yıprattığından, malını nereden kazanıp nerede harcadığından, bildiği ile amel edip etmediğinden.

(Tirmizi, "Sıfatü'l-kıyâme", 1)

.....

Enes bin Malik (ra) şöyle dedi: "Hz. Peygamber yere birtakım çizgiler çizdi. Sonra da çizgileri göstererek şöyle buyurdu: 'Bunlar insanın istek ve arzuları, şu da onun ecelidir. İnsan hayal içinde yaşayıp giderken bir de bakar ki en yakın ölüm çizgisi karşısına gelivermiş.' "

(Buhari, "Rikâk", 4)

Değerlendirme

Ayet ve hadislerde yer alan dokuz kavram; yatay, dikey ve çapraz olacak şekilde aşağıdaki bulmacaya gizlenmiştir. Bu kavramları bularak örnekteki gibi boyayınız.

R	L	Ş	K	M	İ	Z	A	N	K	N	Y	M	P	Z
E	C	R	P	R	L	A	B	V	V	D	M	C	Y	U
K	V	F	N	Z	K	Y	Z	V	O	M	H	E	T	Y
Z	S	O	L	P	P	T	H	P	N	L	G	H	R	T
Y	S	A	B	R	L	B	F	C	M	M	O	E	Z	L
U	N	M	M	M	T	C	S	R	H	K	H	N	N	S
L	İ	Z	A	E	Y	R	Y	Z	T	I	Z	N	G	G
D	F	F	Z	H	L	C	G	U	A	Y	B	E	Z	A
C	Y	Ğ	L	I	Ş	D	E	P	J	A	B	M	K	E
J	S	Y	U	C	L	E	E	D	V	M	A	K	I	C
B	I	C	G	B	P	B	R	F	P	E	A	K	Y	E
S	C	E	N	N	E	T	I	N	T	T	S	R	B	L
Y	U	Z	E	O	Z	T	T	I	R	E	Z	R	T	I
S	U	S	Z	T	M	V	E	Ö	M	Ü	R	U	P	L
H	C	H	Z	Z	O	E	Z	T	T	L	N	İ	V	K

Ömür	Her canlının doğumundan ölümüne kadar sahip olduğu yaşam süresidir.[34]
Ecel	Ölüm için belirlenen ve takdir edilen zaman, hayatın son bulması, ölüm vaktinin gelmesidir.[35]
Kıyamet	Kâinattaki her şeyin son bulması ve insanların yaptıklarının hesabını vermek üzere diriltilecekleri zamandır.[36]
Baas	Kıyametten sonra İsrafil'in (as) sûra ikinci defa üflemesiyle insanların Allah (cc) tarafından yeniden diriltilmesidir.[37]
Mahşer	Tüm insanların yeniden diriltildikten sonra dünyada yaptıklarının hesabını vermek üzere toplanacakları yerdir.[38]
Amel Defteri	İnsanların dünya hayatında tüm yaptıklarının yazılı olduğu defterdir.[39]
Mizan	İnsanların günah ve sevaplarının, iyilik ve kötülüklerinin tartılacağı manevi terazidir.[40]
Cennet	Müminlerin, ahiret hayatında sonsuza kadar kalacakları mükâfat yeridir.[41]
Cehennem	İslam inanç esaslarını benimsemeyen ya da bu inançlara uygun yaşamayan insanların ahirette cezalarını çekecekleri yerdir.[42]

Bilgi Görseli 1.3
Ahiret Hayatıyla İlgili Kavramlar

Bilgi Kutusu

berzah

Ahiret hayatının başlangıcını oluşturan dünya ile ahiret arasındaki âlem, kabir hayatı.

("berzah", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 38)

Ahiret Hayatının Aşamaları

Ahiret hayatı, çoğu insanın merak ettiği konulardandır. Kur'an-ı Kerim'de hakkında bilgi verilen ahiret hayatı; ölüm, kıyamet, baas, mahşer, mizan, cennet, cehennem aşamalarından oluşur.[43]

Ölüm

İnsanın dünya hayatının sona ermesi ölüm olarak adlandırılır.[44] İnsanlar belirli bir süre yaşadıktan sonra bu dünyadan ayrılır ve onlar için kabir hayatı (berzah) başlar.[45] Kur'an-ı Kerim'de **"Her nefis ölümü tadacaktır..."**[46] buyrularak ölüme dikkat çekilmiştir. Ölüm, insan için bir yok oluş değil yeni ve sonsuz bir hayatın başlangıcıdır. İnsanın ölümüyle onun ahiret hayatı başlamış olur.[47]

Ayet Kutusu

Kıyametin ne zaman kopacağı bilgisi şüphesiz yalnızca Allah katındadır...

(Lokman suresi 34. ayet)

Kıyamet

Allah'tan (cc) başka her varlığın bir sonu vardır. İçinde yaşadığımız dünyanın da bir gün sonu gelecek, o da diğer tüm varlıklar gibi yok olacaktır. Dünya için takdir edilen süre dolunca Allah'ın (cc) emriyle İsrafil (as) sûra üfleyecek ve **kıyamet** kopacaktır. Kur'an-ı Kerim'de kıyamet günü şöyle anlatılmıştır: **"Gök yarıldığı, yıldızlar saçıldığı, denizler kaynayıp fışkırtıldığı, kabirlerin içindekiler dışarı çıkarıldığı zaman, herkes yaptığı ve yapmadığı şeyleri bilecek."**[48]

Kıyametin kopacağı bilgisi kesin olmakla birlikte onun ne zaman gerçekleşeceği sadece Allah (cc) tarafından bilinmektedir.[49] Hz. Peygamber de bu konuda bilgisi olmadığını söylemiştir.[50] İnananlar için önemli olan kıyametin ne zaman kopacağını bilmek değil, bu büyük hadisenin ardından başlayacak sonsuz hayata hazırlıklı olabilmektir.

Görsel 1.5
Dünya hayatı ölümle sona erer.

Düşünüyorum

Görsel 1.6: Nasreddin Hoca minyatürü (Temsilî)

Nasreddin Hoca'ya sormuşlar:

"Dünyanın kaç arşın ettiğini bilir misin?"

Nasreddin Hoca, tam o sırada yoldan geçen bir cenazeyi göstererek şöyle cevap vermiş:

"O bilir, bakın, ölçmüş, biçmiş, gidiyor!"

(Memet Fuat, *Nasreddin Hoca Fıkraları*, 118)

Altı çizili ifadede anlatılmak istenen düşünce nedir? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

Baas

İsrafil (as) sûra ikinci defa üfleyince insanlar Allah (cc) tarafından diriltilecektir. İslam'da ahiretin bu aşaması baas (ölümden sonra yeniden diriliş) olarak adlandırılmaktadır. Konuyla ilgili Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmaktadır: **"Onlar, 'Allah, ölen bir kimseyi diriltmez.' diye Allah adını anarak en kuvvetli yeminlerini ettiler. Hayır, diriltecek! Bu, yerine getirilmesini Allah'ın üzerine aldığı bir vaaddir. Fakat insanların çoğu bilmezler."**[51]

Bilgi Kutusu

Baas, ölümden sonra diriliş anlamında "basu-badelmevt" olarak da adlandırılır.

(bk. "ba's", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 33)

Mahşer

Öldükten sonra dirilmenin ardından insanların bir araya getirilmesine haşir, onların toplanacakları yere de mahşer adı verilir.[52] Mahşer hakkında Kur'an-ı Kerim'de **"De ki: O, sizi yeryüzünde yaratıp çoğaltandır. Ancak O'nun huzurunda toplanacaksınız."**[53] buyrulur. Mahşerde herkes hesaba çekilecek, hiç kimse dünyada yaptıklarını inkâr edemeyecektir. Bu durum bir ayette şöyle açıklanır: **"O gün onların ağızlarını mühürleriz; yapmış olduklarını elleri bize anlatır, ayakları da tanıklık eder."**[54]

Mahşerde, insanlara dünya hayatında yaptıklarının kaydedildiği amel defterleri verilecektir. Kur'an-ı Kerim'de kişinin amel defteri, onun kitabı olarak da açıklanmakta ve bu deftere en küçük detayların bile kaydedildiği bildirilmektedir.[55]

Ayet Kutusu

Kur'an-ı Kerim'de amel defteri yerine kitap kelimesi de kullanılmaktadır. "Her insanın amelini boynuna yükledik. Kıyamet günü kendisine, açılmış olarak karşılaşacağı bir kitap çıkaracağız. 'Oku kitabını! Bugün hesap sorucu olarak sana nefsin yeter.' denilecektir."

(İsra suresi 13-14. ayetler)

Mizan

İnsanlara amel defterleri verildikten sonra mizan adı verilen manevi bir adalet terazisinde sevap ve günahları tartılacaktır. Sevapları günahlarından ağır gelenler mükâfatlandırılacaktır. Günahları sevaplarından ağır olanlar ise cezalandırılacaktır. Kur'an-ı Kerim'de bu durum şöyle açıklanır: **"İşte o vakit, kimin tartıları ağır gelmişse, artık o, hoşnut olacağı bir hayat içinde olacaktır. Ama kimin de tartıları hafif gelirse, işte onun anası (varacağı yer) Hâviye'dir. Bilir misin nedir Hâviye? O, kızgın bir ateştir."**[56]

Ayet Kutusu

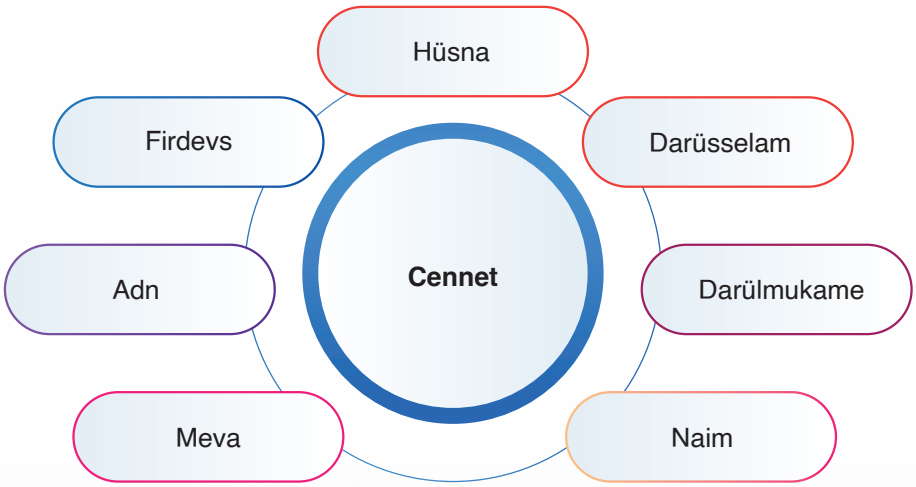
İman edip salih ameller işleyenlere, kendileri için; içinden ırmaklar akan cennetler olduğunu müjdele. Cennetlerin meyvelerinden kendilerine her rızık verilişinde, "Bu (tıpkı) daha önce (dünyada iken) bize verilen rızık!" diyecekler. Hâlbuki bu rızık onlara (dünyadakine) benzer olarak verilmiştir…

(Bakara suresi 25. ayet)

"Ahiret Hayatının Aşamaları" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

Cennet ve Cehennem

Hesabın görülmesinin ardından insanlar ya cennete ya da cehenneme gönderilecektir. Cennet, müminlerin mükâfat yeridir. Dünya hayatında Allah'a (cc) inanan ve salih amel işleyenler cennette sonsuz bir hayat yaşayacaktır. İnsanlar, dünyada gördükleri güzellikleri tasvir etmek için "cennet gibi" ifadesini kullansalar da cennetin nasıl bir yer olduğu tam olarak bilinmemektedir. Bununla birlikte, ayet ve hadislerde verilen bilgiler ışığında cennet hakkında fikir sahibi olmak mümkündür. Kur'an'da cennet; içinden ırmaklar akan, muhteşem sarayların olduğu ebedî mutluluk yeri olarak anlatılır. Örneğin cenneti anlatan bir ayet şöyledir: **"Allah, mümin erkeklere ve mümin kadınlara, ebedî olarak kalacakları, içinden ırmaklar akan cennetler ve Adn cennetlerinde çok güzel köşkler vadetti. Allah'ın rızası ise bunların hepsinden daha büyüktür. İşte bu büyük başarıdır."**[57]

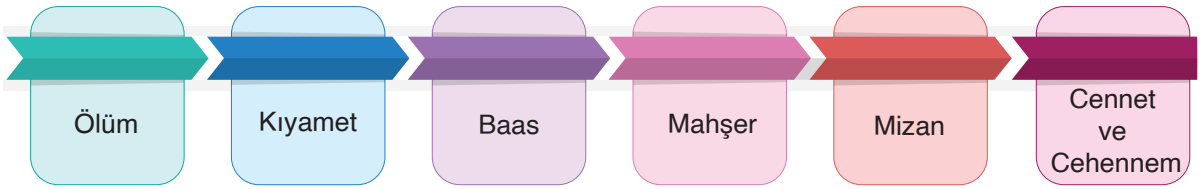

Bilgi Görseli 1.4: Cennet'in Kur'an-ı Kerim'de Geçen İsimleri[58]

Görsel 1.7
Kur'an-ı Kerim'de cennet, dünyadaki güzelliklerden örneklerle anlatılır.

Cehennem, insanların dünyada işledikleri günahların karşılığını ahirette görecekleri yerdir. Kur'an-ı Kerim'de Allah'ı (cc) inkâr edenlerin cehennemde ebedî kalacakları bildirilmektedir. Bununla ilgili bir ayet şöyledir: **"Allah; erkek münafıklara, kadın münafıklara ve kâfirlere içinde ebedî kalmak üzere cehennem ateşini vadetti. O, onlara yeter. Allah, onlara lanet etmiştir. Onlar için sürekli bir azap vardır."**[59]

Bilgi Görseli 1.5: Ahiret Hayatının Aşamaları

5. Etkinlik

20 dk.

Adı	Meraklı Genç
Amaç	Ahiret hayatıyla ilgili sorular sorabilme

Yönerge

- Ahiret hayatının aşamalarıyla ilgili merak ettiğiniz soruları not kâğıtlarına yazınız.
- Yazdığınız soruları arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Sorularınızın ahiret hayatının hangi aşamasıyla ilgili olduğunu öğretmeninizin rehberliğinde gözden geçiriniz.
- Seçtiğiniz soruları sınıf panosunda sergileyiniz.

Değerlendirme

Öz değerlendirme formunu doldurunuz.

Değerlendirilecek Tutum ve Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
Ahiret hayatıyla ilgili merak ettiğim soruları belirledim.	○	○	○
Sorularımı oluştururken düşündürücü ve sorgulamaya yönelik ifadeler kullandım.	○	○	○
Sorularımı ahiret hayatının aşamalarıyla doğru şekilde ilişkilendirdim.	○	○	○
Sorularımı not kâğıtlarına yazdım.	○	○	○
Sorularımı öğretmenimle kontrol ettim.	○	○	○
Sorularımı sınıf panosunda sergiledim.	○	○	○

6. Etkinlik

30 dk.

Adı	Aşama Aşama Ahiret Hayatı
Amaç	Ahiret hayatının aşamalarına ilişkin unsurlar arasındaki ilişkileri açıklayabilme

Yönerge

- Öğretmeninizin rehberliğinde ikişerli gruplara ayrılınız.
- Ders kitabınızda yer alan ahiret hayatının aşamalarına ilişkin bilgileri arkadaşınızla paylaşarak özetleyiniz.
- Özetlerinizi oluştururken metnin ana fikrine ve önemli kavramlarına yer vermeye dikkat ediniz.
- Grup arkadaşınızla özetlerinizi birleştirerek ahiret hayatının aşamalarını içeren bir kavram haritası oluşturunuz.
- Aşamaları göstermek için oklar, şekiller veya kısa açıklamalar ekleyebilirsiniz.

Değerlendirme

Hazırladığınız kavram haritasını öğretmeninizle paylaşarak içeriğinin doğruluğunu kontrol ediniz.

Dünya hayatında adalet her zaman sağlanamadığı için haksızlıklar ve zulümler yaşanmaya devam etmektedir. Adaletin mutlak anlamda gerçekleşeceği yer ahirettir. Allah'ın (cc) adaleti gereği insanlar yaptıklarının karşılığını ahirette eksiksiz görecektir.[60] Kur'an-ı Kerim'de bu durum **"Bugün herkese kazandığının karşılığı verilir. Bugün asla zulüm yoktur. Şüphesiz Allah, hesabı çabuk görendir."**[61] ayetiyle açıklanmaktadır. Konuyla ilgili başka bir ayette de şöyle buyrulmuştur: **"Şüphesiz Allah (hiç kimseye) zerre kadar zulüm etmez. (Yapılan) çok küçük bir iyilik de olsa onun sevabını kat kat arttırır ve kendi katından büyük bir mükâfat verir."**[62]

Dünya ve ahiret hayatı arasında sıkı bir bağ vardır. Çünkü ahiret hayatı insanların dünyada yaptıklarına göre şekillenecektir. Bu durum Rad suresinin 22-24. ayetlerinde şöyle anlatılmaktadır:

"Onlar, Rablerinin rızasına ermek için sabreden, namazı dosdoğru kılan, kendilerine verdiğimiz rızıklardan gizli olarak ve açıktan Allah için harcayan ve kötülüğü iyilikle ortadan kaldıranlardır. İşte bunlar için dünya yurdunun iyi sonucu vardır. Bu sonuç da Adn cennetleridir. Atalarından, eşlerinden ve çocuklarından iyi olanlarla beraber oraya girerler. Melekler de her bir kapıdan yanlarına girerler (ve şöyle derler): 'Sabretmenize karşılık selam sizlere. Dünya yurdunun sonucu (olan cennet) ne güzeldir!' "

"Akıllı kişi, kendini hesaba çeken ve ölümden sonrası için çalışandır ..."

(Tirmizi, "Sıfatü'l-Kıyâme", 25)

Rad suresinin 22-24. ayetlerinden hareketle Hz. Peygamber'in bu hadisinden ne anladığınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 1.8

Allah (cc); adil, merhametli ve affedicidir. O, iyiliği kat kat ödüllendirirken kötülüğe sadece hak ettiği kadar karşılık verir. Bu durum Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade edilir: **"Kim bir iyilik yaparsa ona on katı vardır. Kim de bir kötülük yaparsa o da sadece o kötülüğün misliyle cezalandırılır ve onlara zulmedilmez."**[63] Allah (cc), kullarından yanlışı tekrar etmemelerini, hatalarından ders almalarını ve doğru yola yönelmelerini ister. Bu yüzden günah işleyenlere hemen ceza vermez. Onlara düşünmeleri, pişmanlık duymaları ve tövbe etmeleri için fırsat tanır. Çünkü O, bağışlayıcıdır ve kullarının içtenlikle tövbe ederek kendisine yönelmelerini ister.[64] İnsan, hata yapsa da günah işlese de Allah'ın (cc) rahmetinden ümit kesmez. O'nun merhameti her şeyi kuşatır ve affı sonsuzdur.

Düşünüyorum

Allah'ın (cc) adil, merhametli ve affedici olmasıyla ilgili örneklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Kontrol Noktası

Aşağıdaki kutucuklarda bulunan ifadeler doğru ise başına "D" yanlış ise "Y" yazınız.

Ölümle başlayıp ebediyen devam edecek olan hayata ahiret hayatı denir.	Peygamberler, kıyametin ne zaman kopacağını bilirler.	İnsan, yaptığı her şeyin karşılığını göreceği bilinciyle adil olmalıdır.
Öldükten sonra diriliş anlamına gelen baas, ahiret hayatının aşamalarından biridir.	Cebrail'in (as) sûra üflemesiyle kıyamet kopacaktır.	Ahiretin varlığına inanmak, İslam'ın inanç esasları arasındadır.
Cennet müminlerin, içinde ebedî kalacakları ahiret yurdudur.	Mahşer, kıyamet günü diriltilenlerin toplanacakları yerin ismidir.	Kıyametin kopmasıyla kâinattaki düzen sona erecektir.

1.3. MELEK VE AHİRET İNANCININ İNSANA KAZANDIRDIKLARI

7. Etkinlik

20 dk.

Adı	İnanç ve Hayat
Amaç	Melek ve ahiret inancıyla bu inancın insana kazandırdıkları arasında ilişki kurabilme

Yönerge

- Öğretmeninizin rehberliğinde bir yazman belirleyiniz.
- "Yaptığı her şeyin kaydedildiği ve bunların hesabını vereceği bilincine sahip olan biri nasıl yaşar?" sorusunu tahtaya yazınız. Cevaplarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Verilen cevapları tahtaya listeleyiniz. (Aynı veya benzer cevaplar varsa bir kere yazmanız yeterlidir.)
- Öğretmeninizin rehberliğinde cevaplarınızı değerlendirerek uygun olanları seçiniz.

Değerlendirme

Melek ve ahiret inancının insana kazandırdıklarına günlük hayattan örnekler veriniz.

8. Etkinlik

20 dk.

Adı	Melek ve Ahiret İnancının İnsana Kazandırdıkları
Amaç	• Melek ve ahiret inancı ile bu inancın insana kazandırdıkları arasında kurduğu ilişkiyle ilgili akıl yürütebilme • Akıl yürütme ile ulaştığı çıkarımları tartışabilme

Yönerge

- Aşağıda verilen ayetleri, hadisi ve örnek olayı okuyarak "düşün-eşleş-paylaş" görevlerini yerine getiriniz.

"… İyi ve yararlı işleri en güzel şekilde yapın. Şüphesiz, Allah iyi ve yararlı işleri en güzel şekilde yapanları sever."

(Bakara suresi 195. ayet)

"Ey iman edenler! Allah için hakkı titizlikle ayakta tutan, adalet ile şahitlik eden kimseler olun. Bir topluma olan kininiz, sakın ha sizi adaletsizliğe itmesin. Âdil olun. Bu, Allah'a karşı gelmekten sakınmaya daha yakındır. Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır."

(Maide suresi 8. ayet)

"Allah'a ve ahiret gününe iman eden kişi misafirine ikram etsin. Allah'a ve ahiret gününe iman eden kişi komşusunu rahatsız etmesin. Allah'a ve ahiret gününe iman eden kişi ya hayır söylesin ya da sussun."

(Ebu Davud, "Edeb", 122-123)

ÖRNEK DAVRANIŞ

Almanya'da yaşayan evli ve üç çocuk babası H.E. 24 yıl önce Sinop'tan Almanya'ya gitti. Almanya'da ölen insanların evlerini boşaltma işini yapan bir şirket kurdu. Haber konusu olay, H.E.'nin e-postayla aldığı bir sipariş üzerine yaşandı. Gurbetçi, hayatını kaybeden bir adamın evini boşaltırken dolabın kapağını açmasıyla hayatının şokunu yaşadı. Dolapta içi para dolu bir çanta bulan H.E., ölen adamın mirasçısı olan kızına telefonla ulaştı ve parayı teslim etti. Gurbetçinin bulup sahibine verdiği bu para, şimdiye kadar Avrupa'da bulunup iade edilen en yüksek miktarda para olma özelliğini taşıyor. Olay hakkında açıklama yapan H.E.: "Bizi buraya getiren gücün adının İslam olduğunu ve sahibinin rızası olmadan paranın bir kuruşuna dahi dokunamayacağımızı ona söyledim. Kendisi çok memnun oldu." dedi. Sergilediği örnek davranışla herkesin takdirini kazanan gurbetçi, ülkenin her yerinden kutlama mesajları alıyor.

(bk. Genel ağdan alınmıştır.)

Düşün

Verilen ayetler, hadis ve örnek olayda hangi değerlere vurgu yapılmaktadır? Düşüncelerinizi boş bırakılan alana yazınız.

.....

.....

Eşleş

Arkadaşlarınızdan biriyle eşleşiniz, melek ve ahiret inancının bu değerlerin kazanılmasına nasıl katkıda bulunduğunu boş bırakılan alana yazınız.

.....

.....

Paylaş

Ulaştığınız ortak sonuçları sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme

Melek ve ahiret inancının insana kazandırdıklarıyla ilgili örnekteki gibi iki özlü söz yazarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

Örnek: Meleklere iman, huzur ve mutluluk verir inan.

.....

.....

Ayet Kutusu

Arş'ı taşıyanlar ve onun çevresinde bulunanlar (melekler) Rablerini hamd ederek tespih ederler, O'na inanırlar ve inananlar için (şöyle diyerek) bağışlanma dilerler: "Ey Rabbimiz! Senin rahmetin ve ilmin her şeyi kuşatmıştır. O hâlde tövbe eden ve senin yoluna uyanları bağışla ve onları cehennem azâbından koru."

(Mümin suresi 7. ayet)

İslam'ın inanç esaslarından biri olan meleklerin varlığına inanmak, insanların kötülükten kaçınmasını ve iyiliğe yönelmesini sağlar. Davranışlarının melekler tarafından kaydedildiğini bilen insan, yalandan ve haksızlıktan uzak durur. Doğruluk, yardımseverlik, sevgi ve merhamet gibi güzel ahlakın gerektirdiği özelliklere sahip bir insan olur.

Melekler; Allah'ın (cc) izniyle insanları korur, onlar için dua eder, güzel işlerinde onları destekler.[65] Meleklerle desteklendiğine inanan insan, Allah'ın (cc) sevgisini hisseder ve bu sevgiye layık olmaya çalışır. Meleklerin varlığına iman etmek, insanı manevi olarak güçlü kılar.

Meleklere iman gibi ahirete imanın da insanın davranışları üzerinde olumlu etkileri vardır. Ahirete inanmak, insanın hayatını anlamlandırmasına yardım eder. Dünya ve ahiret hayatıyla ilgili birçok sorunun cevabı, ahiret inancıyla anlam kazanır. Kâinattaki her şeyin bir yaratılış amacının olduğunu anlayan insan; ailesine, çevresine ve tüm canlılara karşı sorumluluklarının bilincinde olur.[66] Adaleti, iyiliği, ihtiyaç sahiplerine yardım etmeyi, akraba ve komşularıyla iyi geçinmeyi ilke edinir.[67] Doğruluk ve merhamet gibi ahlaki değerleri hayatına yansıtmaya çaba gösterir. Güzel davranışlarının karşılığını ahirette göreceğini bilir.

Görsel 1.9

Sorumluluk, çalışkanlık ve görev bilinci gibi ahlaki değerlerin kazanılmasında melek ve ahiret inancının katkıları vardır.

Ahirete inanan insan, dünyanın bir imtihan yeri olduğunu bilir. Başına gelen musibetlere karşı sabırla mücadele eder. Yaşadığı zorlukların üstesinden gelmeye çalışır. Hayatın dünyadan ibaret olmadığına ve ölümle son bulmayacağına inanan insan, yok olma endişesinden kurtulur. Ahirette sevdikleriyle birlikte olacağını bilmek insana huzur verir.

"Melek ve Ahiret İnancının İnsan Davranışlarına Etkileri" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

9. Etkinlik

20 dk.

Adı	İnanıyorum Çünkü
Amaç	Melek ve ahiret inancının insana kazandırdıklarını gerekçeleriyle belirleyebilme

Yönerge

- Öğrendiklerinizden hareketle aşağıdaki cümleleri tamamlayınız.

Meleklerin varlığına inanmak davranışlarımı düzeltmemde motivasyon sağlar.

Çünkü

Ahiret inancı hayatıma anlam katar.

Çünkü

Ahiret inancı bana sorumluluk ve hesap verme bilinci kazandırır.

Çünkü

Değerlendirme

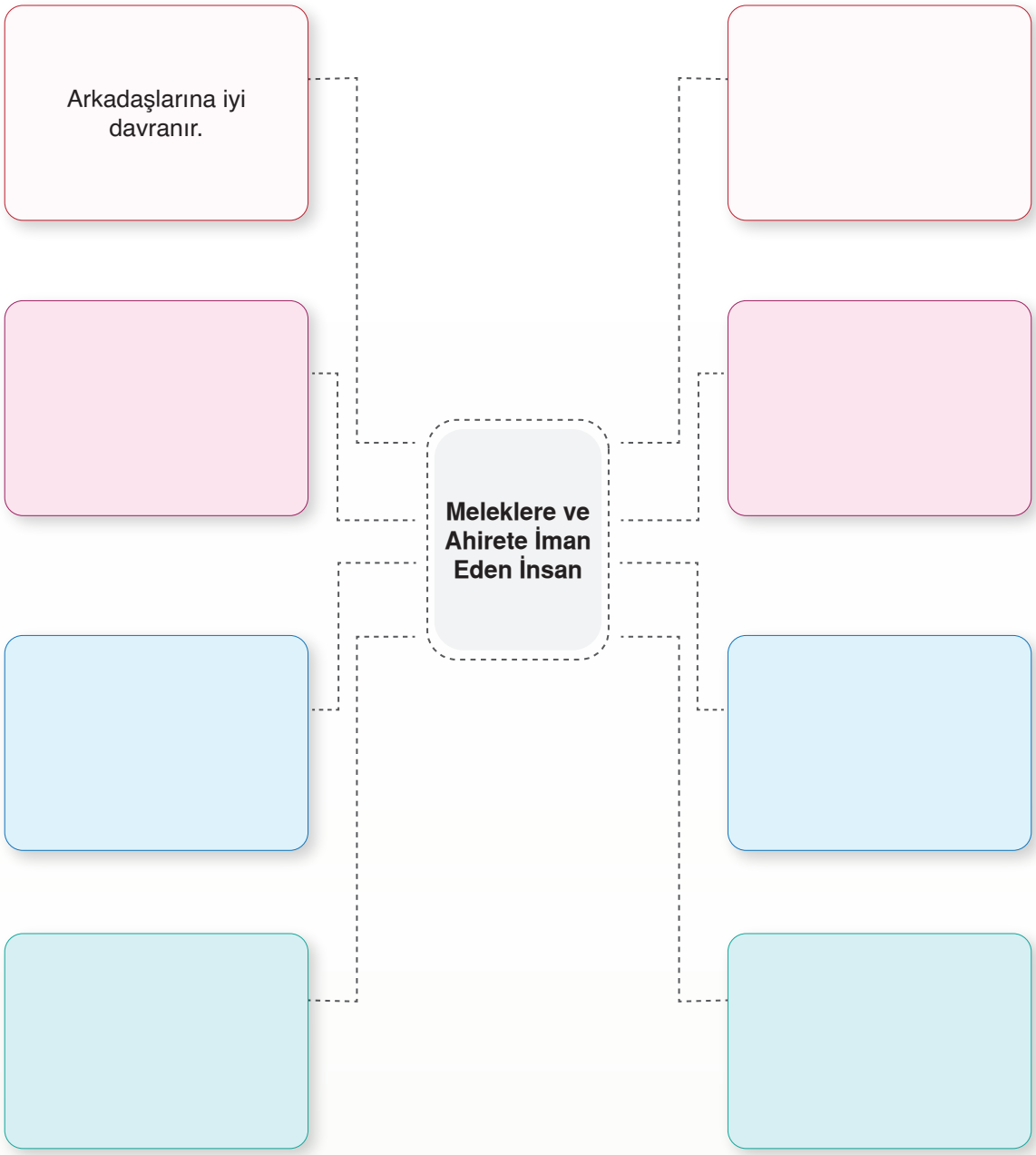
Melek ve ahiret inancının insana kazandırdıklarıyla ilgili bir kompozisyon yazsanız hangi başlığı kullanırsınız? Aşağıdaki boş bırakılan alana yazınız.

.....

.....

Kontrol Noktası

Verilen örnekten yararlanarak bilgi haritasında boş bırakılan alanları doldurunuz.

1.4. BİR SURE ÖĞRENİYORUM: NÂS SURESİ

Konuya Başlarken

Nâs suresi hakkında önceden bildiklerinizi ve merak ettiklerinizi tabloda boş bırakılan alanlara yazınız.

	Önceden Bildiklerim
	Merak Ettiklerim

Nâs suresi, adını surede geçen nâs (insanlar) kelimesinden alır. Namazlarda okunan kısa surelerden biridir. Bu sure Felak suresiyle birlikte "Muavvizeteyn" olarak adlandırılır.[68] Surede insanları doğrudan, güzelden, iyiden saptırmak için vesvese veren şeytanın şerrinden Allah'a (cc) sığınılması tavsiye edilir. Vesvesenin insanın anlayışını ve davranışlarını etkileyen bir alışkanlık hâline gelmesinden önce Müslümanların önlem alması önerilir.[69]

Hz. Muhammed (sav), her gün yatmadan önce Felak ve Nâs surelerini okuyarak Allah'a (cc) sığınmıştır.[70] Ayrıca bu iki sure hakkında, "*İnsanlar bu iki duadan daha faziletli başka bir dua ile Allah'a sığınmış olmazlar.*"[71] buyurmuş ve her namazdan sonra okunmasını tavsiye etmiştir.[72]

Görsel 1.10
Dua, Allah'a (cc) sığınmaktır.

Bilgi Kutusu

Muavvizeteyn sureleri

Her türlü kötülüğün şerrinden Allah'a (cc) sığınmak için okunması öğütlenen Kur'an-ı Kerim'deki Felak ve Nâs surelerine verilen ortak isim.

(bk. "Muavvizeteyn sureleri", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 242)

Nâs Suresi

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ۙ ١ مَلِكِ النَّاسِ ۙ ٢ اِلٰهِ النَّاسِ ۙ ٣
مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ۙ ٤ اَلَّذِى يُوَسْوِسُ فِى صُدُورِ
النَّاسِ ۙ ٥ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ٦

Okunuşu	Anlamı
Bismillâhirraḥmânirraḥîm 1. Ḳul eûẕü birabbinnâs 2. Melikinnâs 3. İlâhinnâs 4. Min şerril vesvâsil ḫannâs 5. Elleẕî yüvesvisü fî sudûrinnâs 6. Minel cinneti vennâs	Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla 1-6. De ki: "Cinlerden ve insanlardan; insanların kalplerine vesvese veren sinsi vesvesecinin kötülüğünden, insanların Rabbine, insanların Melik'ine, insanların İlah'ına sığınırım."

10. Etkinlik

20 dk.

Adı	Nâs Suresini Dinleme ve Okuma
Amaç	Nâs suresini ve bu surenin anlamını okuyabilme

Yönerge

- Karekodla verilen "Nâs suresi"ni ve bu surenin anlamını dinleyiniz.
- Nâs suresini ve bu surenin anlamını öğretmeninizin rehberliğinde grupça tekrar ediniz.
- Sureyi doğru telaffuz etmek için "Nâs Suresi" e-içeriğini kullanınız.

Nâs Suresi

Değerlendirme

Öz değerlendirme formunu doldurunuz.

Değerlendirilecek Tutum ve Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
Nâs suresinin okunuşunu dikkatli bir şekilde dinledim.			
Nâs suresinin anlamını dikkatli bir şekilde dinledim.			
Nâs suresini arkadaşlarımla sesli tekrar ettim.			
Nâs suresinin anlamını arkadaşlarımla sesli tekrar ettim.			
Nâs suresindeki kelimeleri doğru telaffuz ettim.			
Nâs suresinin anlamını hatasız okudum.			

11. Etkinlik

30 dk.

Adı	Hayatımda Nâs Suresi
Amaç	• Nâs suresinin anlamını kendi hayatı için anlamlı bir hâle getirebilme • Nâs suresinin anlamını değiştirmeyecek şekilde özetleyebilme

Yönerge

- Sınıf mevcudunuzu dikkate alarak üçer ya da dörder kişilik gruplara ayrılınız.
- Nâs suresinin anlamını inceleyiniz.
- Nâs suresinin anlamından yararlanarak ilgili yerleri doldurunuz.

Allah'a (cc) Sığınılacak Durumlar	Kendi Hayatınızdan Örnekler

- Belirlediğiniz örnekleri arkadaşlarınızla paylaşınız.
- "Allah'a (cc) sığınmanın" size nasıl yardımcı olacağını kendi hayatınızdan örneklerle açıklayınız ve düşüncelerinizi grup arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme

Nâs suresini günlük hayatınızda okuduğunuz durumları boş bırakılan alana yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Nâs suresinin anlamını özetleyerek boş bırakılan alana yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Kontrol Noktası

Karışık olarak verilen Nâs suresinin ayetlerini, yanlarındaki numaraları kullanarak doğru şekilde sıralayınız.

1	Minel cinneti vennâs
2	Ḳul eûẕü birabbinnâs
3	İlâhinnâs
4	Elleẕî yüvesvisü fî sudûrinnâs
5	Melikinnâs
6	Min şerril vesvâsil ḫannâs

Nâs Suresinin Okunuşu

Farklı Kaydet

Bu ünitede öğrendiklerinizi aşağıdaki alana kısaca yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Performans Görevi

Görev	Melek ve Ahiret İnancı ünitesindeki kavramlarla ilgili sözlük hazırlama
Amaç	Melek ve ahiret inancıyla ilgili kavramları açıklayabilme
Ürün	Sözlük
Süre	Hazırlık: 2 hafta Sunu: 2 ders saati

Yönerge

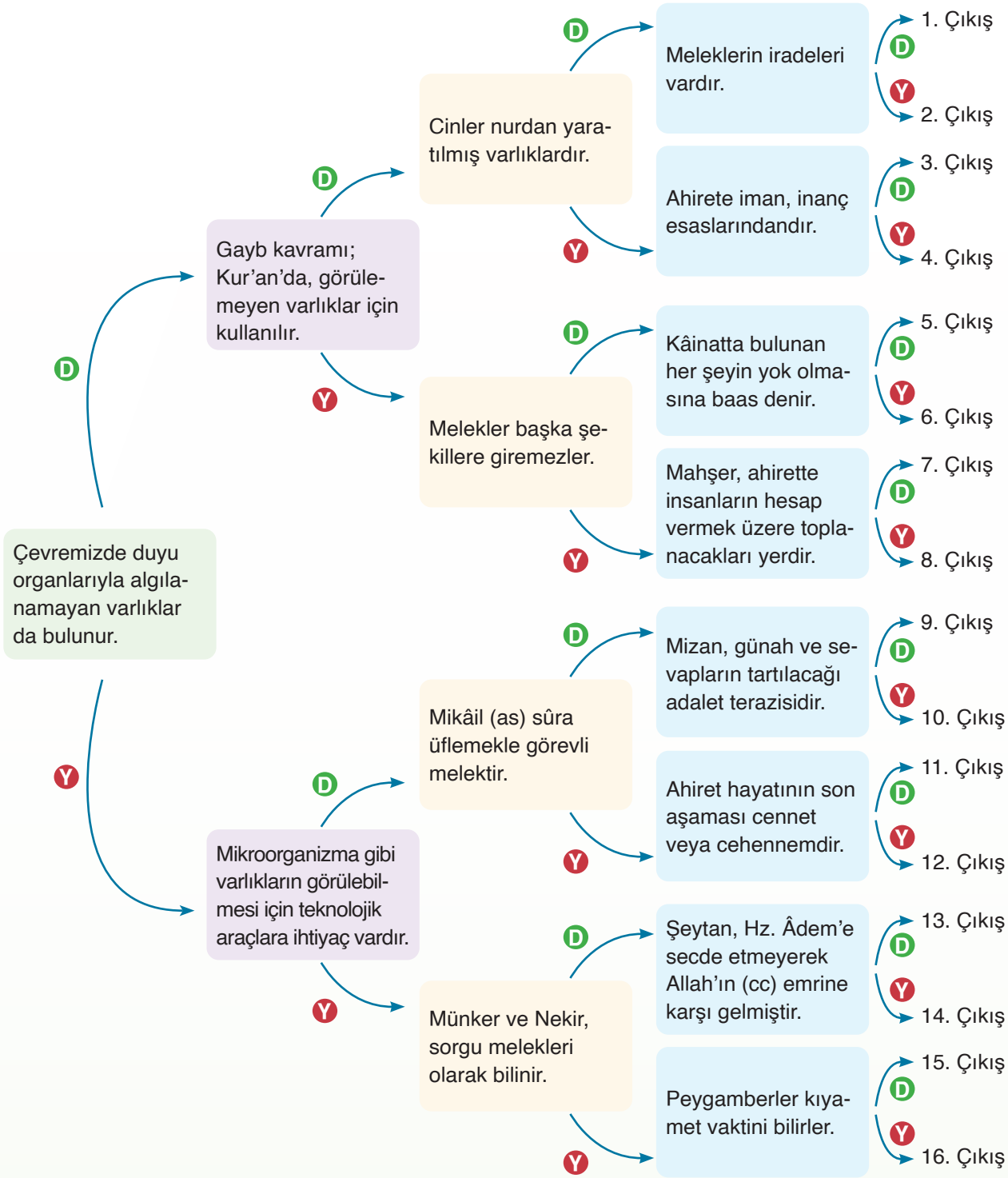
- Ünitede geçen kavramları belirleyiniz.
- Belirlediğiniz kavramların anlamlarını güvenilir kaynaklardan araştırarak bir sözlük oluşturunuz.
- Sözlüğünüzü alfabetik sıraya göre hazırlayınız.
- Kullandığınız kaynakları sözlüğünüzün sonunda belirtiniz.
- Sözlüğünüzü siyah beyaz ya da renkli hazırlayabilirsiniz.

Değerlendirme

Çalışmanız, dereceli puanlama anahtarı ile değerlendirilecektir. Görev sonrasında kendinizi değerlendirmek için de öz değerlendirme formunu doldurunuz. Dereceli puanlama anahtarı ve öz değerlendirme formu kitabın sonunda yer almaktadır.

1. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Aşağıdaki cümlelerin doğruluğunu "D" ve yanlışlığını "Y" belirleyerek yönlendirici okları takip ediniz ve ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz.

Aşağıdaki 2-5. kartlarda adı geçen meleklerin görevlerini boş bırakılan alanlara yazınız.

2. Azrail (as) .....

.....

3. Cebrail (as) .....

.....

4. Mikâil (as) .....

.....

5. İsrafil (as) .....

.....

Aşağıda verilen 6-13. ayet ve hadislerin başına ilgili olduğu kavramın harfini yazarak eşleştiriniz.

a) amel defteri	b) baas	c) cehennem	ç) cennet	d) ecel
e) kıyamet	f) Kiramen Kâtibin	g) mahşer	ğ) Mikâil (as)	h) mizan

6.		Kitap ortaya konur. Suçluları, kitabın içindekilerden korkuya kapılmış görürsün. "Eyvah bize! Bu nasıl bir kitaptır ki küçük, büyük hiçbir şey bırakmadan hepsini sayıp dökmüş!" derler... (Kehf suresi 49. ayet)
7.		O gün amellerin tartılması da haktır. Kimlerin sevabı ağır basarsa işte onlar kurtuluşa erenlerdir. (Araf suresi 8. ayet)
8.		Sûra üflenir. Bir de bakarsın, kabirlerden çıkmış, Rablerine doğru akın akın gitmektedirler. (Yasin suresi 51. ayet)
9.		İnkâr edenlere de ki: "Siz mutlaka yenilgiye uğrayacak ve toplanıp cehenneme doldurulacaksınız. Orası ne fena yataktır!" (Al-i İmran suresi 12. ayet)
10.		O öyle bir Rab'dir ki sizi çamurdan yaratmış, sonra (her birinize) bir ecel tayin etmiştir… (Enam suresi 2. ayet)
11.		Allah'ım! Kullarını mahşerde topladığın gün beni azabından koru. (Tirmizi, "Deavât", 18)

12.		Cenab-ı Hak buyuruyor ki: "Salih kullarım için ben, cennette hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve insanın kalbinden bile geçmeyen nice nimetler hazırladım." (Buhari, "Tefsîr", 32)
13.		Siz bana kıyameti soruyorsunuz. Onun bilgisi sadece Allah katındadır. (Müslim, "Fedâilü's-Sahabe", 218)

Aşağıdaki 14-15. soruların cevaplarını boş bırakılan alanlara yazınız.

14. Aşağıda verilen ayet ve hadisi okuyunuz. Ayet ve hadisten yola çıkarak dünya ve ahiret hayatı ile ilgili düşüncelerinizi yazınız.

Dünya hayatı ancak bir oyun ve oyalanmadır. Elbette ki ahiret yurdu Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için daha hayırlıdır. Hâlâ akıllanmayacak mısınız?
(Enam suresi 32. ayet)

Akıllı kişi, nefsine hâkim olan ve ölüm sonrası için çalışandır. Zavallı kişi ise nefsinin arzu ve isteklerine uyan (ve buna rağmen hâlâ) Allah'tan (iyilik) temenni edendir.
(Tirmizi, "Sıfatü'l-Kıyâme", 25)

.....

.....

.....

.....

.....

15. Ahiret inancının insana kazandırdıklarıyla ilgili bir ağ günlüğü (blog) yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Aşağıdaki boş bırakılan alana seçeneklerden hareketle bir soru yazınız ve yazdığınız sorunun doğru cevabını işaretleyiniz.

16. ……
……
……
……
……

A) ölüm - kıyamet - baas - mahşer - mizan - cennet/cehennem
B) mahşer - kıyamet - cennet/cehennem - baas - mizan - ölüm
C) baas - ölüm - kıyamet - mahşer - mizan - cennet/cehennem
D) kıyamet - mahşer - ölüm - cennet/cehennem - mizan - baas

Aşağıdaki 17-20. soruların doğru cevaplarını işaretleyiniz.

17. Yoksa kötülük işleyenler, kendilerini, inanıp salih amel işleyenler gibi kılacağımızı; hayatlarının ve ölümlerinin bir olacağını mı sanıyorlar? Ne kötü hüküm veriyorlar! Allah, gökleri ve yeri, hak ve hikmete uygun olarak, herkese kazandığının karşılığı verilsin diye yaratmıştır. Onlara haksızlık edilmez.

(Casiye suresi 21-22. ayetler)

Bu ayetlerden aşağıdaki sonuçlardan hangisi çıkarılamaz?

A) İnsanlar yaptığı her amelin karşılığını Allah (cc) katında görecektir.
B) Yüce Allah her şeyi bir amaç ve hikmetle yaratmıştır.
C) İnsanlar ne yaparsa yapsın affedilecektir.
D) Allah (cc), kullarına karşı adil ve merhametlidir.

18. I. İnsanlar arasında adaletle hükmetmek
II. Bireye ve topluma karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmede duyarsız davranmak
III. Toplumda iyi ve güzel davranışların yaygınlık kazanması için çaba göstermek

Ahirete inanan insanlardan yukarıdaki davranışlardan hangilerini yapmaları beklenir?

A) I ve II B) I ve III C) II ve III D) I, II ve III

19. Varlıklar âlemiyle ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) Hücre, virüs gibi varlıklar teknolojik aletlerle görülebilir.
B) Gözle görülemeyen varlıkları inkâr etmek akılla çelişir.
C) Melek, cin gibi varlıkların özellikleri ayetlerden öğrenilebilir.
D) Görülebilen varlıklar, Kur'an-ı Kerim'de gayb kavramıyla ifade edilir.

20.

Elif, kelebeklerin yaşam döngüsünün anlatıldığı fen bilimleri dersini büyük bir merakla dinliyordu. Öğretmeni, tırtılların önce yaprakların arasında beslenerek büyüdüğünü, ardından kendilerini bir kozanın içine hapsederek hareketsiz kaldıklarını ve bir süre sonra kelebeğe dönüştüklerini açıkladı. Elif, bu dönüşüm karşısında oldukça şaşkındı. Günlerce hiçbir hareket göstermeyen tırtıl rengârenk kanatları olan bir kelebek olarak hayata geri döndü.

O akşam, Elif öğrendiği bu bilgiyi ailesiyle paylaşırken babası ona şöyle dedi:

"Kelebeklerin yaşam döngüsü, Allah'ın (cc) doğada yarattığı mucizelerden biridir. Tıpkı bir tırtılın koza içinde hareketsiz kalıp sonra yepyeni bir görünüşle ortaya çıkması gibi biz de öldüğümüzde bedenimiz toprağa karışacak. Ama kıyamet günü geldiğinde Allah (cc) bizi yeniden diriltecek."

Bu metinde sözü edilen olay, aşağıdaki ayetlerden hangisi ile ilgilidir?

A) Kıyamet günü için adalet terazileri kuracağız. Öyle ki hiçbir kimseye zerre kadar zulmedilmeyecek. (Yapılan iş) bir hardal tanesi ağırlığınca da olsa, onu getirip ortaya koyacağız. Hesap görücü olarak biz yeteriz.

(Enbiya suresi 47. ayet)

B) O gün amellerin tartılması da haktır. Kimlerin sevabı ağır basarsa işte onlar kurtuluşa erenlerdir.

(Araf suresi 8. ayet)

C) Siz cansız (henüz yok) iken sizi dirilten (dünyaya getiren) Allah'ı nasıl inkâr ediyorsunuz? Sonra sizleri öldürecek, sonra yine diriltecektir. En sonunda O'na döndürüleceksiniz.

(Bakara suresi 28. ayet)

D) Allah'a karşı gelmekten sakınanlara va'dolunan cennetin durumu şudur: Onun içinden ırmaklar akar, yemişleri ve gölgeleri devamlıdır. İşte bu, Allah'a karşı gelmekten sakınanların sonudur…

(Rad suresi 35. ayet)

"1. Ünite Ek Değerlendirme Soruları" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

1. ÜNİTE SONNOTLAR

1 bk. Sürmeli vd., "âlem", 14.
2 bk. "gayb", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 105.
3 bk. Al-i İmran suresi 179. ayet.
4 Bakara suresi 285. ayet.
5 bk. "melek", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 229.
6 Zariyat suresi 56. ayet.
7 bk. Işık, "Cin Sûresi", 8/11; Sebe suresi 14. ayet.
8 bk. Kehf suresi 50. ayet.
9 bk. Araf suresi 18. ayet.
10 bk. İsra suresi 70. ayet.
11 Bakara suresi 30. ayet.
12 Bakara suresi 30. ayet.
13 Bakara suresi 30. ayet.
14 Bakara suresi 31. ayet.
15 Bakara suresi 32. ayet.
16 Bakara suresi 33. ayet.
17 Bakara suresi 34. ayet.
18 Araf suresi 12. ayet.
19 Araf suresi 13. ayet.
20 bk. Yavuz - Ünal, "Cebrâil", 7/202.
21 bk. Kılavuz, "Azrâil", 4/350.
22 bk. Cebeci, "Mîkâil", 30/45.
23 bk. Cebeci, "İsrâfil", 23/180.
24 bk. Üzüm, "Kirâmen Kâtibin", 26/59-60.
25 bk. Toprak, "Münker ve Nekir", 32/14-15.
26 Mülk suresi 2. ayet.
27 bk. Uludağ, "Dünya", 10/22-23.
28 bk. Ankebut suresi 64. ayet.
29 bk. Yavuz, "Âmentü", 3/28.
30 bk. Topaloğlu, "Âhiret", 1/543-544.
31 Bakara suresi 4. ayet.
32 Neml suresi 2-3. ayetler.
33 bk. Topaloğlu, "Âhiret", 1/544-547.
34 bk. "ömür", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 130.
35 bk. "ecel", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 65-66.
36 bk. "kıyamet", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 205.
37 bk. "ba's", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 33.
38 bk. "mahşer", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 220.
39 bk. "amel defteri", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 17.
40 bk. "mizan", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 241-242.
41 bk. "cennet", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 48.
42 bk. "cehennem", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 46.
43 bk. Kılavuz, "Akaid", 1/120-132.
44 bk. Gürkan, "Ölüm", 34/32.
45 bk. Müminun suresi 99-100. ayetler.
46 Al-i İmran suresi 185. ayet.
47 bk. Topaloğlu, "Âhiret", 1/546.
48 bk. İnfitar suresi 1-5. ayetler.
49 Araf suresi 187. ayet, Muhammed suresi 18. ayet.
50 bk. Şentürk - Yazıcı, *İslam İlmihali*, 47.
51 Nahl suresi 38. ayet.
52 bk. "haşir", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 125.
53 Mülk suresi 24. ayet.
54 Yasin suresi 65. ayet.
55 bk. Kehf suresi 49. ayet.
56 Karia suresi 6-11. ayetler.
57 Tevbe suresi 72. ayet.
58 bk. Topaloğlu, "Cennet (Cennetin İsimleri)", 7/376-377.
59 Tevbe suresi 68. ayet.
60 bk. Zilzal suresi 7-8. ayetler.
61 Mümin Suresi 17. ayet.
62 Nisa suresi 40. ayet.
63 Enam suresi 160. ayet.
64 bk. Zümer suresi 53. ayet, Al-i İmran suresi 89. ayet.
65 bk. Şûra suresi 5. ayet, Rad suresi 11. ayet.
66 bk. Müminun suresi 115. ayet, Sad suresi 27. ayet.
67 bk. Nahl suresi 90. ayet.
68 bk. Yaşaroğlu, "Nâs Sûresi", 32/392-393.
69 bk. "Nâs suresi", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 275.
70 bk. Tirmizi, "Deavât", 21.
71 Nesai, "İstiâze", 1.
72 bk. Tirmizi, "Fedâilü'l-Kur'ân", 12.

HAC, UMRE VE KURBAN

2. Ünite

Anahtar Kavramlar

- hac
- ihram
- kurban
- say
- tavaf
- umre

Ünite Dosyası

İçerik Çerçevesi

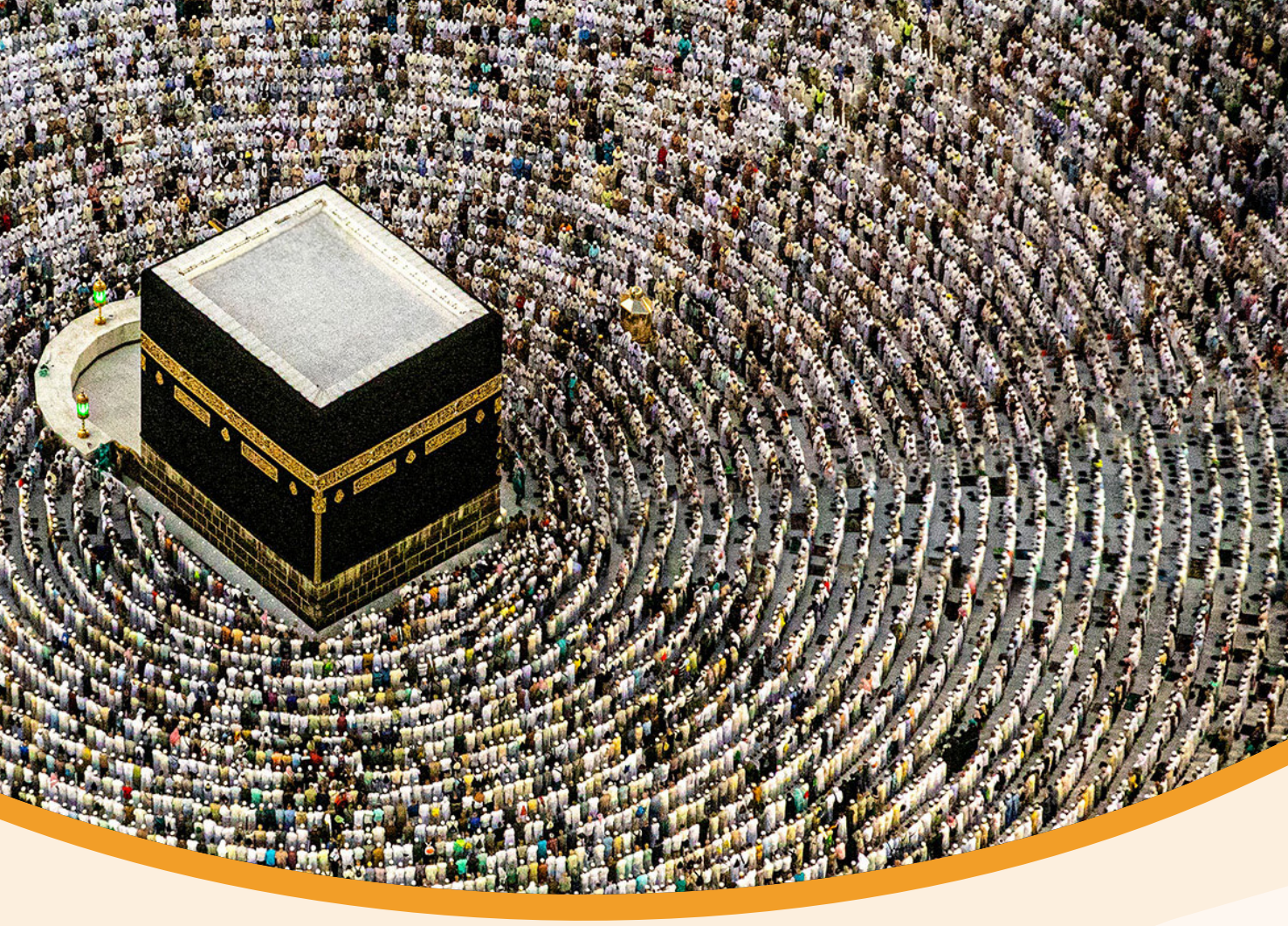
2.1. Hac ve Umre İbadeti
2.2. Kurban İbadeti
2.3. Hac ve Kurban İbadetinin Kültürümüze Yansımaları
2.4. Bir Sure Öğreniyorum: Kâfirun Suresi

Ünite Sunusu

Bu ünitede sizlerden

- hac ve umre ibadetlerini çözümleyebilmeniz,
- kurban ibadetini yapılandırabilmeniz,
- hac ve kurban ibadetinin kültürümüze yansımalarını müşahede edebilmeniz,
- Kâfirun suresini ve bu surenin anlamını okuyarak yorumlayabilmeniz

beklenmektedir.

Üniteye Başlarken

Kâbe, yeryüzünde inşa edilen ilk mabettir. Hz. Âdem tarafından yapılan Kâbe, Nuh Tufanı'na kadar mabet görevini sürdürür. Tufan'dan sonra yeri kaybolur. Allah (cc), Kâbe'nin yerini Hz. İbrahim'e bildirerek[1] onun yeniden inşa edilmesini emreder. Hz. İbrahim bu emri oğlu Hz. İsmail'e söyler ve baba oğul Kâbe'yi inşa etmeye başlarlar. Hz. İsmail taşları getirir, Hz. İbrahim de Kâbe'nin duvarlarını örerek yükseltir. Hz. İbrahim ve oğlu Hz. İsmail "... Ey Rabbimiz! Bizden kabul buyur! Şüphesiz sen hakkıyla işitensin, hakkıyla bilensin."[2] diyerek dua ederler. Böylece "Şüphesiz, insanlar için kurulan ilk ibadet evi (mabedi), elbette Mekke'de, âlemlere rahmet ve hidayet kaynağı olarak kurulan Kâbe…"[3] yeniden gün yüzüne çıkar. Baba ve oğul görevlerini yerine getirir ve "Rabbimiz! Bizi sana teslim olmuş kimseler kıl. Soyumuzdan da sana teslim olmuş bir ümmet kıl…"[4] diyerek dua ederler. Hz. İbrahim "Rabbim! Bu şehri güvenli kıl, beni ve oğullarımı putlara tapmaktan uzak tut."[5] diyerek Allah'a (cc) niyazda bulunur. Kâbe'nin inşasının tamamlanması üzerine Allah (cc), burayı insanlar için ibadet edecekleri ve kendilerini güvende hissedecekleri yer olarak belirler.[6] Hz. İbrahim'den hac ibadetini insanlara duyurmasını ister.[7]

(bk. Genel ağdan alınmıştır.)

2.1. HAC VE UMRE İBADETİ

Konuya Başlarken

Karekodla verilen görselleri inceleyiniz. Bu görseller hakkında bildiklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Fotoğraflarla Kutsal Mekânlar

İslam'da Allah'ın (cc) rızasını kazanmak için yerine getirilen vazifelere ibadet denir. Günlük hayatta önemli yer tutan ibadetlerin başında namaz gelir. Bununla birlikte zamanı, yeri ve yapılışı bakımından farklı ibadetler de vardır. Hac, umre ve kurban bu ibadetlerdendir. Dostluk, sabır, fedakârlık, paylaşma ve dayanışma gibi değerlerin insanlar arasında yayılmasında bu ibadetlerin katkısı oldukça fazladır.

1. Etkinlik

20 dk.

Adı	Kıssadan Kavramlar
Amaç	İslam'ın temel kaynaklarından hareketle hac ve umre ibadetleriyle ilgili unsurları belirleyebilme

Yönerge

- Karekodla verilen "Hz. İsmail Kıssası" adlı videoyu izleyerek aşağıdaki soruları cevaplayınız.
  1. Kâbe'nin inşasında Hz. İsmail'in rolü nedir?
  2. Hac ibadeti nasıl başlamıştır?
- İzlediğiniz videoda geçen hac ve umre ile ilgili kavramları aşağıdaki boşluklara yazınız.

Hz. İsmail Kıssası

- Yazdığınız kavramların hac ibadetiyle olan ilişkisi nedir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme

Hac ve umre ibadetleriyle ilgili unsurlar hakkında önceden bildiklerinizi ve bu etkinlikte öğrendiklerinizi tabloda boş bırakılan alanlara yazınız.

	Önceden Bildiklerim
	Bu Etkinlikte Öğrendiklerim

İslam'da Hac İbadeti ve Önemi

Arapçada **hac** sözcüğü "gitmek, yönelmek, ziyaret etmek" anlamlarına gelir.[8] İslam'ın ibadet esaslarından biri olan hac, hem mal hem bedenle yapılır. Hac, imkânı olan Müslümanların ihrama girerek, yılın belirli günlerinde Arafat'ta vakfe yapıp Kâbe'yi tavaf ederek yerine getirdikleri farz bir ibadettir.[9] Hac ibadetinin farz oluşu Kur'an-ı Kerim'de **"... Yolculuğuna gücü yetenlerin haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır..."**[10] şeklinde ifade edilmektedir. Hz. Peygamber de "*Haccetmek isteyen kimse acele etsin! Olur ki hastalanır veya binek hayvanı kaybolur ya da (hacca gitmesini engelleyen) bir ihtiyaç ortaya çıkar.*"[11] buyurarak haccın farz olması için bir Müslüman'ın taşıması gereken şartların neler olduğunu vurgulamıştır. Ömründe bir defa hacca giden Müslüman, bu farzı yerine getirmiş olur.[12]

Bilgi Kutusu

Hac, Zilhicce'nin 8 (Terviye Günü), 9, 10, 11, 12 ve 13. günleri (Arife Günü ile Kurban Bayramı günlerinde) Kâbe ve çevresindeki kutsal mekânlarda gerçekleştirilen bir ibadettir.

(bk. Yaşaroğlu, "Zilhicce", 44/415)

Hac, Allah'ın (cc) rızasını kazanmaya vesile olan ve insanı manevi yönden geliştiren bir ibadettir. Hac esnasında yerine getirilen görevler, insanın Allah'a (cc) olan bağlılığını ve teslimiyetini artırır, kalbini temizler. İnsan, bu ibadetle günahlarından pişmanlık duyduğunu dile getirerek Allah'tan (cc) bağışlanmayı ister. Hz. Peygamber'in "*Hacca gidenler ile umreye gidenler, Allah'ın misafirleridir. Allah'a dua ederlerse Allah onların dualarını kabul eder ve Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isterlerse Allah onların günahlarını bağışlar.*"[13] müjdesiyle günahları affedilenlerden olmanın huzurunu hisseder. Hayatının geri kalan kısmını güzel davranışlara yönelerek daha samimi bir Müslüman olarak geçirmeye çalışır.

Hac, dünyanın farklı bölgelerinden Müslümanları bir araya getiren ibadettir. Bu sayede inananlar arasındaki birlik, kardeşlik ve dayanışma duyguları güçlenir. Müslümanlar; Hz. Peygamber ve sahabenin yaşadığı toprakları görür, onların yaşadıkları zorlukları daha iyi anlar, sabır ve gayretle çalışmanın önemini fark eder.

Bilgi Görseli 2.1: Haccın Şartları[14]

Bilgi Kutusu

İhram Yasaklarından Bazıları

- Hayvanlara ve bitkilere zarar verilmez.
- Kötü söz söylenmez, kavga edilmez.
- Tırnak kesilmez, tıraş olunmaz.
- Parfüm, kolonya vb. ürünler kullanılmaz.

"Telbiye Duası" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

İhram: Hac veya umreye niyet eden kişiye bazı davranışların yasak olmasıdır. Hac esnasında erkeklerin giydikleri iki parçadan oluşan, dikişsiz, beyaz örtüye de ihram denir. Kadınların günlük elbiseleri ihram yerine geçer.[15] Hac ve umre yolculuğuna çıkanların Mekke çevresinde ihrama girmek zorunda oldukları yerlere mikat denir. Mikat yerlerini Hz. Peygamber belirlemiştir.[16]

Telbiye: Hac ve umre için ihrama girenlerin okudukları "Lebbeyk Allahümme lebbeyk. Lebbeyke la şerike leke lebbeyk inne'l-hamde ve'n-ni'mete leke ve'l-mülk la şerike lek." şeklindeki duaya telbiye denir.[17] Telbiyenin anlamı şöyledir: "Buyur Allah'ım, buyur! Buyur, senin hiçbir ortağın yoktur. Buyur, şüphesiz her türlü övgü, nimet, mülk ve hükümranlık sana mahsustur. Senin ortağın yoktur."[18]

Şavt: Kâbe'nin etrafında saat yönünün tersine bir tur dönmeye şavt denir. Şavta Hacerülesved selamlanarak başlanır ve yine selamlanarak bitirilir.[19]

Tavaf: Hac ve umre ibadetini yapan kişinin Kâbe'nin etrafında yedi kez (yedi şavt) dönmesidir. Tavafa başlanırken eller kaldırılarak Hacerülesved selamlanır. "En büyük olan Allah'ın adıyla başlarım." anlamında "Bismillahi Allahüekber!" denir.[20]

Say: Safa ve Merve Tepeleri arasında dördü gidiş, üçü dönüş olmak üzere toplam yedi defa gidip gelerek yapılan görevdir. Safa'da başlanan say, Merve'de bitirilir.[21] Kur'an-ı Kerim'de "Şüphesiz Safa ile Merve, Allah'ın (dininin) nişanelerindendir. Onun için her kim hac ve umre niyetiyle Kâbe'yi ziyaret eder ve onları da tavaf ederse, bunda bir günah yoktur..."[22] buyrulmaktadır.

Bilgi Kutusu

Hacerülesved

Kâbe'nin güneydoğu köşesinde yer alan, 30 cm çapında parlak siyah bir taştır. Müslümanlarca kutsal kabul edilen ve cennetten geldiğine inanılan Hacerülesved, tavafın başlangıç ve bitiş noktasıdır.

(bk. "Haceriesvet", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 110)

Vakfe: Hacda, Arife Günü öğle namazının vaktinin başlangıcından Kurban Bayramı'nın ilk günü sabah namazına kadar Arafat'ta bir müddet beklemektir.[23] Farz olan bu vakfe dışında Müzdelife'de de vakfe yapmak vaciptir.[24]

Bilgi Görseli 2.2: Hacla İlgili Kavramlar

Kâbe: Mekke'de Mescid-i Haram'ın ortasında bulunan ve Müslümanların kıblesi olan mabettir. Tavafın gerçekleştiği yerdir. Kâbe, Müslümanların birlik ve beraberliğini sembolize eder.[25]

Arafat: Kurban Bayramı'ndan bir gün önce vakfenin yapıldığı yerdir.[26] Hacı adayları burada öğle namazı vaktinde öğle ile ikindi namazını birleştirerek kılar.[27]

Müzdelife: Arafat ile Mina arasındaki bölgenin adıdır. Hacı adayları, Arafat'ta vakfe yaptıktan sonra burada yatsı namazı vaktinde akşam ve yatsıyı birleştirerek kılarlar. Müzdelife'de bir süre bekleyip dua etmek haccın vaciplerindendir.[28]

Mina: Mekke ile Arafat arasında bulunan yerdir. Kurban Bayramı'nın birinci günü burada şeytan taşlanır ve kurban kesilir. Bayramın diğer günlerinde de şeytan taşlanmaya devam edilir.[29]

Safa ve Merve: Kâbe'nin yakınında sayin yapıldığı iki tepedir. Oğlu İsmail (as) için su arayışında olan Hz. Hacer bu iki tepe arasında koşmuştur. Bu çabasının sonucunda Allah (cc) tarafından Hz. Hacer'e ve Hz. İsmail'e zemzem adı verilen kaynak suyu verilmiştir. Hac ve umre yapanlar Safa ile Merve Tepeleri arasında yapılan say ile onların yaşadıkları zorlukları hatırlarlar.[30]

Bilgi Görseli 2.3: Hacla İlgili Mekânlar

Ayet Kutusu

İbrahim suresi 37. ayet, Hz. İbrahim'in ailesini Mekke'ye yerleştirdiğinde ettiği duayı içermektedir:

"Rabbimiz! Ben çocuklarımdan bazısını, senin kutsal evinin (Kâbe'nin) yanında ekin bitmez bir vadiye yerleştirdim. Rabbimiz! Namazı dosdoğru kılmaları için (böyle yaptım). Sen de insanlardan bir kısmının gönüllerini onlara meylettir, onları ürünlerden rızıklandır, umulur ki şükrederler."

"Sanal Hac Gezisi" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

1 İhram

Gusül abdesti alınır. (Buna imkân bulamayanlar abdest alır.) Mikat sınırlarında ya da öncesinde ihrama girilerek iki rekât ihram namazı kılınır. Namazdan sonra "Allah'ım! Hac yapmak istiyorum. Onu bana kolay kıl ve benden kabul eyle." denilerek niyet edilir ve ardından telbiye duası okunur.

2 Kudüm Tavafı

Kâbe'de ilk tavaf (kudüm) yapıldıktan sonra iki rekât tavaf namazı kılınır ve dua edilir.

3 Arafat Vakfesi

Zilhicce ayının 9. gününde (Arife Günü) Arafat'ta farz olan vakfe yapılır.

9 Say

Safa ve Merve Tepeleri arasında say yapılır.

10 Veda Tavafı

Mekke'den ayrılmadan önce vacip olan veda tavafı yapılır ve tavaf namazı kılınır.

4

Arife Günü, Güneş battıktan sonra Arafat'tan Müzdelife'ye hareket edilir. Şeytan taşlamada kullanılacak küçük taşlar toplanır. Kurban Bayramı'nın ilk günü sabah namazı kılındıktan sonra haccın vaciplerinden olan Müzdelife vakfesi yapılır ve Mina'ya hareket edilir.

Müzdelife Vakfesi

5

Kurban Bayramı'nın ilk günü Mina'da şeytan taşlanır. Bayramın diğer günlerinde de Mina'da şeytan taşlamaya devam edilir.

Şeytan Taşlama

Kurban Kesimi

6

Mina'da kurban kesilir.

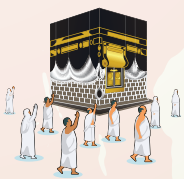
Saç Tıraşı

7

Saçlar tıraş edilerek veya kısaltılarak ihramdan çıkılır.

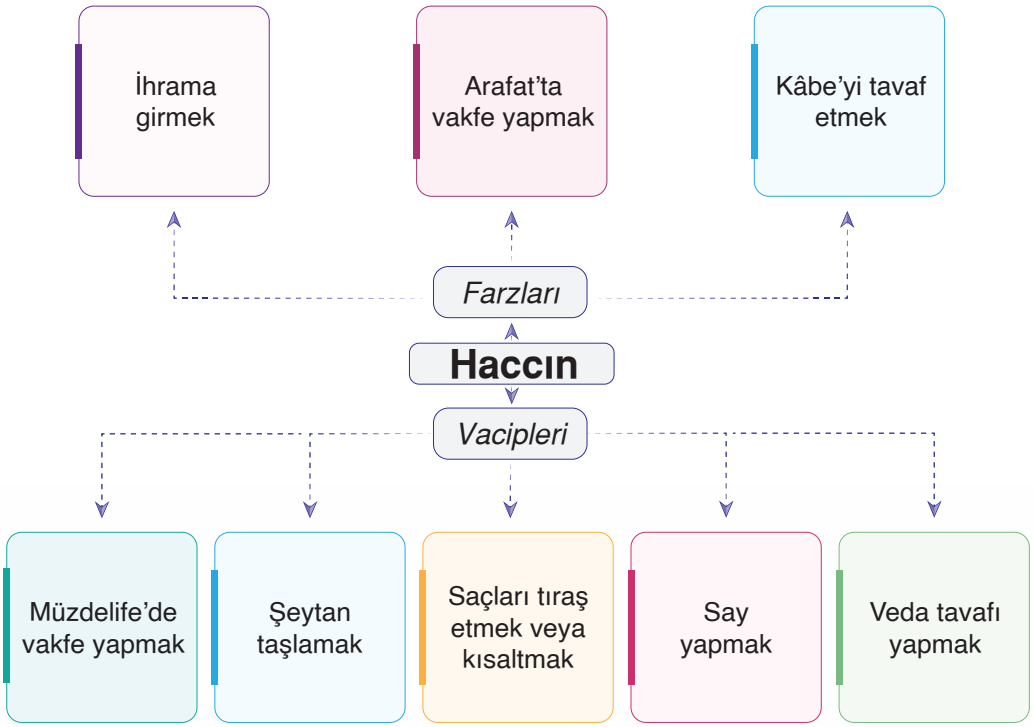
Ziyaret Tavafı

8

Kâbe'ye gidilerek farz olan ziyaret tavafı yapılır ve orada tavaf namazı kılınır.

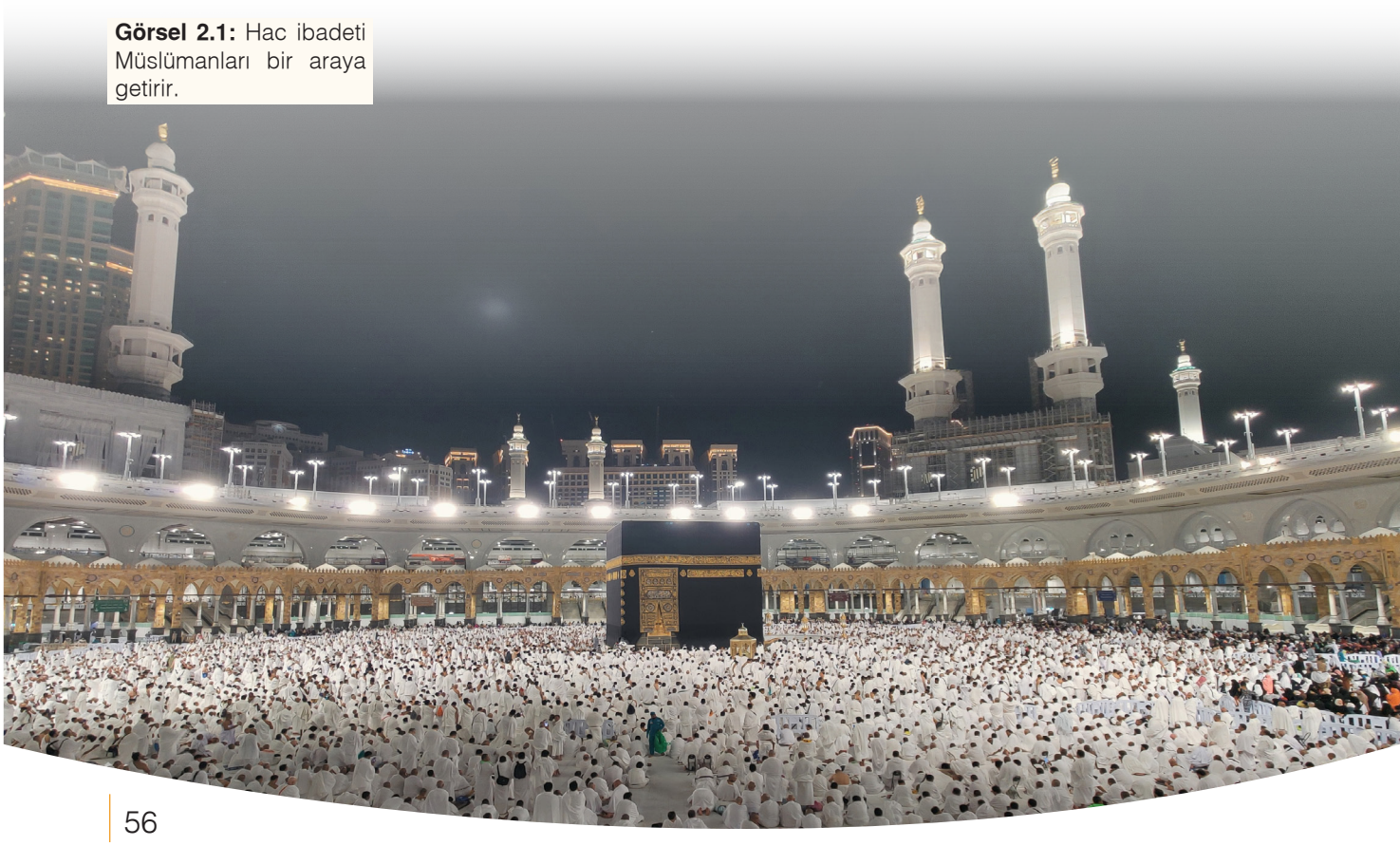
Bilgi Görseli 2.4: Haccın Yapılışı[31]

Bilgi Görseli 2.5: Haccın Farzları ve Vacipleri[32]

Hac ibadeti sırasında yerine getirilen her görevin bir hikmeti ve anlamı vardır. Bunlar üzerine düşünmek haccı sadece bedensel bir ibadet olmaktan çıkarır. Böylece hac, insanın kulluk bilincini güçlendiren manevi bir yolculuk hâline gelir.

Görsel 2.1: Hac ibadeti Müslümanları bir araya getirir.

Çalışma Yaprağı

Aşağıdaki metni okuyunuz.

Genç Bir Hacının Günlüğü

1. Gün

Sevgili Günlük,

Bugün hayatımın en anlamlı günlerinden birini yaşadım. İhrama girdim ve gösterişten uzak bu bembeyaz kıyafetler içinde farklı duygular hissettim. Etrafımdaki herkesin benzer kıyafetler giyinmesi, kimsenin kimseden üstün olmadığını düşündürdü. İhram, sonsuz kudret sahibi Allah (cc) karşısında insanın güç, makam ve mevkisinin bir anlam ifade etmeyeceğini hissettirdi. Aynı zamanda ihramlı olmak, duygu ve düşüncelerimi kontrol ederek sabırlı olmam gerektiğini de hatırlattı. Bugün kendime söz verdim. Öğrendiklerimi hacdan döndüğümde de uygulamaya gayret göstereceğim.

2. Gün

Bugün Arafat'ta vakfe yaptık. Bu bekleyiş mahşerin bir provası gibiydi. O an derin bir huzur duydum. Ayakta durmaktan yorulduğumu düşünürken çevremdekilerin hep bir ağızdan yaptığı "Rabbimiz! Bize bol sabır ver. Yolunda ayaklarımızı sabit kıl." dualarını işittim. Bu dualar çok hoşuma gitti. Duadaki sözler, bütün davranışlarımda sabırlı ve kararlı olmam gerektiğini hatırlattı. Vakfenin sadece bir bekleyişten ibaret olmadığını, Rabbimizin huzurunda imanla, sebatla bilinçli bir duruş olduğunu anladım.

3. Gün

Merakla beklediğim anlardan biri de şeytan taşlamaydı. Elime aldığım taşları ilk sütuna attım. Kibir, bencillik, cimrilik gibi Allah'a (cc) kulluk görevlerimi yerine getirmemin önünde engel olan her ne var ise onları taşladığımın farkındaydım. Attığım her taşla beraber kendime söz verdim. Bundan sonra sorumluluklarımı yerine getirme konusunda daha dikkatli olacağım ve kötü davranışlardan uzak duracağım.

4. Gün

Bugün farklı kültürlerden binlerce Müslümanla beraber Kâbe'yi tavaf ettim. Tavafta Müslümanların oluşturduğu manzara, milyarlarca yıldızıyla bir galaksinin dönüşünü andırıyordu. Adeta Allah'a (cc) teslimiyetin bir sembolüydü. Tevhit inancının verdiği huzur kaplamıştı içimi. Tavaf eden Müslümanların yüzlerindeki tebessüm, bu huzurun bir yansımasıydı. O anda yaşadığım hissi tarif etmek çok zor. Daha önce adını bile duymadığım ülkelerden gelen insanlarla aynı duaları ediyorduk. Buna çok şaşırdım. Demek ki Müslümanlar gerçekten büyük bir aileymiş. Sonra say için Safa Tepesi'ne geçtik. Orada bazen yavaş bazen de küçük adımlarla koşar gibi gidip gelenler dikkatimi çekti. Annem, "Hz. Hacer'in ümitsizliğe kapılmadan evladı için su arayışındaki azmini hatırlatınca say ibadetinin neden bu şekilde yapıldığını daha iyi kavradım." Onun kararlılığı, bana zorluklarla mücadele etmenin önemini fark ettirdi.

(Komisyon tarafından yazılmıştır.)

Aşağıdaki boş bırakılan alanları metinden yararlanarak doldurunuz.

Hac ve Umre İbadetinin Kazandırdıkları

İnsanın Ahlaki Gelişimine Katkıları	Müslümanların İletişim ve Etkileşimine Katkıları

Görsel 2.2: Mescid-i Nebevi

Bilgi Kutusu

Kutsal topraklara giden Müslümanlar Medine'deki Mescid-i Nebevi'de namaz kılarlar. Hz. Peygamber'in kabri ile minberi arasında yer alan Ravza-i Mutahhara'da salavat ve dualarla Hz. Peygamber'e olan sevgilerini gösterirler.

Umre İbadeti ve Önemi

Umre, ihramlı olarak Kâbe'yi tavaf edip ardından say yaptıktan sonra tıraş olup ihramdan çıkarak yerine getirilen bir ibadettir.[33] Kur'an-ı Kerim'de **"Haccı da umreyi de Allah için tamamlayın..."**[34] buyrularak farz olan hac ibadetiyle beraber umrenin de önemine dikkat çekilmiştir. Hz. Peygamber de umrenin günahların affedilmesine vesile olacağını bildirmiştir.[35] İmkânı olan her Müslüman'ın umre yapması sünnettir.[36]

Bir Müslüman'ın umre ibadetini yerine getirebilmesi için gerekli şartlarla hac için gerekli olan şartlar aynıdır.[37] Ancak umrenin hac gibi belirli bir vakti yoktur. Umre, haccın yapıldığı günler dışında yılın herhangi bir vaktinde yapılabilir. Müslümanlar umre ibadeti sayesinde hac mevsimi dışında da kutsal toprakları ziyaret etme imkânı bulurlar. Kâbe'yi tavaf etmenin, say yapmanın heyecanını ve mutluluğunu hissederler.

Umre şöyle yapılır: Mikat sınırlarında ya da öncesinde abdest alınarak ihrama girilir. İhram namazı kılındıktan sonra "Allah'ım, umre yapmak istiyorum. Onu bana kolay kıl ve benden kabul eyle!" şeklinde niyet edilerek telbiye duası okunur. Kâbe'ye ulaşınca umre tavafı yapılarak tavaf namazı kılınır. Ardından Safa ve Merve Tepeleri arasında umre sayi yapılır. Saçlar tıraş edilerek veya kısaltılarak ihramdan çıkılır.[38] Böylece umre ibadeti tamamlanmış olur.

2. Etkinlik

20 dk.

Adı	Neyi Aynı Neyi Farklı?
Amaç	Hac ve umre ibadetleriyle ilgili unsurlar arasındaki ilişkileri belirleyebilme

Yönerge

- Aşağıda hac ve umre ibadetleriyle ilgili bilgiler verilmiştir.
- Verilen bilgilerden hareketle sadece hac ibadetine ait olanları pembe, sadece umre ibadetine ait olanları yeşil, ortak olanları da turuncu alana harfleri kullanarak yazınız.

a Belirli bir zamanda yapılır.

b Belirli bir zamanı yoktur.

c Şeytan taşlama vardır.

ç Tavaf yapılır.

d Say yapılır.

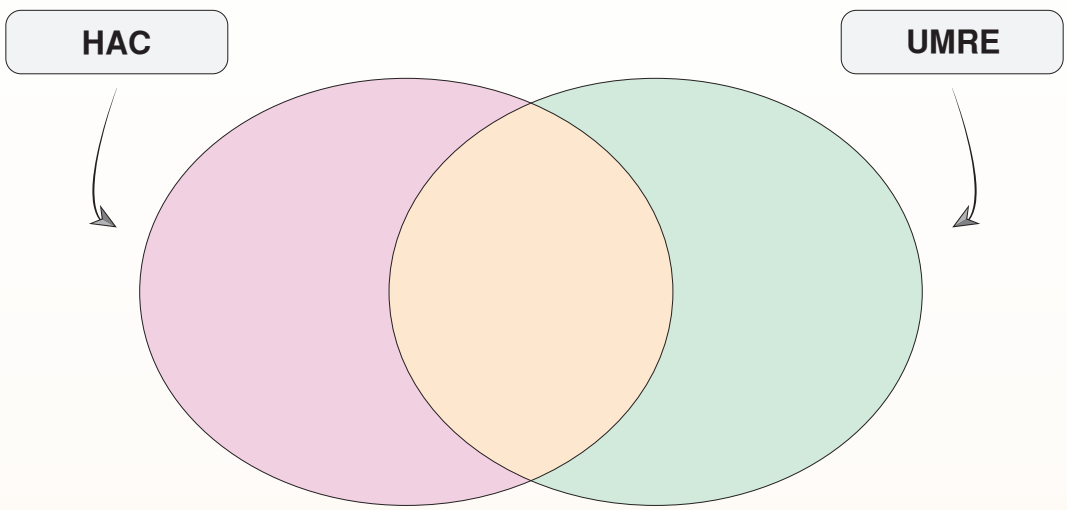
e Vakfe yapılır.

f Sünnet olan bir ibadettir.

g Farz olan bir ibadettir.

ğ İhrama girilir.

h Allah (cc) rızası için yapılır.

Değerlendirme

Öz değerlendirme formunu doldurunuz.

Değerlendirilecek Tutum ve Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
Sadece hac ibadetine ait unsurları belirledim.			
Sadece umre ibadetine ait unsurları belirledim.			
Hac ve umre ibadetlerine ait ortak unsurları belirledim.			

Kontrol Noktası

Kutucukların önünde verilen harfleri kullanarak hac ve umrede yapılan görevleri doğru bir şekilde sıralayınız. (Harfler hem hac hem de umre sıralamasında kullanılabilir.)

a Müzdelife vakfesi

b Say

c Ziyaret tavafı

ç Şeytan taşlama

d İhram

e Kudüm tavafı

f Kurban

g Arafat vakfesi

ğ Saç tıraşı

h Tavaf

ı Veda tavafı

Haccın yapılış sırası

Umrenin yapılış sırası

2.2. KURBAN İBADETİ

Konuya Başlarken

Kurban ibadetiyle ilgili bildiklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

3. Etkinlik

20 dk.

Adı	Fedakârlık Örneği
Amaç	Kurban ibadetiyle Hz. İsmail kıssası arasındaki nedensel ilişkiyi ortaya koyabilme

Yönerge

- Sevdikleriniz için ne gibi fedakârlıklar yapabilirsiniz? Defterinize yazarak arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Metni okuyunuz.

.....

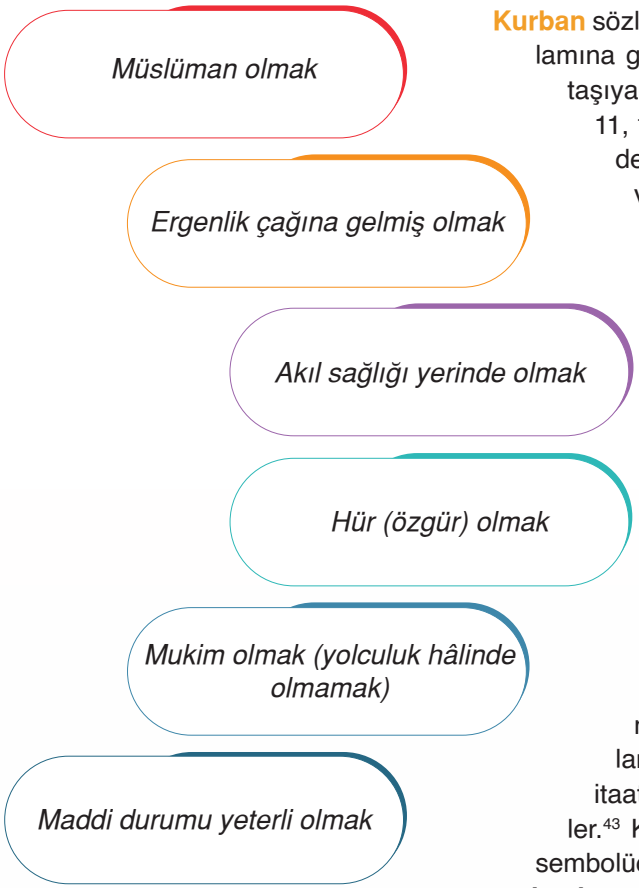
(…) Hz. İbrahim, Hz. Hacer ile Hz. İsmail'i görmek istediği zaman Mekke'ye gelirdi. Hz. İsmail yedi yaşına bastığı sıralarda Hz. İbrahim rüyasında oğlu İsmail'i kurban ettiğini gördü. Bunun üzerine hemen Mekke'ye geldi. İsmail'i alarak onunla uzak bir tepeye gittiler. Hz. İbrahim oğluyla baş başa kalınca ona: "Oğulcuğum! Ben, rüyamda seni kurban ettiğimi gördüm, sen bu işe ne diyorsun?" diye sordu. İsmail: "Babacığım, sana emrolunanı yap. İnşallah beni sabredenlerden bulacaksın." dedi. Hz. İbrahim: "Oğulcuğum, Allah'ın (cc) emrettiği şey hakkında bana ne güzel yardımda bulundun." dedi. İkisi de Allah'ın (cc) emrini yerine getirme konusunda teslimiyet gösterdiklerinden Allah (cc) onlara bir kurbanlık gönderdi. (…)

M. Asım Köksal, *Peygamberler Tarihi*, 186-190 (Kısaltılmıştır.)

- Metne uygun bir başlık yazınız. Yazdığınız başlığı arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Hz. İbrahim ve Hz. İsmail neden böyle bir fedakârlıkta bulunmuş olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme

Kurban ibadetiyle Hz. İbrahim ve oğlu Hz. İsmail'in teslimiyetleri arasında nasıl bir ilişki vardır? Açıklayınız.

Bilgi Görseli 2.6
Kurban Kesmekle Yükümlü Olmanın Şartları

Kurban sözlükte "kendisiyle Allah'a (cc) yakınlaşılan şey" anlamına gelir. Dinî bir terim olarak kurban, belli nitelikleri taşıyan bir hayvanı belirli günlerde (Zilhicce ayının 10, 11, 12. günleri) ibadet niyetiyle usulüne uygun biçimde kesmektir.[39] Kurban, mal ile yapılan bir ibadettir ve vaciptir. Allah'ın (cc) kullarına verdiği nimetlere karşı şükür ifadesi olan kurban, Hicret'in ikinci yılında emredilmiştir.[40]

Kurban, önceki din ve kültürlerde farklı şekillerde yer alır.[41] İlahi kaynaklı dinlerde de kurban ibadetinin var olduğu Kur'an-ı Kerim'de **"Her ümmet için, Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiği hayvanlar üzerine ismini ansınlar diye kurban kesmeyi meşru kıldık…"**[42] ayetiyle bildirilir.

İslam'da bugünkü şekliyle kurban ibadeti Hz. İbrahim'e dayanır. Müslümanlar kurban keserken Hz. İbrahim ile oğlu Hz. İsmail'in Allah'ın (cc) emrine şüphe duymadan itaat etmek konusunda verdikleri başarılı sınavı hatırlarlar. Kurban ibadetiyle kendilerinin Allah'a (cc) itaate hazır olduklarını simgesel olarak ifade ederler.[43] Kurban ibadeti kulun Allah'a (cc) bağlılığının bir sembolüdür. Bu durum Kur'an-ı Kerim'de **"Onların etleri ve kanları asla Allah'a ulaşmaz. Fakat O'na sizin takvanız (Allah'a karşı gelmekten sakınmanız) ulaşır…"**[44] şeklinde ifade edilir. Hz. Peygamber de kurban ibadetinin önemini anlattığı bir hadisinde *"Âdemoğlu kurban günü Allah katında kurban kesmekten daha güzel bir amel işlemez. Kurban, kıyamet günü boynuzları, kılları ve tırnaklarıyla (sevap olarak) gelir. Kurban, henüz kanı yere düşmeden, Allah tarafından kabul edilir. Bu sebeple kurban kesme konusunda gönlünüz hoş olsun, (bu iş size zor gelmesin)."*[45] buyurmuştur.

> **Bismillahi Allahüekber!**

Kurban, "Bismillahi Allahüekber!" sözüyle Allah'ın (cc) adı anılarak bayramın ilk üç gününde kesilebilir. Koyun, keçi, sığır, manda ve deve kurban edilebilecek hayvanlardır. Küçükbaş hayvanlardan koyun ve keçi bir kişi adına; büyükbaş hayvanlardan sığır, manda ve deve bir kişiden yedi kişiye kadar ortaklaşa kurban edilebilir. Kurban edilecek olan koyun ve keçi bir yaşını, sığır ve manda iki yaşını, deve ise beş yaşını doldurmuş olmalıdır. Kurban kesimi yerel yönetimlerin belirlediği yerlerde hijyen şartlarına uygun yapılmalı, özellikle çevre temizliğine dikkat edilmelidir. Ayrıca kurbanlık hayvanlara eziyet etmemeye özen gösterilmelidir.

Bilgi Görseli 2.7
Kurbanlık Seçiminde Dikkat Edilecek Bazı Hususlar[46]

Dolduralım

Tabloda boş bırakılan alanları uygun şekilde doldurunuz.

Hangi hayvanlar kurban edilebilir?	Kaç yaşını doldurmuş olmalıdır?	Kaç kişi adına kesilebilir?

Kurban ibadetini yerine getiren kişi, kurban etinden yiyebilir ve ailesine de yedirebilir. Ancak kurban etinin bir kısmının dağıtılması gerekir. Dağıtılacak miktar konusunda tam bir ölçü olmamakla birlikte Hz. Peygamber, etin üçe bölünmesini tavsiye etmiştir: Bir bölümü kurban kesemeyen ihtiyaç sahiplerine verilir, bir bölümü akraba ve komşulara ayrılır, kalan kısmı ise aile içinde yenir.[47]

Bilgi Görseli 2.8: Kurban Etinin Paylaşımı

Kurban, toplumda yardımlaşma ve dayanışma ruhunun canlı tutulmasına katkıda bulunur. Özellikle ihtiyaç sahiplerinin bulunduğu yerlerde kurbanın bu rolü daha belirgindir. Kurban ibadetini yerine getiren Müslümanlar, Allah (cc) rızasını kazanmak için başkalarıyla mallarını paylaşma fırsatı bulur. Bu sayede kurban ibadeti, toplumda birlik ve beraberliğin sağlanmasına katkıda bulunur. Kurban ibadetini sadece et paylaşmaya indirgemek doğru değildir. Bu nedenle kurban kesmek yerine parasının ihtiyaç sahiplerine yardım olarak bağışlanması kurban kesmenin yerini tutmamaktadır.

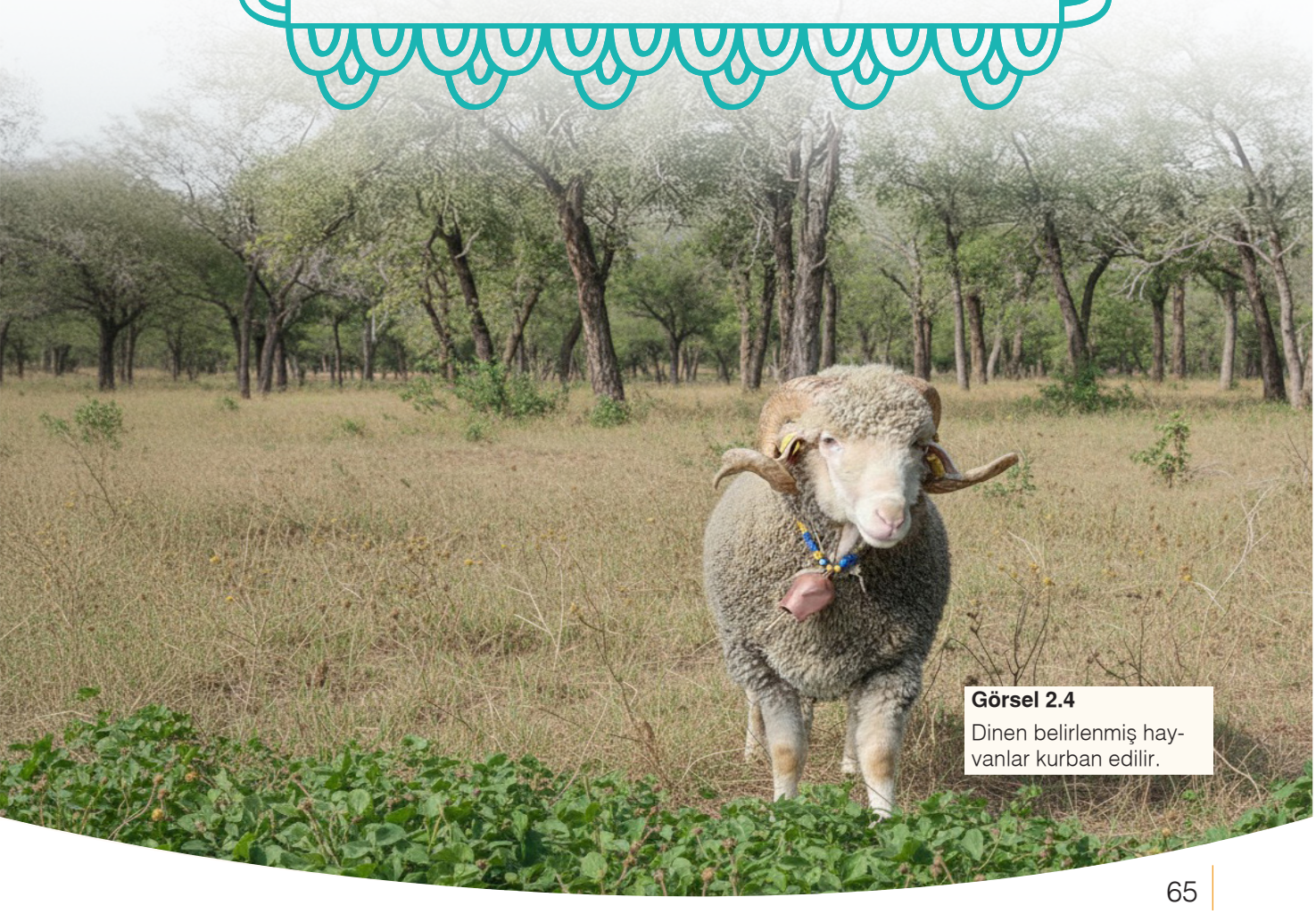
Görsel 2.3
Kurban paylaşmaktır.

Alevi Bektaşi geleneğinde kurban ibadeti önemli bir yer tutar. Bu ibadet farklı isimlendirme ve içeriklerle yerine getirilir. Kurban kesiminden önce hayvana tuz ve su verilir. Saffat suresinin 103 ve 104. ayetleri okunur. Okunan ayetlerin ardından dualar edilerek kurban kesilir. Alevi Bektaşi geleneğinde buna "kurban tığlama" denir.[48]

Kurban Tığlama Duası

"Fermân-ı Celîl, kurban-ı Halîl, itaat-ı (can-ı) İsmâil, delîl-i Cebrâil, şefaat-ı Nebî, kerem-i (Ali) velî, himmet-i pîr ola. Kurbanımız kabul ola, dergâh-ı Hakk'a yazılmış ola, hayır nimetlerimiz kabul ola, muratlar hasıl ola, dünyada kurban ahirette Burak ola, dil bizden, nefes pîrden ola, kurban sahipleri kurbanlarından şefaat bula, münkür münafık mat ola, muhibbân-ı Ehl-i beyt şâd ola, kurbanımız kazaları, belâları, afetleri defetmiş ola..."

(Cenksu Üçer, *Anadolu'da Alevi Ocakları ve Grupları*, 335-336)

Görsel 2.4
Dinen belirlenmiş hayvanlar kurban edilir.

4. Etkinlik

25 dk.

Adı	Kurban Niçin Kesilir?
Amaç	Kurban ibadeti hakkında İslam'ın temel kaynaklarından elde ettiği bilgilerden hareketle uyumlu bir bakış açısı geliştirebilme

Yönerge

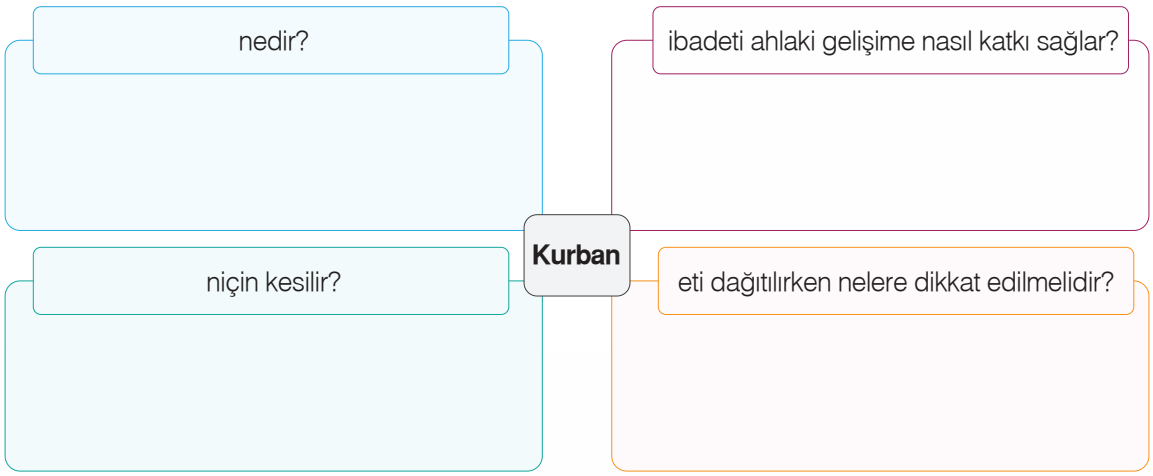
- "Müslümanlar niçin kurban keserler?" sorusuna verdiğiniz cevapları tahtaya listeleyiniz.
- Tabloda verilen ayetleri ve hadisi okuyunuz.
- Ayetlerden ve hadisten yola çıkarak kurbanın niçin kesildiği hakkında çıkarımlarda bulununuz.
- Çıkarımlarınızı tabloda verilen boş alanlara yazınız.

... Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiği (kurbanlık) hayvanlar üzerine belli günlerde (onları kurban ederken) Allah'ın adını ansınlar. Artık onlardan siz de yiyin, yoksula fakire de yedirin. (Hac suresi 28. ayet)	
... Her ümmet için, Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiği hayvanlar üzerine ismini ansınlar diye kurban kesmeyi meşru kıldık. İşte sizin ilahınız bir tek ilahtır. Şu hâlde yalnız O'na teslim olun. Alçak gönüllüleri müjdele! (Hac suresi 34. ayet)	
Onların etleri ve kanları asla Allah'a ulaşmaz. Fakat O'na sizin takvanız (Allah'a karşı gelmekten sakınmanız) ulaşır. Böylece onları sizin hizmetinize verdi ki size doğru yolu gösterdiğinden dolayı Allah'ı büyük tanıyasınız. İyi ve yararlı işleri en güzel şekilde yapanları müjdele. (Hac suresi 37. ayet)	
Hz. Aişe'den rivayet edildiğine göre Hz. Muhammed'in (sav) ailesi bir koyun kurban etmişlerdi. Hz. Peygamber: "Ondan geriye ne kaldı?" diye sordu. Hz. Aişe: "Bize sadece kürek kemiği kaldı." deyince Hz. Peygamber şöyle buyurdu: "(Demek ki) kürek kemiğinin dışında tümü (bize) kaldı." (Tirmizi, "Sıfatü'l-Kıyame", 33)	

- Çıkarımlarınızdan hareketle kurban ibadetinin, insanın ahlaki gelişimine nasıl katkı sağlayacağı konusundaki düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme

Kurban ibadetiyle ilgili diyagramı doldurunuz.

Kontrol Noktası

Kurban ibadetiyle ilgili verilen cümlelerin doğruluğunu ve yanlışlığını belirleyerek uygun kutucuğu işaretleyiniz.

		Doğru	Yanlış
1	Kurban sözlükte "kendisiyle Allah'a (cc) yakınlaşılan şey" anlamına gelir.		
2	Kurban ibadeti farzdır.		
3	Kurban ibadeti, Hicret'in ikinci yılında emredilmiştir.		
4	Kurban, ilahi kaynaklı diğer dinlerde yoktur.		
5	Kurban kesmenin vakti, Kurban Bayramı'nın ilk üç günüdür.		
6	Kurbanlık hayvanlardan deve, beş yaşını doldurmuş olmalıdır.		
7	Kurban etinin tamamı ihtiyaç sahiplerine dağıtılmalıdır.		
8	Tavuk, kaz ve ördek kurban edilebilecek hayvanlardandır.		
9	Alevi Bektaşi geleneğinde kurbanlık hayvana tuz ve su verilir.		
10	Kurban ibadeti toplumda dayanışma ve yardımlaşmaya katkıda bulunur.		

2.3. HAC VE KURBAN İBADETİNİN KÜLTÜRÜMÜZE YANSIMALARI

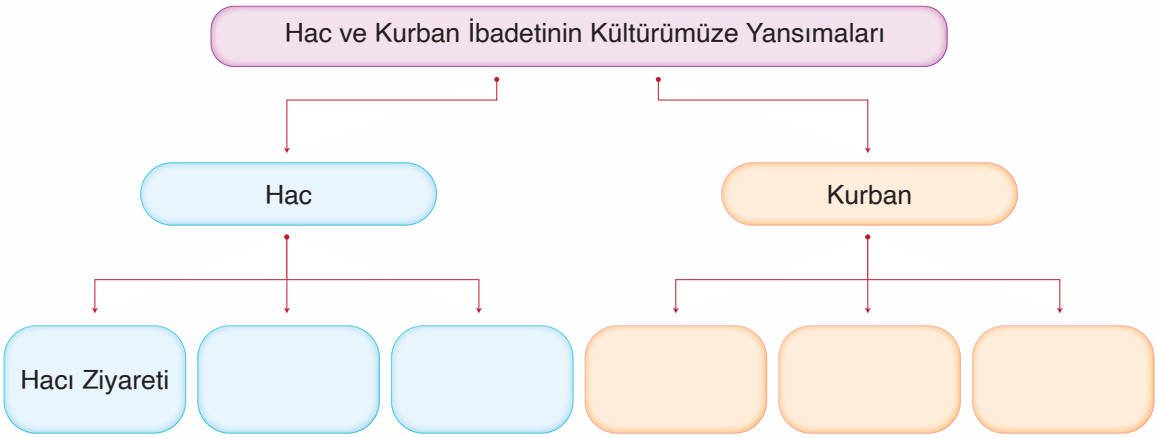
5. Etkinlik

20 dk.

Adı	Kültürümüzde Hac ve Kurban
Amaç	• Hac ve kurban ibadetlerinin kültürümüze yansımalarıyla ilgili merak ettiği konuları belirleyebilme • Hac ve kurban ibadetlerinin kültürümüze yansımalarıyla ilgili belirlediği konular hakkında sorular sorabilme

Yönerge

- Hac ve kurban ibadetinin kültürümüze yansımalarıyla ilgili merak ettiğiniz konuları belirleyerek örnekte olduğu gibi aşağıdaki zihin haritasına yazınız.

- Belirlediğiniz konularla ilgili sorularınızı arkadaşlarınızla paylaşarak öğretmeniniz rehberliğinde cevaplandırınız.

Değerlendirme

Öz değerlendirme formunu doldurunuz.

Değerlendirilecek Tutum ve Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
Merak ettiğim konuları belirledim.			
Zihin haritasını uygun şekilde doldurdum.			
Belirlediğim soruları arkadaşlarımla paylaştım.			
Soruları öğretmen rehberliğinde cevapladım.			

Hac ve kurban ibadetinin kültürümüz üzerinde önemli etkileri vardır. Bu ibadetler, birçok geleneğin oluşmasına katkıda bulunmuştur. Bu gelenekler sayesinde toplumda dayanışma duygusu canlı tutulur ve kültürel değerlerimiz nesilden nesile aktarılır.

Hac İbadetinin Kültürümüze Yansımaları

Hac, dünyanın her yerinden yüz binlerce Müslüman'ın bir araya geldiği kutsal bir yolculuktur. Farklı ülkelerden gelen hacı adayları, her yıl aynı zaman ve mekânda toplanır. Hacdaki kalabalığın düzenli bir şekilde yönetilmesi ve ibadetlerin sağlıklı bir ortamda yapılabilmesi için her ülkeye kontenjan verilir. Ülkemizde, hacca gitmek isteyenlerin sayısı fazla olduğundan bu kontenjandan yararlanacak kişiler kura ile belirlenir. Kurada ismi çıkan hacı adayları, uygulamalı hac eğitimlerine katılır, sağlık kontrollerini yaptırır ve valizlerini hazırlar. Komşu, akraba, eş dosttan helallik alarak maddi ve manevi olarak bu sürece hazırlanırlar.

"Hacca Yolculuk" adlı videoya karekodla ulaşabilirsiniz.

Hacca gideceklerin heyecanını ve hacdan dönenlerin sevinçlerini paylaşmalarının kültürümüzde önemli bir yeri vardır. Hacı adayları dualarla uğurlanır ve sevdikleri, onların sağlıkla gidip dönmeleri için Allah'a (cc) niyazda bulunur.

Hac yolculuğuna çıkan kişinin ailesi tarafından evlerinin dış kapısı boyanarak dinî motiflerle süslenir. Hacılar, dönüşlerinde bu kapının önünde sevinçle karşılanır. "Hacı kapısı" ismi verilen bu gelenek ülkemizde bazı yörelerde hâlâ yaşatılmaktadır.

Hacdan dönen kişiler, ziyaret edilerek hac ibadetini tamamlamış olmalarından dolayı tebrik edilir. Hacılar da misafirlerine zemzem ve hurma ikram ederler.

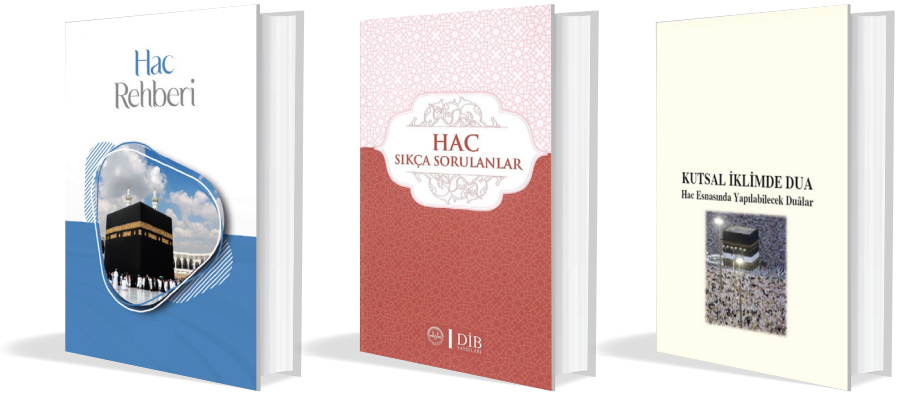
Bilgi Görseli 2.9
Hac İbadetinin Kültürümüze Yansımaları

Bilgi Kutusu

Hac ibadetiyle ilgili görevler usulüne uygun olarak yerine getirilmeli ve hacda geçirilen süre en iyi şekilde değerlendirilmelidir.

Görsel 2.5

Diyanet İşleri Başkanlığı, hacı adaylarının yararlanabilecekleri çeşitli kaynak eserler yayımlamıştır.

Görsel 2.6

– Hacdan ne getirdin?

– Hacdan birlik ve beraberlik bilincini getirdim.

Zorlandığım durumlara karşı sabrı getirdim.

Tüm farklılıklarımıza rağmen anlayış ve müsamaha getirdim.

Ha! Tadımlık zemzem ve hurma da getirdim.

(Komisyon tarafından yazılmıştır.)

Kurban İbadetinin Kültürümüze Yansımaları

Kurban Bayramı, kültürümüzü etkileyen önemli günlerdendir. Bayramdan bir gün öncesi Arife Günü olarak adlandırılır. Arife Günü sabah namazından başlayarak bayramın dördüncü günü ikindi namazına kadar farz namazların ardından tekbir getirilir. Bu tekbire "teşrik tekbiri" denir.[49] Bayramın ilk gününde camide bir araya gelen Müslümanlar, bayram namazını kılarlar. Bayram namazı erkekler için vaciptir. Bu namazı kadınlar ve çocuklar da kılabilir.[50] Bayram namazından sonra camilerde veya açık alanlarda bayramlaşılır.

"Teşrik Tekbiri" adlı videoya karekodla ulaşabilirsiniz.

Bilgi Kutusu

teşrik tekbiri

"Allahu ekber Allahu ekber, Lâ ilâhe illallahu vallahu ekber. Allahu ekber ve lillahi'l-hamd."

"Allah en büyüktür, Allah en büyüktür. Allah'tan başka ilâh yoktur. O Allah en büyüktür, Allah en büyüktür. Hamt yalnızca Allah'a aittir."

(bk. "teşrik tekbiri", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 363)

1. Bayramlaşmak amacıyla aile büyükleri, akrabalar ve komşular ziyaret edilir.
2. Bayrama özel yemekler yapılır. Aileler bir araya gelir ve birlikte yemekler yenir.
3. Bayram ziyaretlerinde çocukları sevindirmek için onlara şeker, balon gibi hediyeler ve harçlık verilir.
4. Çocuklar için bayramlık elbiseler alınır. Bazı yörelerde bayramlıklarını Arife Günü'nde giyen çocuklara "Arife Çiçeği" denir.
5. Bayram ziyareti yapılamayan eş dost ve akrabalarla telefonla bayramlaşılır.
6. Bayram şenlikleri düzenlenen yerlerde çocuklar için oyun alanları kurulur. Bu şenliklerde kurban eti pişirilerek dağıtılır.

Bilgi Görseli 2.10: Kurban İbadetinin Kültürümüze Yansımaları

Görsel 2.7: Cami Çıkışında Bayramlaşma

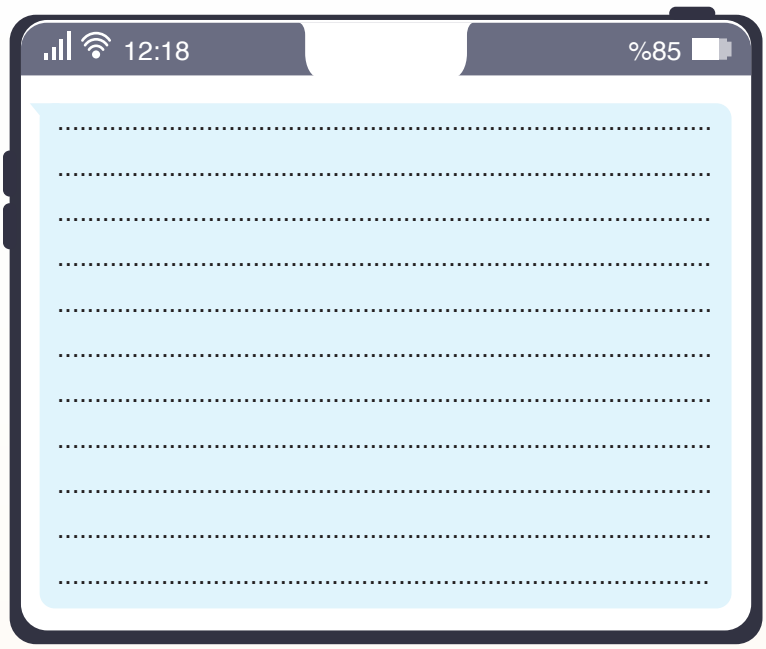
Kurban denilince genellikle Kurban Bayramı'nda yapılan ibadet akla gelir. Bunun dışında, ibadet niyetiyle kesilen farklı kurbanlar da vardır. Akika, adak ve şükür kurbanları bunlar arasında yer alır.[51] Ayrıca kültürümüzde asker uğurlamaları, düğün ve sünnet merasimleri ile bazı açılışlarda da kurban kesme geleneği bulunmaktadır. Kurban etlerinin ihtiyaç sahipleriyle paylaşılması ve misafirlere ikram edilmesi toplumumuzda yardımseverliği ve cömertliği yaygınlaştırmaktadır.

	Akika Kurbanı	Adak Kurbanı	Şükür Kurbanı
Niçin kesilir?	Yeni doğan çocuk için	Bir dileğin gerçekleşmesi için	Şükretmek için
Hükmü nedir?	Sünnet	Vacip	Müstehap
Kimler yiyebilir?	Herkes	Adak sahibi ve ailesi dışındakiler	Herkes

Bilgi Görseli 2.11: Bazı Kurban Çeşitlerinin Karşılaştırılması[52]

Yazalım

Uzakta olduğundan ziyaretine gidemediğiniz bir aile büyüğünüzün Kurban Bayramı'nı tebrik etmek için bir mesaj yazınız.

6. Etkinlik

20 dk.

Adı	Kurban Bayramı Anısı
Amaç	• Hac ve kurban ibadetlerinin kültürümüze yansımalarıyla ilgili konuları inceleyebilme • Hac ve kurban ibadetlerinin kültürümüze yansımalarıyla ilgili inceleme sonuçları hakkında çıkarım yapabilme

Yönerge

- Metinde yer alan hac ve kurban ibadetlerine ilişkin geleneklerin altını çiziniz.

Annem "Hadi oğlum, bayram namazına!.." diyerek uyandırdı beni. Besmele çekip kalktığımda babamın namaz için çoktan hazır olduğunu gördüm. Cebinden güzel kokulu bir esans çıkarıp sürdü elinin üzerine. Büyük bir heyecanla beklemiştim bayram sabahını. Arife Günü aldığımız bayramlıklarımı giydim gıcır mı gıcır. Babamla birlikte teşrik tekbiri getirerek hızlı adımlarla camiye doğru yürüdük. Her bayram sabahı olduğu gibi cami yine kalabalıktı. Ön saflarda yer bulmak önemli tabii. Bayram namazı sonrası bayramlaşmak için sıraya girdik. Herkes birbirine sarılıp bayramlaştı. Bazı hacıdedeler harçlık bile dağıttı. Çocukların sevincini bir görseydiniz…

Eve döndüğümüzde hep beraber kahvaltı sofrasına oturduk. Dedem ve babaannemin yerleri boştu. Geçen hafta onları büyük bir sevinçle hacca uğurladık. Derslerine iyi çalıştılar! Müftülüğün düzenlediği hac eğitimine katıldılar. Babaannemin valizini hazırlamasına ben de yardım ettim.

Babam ve amcamla kurbanımızın yanına gittik. Bu ibadetle ilgili aklıma takılanları iyi ki sormuşum öğretmenime. Allah'a (cc) yaklaşma ve samimiyet göstergesi olan kurbanla ilgili Hz. İbrahim ve Hz. İsmail'in kıssasını dinledim ondan. Merak edenler baksın, bulsun. Şimdi burada anlatamam. Ama şunu da demeden edemeyeceğim: Hz. İsmail'i çok sevdim. Babam ve amcam kurban kesme imkânı olmayan komşu ve akrabalara dağıtılmak üzere etlerin en güzel yerlerini seçerek paketler hazırladı. Annem, hazırlanan paketleri tepsiye dizip elime tutuşturdu. Gideceğim evlerin kapı numaralarını tek tek söyledi. Görevi başarıyla tamamladım tabii ki. Annem, hacı arkadaşlarını aradı bayramlaşmak için. Babam da yurt dışında yaşayan akrabalarımızla görüntülü konuştu. Her seferinde bana "Sen ne kadar büyümüşsün öyle!" demezler mi!

Öğleden sonra bayramlaşmak için misafirler gelmeye başladı. Bayramlar da olmasa nasıl gelebilirdik bir araya? Bayramdan önce tepsi tepsi baklava yapıldı. Bitmeden biraz daha yesem iyi olacak. Şaka şaka tüm mahalleye yeter elhamdülillah. Neyse gelenler var yine, koşup şeker ve kolonyayı ben tutayım. Belki bir şeker daha atarım ağzıma. Az kalsın unutuyordum. Barış Abi'den "Bugün Bayram" adlı şarkıyı dinlemeyi unutmayın. "Bu-gün bay-ram erken kalkın çocuklar." (Barış Manço)

(Komisyon tarafından yazılmıştır.)

Karekodla verilen "Bugün Bayram Şarkısı" videosunu izleyebilirsiniz.

- Metinde belirlediğiniz geleneklerin hangilerini çevrenizde gözlemliyorsunuz? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme

Hac ve kurban ibadetlerinin kültürümüzdeki önemini aşağıdaki çıkış kartına yazınız.

Çıkış Kartı

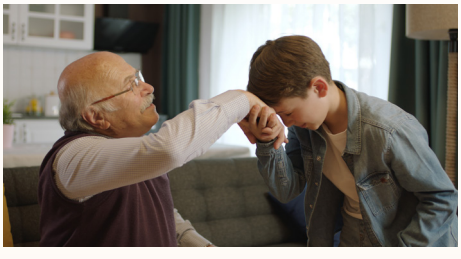
Kontrol Noktası

Aşağıdaki görsellerin hac ve kurban ibadetinin kültürümüze yansımalarından hangilerine örnek olduğunu ilgili alanlara yazınız.

2.4. BİR SURE ÖĞRENİYORUM: KÂFİRUN SURESİ

Konuya Başlarken

Kâfirun suresi hakkında önceden bildiklerinizi ve merak ettiklerinizi tabloda boş bırakılan alanlara yazınız.

	Önceden Bildiklerim
	Merak Ettiklerim

Kâfirun suresi, Allah'ın (cc) varlığını ve birliğini inkâr eden kişilere hitap ederek başladığı için bu adı almıştır. Bu sure hem namazlarda Fatiha suresinden sonra hem de dua niyetiyle günlük hayatta okunur.

Rivayete göre Mekkeli müşrikler, Hz. Peygamber'e bir sene Allah'a (cc) bir sene de kendilerinin ilahlarına (putlara) ibadet etmeyi teklif etmişlerdir. Müşriklerin bu isteğini reddetmek ve müminlerle kâfirler arasındaki inanç farkını açıkça ortaya koymak için bu sure indirilmiştir. Ayrıca böyle bir teklifin ne o gün ne de gelecekte kabul edilemeyeceği bu sure ile bildirilmiştir.

Surede, tevhit dışındaki her türlü inanç reddedilerek tevhitten asla taviz verilmeyeceği vurgulanmıştır. Küfür ile İslam arasında hiçbir benzerliğin olmadığı açıklanmıştır. Kâfirun suresi, **"Sizin dininiz size benim dinim bana."**[53] ayetiyle son bulmaktadır. Bu ayette, Hz. Muhammed'in (sav) getirmiş olduğu vahye inanmadıkları sürece kafirlerle müminler arasında inanç konusunda hiçbir şekilde uzlaşmanın olmayacağı vurgulanmaktadır.[54]

Görsel 2.8
Kâfirun suresi namazlarda okunan kısa surelerdendir.

Bilgi Kutusu

kâfir

Allah'ın (cc) varlığını ve birliğini inkâr eden, Allah'ı (cc) tek ve eşsiz kabul etmeyen anlamına gelir.

(bk. "kâfir", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 191)

Kâfirun Suresi

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قُلْ يَآ اَيُّهَا الْكَافِرُونَ ۙ﴿١﴾ لَآ اَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ۙ﴿٢﴾ وَلَآ اَنْتُمْ عَابِدُونَ مَآ اَعْبُدُ ۚ﴿٣﴾ وَلَآ

اَنَا عَابِدٌ مَّا عَبَدْتُّمْ ۙ﴿٤﴾ وَلَآ اَنْتُمْ عَابِدُونَ مَآ اَعْبُدُ ۜ﴿٥﴾ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ﴿٦﴾

قصر

Okunuşu

Bismillâhirraḥmânirraḥîm

1. Ḳul yâ eyyühel kâfirûn
2. Lâ a'büdü mâ ta'büdûn
3. Velâ entüm âbidûne mâ a'büd
4. Velâ ene âbidümmâ abettüm
5. Velâ entüm âbidûne mâ a'büd
6. Leküm dînüküm veliye dîn

Anlamı

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

1. De ki: "Ey Kâfirler!"
2. Ben sizin kulluk ettiklerinize kulluk etmem.
3. Siz de benim kulluk ettiğime kulluk edecek değilsiniz.
4. Ben sizin kulluk ettiklerinize kulluk edecek değilim.
5. Siz de benim kulluk ettiğime kulluk edecek değilsiniz.
6. Sizin dininiz size, benim dinim de banadır.

7. Etkinlik

20 dk.

Adı	Kâfirun Suresini Dinleme ve Okuma
Amaç	Kâfirun suresini ve bu surenin anlamını okuyabilme

Yönerge

- Karekodla verilen "Kâfirun Suresi"ni ve bu surenin anlamını dinleyiniz.
- Öğretmeninizin rehberliğinde Kâfirun suresini ve bu surenin anlamını grupça tekrar ediniz.
- Sureyi doğru telaffuz etmek için "Kâfirun Suresi" e-içeriğini kullanınız.

EBA

Kâfirun Suresi

Değerlendirme

Öz değerlendirme formunu doldurunuz.

Değerlendirilecek Tutum ve Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
Kâfirun suresini dikkatli bir şekilde dinledim.			
Kâfirun suresinin anlamını dikkatli bir şekilde dinledim.			
Kâfirun suresini arkadaşlarımla sesli tekrar ettim.			
Kâfirun suresinin anlamını arkadaşlarımla sesli tekrar ettim.			
Kâfirun suresindeki kelimeleri doğru telaffuz ettim.			
Kâfirun suresinin anlamını hatasız okudum.			

8. Etkinlik

20 dk.

Adı	Fişlerle Öğreniyorum
Amaç	• Kâfirun suresinin anlamını kendi hayatı için anlamlı bir hâle getirebilme • Kâfirun suresinin anlamını değiştirmeyecek şekilde özetleyebilme

Yönerge

- Eşit sayıda kişiden oluşan gruplara ayrılınız.
- Aşağıda verilen örnekteki gibi Kâfirun suresinin anlamını içeren fişler hazırlayınız.

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

De ki: "Ey Kâfirler!"

Ben sizin kulluk ettiklerinize kulluk etmem.

Siz de benim kulluk ettiğime kulluk edecek değilsiniz.

Ben sizin kulluk ettiklerinize kulluk edecek değilim.

Siz de benim kulluk ettiğime kulluk edecek değilsiniz.

Sizin dininiz size, benim dinim de banadır.

- Surenin anlamına uygun şekilde grup arkadaşlarınızla fişleri sıralayınız.

- Kâfirun suresinden hareketle inancını sahiplenme ve koruma konusunda, bir Müslüman'ın tavrının nasıl olması gerektiğini grup arkadaşlarınızla tartışınız.
- Kâfirun suresinin anlamını değiştirmeyecek şekilde kendi cümlelerinizle boş bırakılan alana özetleyiniz.

.....

.....

.....

- Özetinizi sınıf arkadaşlarınıza sununuz.

Değerlendirme

Kâfirun suresiyle ilgili aşağıdaki cümlelerin doğruluğunu ve yanlışlığını belirleyerek uygun kutucuğu işaretleyiniz.

		Doğru	Yanlış
1	İnanç konusunda net bir duruş örneği verilir.		
2	Müslümanların başkalarının inancını benimsemeleri gerektiği anlatılır.		
3	"Sizin dininiz size, benim dinim banadır." ifadesi geçer.		
4	İnsanların kendi inancını başkalarına zorla kabul ettirmesi gerektiği belirtilir.		
5	Müşriklerin, baskılarına karşı bir cevap niteliğindedir.		

Kontrol Noktası

Kâfirun suresinin okunuşu ve anlamını eşleştiriniz.

Lâ a'büdü mâ ta'büdûn	Siz de benim kulluk ettiğime kulluk edecek değilsiniz.
Velâ entüm âbidûne mâ a'büd	Ben sizin kulluk ettiklerinize kulluk etmem.
Velâ ene âbidümmâ abettüm	De ki: "Sabahın Rabbine sığınırım."
Leküm dînüküm veliye dîn	Sizin dininiz size, benim dinim de banadır.
Ḳul yâ eyyühel kâfirûn	De ki: "Ey Kâfirler!"
Velâ entüm âbidûne mâ a'büd	Siz de benim kulluk ettiğime kulluk edecek değilsiniz.
	Ben sizin kulluk ettiklerinize kulluk edecek değilim.

Farklı Kaydet

Bu ünitede öğrendiklerinizi aşağıdaki alana kısaca yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

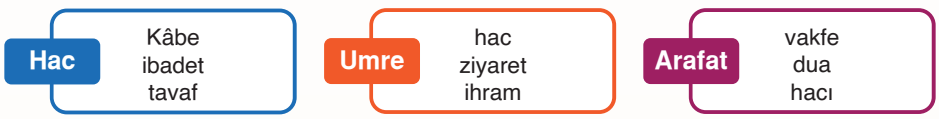
.....

Performans Görevi

Görev	Hac, Umre ve Kurban ünitesindeki kavramlarla ilgili oyun hazırlama
Amaç	Hac, umre ve kurbanla ilgili kavramları açıklayabilme
Ürün	Oyun kartları
Süre	Hazırlık: 2 hafta Sunu: 2 ders saati

Yönerge

- Ünitede geçen önemli kavramları belirleyiniz. (Örnek: Arafat, ihram, kurban, şeytan taşlama, tavaf vb.)
- Belirlediğiniz kavramların anlamlarını araştırarak örneklerdeki gibi oyun kartları oluşturunuz. (Karta önce hedef kavramı yazınız, daha sonra o kavramla ilişkili olan ancak oyun sırasında kullanılmayacak üç kelime yazınız.)
- Kartlarınızı renkli kartonlar veya A4 kâğıdı kullanarak hazırlayabilirsiniz.

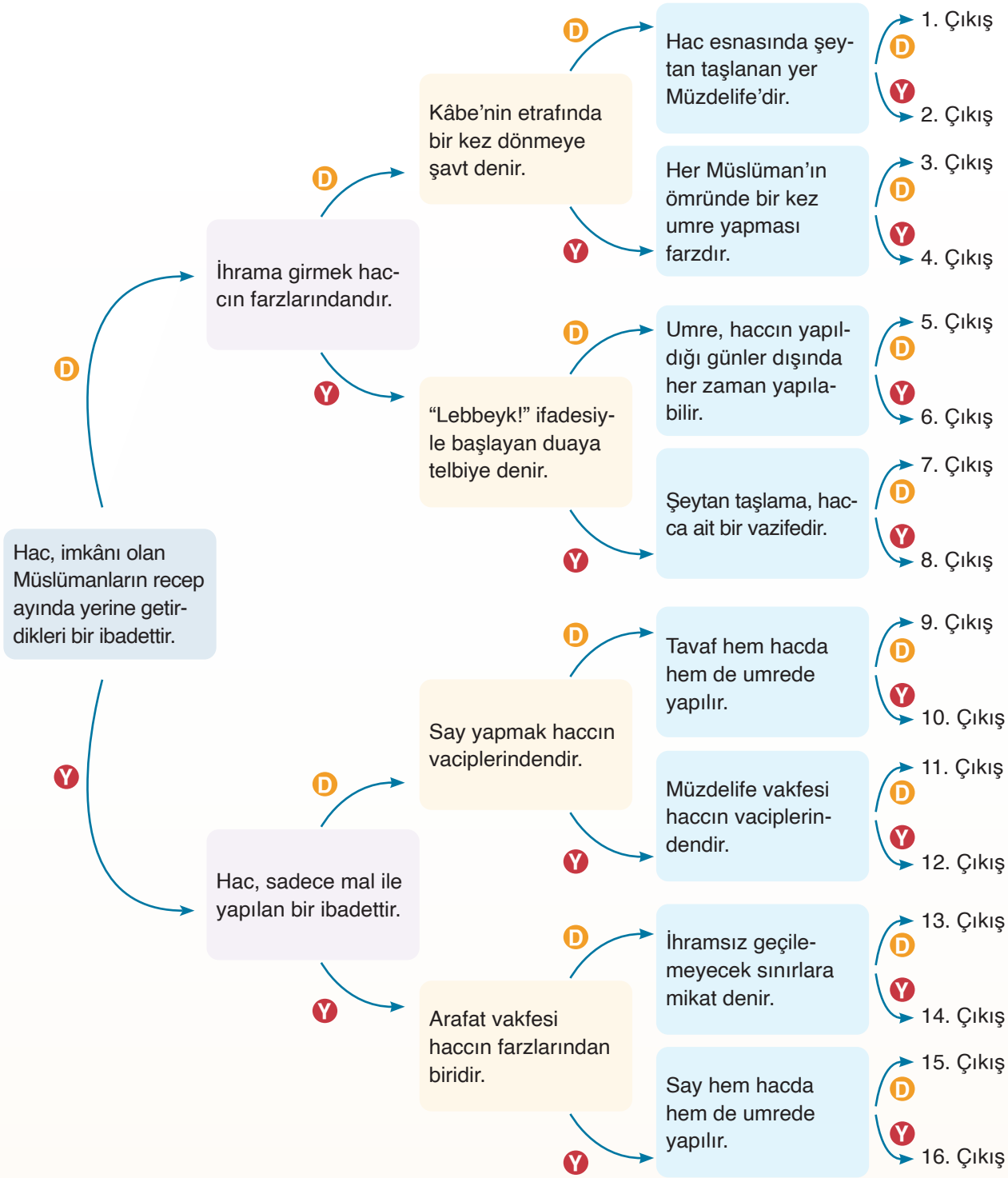
- İlgili kartlarda yer alan üç kelimeyi kullanmadan hedef kavramı öğretmeninizin rehberliğinde arkadaşlarınıza anlatınız.

Değerlendirme

Çalışmanız, dereceli puanlama anahtarı ile değerlendirilecektir. Görev sonrasında kendinizi değerlendirmek için de öz değerlendirme formunu doldurunuz. Dereceli puanlama anahtarı ve öz değerlendirme formu kitabın sonunda yer almaktadır.

2. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

1. ***Aşağıdaki cümlelerin doğruluğunu "D" ve yanlışlığını "Y" belirleyerek yönlendirici okları takip ediniz ve ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz.***

2. *Aşağıdaki metinlerde boş bırakılan alanları verilen kavramlardan doğru olanlarla tamamlayınız. Bir kavramı birden fazla yerde kullanabilirsiniz.*

a) ihram	b) kurban	c) Medine	ç) Mina
d) say	e) şavt	f) tavaf	g) vakfe

HACCIN YAPILIŞI

Mikat sınırlarına varmadan önce abdest alınarak ..... girilir. Hacca niyet edilerek telbiye duası okunur. Kâbe ziyaret edilir ve burada kudüm tavafı yapılır. Arafat'ta Arife Günü ..... yapılır ve dualar edilir. Güneş battıktan sonra Müzdelife'ye gidilerek gece burada kalınır ve şeytan taşlamak için taş toplanır. Bayramın ilk günü sabah namazından sonra ..... bölgesine geçilerek burada şeytan taşlama görevi yerine getirilir. Sonrasında ..... kesilir ve saçlar tıraş edilerek veya kısaltılarak ihramdan çıkılır. Ardından Kâbe'ye gidilerek burada ziyaret tavafı yapılır ve Safa ile Merve arasında ..... görevi gerçekleştirilir. Hac tamamlandıktan sonra Mekke'den ayrılmadan son olarak veda tavafı yapılır.

UMRENİN YAPILIŞI

Mikat sınırlarına varmadan önce ..... girilerek umreye niyet edilir. Kâbe ziyaret edilir ve ..... yapılır. Ardından Safa ve Merve arasında ..... gerçekleştirilir. Son olarak saçlar tıraş edilerek veya kısaltılarak umre ibadeti tamamlanır.

3. *Aşağıdaki bilgi kartlarında yer alan kurban çeşitlerini açıklayınız.*

Akika Kurbanı

.....
.....
.....
.....

Şükür Kurbanı

.....
.....
.....
.....

Adak Kurbanı

.....
.....
.....
.....

Aşağıdaki kutucuklarda hac ve umreyle ilgili bazı ifadeler verilmiştir. 4-10. soruları kutucuklardaki harfleri kullanarak cevaplayınız. Aynı harfi birden fazla soru için kullanabilirsiniz.

a) Arafat	b) ihram	c) Kâbe	ç) Merve
d) Mina	e) Müzdelife	f) Safa	g) şavt
ğ) tavaf	h) telbiye	ı) umre	i) vakfe

4. Hacla ilgili mekânlar hangileridir?

5. Say ibadetiyle ilgili mekânlar hangileridir?

6. Hangisi hac esnasında erkeklerin giydikleri iki parçadan oluşan, dikişsiz, beyaz örtüye verilen addır?

7. Hac ve umreyle ilgili ortak mekânlar hangileridir?

8. Kâbe'nin etrafında dönüşü ifade eden kavramlar hangileridir?

9. Haccın farzları hangileridir?

10. Hangisi haccın yapıldığı günler dışında Kâbe'yi ziyaret etmek anlamına gelir?

Aşağıdaki 11-13. soruların cevaplarını boş bırakılan alanlara yazınız.

11. Kurban Bayramı yaklaşırken Yusuf ve babası, kurban pazarına gider. Yusuf, bu pazara ilk kez gittiği için hem meraklı hem de heyecanlıdır. Pazarda birçok hayvan görür. Hayvanların nasıl seçileceğini bilmediği için babasına "Her hayvandan kurban olabilir mi?" diye sorar. Babası da her hayvanın kurbanlık olamayacağını, İslam'a göre kurban edilecek hayvanların bazı şartları taşıması gerektiğini anlatır.

Yusuf'un babasının bahsettiği şartlar nelerdir? Aşağıdaki boş bırakılan alana yazınız.

.....

.....

.....

12.

Bir araştırmada, hac ibadetini yerine getirmiş yirmi kişiyle görüşme yapılmıştır. Bu kişilere, "Hac ibadeti hayatınızı nasıl etkiledi?" sorusu sorulmuş; katılımcılar ibadetin kendilerinde bıraktığı duyguları, düşünceleri ve sosyal etkileri paylaşmıştır. Araştırmacılar, bu görüşmelerden elde edilen cevapları analiz ederek bazı ortak sonuçlara ulaşmıştır.

Hac ibadeti sonrasında kişide yaşanan değişimler dikkate alındığında araştırmacılar hangi ortak sonuçlara ulaşmış olabilir? Aşağıdaki boş bırakılan alana yazınız.

.....

.....

.....

13. Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

De ki: "Ey Kâfirler! Ben sizin kulluk ettiklerinize kulluk etmem. Siz de benim kulluk ettiğime kulluk edecek değilsiniz. Ben sizin kulluk ettiklerinize kulluk edecek değilim. Siz de benim kulluk ettiğime kulluk edecek değilsiniz. Sizin dininiz size, benim dinim de banadır."

(Kâfirun suresi 1-6. ayetler)

Surede altı çizili ifadeyle verilmek istenen mesaj nedir? Aşağıdaki boş bırakılan alana yazınız.

.....

.....

Aşağıdaki boş bırakılan alana seçeneklerden hareketle bir soru yazınız ve yazdığınız sorunun doğru cevabını işaretleyiniz.

14. .....

.....

A) İhrama girmek B) Say yapmak C) Şeytan taşlamak D) Vakfe yapmak

Aşağıdaki 15-18. soruların doğru cevaplarını işaretleyiniz.

15. Furkan hacla ilgili mekânları gösteren bir proje ödevi hazırlamıştır. Ödevde yer alan mekânların isimleri şunlardır:

I. Arafat	II. Mina	III. Müzdelife
IV. Safa ve Merve	V. Taif	

Furkan'ın ödevinde yer alan mekânlardan hangileri hacla ilgili değildir?

A) Yalnız I B) Yalnız V C) II ve IV D) III ve V

16. Tabloda hac ibadeti ile ilgili uygulamalar ve bu uygulamaların insana kazandırdığı değerler eşleştirilmiştir.

	Uygulama	Kazandırdığı Değer
I.	ihram	mütevazılık
II.	tavaf	cömertlik
III.	vakfe	sabır

Buna göre yapılan eşleştirmelerden hangileri doğrudur?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III D) II ve III

17. Din kültürü ve ahlak bilgisi dersinde öğretmen, öğrencilerden Kâfirun suresinin anlamını okuyarak surede geçen mesajları yorumlamalarını ister. Öğrencilerden bazılarının yorumları şöyledir:

Ahmet : Müslüman, inanç konusunda kararlı olmalıdır.
Beren : Her türlü kötülükten Allah'a (cc) sığınmak emredilir.
Eslem : Müslümanların yalnızca Allah'a (cc) kulluk etmesi gerektiği vurgulanır.
Kerem : İman ile şirk arasında bir uzlaşmanın mümkün olmadığını ifade eder.

Hangi öğrencinin yaptığı yorum, Kâfirun suresinin anlamından çıkarılamaz?

A) Ahmet B) Beren C) Eslem D) Kerem

18. Malcolm X (Malkom iks), hac ibadetiyle ilgili şunları paylaşmıştır: "Müzdelife'de bulunduğumuz sırada bir şeyin farkına vardım. Çeşitli ülkelerden gelen hacı adaylarının hepsi de devamlı koro hâlinde bir şeyler okuyorlardı. Her renkten, her sınıftan, her mevkiden insan vardı ve yüksek dereceli bir memurla bir dilenci aynı düzeydeydi orada. Daha da ilginci, hepsi de aynı dili kullanıyorlardı."

Bu metinden hac ibadeti hakkında çıkarılabilecek en genel yargı aşağıdakilerden hangisidir?

A) İnsanda fiziksel dayanıklılığı artıran zorlu bir yolculuktur.
B) İnsanlara İslam'ın ibadet sistemini öğretmenin en etkili yoludur.
C) Farklı milletlerden insanları birleştiren evrensel bir kardeşlik deneyimidir.
D) İnsanlar arasındaki sosyal ve ekonomik farklılıkları ön plana çıkaran bir ibadettir.

"2. Ünite Ek Değerlendirme Soruları" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

2. ÜNİTE SONNOTLAR

1 bk. Hac suresi 26. ayet.
2 Bakara suresi 127. ayet.
3 Al-i İmran suresi 96. ayet.
4 Bakara suresi 128. ayet.
5 İbrahim suresi 35. ayet.
6 bk. Bakara suresi 125. ayet.
7 bk. Hac suresi 27. ayet.
8 bk. Harman, "Hac", 14/382.
9 bk. "hac", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 109.
10 Al-i İmran suresi 97. ayet.
11 Ebu Davud, "Menâsik", 5.
12 bk. Öğüt, "Hac", 14/389.
13 İbni Mace, "Menasik", 5.
14 bk. Al-i İmran suresi 97. ayet, bk. Bakara suresi 286. ayet; bk. Ebu Davud, "Hudud", 17.
15 bk. "ihram", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 161.
16 bk. "mikat", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 239.
17 bk. "telbiye", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 359-360.
18 bk. Karagöz vd., *Hac İlmihali*, 54.
19 bk. "şavt", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 337.
20 bk. "tavaf", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 351-352.
21 bk. "say", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 323.
22 Bakara suresi 158. ayet.
23 bk. "vakfe", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 378; Yaşaroğlu, "Vakit", 42/489.
24 bk. "Müzdelife", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 270.
25 bk. "Kâbe", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 187.
26 bk. "Arafat", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 21.
27 bk. Şentürk - Yazıcı, *İslam İlmihali,* 333.
28 bk. "Müzdelife", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 270.
29 bk. "Mina", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 239.
30 bk. "Safa", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 317; bk. "Merve", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 231; bk. "zemzem", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 399.
31 bk. Şentürk - Yazıcı, *İslam İlmihali*, 331-334.
32 bk. Şentürk - Yazıcı, *İslam İlmihali*, 309; Karagöz vd., *Hac İlmihali*, 50-51.
33 bk. "umre", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 372.
34 Bakara suresi 196. ayet.
35 bk. Buhari, "Umre", 1; Müslim, "Hac", 437.
36 bk. Boynukalın, "Umre", 42/151.
37 bk. Boynukalın, "Umre", 42/151.
38 bk. Şentürk - Yazıcı, *İslam İlmihali*, 330.
39 bk. "kurban", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 210.
40 bk. Yazıcı, *Temel Dinî Bilgiler*, 171.
41 bk. Bardakoğlu, "Kurban", 26/436.
42 Hac suresi 34. ayet.
43 bk. Bardakoğlu, "Kurban", 26/436.
44 Hac suresi 37. ayet.
45 Tirmizi, "Edâhî", 1.
46 bk. Bardakoğlu, "Kurban", 26/438.
47 bk. Bardakoğlu, "Kurban", 26/439.
48 bk. Üçer, *Tokat Yöresinde Geleneksel Alevîlik*, 331.
49 bk. "teşrik tekbiri", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 363.
50 bk. Bayraktar, "Bayram", 5/260.
51 bk. Bardakoğlu, "Kurban", 26/436-437.
52 bk. "akika", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 12; Atar, "Akîka", 2/263; Genel ağdan alınmıştır.
53 Kâfirun suresi 6. ayet.
54 bk. "Kâfirun suresi", *Dinî Terimler Sözlüğü,* 191.

İSLAM DÜŞÜNCESİNDE YORUMLAR

3. Ünite

Anahtar Kavramlar

- erkân
- itikat
- mezhep
- tasavvuf

Ünite Dosyası

İçerik Çerçevesi

3.1. Din Anlayışındaki Yorum Farklılıkları
3.2. İslam Düşüncesinde Yorum Biçimleri
3.3. Kültürümüzdeki Tasavvufi Yorumlar
3.4. Alevilik Bektaşilik ile İlgili Temel Kavramlar ve Cem Erkânları

Ünite Sunusu

Bu ünitede sizlerden

- din anlayışındaki yorum farklılıklarının sebeplerini anlayabilmeniz,
- İslam düşüncesindeki yorum biçimlerini sınıflandırabilmeniz,
- kültürümüzdeki tasavvufi yorumları çözümleyebilmeniz,
- Alevilik Bektaşilik ile ilgili temel kavramlar ve cem erkânları hakkında bilgi toplayabilmeniz

beklenmektedir.

Üniteye Başlarken

Fil Neye Benzer?

Eski zamanlarda Hintliler şehre bir fil getirmişler. Akşam vakti fili karanlık bir yere koymuşlar. Karanlık olduğu için fil hiç görünmüyormuş. O zamana kadar fil görmemiş meraklı insanlar, zifiri karanlıkta filin olduğu yere giriyor, ona elleriyle dokunarak fili tanımaya çalışıyorlarmış. Herkes sıraya geçmiş. Sırası gelen içeriye girip file dokunuyormuş. Biri tesadüfen filin hortumuna dokunmuş. Dışarı çıkıp şöyle demiş:

- Fil bir boruya benziyor.

Bir başkası ise filin kulağına dokunmuş.

- Fil bir yelpaze gibi, demiş.

Bir başkası da filin bacağına dokunmuş. Ona göreyse fil bir sütun gibiymiş. Uzun boylu biri de eliyle fili yoklamış, eli filin sırtına denk gelmiş.

- Fil bir taht gibi, demiş.

(…)

Mevlâna Celaleddin, *Mesnevi*, 3/75-76 (Kısaltılmıştır.)

3.1. DİN ANLAYIŞINDAKİ YORUM FARKLILIKLARI

Konuya Başlarken

İnsanların aynı konuda farklı görüşlere sahip olmalarının sebepleri neler olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. Etkinlik

20 dk.

Adı	Din ve Din Anlayışı
Amaç	• Din ve din anlayışı kavramlarını fark edebilme • Din ve din anlayışı kavramlarını tanımlayabilme

Yönerge

- Karekodla verilen "Din ve Din Anlayışı" adlı videoyu izleyiniz.
- Videodan hareketle din ve din anlayışı kavramlarının anlamlarını boş bırakılan alanlara yazınız.
- Yazdıklarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Din ve Din Anlayışı

Din

Din Anlayışı

Değerlendirme

Din ve din anlayışı arasındaki farkları öğretmeniniz rehberliğinde tabloda boş bırakılan alanlara yazınız.

	Din	Din anlayışı	
Kur'an-ı Kerim ve sünnet kaynaklıdır.			
			yorum içerdiği için bireyseldir.
			kişiye ve zamana göre değişebilir.
Müslümanlar için bağlayıcıdır.			

Din; Allah (cc) tarafından peygamberleri aracılığıyla gönderilen, insanları kendi özgür iradeleriyle iyiye ve doğru olana yöneltmeyi amaçlayan ilahi kurallar bütünüdür.[1] İlk insan ve ilk peygamber Hz. Âdem'den son peygamber Hz. Muhammed'e (sav) kadar bütün peygamberlere gönderilen dinin adı İslam'dır.[2] İslam'ın temel ilkeleri, vahiyle belirlendiği ve sünnetle hayata geçirildiği için bu ilkelerin değişmesi söz konusu değildir. Bu ilkeleri anlamak ve uygulamak; düşünen, sorgulayan, akıl ve irade sahibi olan insanın sorumluluğundadır. Bu sorumluluktan hareketle insanların ilahi mesajı anlama ve yorumlama sürecinde ortaya koydukları görüşler de din anlayışı olarak ifade edilir. İnsanların din anlayışları birbirleriyle aynı olabileceği gibi farklı da olabilir.[3]

Görsel 3.1
Dini anlama ve yorumlama sürecinde başvurulan temel kaynak Kur'an-ı Kerim'dir.

İnsanlar, olayları ve durumları kendi bakış açılarıyla değerlendirirler. Aynı metni okuyan ya da aynı fotoğrafa bakan kişiler farklı yorumlar yapabilir. Benzer şekilde dinle ilgili konuların anlaşılmasında bireylerin din anlayışları farklılık gösterebilir. İslam düşüncesinde ortaya çıkan yorum farklılıkları bu bağlamda değerlendirilebilir.

Ayet Kutusu

Bu Kur'an, âyetlerini düşünsünler ve akıl sahipleri öğüt alsınlar diye sana indirdiğimiz mübarek bir kitaptır.

(Sad suresi 29. ayet)

Hz. Muhammed (sav), hayatta olduğu sürece inanç ve ibadetle ilgili konularda Müslümanları bilgilendirmiş, anlaşmazlığa düştükleri ya da anlayamadıkları hususlarda onlara yardımcı olmuştur. Hz. Peygamber'in vefatından sonra da İslam dini farklı coğrafyalarda hızla yayılmaya devam etmiştir. Bu coğrafyalarda yaşayan insanlar, Müslüman olduktan sonra İslam'a uygun olan alışkanlık ve kültürlerini sürdürmüşlerdir. Farklı kültür ve alışkanlıkların dinin anlaşılması ve uygulanmasına yansıması, zamanla Müslümanlar arasında çözüme kavuşturulması gereken bazı sorunların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bunun üzerine Müslümanlar; karşılaştıkları bu sorunları sahabilere, sonraki dönemlerde ise Müslüman âlimlere götürmüşlerdir. Onlar da meselelerin çözümü için Kur'an-ı Kerim ve sünneti esas alarak çeşitli yorumlar yapmışlardır. Böylece Müslümanlar arasında birtakım anlayış ve yorum farklılıkları oluşmaya başlamıştır. Ortaya konulan bu görüşler, İslam'ı doğru anlama ve aslına uygun şekilde yaşama çabasının birer sonucudur.

Harita 3.1

İslamiyet'in yayılışı (7-9. yy.)

2. Etkinlik

20 dk.

Adı	Uzmana Soruyorum
Amaç	Din anlayışındaki yorum farklılıklarının ortaya çıkış sebeplerini açıklayabilme

Yönerge

- Aşağıda yer alan metni okuyunuz.

Merhaba, ben Esra. Din kültürü ve ahlak bilgisi dersi performans görevim için "din anlayışındaki yorum farklılıklarının sebepleri" konusuyla ilgili bir röportaj yaptım. Röportaj için "mezhepler tarihi" alanında akademik çalışmalar yapan Zeynep Hanım ile buluştuk.

Esra: İslam düşüncesinde farklı dinî yorumlar bulunmaktadır. Peki, bu farklılıkların sebepleri neler olabilir?

Zeynep Hanım: Sevgili Esra, dinî yorum farklılıklarının ortaya çıkmasına doğrudan ya da dolaylı olarak etki eden birçok sebepten söz edilebilir. Öncelikle insanın yapısından başlayalım. İnsanlar farklı özelliklerde yaratılmıştır. İnsanların zevkleri, alışkanlıkları, bilgi birikimi, yetenekleri birbirinden farklıdır. Dinle ilgili konularda farklı görüşlerin ortaya konması da insanın bu özelliklerinden kaynaklanmaktadır.

Esra: Buna bir örnek verir misiniz?

Zeynep Hanım: Örneğin tıp eğitimi almış bir kişi, Kur'an'da insanın yaratılış aşamalarını anlatan ayetleri kendi mesleki bilgisi çerçevesinde yorumlarken başka biri farklı bir bakış açısıyla değerlendirebilir.

Esra: Anladım. Yani mesleğimiz, kişiliğimiz veya tecrübelerimiz ayetlerden anladıklarımızı etkiliyor. Hocam, bununla birlikte Hz. Peygamber'in vefatından sonra İslam'ın geniş bir coğrafyaya yayılması da bu farklılıkların ortaya çıkmasında etkili olmuş değil mi?

Zeynep Hanım: Evet. İslam'ın geniş coğrafyalara yayılmasıyla Müslümanlar farklı kültürlerle tanıştı. Müslümanların din anlayışları da bulundukları bölgenin koşullarından etkilendi. Bu durumu hayatın hemen her alanında görebiliriz. Örneğin Müslümanlar tarih boyunca bulundukları yerin mimari anlayışını yansıtan camiler inşa etmiştir. Bu camilerin özgünlüğü, İslam mimarisinin zenginleşmesine katkıda bulunmuştur.

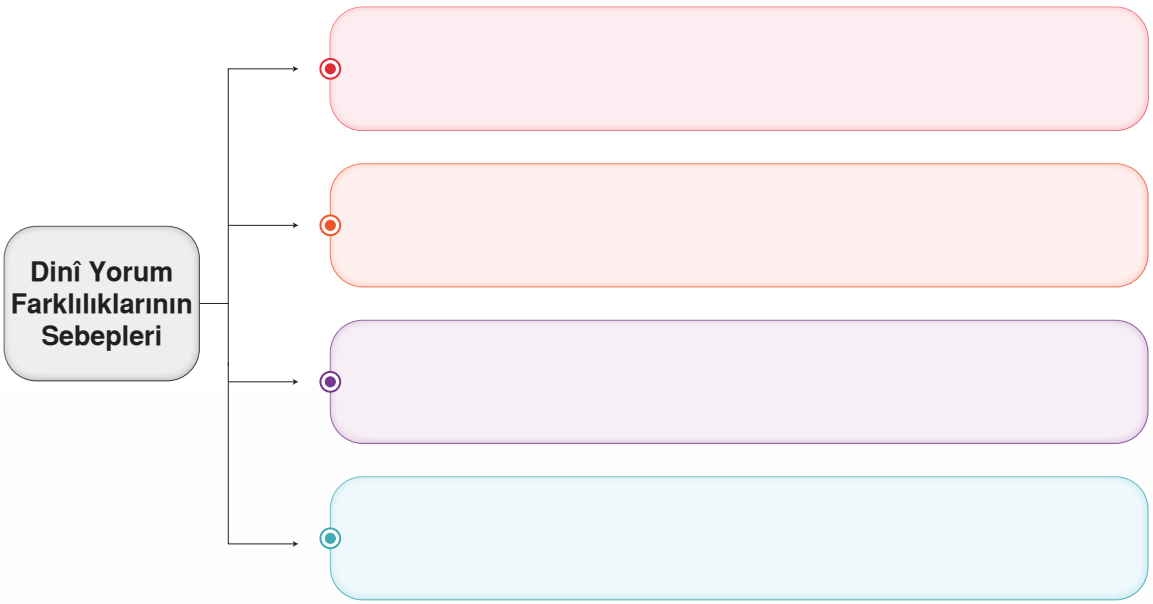
Esra: Peki hocam, bahsettikleriniz dışında başka hangi sebepler yorum farklılıklarını ortaya çıkarmıştır?

Zeynep Hanım: İslam'ın temel kaynakları Kur'an-ı Kerim ve sünnettir. Kur'an-ı Kerim'de bulunan bazı ayetler ve Hz. Peygamber'in uygulamaları farklı şekillerde yorumlanmıştır. Bu durum da din anlayışında farklılıklara sebep olmaktadır. İsterseniz bu konuyu derste öğretmeninizle de konuşup daha fazla bilgi edinebilirsiniz.

Esra: Vakit ayırdığınız için çok teşekkür ederim hocam.

(Komisyon tarafından yazılmıştır.)

- Okuduğunuz metinden hareketle din anlayışındaki yorum farklılıklarının sebeplerini belirleyerek boş bırakılan alanlara yazınız.

Değerlendirme

Günümüzde dinle ilgili konularda farklı düşünce ve anlayışların ortaya çıkmasının başka ne gibi sebepleri olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 3.2: İslam düşüncesinde ortaya çıkan yorum farklılıkları, ilmî birikime katkıda bulunmuştur.

Dinin temel ilke ve hükümlerine bağlı kalınarak yapılan yorumlar, Müslümanlar için bir ayrılık değil zenginlik olarak kabul edilir. Bu yorumlar, İslam'da düşünce özgürlüğünün gelişmesine katkı sağlamıştır. Âlimlerin meselelerin çözümünde ortaya koydukları farklı görüşler; fıkıh, kelam, tasavvuf gibi ilimlerinin doğmasına vesile olmuştur. Dini anlama çabasıyla yapılan yorumlar hem dinin daha iyi anlaşılmasını ve hayata uygulanmasını kolaylaştırmış hem de Müslümanlar arasında iletişimi güçlendirmiştir. İslam'ın, farklı kültür ve coğrafyalardaki toplumlar tarafından kabul görmesini ve hızla yayılmasını sağlamıştır. Bu yorumlar, insanların kendilerine en uygun din anlayışını seçerek bu doğrultuda dini yaşamalarına yardımcı olmuştur. Farklı din anlayışlarının varlığı toplumda farklılıklara saygı kültürünü oluşturarak kültürel zenginliğe de katkıda bulunmuştur.[4]

3. Etkinlik

20 dk.

Adı	Farklılıklar Zenginliktir
Amaç	Din anlayışındaki yorum farklılıklarının insana ve topluma faydalarını belirleyebilme

Yönerge

- Öğretmeninizin rehberliğinde sınıfta çember şekli oluşturunuz.
- Tahtaya "Din anlayışındaki yorum farklılıklarının insana ve topluma faydaları nelerdir?" sorusunu yazınız.
- Konuşma sırasının kimde olduğunu gösteren bir nesne seçiniz. (kalem, silgi, küçük bir kutu vb.)
- Söz almak isteyen arkadaşınıza nesneyi vererek tahtadaki sorunun cevabıyla ilgili konuşmayı başlatınız. (Konuşma için ayrılan süre bir dakikayı geçmemelidir.)
- Sözünü tamamlayan öğrencinin, nesneyi gönüllü öğrenciye vererek onun konuşmayı devam ettirmesini sağlayınız.
- Etkinlik sırasında söz almak istemeyen arkadaşlarınızı konuşmaya zorlamayınız ve konuşma nesnesi elinizde olmadan konuşmaya başlamayınız. Arkadaşlarınızı düşüncelerinden dolayı eleştirmeyiniz.

Değerlendirme

Din anlayışındaki yorum farklılıklarının bireye ve topluma faydalarını yazınız.

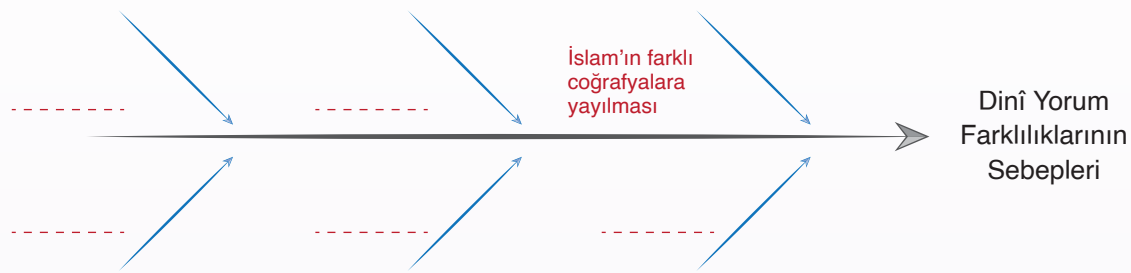
.....

.....

.....

Kontrol Noktası

1. Aşağıdaki diyagramı örnekte görüldüğü gibi doldurunuz.

2. İslam düşüncesinde ortaya çıkan dinî yorum farklılıkları kültürel bir zenginliktir. Çünkü .....

.....

.....

.....

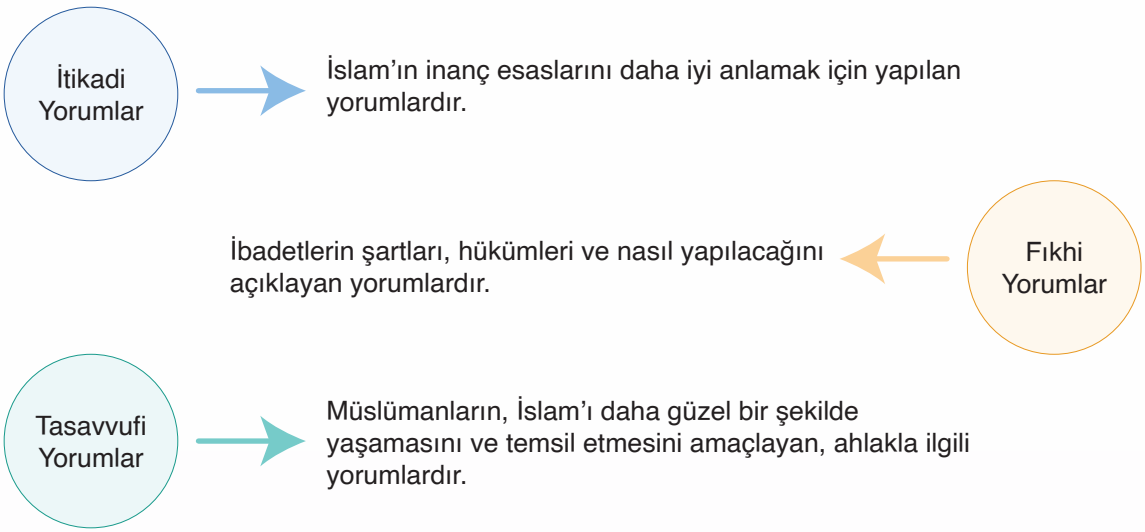
3.2. İSLAM DÜŞÜNCESİNDE YORUM BİÇİMLERİ

Konuya Başlarken

Mezhep kavramı sizlere neler çağrıştırmaktadır? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

İslam'ın inanç, ibadet ve ahlakla ilgili konularında farklı yorumlar ortaya çıkmıştır. Zamanla bu yorumlar, sistematik hâle getirilmiş ve mezhep olarak isimlendirilmiştir. Sözlükte **mezhep** "gidilecek yol, takip edilen yöntem, metot, ekol" anlamlarına gelir. Terim olarak mezhep, âlimlerin dinin ayrıntılarına ilişkin konularda kendine özgü kural ve metotlarla oluşturdukları görüşler toplamına verilen isimdir.[5]

İslam düşüncesindeki yorum biçimleri ele aldıkları konulara göre itikadi, fıkhi ve tasavvufi yorumlar olmak üzere üç gruba ayrılır. İnançla ilgili olanlar itikadi, ibadetle ilgili olanlar fıkhi ve ahlakla ilgili olanlar tasavvufi yorumlar olarak adlandırılır.

Bilgi Görseli 3.1: İslam Düşüncesindeki Yorum Biçimleri

4. Etkinlik

20 dk.

Adı	Araştırıyorum
Amaç	İslam düşüncesindeki yorum biçimlerini araştırabilme

Ön Hazırlık

- İslam düşüncesinde inanç, ibadet ve ahlak konularında ortaya çıkan yorum biçimleri hakkında aşağıdaki kaynaklardan bilgi toplayınız.
  - » Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, Millî Eğitim Bakanlığı Dinî Terimler Sözlüğü, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları (ilmihal, temel dinî bilgiler kitapları vb.)

Yönerge

- Araştırmanız sonucunda elde ettiğiniz bilgiler doğrultusunda aşağıda verilen tabloyu doldurunuz.

İnançla ilgili yorum biçimleri hakkında ulaştığım bilgiler	
İbadetle ilgili yorum biçimleri hakkında ulaştığım bilgiler	
Ahlakla ilgili yorum biçimleri hakkında ulaştığım bilgiler	

Değerlendirme

İslam düşüncesindeki yorum biçimleri hakkında önceden bildiklerinizi ve bu etkinlikte öğrendiklerinizi tabloda boş bırakılan alanlara yazınız.

	Önceden Bildiklerim
	Bu Etkinlikte Öğrendiklerim

İtikadi Yorumlar

Okulun düzenlediği doğa yürüyüşüne katılan öğrenciler, ormanda ilerliyordu. Kuş cıvıltısı, yaprakların hışırtısı, yakınlarda bir yerlerde akarsuyun sesi… Hepsi ayrı bir huzur veriyordu. Dinlenmek için mola veren öğrenciler, ağaçların gölgesinde bir yere oturdular. Bir müddet sonra, din kültürü ve ahlak bilgisi dersinde öğrendikleri konular hakkında akıllarına gelen soruları birbirlerine yönelttiler.

Yavuzhan söze girdi: Davranışlarımızda özgür müyüz?

Mert ona döndü: Ölümden sonra hayat nasıl olacak acaba?

Gülce heyecanla sordu: Cennet nasıl bir yerdir? Ya cehennem?

Nisanur gözlerini gökyüzüne dikti: Peki evrende insandan başka sorumlu varlıklar var mı?

Sessizlik oldu. Bu soruların cevaplarını düşündüler.

(Komisyon tarafından yazılmıştır.)

Öğrencilerin soruları, İslam'ın yorum biçimlerinden hangisiyle ilgili olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 3.3

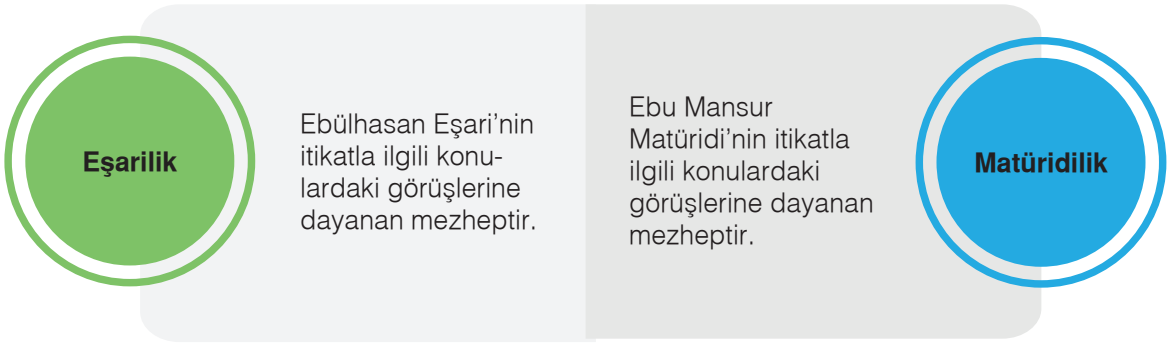
Bilgi Kutusu

İslam İnanç Esasları

- Allah'a (cc) iman
- Meleklere iman
- Kitaplara iman
- Peygamberlere iman
- Ahiret gününe iman
- Kader ve kazaya iman

(bk. Kılavuz, "Akaid", 1/81)

İtikat sözlükte "gönülden bağlanma, kesin karar verme, samimi olarak inanma" anlamlarına gelir.[6] İtikat, iman kavramı ile eş anlamlı olarak da kullanılır.[7] İslam'ın inanç esaslarının tamamı bu kavramın kapsamı içindedir. İslam itikadı, temelde Allah'ın (cc) varlığı ve birliği (tevhit) inancına dayanır.[8] Bunun yanı sıra meleklere, kitaplara, peygamberlere, ahirete, kader ve kazaya inanmak da itikadın konularındandır. Müslümanlar arasında itikada ilişkin temel konularda görüş farklılığı yoktur. Görüş farklılıkları iman-amel ilişkisi, Allah'ın (cc) sıfatları, ahiret hayatının ayrıntılarıyla ilgili bazı konulardadır. Bu farklılıklar zamanla itikadi yorumların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Eşarilik ve Matüridilik, günümüzde de varlığını sürdüren başlıca itikadi yorum biçimlerindendir.[9]

Bilgi Görseli 3.2: İslam Düşüncesindeki İtikadi Yorum Biçimleri

Eşarilik

Ebülhasan Eşari'nin (öl. 935) görüşleri çerçevesinde oluştuğu için onun adıyla bilinen itikadi mezheptir.[10] İmam Eşari Basra'da doğmuş, Bağdat'ta vefat etmiştir.[11] Eşari; tevhit, nübüvvet, melekler, kader gibi temel inanç konularını detaylı bir şekilde ele almış ve açıklamıştır. Sonraki dönemlerde onun bu yorumları, Eşarilik ya da Eşariye olarak isimlendirilmiştir. Bu mezhebe bağlı olanlara da Eşari denmiştir.[12]

Allah'ın (cc) varlığı ve birliği, isimleri ile sıfatları; iyilik ve kötülüğün ne olduğu Eşariliğin üzerinde durduğu konulardandır. Eşarilik, bu meselelerin ancak vahiy yoluyla bilinebileceğini savunur.[13] Günümüzde Eşarilik Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleriyle Irak'ın kuzeyi, Suriye, Ürdün, Filistin, Mısır, Cezayir, Libya, Tunus, Fas, Endonezya ve Malezya'da yaygındır.[14]

Görsel 3.4: İslam itikadının temeli, Allah'ın (cc) varlığı ve birliğine inanmaktır.

Matüridilik

Ebu Mansur Matüridi'nin (öl. 944) görüşleri çerçevesinde oluştuğu için onun adıyla anılan itikadi mezheptir. İmam Matüridi'nin Özbekistan sınırları içinde bulunan Semerkant'ın Matürit kasabasında doğduğu ve aynı yerde vefat ettiği bilinmektedir.[15] Allah'ın (cc) isim ve sıfatları, iman-amel ilişkisi, iyilik ve kötülüğün ne olduğu İmam Matüridi'nin üzerinde durduğu konulardandır. Sonraki dönemlerde onun bu konulardaki görüşleri Matüridilik ya da Matüridiye olarak isimlendirilmiştir. Bu mezhebe bağlı olanlara da Matüridi denmiştir.[16]

Matüridilik, inançla ilgili konuları ele alırken akli delilleri ön planda tutar ve inanç esaslarının anlaşılmasında aklın önemli bir yeri olduğunu savunur. Günümüzde Matüridilik; Türkiye, Kuzey Afrika, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri, Hindistan, Pakistan, Malezya ve Endonezya'da yaygındır.[17]

Fıkhi Yorumlar

Ramazan gecelerinden biriydi. Mahalle camisi doluydu. İki arkadaş, teravih namazı kılmak için birlikte camiye gitmişlerdi. Camiden çıkınca avludaki banklardan birine oturdular ve etraftaki kalabalığı seyretmeye başladılar. Gülsüm sessizliği bozdu:

"Biz neden teravih namazını bazen iki rekâtta bir bazen de dört rekâtta bir selam vererek kılıyoruz?"

Esma ekledi:

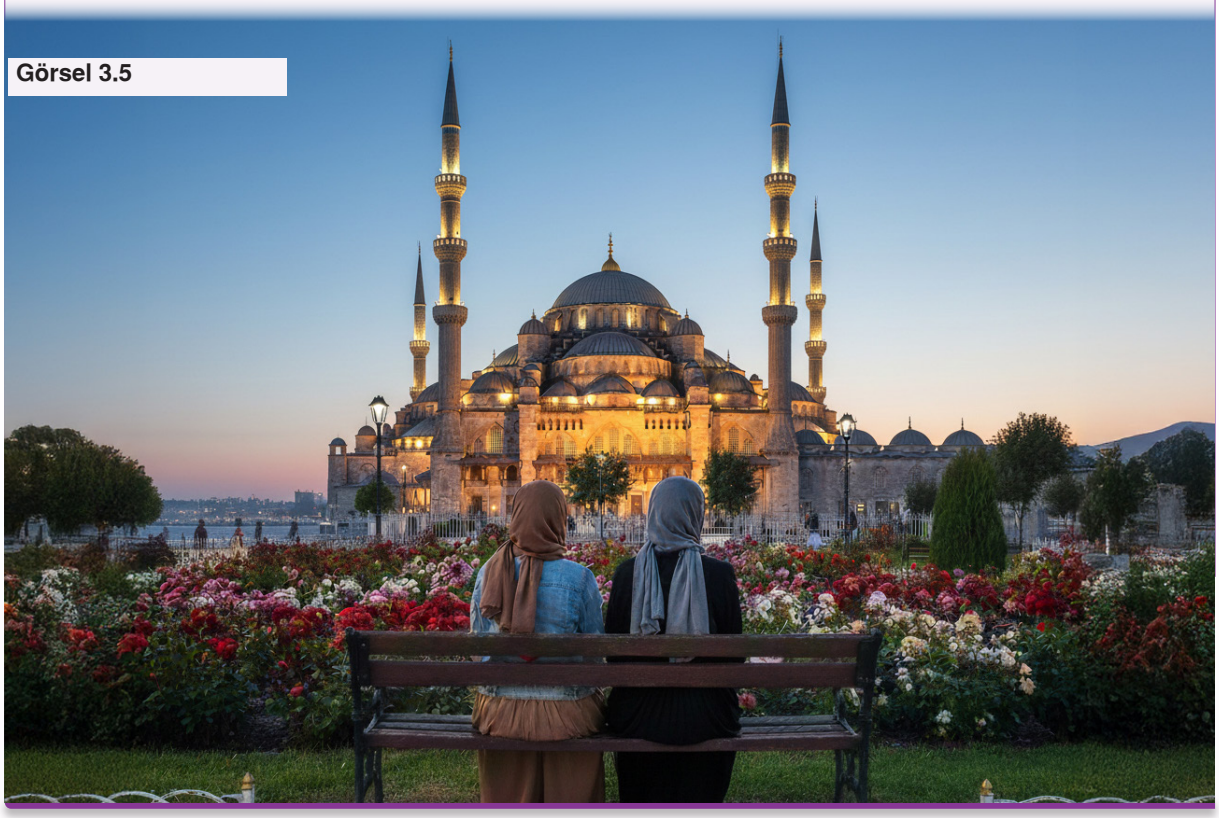
"Biz bugün yirmi rekât kıldık ama bu namazı sekiz rekât kılanlar da varmış. Doğrusu kaç rekât acaba?"

Sorular ardı ardına geldi. Çocuklar ibadetlerle ilgili farklı uygulamaların nedenlerini merak ettiler.

(Komisyon tarafından yazılmıştır.)

Bu sorular, İslam'ın yorum biçimlerinden hangisiyle ilgili olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 3.5

Fıkıh, inananların Allah'a (cc), insanlara ve diğer varlıklara karşı hak ve sorumluluklarını ayrıntılı biçimde ele alan ilimdir. İslam âlimleri, bu ilmin kuralları çerçevesinde dinî hükümleri Kur'an-ı Kerim ve sünnete dayanarak açıklamıştır.[18] Helaller ve haramlar ile farz ibadetler konusunda İslam âlimleri hemfikirdir. Ancak bir yerin kanaması hâlinde abdestin bozulup bozulmayacağı ve Tahiyyat duası okurken işaret parmağının kaldırılıp indirilmesi gibi ayrıntılarda farklılıklar ortaya çıkmıştır. Müslümanlar arasında yaygın olarak varlığını sürdüren başlıca fıkhi yorumlar şunlardır: Hanefilik, Malikilik, Şafiilik ve Hanbelilik.[19]

Hanefilik

Asıl adı Numan bin Sabit olan Ebu Hanife'nin (öl. 767) görüşlerine dayanan ve onun ismiyle anılan fıkhi mezheptir. Fıkıh alanındaki yetkinliği sebebiyle İmam-ı Azam olarak da tanınan Ebu Hanife, Kufe'de doğmuş, Bağdat'ta vefat etmiştir.

Ebu Hanife ve öğrencilerinin görüşleri ve dini yorumlama biçimleri sonraki dönemlerde Hanefi mezhebi ya da Hanefilik, bu mezhebe uyanlar da Hanefi olarak adlandırılmıştır. Bu yorum biçiminde, aklı kullanarak pratik ve uygulanabilir çözümler üretmeye önem verilir.

Hanefilik günümüzde başta Türkiye olmak üzere Irak, Suriye, Balkanlar, Türk Cumhuriyetleri, Afganistan ve Pakistan'da yaygındır.[20]

Malikilik

Malik bin Enes'in (öl. 795) görüşlerine dayanan ve onun ismiyle anılan fıkhi mezheptir. İmam Malik; Medine'de dünyaya gelmiş, hayatını burada geçirmiş ve bu şehirde vefat etmiştir.

Malik bin Enes'in görüşleri sonraki dönemlerde Maliki mezhebi ya da Malikilik, mezhebe uyanlar da Maliki olarak adlandırılmıştır. Onun fıkıh anlayışının oluşmasında Medine halkının uygulamalarının önemli bir yeri vardır.

Maliki mezhebi günümüzde Suudi Arabistan'daki Ahsâ Bölgesi ile Fas, Cezayir, Tunus, Sudan, Katar, Mısır, Bahreyn ve Kuveyt'te yaygındır.[21]

Şafiilik

Muhammed bin İdris Şafii'nin (öl. 819) görüşlerine dayanan ve onun ismiyle anılan fıkhi mezheptir. İmam Şafii; Gazze'de dünyaya gelmiş, Mısır'da vefat etmiştir.

İmam Şafii'nin görüşleri sonraki dönemlerde Şafii mezhebi ya da Şafiilik, mezhebe uyanlar da Şafii olarak adlandırılmıştır. Onun fıkıh anlayışının oluşmasında, Mekke, Medine ve Bağdat gibi yaşadığı dönemin başlıca ilim merkezlerinde eğitim alması etkili olmuştur.

Şafiilik günümüzde Türkiye'nin özellikle Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yaygındır. Dünya genelinde ise Mısır, Azerbaycan, Filistin, Endonezya ve Malezya'da bu mezhebin mensupları bulunmaktadır.[22]

Hanbelilik

Ahmed bin Hanbel'in (öl. 855) görüşlerini esas alan ve onun ismiyle anılan fıkhi mezheptir. Ahmed bin Hanbel, Bağdat'ta doğmuş ve aynı şehirde vefat etmiştir.

Ahmed bin Hanbel'in görüşleri sonraki zamanlarda Hanbeli mezhebi ya da Hanbelilik, bu mezhebe uyanlar da Hanbeli olarak adlandırılmıştır. Hayatının büyük bir bölümünde hadis ilmiyle meşgul olması, Ahmed bin Hanbel'in görüşlerinin oluşmasında etkili olmuştur.

Hanbeli mezhebi mensupları günümüzde Suudi Arabistan, Katar ve Umman başta olmak üzere Irak, Suriye, Ürdün, Filistin ve Mısır'da bulunmaktadır.[23]

Bilgi Görseli 3.3: İslam Düşüncesindeki Fıkhi Yorum Biçimleri

Tasavvufi Yorumlar

Görsel 3.6: Tasavvuf büyüklerinden Ahmed Yesevi (Temsilî)

Tasavvuf, insana kulluk bilinci kazandırmayı hedefleyen ve İslam'ın manevi yönünü öne çıkaran bir yorum biçimidir. Tasavvufun merkezinde insanın kötü davranışları terk ederek güzel huylar edinmesi, hem kalbi hem de diliyle Allah'ı (cc) sürekli zikretmesi yer alır. Aynı zamanda Hz. Muhammed'in (sav) ahlakını davranış hâline getirerek hayatın bütün alanlarında onu örnek almak da tasavvufun kapsamı içinde değerlendirilir.[24]

Müslümanlar, Allah'la (cc) samimi bir bağ kurabilmeyi ve kötülüklerden uzak durarak güzel ahlaka sahip olabilmeyi önemser. Bu sebeple Hz. Muhammed'i (sav) örnek alarak manevi yönlerini geliştirmeye özen gösterirler. Bunu sağlayabilmek için âlimler Müslümanlara rehber olabilecek farklı anlayışlar ortaya koymuşlardır. Bunlar İslam düşüncesindeki tasavvufi yorumları oluşturmuştur. Yesevilik, Kadirilik, Mevlevilik, Nakşibendilik ve Alevilik Bektaşilik başlıca tasavvufi yorumlardandır.[25]

> "Müminlerin iman açısından en mükemmel olanı, ahlakı en iyi olanıdır."
>
> (Buhari, "Edeb", 39)

Bilgi Görseli 3.4: Tasavvufi Yorumların Amaçları[26]

Yesevilik

Ahmed Yesevi'nin (öl. 1167) görüşlerine dayalı olarak ortaya çıkmış olan tasavvufi yorumdur. Kazakistan'ın Yesi (bugünkü adıyla Türkistan) kentinde dünyaya gelen Ahmed Yesevi, burada başladığı öğrenimini Buhara'da sürdürmüştür. Sonra memleketi Yesi'ye dönüp birçok öğrenci yetiştirmiştir. Yetiştirdiği öğrenciler aracılığıyla Anadolu'nun İslamlaşmasında önemli rol oynamıştır. Ahmed Yesevi, tasavvufun hakikatlerini sade bir dille yazdığı "hikmet" adı verilen şiirleriyle insanlara anlatmıştır.[27] Yesevilik; Türkistan, Harezm, Maveraünnehir, Horasan, Azerbaycan ve Anadolu'da yaygındır.[28]

- Allah'ı (cc) çokça zikretmek
- Yaratılış gayesinin farkında olmak
- Namazları cemaatle kılmak
- Doğruluktan ayrılmamak
- Sabırlı olmak
- Yumuşak huylu olmak
- Misafire ikramda bulunmak

Bilgi Görseli 3.5: Yeseviliğin Bazı Temel İlkeleri

Kadirilik

Abdülkadir Geylani'nin (öl. 1166) görüşlerine dayalı olarak ortaya çıkmış olan tasavvufi yorumdur. Hazar Denizi'nin güneybatısındaki Gilan'da (Geylan) dünyaya gelen Abdülkadir Geylani, Bağdat'ta ilim tahsil ettikten sonra tasavvufa yönelmiştir. Öğrenciler yetiştirmesi ve halka vaazlar vermesi görüşlerinin yayılmasına ve çevresinin genişlemesine katkıda bulunmuştur.[29] Kadirilik, Irak başta olmak üzere İslam dünyasının hemen her coğrafyasında kabul görmüştür.[30]

- Müslüman kardeşinin sıkıntısını gidermek
- Allah'a (cc) muhtaç olduğunu unutmamak
- Nimetlere şükretmek
- İlim öğrenmek
- Takva sahibi olmak
- Cömert olmak
- Allah'ı (cc) sesli zikretmek

Bilgi Görseli 3.6: Kadiriliğin Bazı Temel İlkeleri

Görsel 3.7
Ahmed Yesevi Türbesi (Kazakistan)

Mevlevilik

Adalet, sevgi gibi erdemlere sahip olmak

Birlik ve beraberlik duygusunu güçlendirmek

Kişinin kendini tanımasını sağlamak

Kalbi kötü duygulardan arındırmak

Hataları yüze vurmamak

Tembellikten uzak durmak

Kimsenin kusurunu araştırmamak

Bilgi Görseli 3.7: Mevleviliğin Bazı Temel İlkeleri

Asıl adı Muhammed Celaleddin olan Mevlana Celaleddin Rumi'nin (öl. 1273) görüşleri çerçevesinde oluşan tasavvufi yorumdur. Mevlana, bugün Afganistan sınırları içinde yer alan Belh şehrinde dünyaya gelmiştir. Dönemin ünlü âlimlerinden olan babası Bahaeddin Veled aynı zamanda Mevlana'nın ilk hocasıdır. Çocukluk yıllarında ailesiyle Belh şehrinden ayrılan Mevlana; sırasıyla Bağdat, Hicaz ve Şam'da yaşamıştır. Bu şehirlerdeki âlimlerden dersler alan Mevlana, Seyyid Burhaneddin Hazretleri'ne talebe olmuş, ondan tasavvuf dersleri almıştır. Daha sonra Konya'ya yerleşen Mevlana burada tefsir, hadis ve fıkıh dersleri vermiş ve eserler kaleme almıştır.[31] Mevlevilik; başta Anadolu olmak üzere Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Balkanlardan geniş bir coğrafyaya yayılmıştır.[32]

Okuyorum

Mevlevilikte Öne Çıkan Bazı Kavramlar

Sema: Mevlevi dervişlerinin musiki eşliğinde belli bir düzen içerisinde dönerek Allah'ı (cc) zikretmelerine verilen addır.[33]

Çile: Tasavvuf öğretisinde kişinin bir mürşit denetiminde kendini eğitmek ve kişiliğini geliştirmek için küçük bir odaya kapanıp belirli ibadetlerle meşgul olması hâlidir.[34]

Mevlevihane: Mevlevilikte insanların bir araya gelerek eğitim aldıkları özel mekâna denir.[35]

Görsel 3.8
Mevlana Müzesi (Konya)

Nakşibendilik

Bahaeddin Nakşibend'in (öl. 1389) düşünceleri çerçevesinde oluşan tasavvufi yorumdur. Bahaeddin Nakşibend, Buhara yakınlarındaki Kasrıârifân köyünde doğmuştur. Farklı ilim merkezlerinde devrinin büyük âlimlerinden çeşitli ilimler öğrenmiş ve tasavvufa yönelmiştir.[36] Eğitimini tamamladıktan sonra doğduğu yere dönmüş, öğrenciler yetiştirerek tasavvufla ilgili görüşlerini yaymaya başlamıştır.[37] Nakşibendilik Orta Asya başta olmak üzere İslam dünyasının hemen her bölgesine yayılmıştır.[38]

- Kalbi kötü duygu ve düşüncelerden temizlemek
- Allah'a (cc) sevgi, bilgi ve marifetle ulaşmak
- Kötü alışkanlıkları bırakmak
- Sohbet, vaaz ve nasihat etmek
- Günahlara tevbe etmek
- Tefekkür etmek
- Allah'ı (cc) yüksek olmayan bir sesle zikretmek

Bilgi Görseli 3.8: Nakşibendiliğin Bazı Temel İlkeleri

Alevilik Bektaşilik

- Başkalarının ayıbını görmemek
- Hile ve yalandan kaçınmak
- Helal rızık kazanmak
- İnsana saygı duymak
- Fedakâr olmak
- Mütevazı olmak
- Sır saklayabilmek

Tasavvufi yorum biçimlerinden biri de Alevilik Bektaşiliktir. Sözlükte Alevi "Hz. Ali'ye sevgi gösteren ve ona taraftar olan" anlamına gelir.[39] Alevilik, halifelik makamının Hz. Ali'ye ve onun soyundan gelenlere ait olduğunu savunan anlayışın genel adıdır.[40]

Bektaşilik, XIII. yüzyılda Horasan'dan Anadolu'ya gelen Hacı Bektaş Veli'nin (ö. 1271) görüşlerine dayanan tasavvufi yorumdur. Hacı Bektaş Veli, Horasan'ın Nişabur şehrinde dünyaya gelmiştir. Anadolu'ya geldikten sonra Sulucakarahöyük'e yerleşmiştir.[41]

Bilgi Görseli 3.9: Alevilik Bektaşiliğin Bazı Temel İlkeleri

Alevilik ile Bektaşilik aynı şey değildir. Ancak her iki gelenekte de Hz. Ali ve Ehlibeyt sevgisi ön plandadır. Bu sebeple tarihsel süreçte Alevilik ve Bektaşilik yorumları birbirine yaklaşmış ve sonraki dönemlerde tasavvufi bir anlayış olarak "Alevilik Bektaşilik" şeklinde isimlendirilmiştir.[42] Alevilik Bektaşilik, Anadolu ve Balkanlarda yaygındır.[43]

İslam Düşüncesindeki Yorum Biçimlerini Sınıflandırma" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

5. Etkinlik

15 dk.

Adı	Sınıflandır ve Listele
Amaç	• İslam düşüncesindeki yorum biçimlerini itikadi, fıkhi ve tasavvufi yorumlar olarak ayrıştırabilme • İslam düşüncesindeki yorum biçimlerini itikadi, fıkhi ve tasavvufi yorumlar şeklinde tasnif edebilme • İslam düşüncesindeki yorum biçimlerini itikadi, fıkhi ve tasavvufi yorumlar şeklinde listeleyebilme

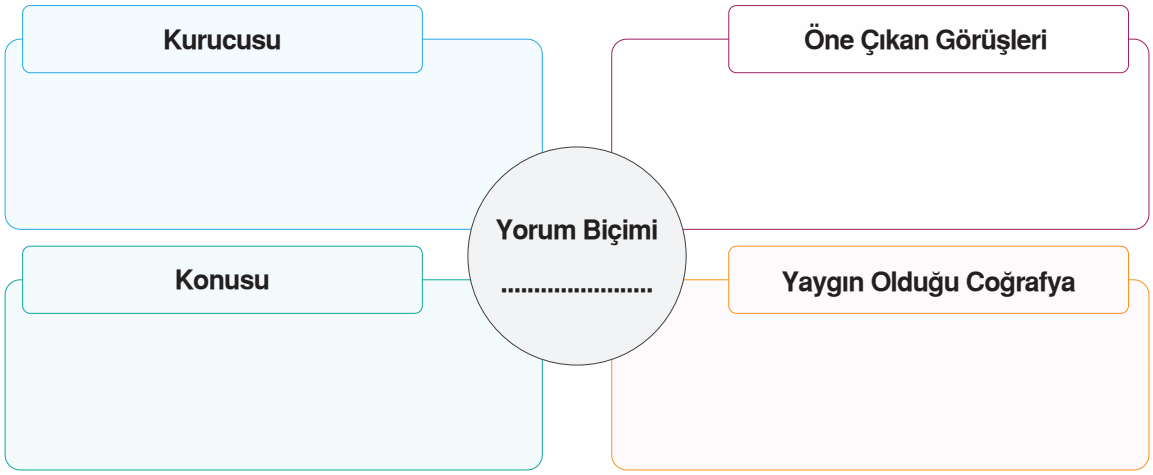
Yönerge

- Aşağıda verilen İslam düşüncesindeki yorum biçimlerinin ilgili olduğu alanı işaretleyiniz.

	İtikadi Yorumlar	Fıkhi Yorumlar	Tasavvufi Yorumlar
1 Alevilik Bektaşilik			
2 Eşarilik			
3 Hanbelilik			
4 Hanefilik			
5 Kadirilik			
6 Malikilik			
7 Matüridilik			
8 Mevlevilik			
9 Nakşibendilik			
10 Şafiilik			
11 Yesevilik			

Değerlendirme

Etkinlikte yer alan yorum biçimlerinden birini seçerek aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

Kontrol Noktası

Bulmacadaki boş kutucuklara uygun kelimeleri yazarak cümleleri tamamlayınız.

			İ	N	A	N	Ç	L	A	■	İ	L	G	İ	L	İ	■	■	■	■
		Y	O	R	U	M	L	A	R	■								■	■	■
			İ	B	A	D	E	T	L	E	■	İ	L	G	İ	L	İ	■	■	■
		Y	O	R	U	M	L	A	R	■						■	V	E	■	■
			A	H	L	A	K	L	A	■	İ	L	G	İ	L	İ	■	■	■	■
Y	O	R	U	M	L	A	R	■									■	■	■	■
			Y	O	R	U	M	L	A	R	■	O	L	A	R	A	K	■	■	■
			İ	S	İ	M	L	E	N	D	İ	R	İ	L	İ	R	■	■	■	■
			M	A	T	Ü	R	İ	D	İ	L	İ	K	■	V	E	■	■	■	■
		■								■	İ	T	İ	K	A	D	İ	■	■	■
Y	O	R	U	M	L	A	R	D	I	R	■	H	A	N	E	F	İ	L	İ	K
									■	Ş	A	F	İ	İ	L	İ	K	■	V	E
■	■	H	A	N	B	E	L	İ	L	İ	K	■	F	I	K	H	İ	■	■	■
Y	O	R	U	M	L	A	R	D	I	R	■									
K	A	D	İ	R	İ	L	İ	K	■											■
													■	V	E	■	■	■	■	■
A	L	E	V	İ	L	İ	K	■	B	E	K	T	A	Ş	İ	L	İ	K	■	■
T	A	S	A	V	V	U	F	İ	■	Y	O	R	U	M	L	A	R	D	I	R

3.3. KÜLTÜRÜMÜZDEKİ TASAVVUFİ YORUMLAR

Konuya Başlarken

İyi bir kul olmak için inanç ve ibadetle birlikte ahlaki kuralların rolü nedir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Tasavvuf; insanın kalbini kötü duygu ve düşüncelerden temizlemesini, Allah'a (cc) sevgi ve samimiyetle bağlanmasını amaçlayan bir yorum biçimidir. Yesevilik, Kadirilik, Mevlevilik, Nakşibendilik ve Alevilik Bektaşilik kültürümüzde etkin olan tasavvufi yorumlardandır. Kültürümüzde edebiyat, mimari ve musiki gibi pek çok alanda bu yorum biçimlerinin etkileri görülür.[44] Ahmed Yesevi, Hacı Bektaş Veli ve Mevlana gibi mutasavvıfların görüşleri Anadolu'nun İslamlaşmasında ve kültürel kimliğinin oluşmasında belirleyici rol oynamıştır.[45] Ahlaklı bireyler yetiştirmeyi temel prensip kabul eden tasavvufi yorumlar, farklı uygulamalarla insanları iyiye ve güzele yönlendirmişlerdir.[46] Mevlevilikteki sema, Alevilik Bektaşilikteki semah, Kadirilik ve Nakşibendilikteki zikir bu uygulamalara örnek verilebilir.

Görsel 3.9: Mevlana Celaleddin Rumi (Temsilî)

Bilgi Görseli 3.10
Mevlana'nın Yedi Öğüdü

- Cömertlik ve yardım etmede akarsu gibi ol.
- Hiddet ve asabiyette ölü gibi ol.
- Şefkat ve merhamette güneş gibi ol.
- Tevazu ve alçak gönüllülükte toprak gibi ol.
- Başkalarının kusurunu örtmede gece gibi ol.
- Hoşgörülü olmada deniz gibi ol.
- Ya olduğun gibi görün, ya göründüğün gibi ol.

(bk. Genel ağdan alınmıştır.)

Görsel 3.10
Tâceddin Dergâhı'ndan bir görünüm (Ankara)

Tasavvufi düşüncelerin aktarılmasında edebî eserler önemli bir rol oynamıştır.[47] Bu eserlerde; ilahi, münacat, naat gibi özel nazım biçimleri kullanılarak Allah (cc) ve peygamber sevgisi ile güzel ahlaka dair tavsiyeler dile getirilmiştir. Mevlana'nın "Mesnevi", Ahmed Yesevi'nin "Divan-ı Hikmet", Hacı Bektaş Veli'nin "Makalat", Abdülkadir Geylani'nin "Fütûhu'l-Gayb" adlı eserleri en çok bilinenler arasındadır. Ahlaki değerlerin toplumda yerleşmesine bu eserlerin önemli katkıları olmuştur.[48]

Tasavvufi yorumların toplum hayatı üzerinde de etkileri olmuştur. Bu etkinin en çok görüldüğü yerler, aynı tasavvufi görüşleri benimseyen insanların bir araya geldiği tekke, zaviye, dergâh gibi mekânlardır. Ahlak ve adap kuralarının öğretildiği bu kurumlar, toplumun ahlaki gelişimine katkıda bulunmuştur. Müslüman olsun ya da olmasın ihtiyaç sahibi insanlar her zaman buralarda ücretsiz sıcak yemek ve barınma imkânı da bulabilmiştir. Böylece tasavvufi yorumlar; aşevi, misafirhane, şifahane gibi mekânlar yoluyla sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı güçlendiren işlevler üstlenmiştir.[49]

Bilgi Kutusu

mutasavvıf

İslam'ın ahlaki değerlerini ön plana çıkaran, insanları kötü davranışlardan uzaklaştırmaya ve böylece ahlaklı bireyler yetiştirmeye çalışan kimse.

(bk. "mutasavvıf", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 252)

Görsel 3.11: Malatya'da bulunan ve tasavvuf kültürünü yansıtan Somuncubaba Külliyesi'nden bir görünüm

6. Etkinlik

25 dk.

Adı	Çemberde Buluşalım, Soruları Cevaplayalım
Amaç	Kültürümüzdeki tasavvufi yorumları çözümleyebilme

Yönerge

- Öğretmeninizin rehberliğinde 5-7 gönüllü öğrenciden oluşan bir çember oluşturunuz.
- Sırayla çemberin ortasına geçerek aşağıdaki soruları cevaplayınız. (Her konuşmacı için 1 dakikalık süre ayırınız.)
  1. Kültürümüzdeki tasavvufi yorumlarda öne çıkan ortak ahlaki değerler nelerdir?
  2. Bu değerlerin yaygınlaşmasında tasavvufi yorumların rolü nedir?
- Sözlerinizi bitirdiğinizde sıradaki arkadaşınızla etkinliği yapmaya devam ediniz.
- Çember dışındaki arkadaşlarınızın görevi, çalışmayla ilgili notlar almak ve gerektiğinde geri dönüt vermektir. Bu arkadaşlarınız isterlerse çembere katılabilirler.
- Tartışma sonucunda elde ettiğiniz bilgileri öğretmeniniz rehberliğinde değerlendirerek sınıfınızla paylaşınız.

Değerlendirme

Aşağıdaki 3-2-1 kartını üzerinde yazan ifadelere göre doldurunuz.

3 Tasavvufi yorumların ortak ahlaki ilkelerinden üç tanesini yazınız.

1. .....
2. .....
3. .....

2 Tasavvufi yorumların kültürümüze etkilerine iki örnek veriniz.

1. .....
2. .....

1 Tasavvufi yorumların aralarındaki ilişkiyi özetleyen bir cümle yazınız.

1. .....

Mevlana Haftası

Mevlana Celaleddin Rumi, kültürümüzde iz bırakan mutasavvıflardandır. Onu anmak ve anlamak için ülkemizde her yıl 7-17 Aralık tarihleri arasında çeşitli etkinlikler düzenlenir.[50] Hafta boyunca konferanslar, paneller, sergiler aracılığıyla Mevlana'nın hayatı, düşünceleri ve eserleri anlatılır. Bunların yanı sıra Mesnevi okumaları, sema gösterileri, şiir dinletileri yapılır. "Mevlana" konulu belgesel ve kısa filmler izlenir.[51]

Mevlana, ölüm gününü Allah'a (cc) kavuşma zamanı olarak gördüğü için bu geceyi "düğün gecesi" anlamına gelen "Şebiarus" ismiyle ifade eder.[52] Mevlana Haftası'nda düzenlenen etkinliklerin başında da 17 Aralık'ta yapılan "Şebiarus" töreni gelir. Dünyanın dört bir yanından gelen yerli ve yabancı misafirler barış, sevgi ve insanlık üzerine sözleriyle tanınan Mevlana'yı anmak için bu törene katılır. Mevlana Haftası, insanlara bu değerleri hatırlatmak için önemli bir fırsattır.

Görsel 3.12: Şebiarus töreninden bir görünüm

Kontrol Noktası

Aşağıdaki anlam çözümleme tablosunda verilen bilgilerin hangi tasavvufi yorumla ilişkili olduğunu belirleyerek ilgili alanları işaretleyiniz. (Aynı bilgi birden fazla yorum için işaretlenebilir.)

Bilgiler	Tasavvufi Yorumlar				
	Yesevilik	Kadirilik	Mevlevilik	Nakşibendilik	Alevilik Bektaşilik
1. Ahlaklı bireyler yetiştirmeyi amaçlar.					
2. Önemli eserleri arasında Divan-ı Hikmet yer alır.					
3. Semah, temel uygulamalarındandır.					
4. Kültürümüzde etkin olan tasavvufi yorumlardandır.					
5. Kurucusunun türbesi Konya'dadır.					

3.4. ALEVİLİK BEKTAŞİLİK İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR VE CEM ERKÂNLARI

Konuya Başlarken

Alevilik Bektaşilik hakkında bildiklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

7. Etkinlik

20 dk.

Adı	Alevilik Bektaşilik Hakkında Bilgi Topluyorum
Amaç	Alevilik Bektaşilik ile ilgili temel kavramlar ve cem erkânları hakkında bilgi toplayabilme

Ön Hazırlık

- Öğretmen rehberliğinde dörder kişilik gruplar oluşturunuz.
- Aşağıdaki kutuları her öğrenciye bir kutu gelecek şekilde grup üyeleri arasında paylaşınız.
- Seçtiğiniz kutuda yer alan kavramlarla ilgili bilgi toplayarak defterinize not ediniz.

Alevilik Bektaşilikle İlgili Temel Kavramlar ve Cem Erkânları

1.
- cem
- cemevi
- cemde on iki hizmet

2.
- semah
- gülbank
- lokma duası

3.
- musahiplik
- razılık ve kul hakkının sorulması
- Hızır ve muharrem orucu

4.
- erkân
- ikrar
- dört kapı kırk makam

Yönerge

- Araştırma sonucunda elde ettiğiniz bilgilerin doğruluğunu öğretmen rehberliğinde kontrol ederek gerekli düzeltmeleri yapınız.
- Öğrendiklerinizden hareketle grup arkadaşlarınızla bir broşür/sınıf panosu/duvar gazetesi hazırlayınız.

Değerlendirme

Grup değerlendirme formunu doldurunuz.

Beceriler	Her Zaman	Bazen	Hiçbir Zaman
Grup üyelerinin her biri çalışmalarda görev aldı.			
Grup üyeleri birbirleriyle yardımlaştı.			
Grup üyeleri ulaştıkları bilgileri birbirlerine iletti.			
Grup üyeleri birbirlerinin düşüncelerini dinledi.			
Grup üyeleri birbirlerinin düşüncelerine saygı gösterdi.			

Cem ve Cemevi

Alevilik Bektaşiliğin temel erkânlarından olan cem, sözlükte "bir araya gelmek, toplanmak" anlamlarına gelir.[53] Cem yerine cem ayini anlamına gelen "ayinicem" ifadesi de kullanılır.[54] Ayinicemlerin yapıldığı yol, adap ve erkânların öğrenildiği yerlere cemevi denir. Cemevlerinde çeşitli sosyal ve kültürel etkinlikler de düzenlenir.[55] Cemler genellikle bu mekânlarda Alevi Bektaşilerin bağlı oldukları "dede" adı verilen önderler rehberliğinde yapılır.[56]

Cem erkânında On iki imam'a nispetle gerçekleştirilen on iki hizmet bulunur. Bu hizmetler, cemin ayrılmaz parçaları olup her biri belirli kurallar içinde yerine getirilir. On iki hizmet; dede, rehber, gözcü, çerağcı, zakir, ferraş, sakka, sofracı, pervane, peyikçi, iznikçi ve bekçi adı verilen kişiler tarafından yerine getirilir. Bu görevlerin isim ve sıralaması bölgelere ve ocaklara göre farklılık gösterebilmektedir.[57]

Bilgi Kutusu

erkân

Alevilik Bektaşilikte cem usulüne ve kurallarına "erkân" adı verilmektedir.

(bk. Nilgün Ç. Coşkun, "Anadolu Alevilerinde Cemler ve Bu Cemlerin Sosyokültürel Hayattaki İşlevleri", 11)

Görsel 3.13
İstanbul Cemevi'nden semah ayini

Alevilik Bektaşilikte cem, her zaman yapılabilir. Ancak yılın belli zamanlarında yapılan özel cem çeşitleri de vardır. Görgü cemi, ikrar cemi ve Abdal Musa cemi bunlardandır.[58]

Görgü Cemi

Alevilik Bektaşilikte toplumda birlik, beraberlik ve düzeni sağlamak amacıyla yapılan önemli cemlerden biri de "görgü cemi"dir. Bu cemde ikrar verip Alevilik Bektaşilik yoluna girenler, bir yılın muhasebesini yaparlar. Yılda bir kez düzenlenen görgü cemlerinde ayrıca görgü kurbanı kesilir.

İkrar Cemi

İkrar, sözlükte "açıkça söylemek ve kabul etmek" anlamlarına gelir. İkrar alma, kişinin dede ve topluluk önünde Alevilik Bektaşilik yoluna girdiğini ve yolun gereklerine uymayı kabul ettiğini sözlü olarak ifade etmesidir. Bu maksatla düzenlenen ceme "ikrar (alma) cemi" denir. Kişi bu cem ile Alevilik Bektaşiliğin gereklerini yerine getirmeye başlar.

Abdal Musa Cemi

Dargın olan kimselerin barıştırılması ve topluluk arasında birliğin sağlanması amacıyla yapılan cem "Abdal Musa cemi"dir. Bu cem, Alevilik Bektaşilikte saygı duyulan bir kişi olan Abdal Musa adına düzenlenir. Abdal Musa ceminde bir yola alınma ya da görgü amacı yoktur.

Bilgi Görseli 3.11: Cem Çeşitlerinden Bazıları[59]

Bilgi Kutusu

abdal
Allah'a (cc) içtenlikle ibadet edenlere verilen isimdir.
(bk. "abdal", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 1)

Gülbank

Farsça kökenli bir kelime olan gülbank, "gül sesi, bülbül şakıması" anlamlarına gelir. Gülbankler, yapılacak işin hayırlı olması dileğiyle Allah'a (cc) yalvarıp yakarmayı dile getiren kalıplaşmış dua metinleridir. Alevilik Bektaşilikte gülbank adı verilen duaların okunması yaygın bir gelenektir.[60]

Gülbankler giriş, dua ve kapanış bölümlerinden oluşur.[61] "Bismişah" sözleriyle başlar. Ardından hangi amaçla okunuyorsa ona uygun birkaç cümle söylenerek geleneksel dua cümleleriyle devam edilir. "Allah kabul etsin, âmin." anlamında Hû, Allah Allah ifadeleriyle gülbank sonlandırılır. Gülbanklerde "Bismişah Allah Allah" ifadesinde yer alan "şah" kelimesi, evrenin mutlak ve yegâne yöneticisi olan Allah'a (cc) işaret eder.

Alevilik Bektaşilikte farklı zaman ve durumlarda okunan birçok gülbank bulunur. İkrar, ad koyma, sünnet, sofra, cenaze, defin gülbankleri bunlara örnektir. Alevilik Bektaşilikte ocak, sofra ve yemeğin özel bir anlamı ve adabı vardır. Lokma olarak isimlendirilen yemeklerden önce veya sonra genellikle dede tarafından dua edilir.[62]

Bilgi Kutusu

Ülkemizde cemevlerinin bakım, onarım ve diğer hizmetleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde oluşturulan Alevi Bektaşi Kültür ve Cemevi Başkanlığı tarafından yürütülmektedir.

(bk. Genel ağdan alınmıştır.)

Lokma Duası

"Destur-i pir, Bismişah Allah Allah, hizmetleriniz kabul ola, muratlarınız hâsıl ola, lokma sahiplerinin lokmaları kabul ola. Erenler sofrası olsun, pir lokması olsun, Yiyenlere helâl, yedirenlere delil olsun. Sofralarımızın üstü nur, altı sır ola. Dil bizden, kabulü Allah'tan ola (veya nefes hünkârımızdan ola). Gerçek erenler demine Hû, mümine ya Ali"

(Cafer Özdemir, "*Alevi-Bektaşi Kültüründe Lokma Geleneği*", 257-258)

Ocak Kültürü

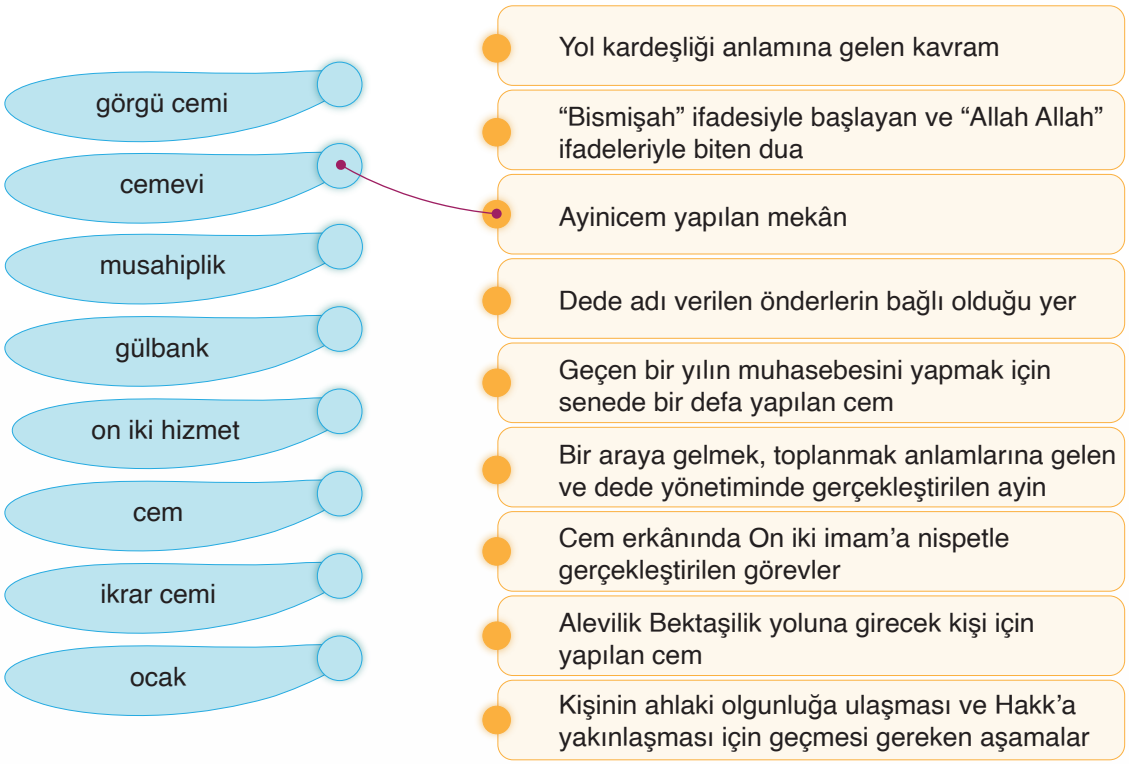
Ocak kültürü, Alevilik Bektaşiliğin esaslarındandır. Ev, aile ve soy gibi anlamlara gelen ocak kavramı, Alevi Bektaşi dedelerinin ailelerini ve soylarını nitelemek üzere kullanılır.[63] Her Alevi Bektaşi'nin bağlı bulunduğu bir dede ocağı vardır. Ocakların başında dede bulunur. Dede hem erkânları yönetir hem de insanlara doğruyu yanlışı göstererek onların sorunlarını çözmelerine yardımcı olur.[64] Ocak kültüründe "el ele, el Hakk'a ikrarı" esas alınır. Bu ikrar, kişinin dedesine bağlılığını belirtir.[65]

Musahiplik

"Sohbet arkadaşı ve dost" anlamlarına gelen musahiplik, dayanışma ve paylaşmaya dayalı bir kardeşliktir. Alevilik Bektaşilik yoluna girmenin temel şartı olarak kabul edilir. "İkrar verip nasip almak" olarak da ifade edilen musahiplik, Hz. Peygamber'in ensar ve muhaciri kardeş ilan etmesine dayanır. Hz. Muhammed (sav) Dönemi'nde sahabe arasında yaşanan birlik, beraberlik, kardeşlik ve dayanışmanın günümüze taşınmasıdır.[66]

Kontrol Noktası

Alevilik Bektaşilik ile ilgili kavramları örnekteki gibi tanımları ile eşleştiriniz.

Farklı Kaydet

Bu ünitede öğrendiklerinizi aşağıdaki alana kısaca yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Performans Görevi

Görev	İslam düşüncesindeki itikadi, fıkhi ve tasavvufi yorum biçimleriyle ilgili bilgi kartları hazırlama
Amaç	İslam düşüncesindeki yorum biçimlerini sınıflandırabilme
Ürün	Bilgi kartları
Süre	Hazırlık: 1 hafta Sunu: 20 dakika

Yönerge

- Öğrendiklerinizden hareketle itikadi, fıkhi ve tasavvufi yorumları içeren bilgi kartları hazırlayınız.
- Hazırlayacağınız kartlarda örnekteki gibi dinî yorumların adı, kurucusu, yaygın olduğu coğrafya ve öğretilerine ilişkin bilgilere yer veriniz.

Adı: Hanefilik
Kurucusu: Ebu Hanife
Yaygın Olduğu Coğrafya: Türkiye, Irak, Suriye, Balkanlar, Türk Cumhuriyetleri, Afganistan, Pakistan.
Öğretileri

- Dinî meselelerin çözümünde öncelikle Kur'an-ı Kerim, ardından sünnet ve sahabe görüşlerine başvurulur.
- Toplumun günlük yaşantısını kolaylaştıran ve uygulanabilirliği olan pratik çözümlere ulaşmaya önem verilir.
- Soru ve sorunların çözümünde akla ve yoruma önem verilir.

- Aşağıdakilere benzer kutular hazırlayınız.

- Hazırladığınız kartları karıştırınız.
- Öğretmeninizden veya bir arkadaşınızdan kartlardan birini çekerek yüksek sesle okumasını isteyiniz.
- Bilgilerin hangi yorum biçimine ait olduğunu tespit ederek ilgili olduğu kutuya atınız.
- Tüm kartlar bitene kadar oyuna devam ediniz.

Değerlendirme

Çalışmanız, dereceli puanlama anahtarı ile değerlendirilecektir. Görev sonrasında kendinizi değerlendirmek için de öz değerlendirme formunu doldurunuz. Dereceli puanlama anahtarı ve öz değerlendirme formu, kitabın sonunda yer almaktadır.

3. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

1. *Aşağıda yer alan cümlelerin doğru veya yanlış olma durumuna göre kutunun üstündeki harfleri ilgili alana yazınız.*

a
Allah (cc) tarafından gönderilen ilahi kurallar bütününe din denir.

b
Din anlayışı zamana göre değişir.

c
Din anlayışı, bütün insanlara hitap ettiği için evrenseldir

ç
İnsanların eğitimleri ve ilgileri din anlayışlarını etkiler.

d
Coğrafi koşullar din anlayışını etkiler.

e
Farklı din anlayışları, Müslümanların dini yaşamalarını kolaylaştırmıştır.

f
İnançla ilgili yorumlara ilmî yorumlar denir.

g
Tasavvufi yorumların konusu ahlaktır.

ğ
İbadetler, helal ve haramlar itikadi yorumların konularındandır.

h
Şafiilik inançla ilgili yorumlardandır

Doğru	Yanlış

2 -10. sorularda Alevilik Bektaşilikle ilgili verilen tanımları, uygun kavramlarla örnekteki gibi eşleştiriniz.

2. f — Toplumsal birlikteliği ve kardeşliği güçlendirmek amacıyla iki ailenin birbirine "yol kardeşi" olmasıdır.

3. ( ) — Küskünlerin barıştırılması, birlik ve beraberliğin sağlanması amacıyla düzenlenen cemdir.

4. ( ) — Cem ayininde belirli kurallar çerçevesinde gerçekleştirilen görevlerdir.

5. ( ) — Cem törenlerine rehberlik eden önderdir.

6. ( ) — Cem ayinlerinin gerçekleştirildiği yerdir.

7. ( ) — "Bismişah" ile başlayan "Allah Allah" ile biten dua ifadeleridir.

8. ( ) — İnsanların kulluk duygusunu güçlendirmek için dede rehberliğinde gerçekleştirilen ayindir.

9. ( ) — Cem törenlerinde uyulması gereken yol, yöntem ve kuralları ifade eden kavramdır.

10. ( ) — Alevilik Bektaşilik yoluna girecek kişi için düzenlenen cemdir.

a — on iki hizmet

b — ikrar cemi

c — cemevi

ç — dede

d — cem

e — Abdal Musa cemi

f — musahiplik

g — görgü cemi

ğ — erkân

h — gülbank

11. Aşağıdaki anlam çözümleme tablosunda verilen yorumların hangi yorum biçimine ait olduğunu belirleyerek ilgili alanları işaretleyiniz.

		Yorum Biçimleri		
		İtikadi Yorum	Fıkhi Yorum	Tasavvufi Yorum
a.	Alevilik Bektaşilik			
b.	Eşarilik			
c.	Hanbelilik			
ç.	Hanefilik			
d.	Kadirilik			
e.	Malikilik			
f.	Maturidilik			
g.	Mevlevilik			
ğ.	Nakşibendilik			
h.	Şafiilik			
ı.	Yesevilik			

Aşağıdaki 12-15. soruların cevaplarını boş bırakılan alanlara yazınız.

12. "Din" ve "din anlayışı" kavramlarını birer örnekle açıklayınız.

Din

.....

.....

Din anlayışı

.....

.....

13. Mevlana Celaleddin Rumi'nin "Şefkat ve merhamette güneş gibi ol. Başkalarının kusurunu örtmede gece gibi ol." sözlerinden anladıklarınızı yazınız.

.....

.....

.....

14. Proje ödevi kapsamında Tasavvuf Kültürü Müzesi'ni ziyaret eden Elif, burada dört farklı salonda gözlemler yapar. İlk olarak "Edep Ya Hû!" ve "Allah güzeldir, güzelliği sever." gibi hat ve tezhip örneklerinin bulunduğu salonu gezer. Daha sonra ney, kudüm, bendir gibi enstrümanların sergilendiği salona geçer. Burada arka fonda çalan tasavvuf musikisi Elif'in hoşuna gider. Üçüncü salonda sergilenen Mevlana, Ahmed Yesevi ve Hacı Bektaş Veli'nin eserlerinden bazılarını sanal ortamda inceler. Son olarak eski bir dergâh maketinin sergilendiği salona geçer. Makette aşevini, misafirlerin ağırlandığı odaları, ders ve sohbetlerin yapıldığı bölümleri görür. Gezisini tamamlayan Elif, proje ödevinin yazım aşamasına geçer.

Elif'in müze gezisindeki gözlemlerinden yola çıkarak tasavvufi yorumların kültürümüz üzerindeki etkilerini açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

15. Bazı öğrencilerin "Tasavvuf nedir?" sorusuna verdikleri doğru cevaplar aşağıda yer almaktadır.

Aras **:** İnsanın kötü alışkanlıklarından uzaklaşarak iyi ahlaklı bir insan olmaya çalışmasıdır.

Asya **:** Allah'a (cc) daha çok yaklaşmak ve O'nun sevgisini kazanmak için yapılan çabalardır.

Kerem **:** İnsanlara yardım etmeyi, alçak gönüllü olmayı ve kalp temizliğini öğretir.

Zeynep **:** Hz. Muhammed'in (sav) sünnetine uygun yaşamaya çalışmaktır.

Bu cevaplardan yola çıkarak tasavvufun amaçlarının neler olabileceğini açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

Aşağıdaki boş bırakılan alana seçeneklerden hareketle bir soru yazınız ve yazdığınız sorunun doğru cevabını işaretleyiniz.

16. .....

.....

.....

A) İbadet - Fıkhi - Malikilik
B) İbadet - Fıkhi - Hanefilik
C) İnanç - İtikadi - Matüridilik
D) Ahlak - Tasavvufi - Yesevilik

Aşağıdaki 17-19. soruların doğru cevaplarını işaretleyiniz.

17. Altan, okul dergisi için aşağıda verilen metni yazmıştır:
Şebiarus törenleri, Mevlana Celaleddin Rumi'yi anmak ve onun öğretilerini yaşatmak amacıyla Konya'da yapılır. Bu törenlere tasavvufa ilgi duyanların yanı sıra Mevlevi geleneğini yakından tanımak isteyen akademisyenler, sanatçılar, yerli ve yabancı turistler yoğun ilgi gösterir. Katılımcılar arasında farklı görüşlerden insanlar bulunur. _ _ _ _

Buna göre Altan, metnini hangi cümleyle tamamlarsa anlam bütünlüğü sağlanmış olur?

A) Kendi din anlayışlarını tek doğru kabul eden insanlar, açık fikirlidirler.
B) Din anlayışları farklı olan insanların, fikir alışverişinde bulunmaları zordur.
C) Eğlenmek için bir araya gelen insanlar, görüş ve düşüncelerini paylaşmazlar.
D) Mevlana'nın hoşgörü ve sevgi temelli anlayışı, farklı kesimlerden insanları bir araya getirmektedir.

18. Cem erkânlarıyla ilgili bazı öğrencilerin verdiği bilgiler şu şekildedir:

Ahmet : Görgü cemiyle kişi, Alevilik Bektaşilik yoluna girer.
Elif : İkrar alma cemi, kişinin Alevilik Bektaşilik yoluna girmeye karar verdiği ve bu kararı sözlü olarak beyan ettiği törendir.
Mehmet : Abdal Musa cemi, ceme katılanların bir yıla ait davranışlarının değerlendirilmesi amacıyla yapılır.
Zeynep : Cemler yalnızca yol, adap ve erkânları öğrenmek amacıyla yapılmaz aynı zamanda sosyal ve kültürel etkinliklerin gerçekleştiği birer buluşma ortamıdır.

Buna göre hangi öğrencilerin verdikleri bilgiler doğrudur?

A) Ahmet ve Mehmet
B) Ahmet ve Elif
C) Elif ve Zeynep
D) Mehmet ve Zeynep

19. Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni, öğrencilere "Tasavvufi Yorumlar Sözlüğü" hazırlama görevi vermiştir.

Öğrencilerin hazırlayacağı sözlükte aşağıdaki kavramlardan hangisi yer almaz?

A) Kadirilik B) Matüridilik C) Mevlevilik D) Nakşibendilik

"3. Ünite Ek Değerlendirme Soruları" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

3. ÜNİTE SONNOTLAR

1 bk. "din", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 60.
2 bk. Mehmetoğlu, "Din (İlahiyat)", 1/319-320.
3 bk. Yeprem, "Dinin Anlaşılmasında ve Hayata Geçirilmesinde Yorum ve Yeri", 280.
4 bk. Yeprem, "Dinin Anlaşılmasında ve Hayata Geçirilmesinde Yorum ve Yeri", 283-285.
5 bk. "mezhep", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 238.
6 bk. "itikat", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 185.
7 bk. Sinanoğlu, "İman", 22/212.
8 bk. Kılavuz, "Akaid", 2/212-216.
9 bk. Yavuz, "Eş'ariyye", 11/447-454.
10 bk. Yavuz, "Eş'ariyye", 11/447-448.
11 bk. Fettâh, "Eş'arî, Ebü'l-Hasan", 11/444-445.
12 bk. "Eş'arî", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 80.
13 bk. Yavuz, "Eş'ariyye", 11/447-454.
14 bk. Kalaycı, "Eşarilik", 417.
15 bk. "Maturidilik", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 225.
16 bk. "Maturidi", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 224.
17 bk. Yavuz, "Mâtürîdiyye", 28/165-174.
18 bk. "fıkıh", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 95.
19 bk. Dönmez, "İslâm Dini", 1/34-39.
20 bk. "Hanefi Mezhebi", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 120-121; "Hanefi", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 120.
21 bk. "Maliki Mezhebi", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 222-223; Kaya, "Malîkî Mezhebi", 27/ 522-524.
22 bk. "Şafii Mezhebi", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 336.
23 bk. "Hanbeli", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 119-120; bk. Koca, "Hanbelî Mezhebi", 15/525-539.
24 bk. "tasavvuf", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 351.
25 bk. Öngören, "Tasavvuf", 40/119-123.
26 bk. " tasavvuf", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 351.
27 bk. Eraslan, "Ahmed Yesevî", 2/159-161.
28 bk. Eraydın, *Tasavvuf ve Tarîkatlar*, 333.
29 bk. "Kadirilik", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 189-190.
30 bk. Azamat, "Kâdiriyye", 24/131.
31 bk. Öngören, "Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî", 29/441-448.
32 bk. Öngören, "Başlıca Tarîkatlar", 270.
33 bk. "sema", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 327.
34 bk. "çile", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 55.
35 bk. Genel ağdan alınmıştır.
36 bk. "Nakşibendilik", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 272-273.
37 bk. Algar, "Bahâeddin Nakşibend", 4/459.
38 bk. Algar, "Nakşibendiyye", 32/335.
39 bk. "Alevi", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 14.
40 bk. Ocak, "Alevî", 2/368-369.
41 bk. "Bektaşilik", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 36; bk. Sofuoğlu, "Hacı Bektâş Velî'nin Makâlât'ı Bağlamında İnanç ve Ahlâk Öğretileri", 540.
42 bk. Fığlalı, *Günümüz İslâm Mezhepleri*, 531.
43 bk. Sofuoğlu "Hacı Bektâş Velî'nin Makâlât'ı Bağlamında İnanç ve Ahlâk Öğretileri", 538; Ocak, "Bektaşîlik", 5/378-379.
44 bk. Baz, "Tasavvufun Tesir Halkası", 296-297.
45 bk. Öngören, "İslamlaşma Faaliyetleri", 304-307.
46 bk. Küçük, "Tatbiki Bir İlim Oluşu", 40.
47 bk. Baz, "Tasavvufun Tesir Halkası", 299.
48 bk. Bilgin, "Tekke Edebiyatı", 40/381-384.
49 bk. Baz, "Tasavvufun Tesir Halkası", 301-302.
50 bk. Genel ağdan alınmıştır.
51 bk. Ersoy - Baysal, "Şeb-i Arûs Törenleri'nin Politik ve Kültürel İşlevleri", 16.
52 bk. "Şebiarus", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 337-338.
53 bk. Yılmaz, "Cem", 7/278.
54 bk. Genel ağdan alınmıştır.
55 bk. Üçer, "Cemevi: Âdâb ve Erkânın İcrâ Edildiği Mekân", 73-76.
56 bk. Coşkun, "Alevi/Bektaşi Geleneğinde Dedelik Kurumu Sivas Kangal Türkmen Alevileri Örneği", 45.
57 bk. Üçer, *Tokat Yöresinde Geleneksel Alevilik*, 358.
58 bk. Üçer, "Cemevi: Âdâb ve Erkânın İcrâ Edildiği Mekân", 65-66.
59 bk. Coşkun, "Anadolu Alevilerinde Cemler ve Bu Cemlerin Sosyokültürel İşlevleri", 15-19.
60 bk. Uzun, "Gülbank", 14/232-233.
61 bk. Ersal - Ersöz, "Alevi Gülbenglerinin Temel Yapısı Üzerine Bir Değerlendirme", 56.
62 bk. Uzun, "Gülbank", 14/233.
63 bk. Genel ağdan alınmıştır.
64 bk. Şahin, "Ocak", 33/316; bk. Yaman, "Alevilikte Ocak Kavramı: Anlam ve Tarihsel Arka Plan", 48-60.
65 bk. Yaman, "Alevilikte Ocak Kavramı: Anlam ve Tarihsel Arka Plan", 48-60.
66 bk. Sevin, "Adaklı İlçesi/Karer Bölgesi'ndeki Sütlüce Köyü Babamansur Kür Hüseyin Dergâhın Postnişi Pir Selçuk Sevin Dede'nin Sunum Bildirisidir", 1/46-49.

PEYGAMBER OLARAK HZ. MUHAMMED

4. Ünite

Anahtar Kavramlar

- Ehlibeyt
- ensar
- Hicret
- muhacir

Ünite Dosyası

İçerik Çerçevesi

4.1. Hz. Muhammed'in Daveti: Mekke Dönemi
4.2. Hicret
4.3. Hz. Muhammed'in Daveti: Medine Dönemi
4.4. Bir Sure Öğreniyorum: Nasr Suresi

Ünite Sunusu

Bu ünitede sizlerden

- Hz. Muhammed'in (sav) Mekke'de yaşadıklarını yorumlayabilmeniz,
- Hicret konusunu tarihsel bağlamda değerlendirebilmeniz,
- Hz. Muhammed'in (sav) Medine Dönemi konusunu yapılandırabilmeniz,
- Nasr suresini ve bu surenin anlamını okuyarak yorumlayabilmeniz

beklenmektedir.

Üniteye Başlarken

"Rabbimiz! İçlerinden onlara bir peygamber gönder; onlara ayetlerini okusun, kitabı ve hikmeti öğretsin ve onları her kötülükten arındırsın. Şüphesiz, sen mutlak güç sahibisin, hüküm ve hikmet sahibisin."

(Bakara suresi 129. ayet)

4.1. HZ. MUHAMMED'İN (SAV) DAVETİ: MEKKE DÖNEMİ

Konuya Başlarken

Hz. Muhammed'in (sav) peygamberlik süreci hakkında bildiklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Hz. Muhammed (sav) hicri takvime göre Rebiyülevvel ayının 12'sinde, miladi 20 Nisan 571'de Mekke'de doğmuştur. Dedesi Abdülmuttalib, Mekke'nin önde gelen kişilerindendir. Babası Abdullah o doğmadan önce vefat etmiş, Hz. Muhammed (sav) dünyaya yetim olarak gelmiştir. Bir süre annesiyle kalan Hz. Muhammed (sav), Mekke'de yeni doğan bebekleri sütanneye verme geleneğine uyularak sütanneye verilmiştir. Dört yaşına kadar sütannesi Halime'nin yanında kalan Hz. Muhammed (sav), daha sonra annesiyle birlikte yaşamaya başlamıştır. Hz. Muhammed (sav), altı yaşına geldiğinde annesi Amine vefat etmiştir. Sekiz yaşına kadar dedesi Abdülmuttalib'in yanında kalmış, onun vefatından sonra yirmi beş yaşına kadar amcası Ebu Talib'in yanında yaşamını sürdürmüştür. Yirmi beş yaşında Hz. Hatice ile evlenmiştir. Bu evlilikten Kasım, Zeyneb, Rukiye, Ümmü Gülsüm, Fatıma ve Abdullah adlarında altı çocuğu olmuştur. Oğulları Kasım ve Abdullah küçük yaşlarda vefat etmiştir.

(Komisyon tarafından yazılmıştır.)

İlk Vahyin Gelişi

Hz. Muhammed'e (sav) peygamberlik görevi verilmeden önce Mekke'de toplumsal bir yozlaşma yaşanmaktaydı. Cahiliye adı verilen bu dönemde tevhit inancı terk edilmiş; putperestlik, falcılık, büyücülük gibi batıl inançlar yaygın bir hâle gelmişti. Sosyal hayatta ahlaki değerler önemini yitirmişti. Kadınlara ve kız çocuklarına değer verilmiyordu. Yol kesme, hırsızlık gibi olaylar sık görülüyordu. Kabileler arasında kan davaları ve çatışmalar yaygındı.[1]

"Muhammedülemin" (Güvenilir Muhammed) olarak bilinen Hz. Muhammed (sav), cahiliye alışkanlıklarından rahatsız oluyordu. Bu nedenle sık sık Nur Dağı'ndaki Hira Mağarası'nda inzivaya çekiliyordu. Hz. Peygamber'in Hira'da bulunduğu 610 yılı Ramazan ayının Kadir Gecesi'nde Cebrail (as) geldi. Ona "Oku!" dedi ve onun Allah'ın (cc) elçisi, kendisinin de Allah'ın (cc) vahiy meleği Cebrail (as) olduğunu bildirdi. Sonra da "Yaratan Rabbinin adıyla oku!" ifadesiyle başlayan Alak suresinin ilk beş ayetini Hz. Muhammed'e (sav) iletti.[2]

Bilgi Kutusu

Cahiliye Dönemi

Hz. Muhammed'in (sav) peygamberliğinden önce, insanların yaşadıkları ve özünde, putlara tapma, soysopla övünme, hukuksuzluk, kibir ve zayıfları ezme gibi olumsuzlukları barındıran sosyal ve kültürel ortam.

("cahiliye", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 44)

Görsel 4.1
Hira Mağarası

Bu olay Hz. Muhammed'in (sav), heyecanlanmasına ve korkmasına sebep oldu. Oradan ayrılarak evine gitti, yatağına girdi ve Hz. Hatice'den üzerini örtmesini istedi. Uyandıktan sonra başından geçenleri ona anlattı. Hz. Hatice, "... Yemin ederim ki Allah hiçbir zaman seni utandırıp üzmez. Çünkü sen akrabanı gözetirsin, doğru konuşursun, işini görmekten âciz kimselerin elinden tutarsın, yoksulları kayırırsın, misafirleri ağırlarsın, haksızlığa uğrayan kimselere yardım edersin." dedi.[3] Sonra Hz. Hatice, Hz. Peygamber'i ilahi kitaplardan haberdar olan Varaka bin Nevfel'e götürdü. Hz. Hatice'nin amcasının oğlu olan Varaka, Hz. Muhammed'i (sav) dinledikten sonra ona gelen meleğin peygamberlere vahiy getiren Cebrail (as) olduğunu söyledi.[4] Bu ilk vahiyden sonra bir süre vahiy gelmedi.

"İlk Vahiy" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

Bismillahirrahmanirrahîm

Yaratan Rabbinin adıyla oku! O, insanı "alak"tan yarattı. Oku! Senin Rabbin en cömert olandır. O, kalemle yazmayı öğretendir, insana bilmediğini öğretendir.

(Alak suresi 1-5. ayetler)

Alak suresinin ilk ayetlerinin "Oku!" emriyle başlaması ve bu ifadenin iki kez tekrar edilmesi ilmin önemine işaret etmektedir. Bazı âlimlere göre ilk "Oku!" emri Allah'ı (cc) tanımaya, ikinci "Oku!" emri ise yaratılanları tanımaya işaret eder.[5]

Görsel 4.2
Kâinat, Allah'ın (cc) varlığını gösteren delillerle doludur.

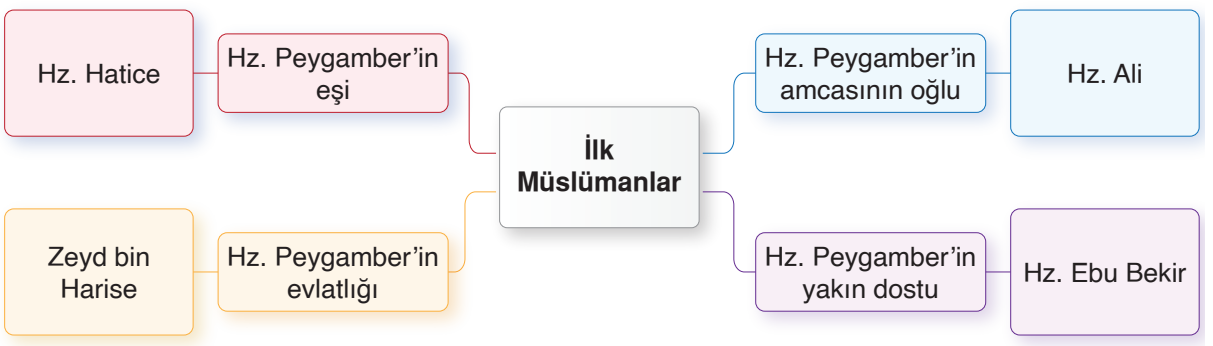
Davet Süreci

Hz. Muhammed (sav), ilk vahiy geldikten sonra Cebrail'in (as) yeni bir vahiy getirmesini bekledi. Bu nedenle sık sık Hira Mağarası'na gitti ancak günler geçmesine rağmen Cebrail (as) gelmedi. Hz. Peygamber, bu dönemde kendisine bir daha vahiy gelmeyeceğini düşünerek endişelenmeye başladı. Vahyin kesildiği bu döneme "fetretülvahiy" denir. Bu sürenin birkaç ay ile üç yıl arasında sürdüğü rivayet edilir.[6]

Hz. Muhammed (sav) Hira Mağarası'ndan döndüğü günlerden birinde Cebrail (as) tekrar kendisine göründü ve Müddessir suresinin **"Ey örtünüp bürünen (Peygamber)! Kalk da uyar. Rabb'ini yücelt. Nefsini arındır. Şirkten uzak dur."** anlamındaki ilk beş ayetini vahyetti. Böylece fetretülvahiy dönemi sona ermiş oldu. Hz. Peygamber bu ayetlerin nazil olmasıyla ailesi, yakın akraba ve arkadaşlarından başlayarak çevresindeki insanları İslam'a davet etti. Bu davet süreci yaklaşık üç yıl gizli bir şekilde sürdü. Eşi Hz. Hatice, kızları Zeyneb, Rukiyye ve Ümmü Gülsüm başta olmak üzere aile fertleri ve yakın arkadaşları İslam'ı kabul ederek ilk Müslümanlardan oldular.

Düşünüyorum

Hz. Peygamber'in İslam'a davete, yakın çevresinden başlamasının sebepleri neler olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Bilgi Görseli 4.1: İlk Müslümanlar

Hz. Peygamber ve sahabe, gizli davet döneminde Erkam bin Ebülerkam'ın Safa Tepesi yakınlarındaki evinde (Darülerkâm) toplanıyorlardı. Kâbe'yi ziyaret etmek için Mekke'ye gelenlerle görüşülebilecek bir konumda olan bu ev, İslam tarihinde kritik bir rol oynamıştır. Hz. Peygamber, burada Müslümanlarla birlikte ibadet etmiş, gelen ayetleri onlara tebliğ etmiştir. Allah'ın (cc) birliği (tevhit), ahiret günü ve güzel ahlak gibi konularda onlarla sohbet etmiştir.[7]

Hz. Muhammed (sav), peygamberliğinin dördüncü yılından itibaren İslam'ı açıktan anlatmaya başladı. İlk olarak akrabalarını yemeğe davet eden Hz. Peygamber, yemeğin ardından İslam'ı tebliğe başladı. Amcası Ebu Leheb, "Kabilesine senin getirdiğin gibi kötü şey getiren birini görmedim." diyerek onun sözünü kesti ve davetlilerin dağılmasına sebep oldu. Hz. Peygamber birkaç gün sonra bir toplantı daha yaparak tebliğini yineledi. Diğer amcası Ebu Talib, atalarının dininden vazgeçmeyeceğini ama yeğenini destekleyeceğini belirtti.[8]

Ayet Kutusu

Ey Muhammed! Şimdi sen, sana emrolunanı açıkça ortaya koy ve Allah'a ortak koşanlara aldırış etme.

(Hicr suresi 94. ayet)

Açıktan davete devam eden Hz. Muhammed (sav) bir gün Safa Tepesi'nden bütün Mekkelilere seslendi:

- Ey Kureyşliler! Size, şu dağın arkasında bir düşman birliği var, desem inanır mısınız?

Mekkeliler:

- Evet, inanırız. Senin yalan söylediğini hiç görmedik, cevabını alınca konuşmasına şöyle devam etti:

- Öyleyse ben büyük bir azaba uğrayacağınızı size haber veriyorum. Allah bana yakın akrabamı uyarmamı emretti. Allah'tan başka ilah yoktur, demediğiniz sürece size ne bu dünyada ne de ahirette bir faydam dokunur.[9]

Başlangıçta bu davete sessiz kalan müşrikler, bir müddet sonra tevhit inancının insanlar arasında yayılmasından rahatsız oldular. Çünkü tevhit inancı, atalarından devraldıkları ve inandıkları putperestliği terk etmelerini gerektirecekti. Bunun sonucunda müşriklerin ticari kazançları ve sosyal statüleri zarar görecekti.

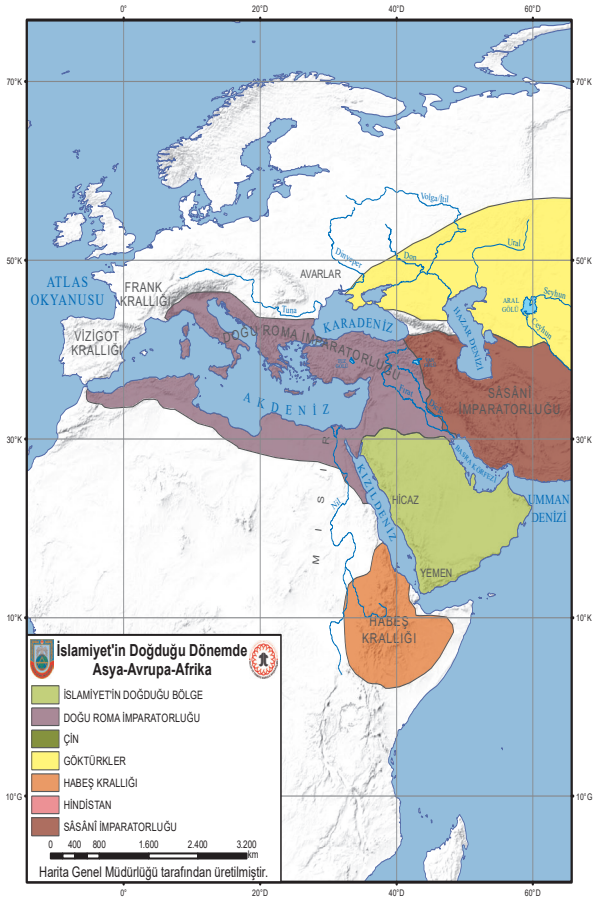
İslam'ın hızla yayıldığını gören bazı müşrikler, küçümseme ve hakaretten başlayarak fiziksel şiddete kadar çeşitli yollara başvurdular. Bundan da sonuç alamayınca Ebu Talib'e giderek yeğeniyle konuşup onu bu davadan vazgeçmeye ikna etmesini istediler. Bunun üzerine Ebu Talib, Hz. Peygamber'i çağırarak bu durumu ona anlattı. Hz. Peygamber ise şöyle dedi: *"Bu işten vazgeçmem için güneşi sağ elime, ayı da sol elime verseler hiçbir şey değişmez, Allah bu dini üstün kılıncaya kadar çalışacağım veya bu uğurda öleceğim."*[10] Bu sözleri duyan Ebu Talib, yeğeninin azim ve kararlılığından çok etkilendi, "Git, istediğini söyle. Allah'a ant olsun ki seni asla onlara teslim etmeyeceğim." dedi. Bazı müşrikler de Hz. Peygamber'e makam ve mevki teklif ederek onu ikna etmeye çalıştılar ancak o, davasından asla vazgeçmedi.[11]

Görsel 4.3
Safa Tepesi'nin günümüzden bir görünümü

Habeşistan'a Hicret

İslamiyet Mekke'de yayılmaya başlayınca Müslümanlara yapılan baskılar da arttı. Mekkeli müşrikler sadece sözlü hakaretle yetinmiyor, Müslümanlara işkence de ediyorlardı. Hz. Muhammed (sav), bu duruma çok üzülüyordu. Bu yüzden bazı Müslümanların adil bir kral olan Necaşi Ashame'nin yönettiği Habeşistan'a (Etiyopya) hicret etmelerine izin verdi.[12]

Harita 4.1
Arap Yarımadası'nın Güneyinde Yer Alan Habeş Krallığı

Müslümanlardan ilk grup 615 yılında Habeşistan'a gitti. Bu olay, İslam tarihindeki ilk hicret olarak kabul edilir. Habeşistan'a hicret edenler arasında yer alan Hz. Osman, bir süre sonra Mekke'ye döndü ve Müslümanların orada iyi karşılandığını anlattı. Bunun üzerine ikinci bir grup daha Habeşistan'a hicret etti. Mekkeli müşrikler, Müslümanları geri getirmek için Habeşistan'a bir heyet gönderdi ancak Necaşi, Müslümanları onlara teslim etmedi.[13]

Hz. Hamza ve Hz. Ömer'in Müslüman Olmaları

İslam'a davetin ilk yıllarında toplumdaki güç ve itibarları nedeniyle bazı kişilerin Müslüman olması önemliydi. Bunlardan biri olan Hz. Hamza şu şekilde Müslüman oldu: Ebu Cehil ve arkadaşları bir gün Hz. Peygamber'e hakaret etti. O esnada orada bulunanlardan biri Hz. Hamza'nın yanına giderek Hz. Peygamber'e yapılanları anlattı. Buna çok sinirlenen Hz. Hamza, Ebu Cehil ve arkadaşlarının yanına gelerek "İşte, ben de Muhammed'in dinini benimsiyorum. Cesareti olan varsa karşıma çıksın." dedi ve böylece Müslüman olduğunu ilan etmiş oldu. O sırada Darülerkâm'da olan Hz. Peygamber, amcası Hz. Hamza'nın Müslüman olduğunu duyunca çok sevindi.[14]

Hz. Muhammed'in (sav) Müslüman olmasını istediği kişilerden biri de Ömer'di. İslam'ın yayılmasından endişe duyan Ömer, Hz. Peygamber'i öldürmek için yola çıktı. Yolda kız kardeşinin ve eniştesinin Müslüman olduğunu öğrendi. Yolunu değiştirip onların evine ulaştığında Kur'an okuduklarını gördü. Dinlediği ayetlerden etkilenen Ömer, Hz. Peygamber'in yanına gitti ve Müslüman oldu. Onun İslam'a girişi Müslümanlara büyük bir güç kattı.[15]

"Hz. Peygamber'in Mekke Dönemi" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

Boykot Yılları

Toplumun önde gelenlerinin İslam'a girmesiyle Müslümanların güçlenmesi, müşrikleri rahatsız etti. Müşrikler, Müslümanları ve Hz. Muhammed'in (sav) akrabaları olan Haşimoğulları'nı cezalandırmak istediler. Bunun için aralarında bir anlaşma yaparak onlarla tüm ilişkileri kesmeye karar verdiler. Aldıkları kararları Kâbe'nin duvarına asarak boykotu başlattılar. Üç yıl süren bu zor dönemde Müslümanlar maddi ve manevi pek çok sıkıntıyla karşılaştılar.[16]

Hüzün Yılı

Boykotun bitmesine sevinen Müslümanlar, sekiz ay kadar sonra iki büyük kayıp yaşadı. Hz. Hatice ve Ebu Talib, 620 yılında kısa süre arayla vefat etti. Ebu Talib her zaman Hz. Muhammed'in (sav) yanında yer almış ve ona destek olmuştu. Hz. Hatice de onun dert ortağı, şefkatli bir hayat arkadaşıydı. Hz. Peygamber'in çok sevdiği iki insanı kaybedip büyük üzüntü yaşadığı bu yıla İslam tarihinde "Hüzün Yılı" adı verildi.[17]

Taif Yolculuğu

Müslümanlara karşı müşriklerin tavrı giderek sertleşiyordu. Bunun üzerine Hz. Muhammed (sav), davetini sürdürebilmek için Mekke dışına yöneldi. Yanına Zeyd bin Harise'yi alarak Taif'e gitti ve oradaki halkı İslam'a davet etti. Ancak Taifliler, Kureyşlilerle olan akrabalık ve ticaret bağlarının zedelenmesinden endişe ettikleri için bu daveti kabul etmediler. Hatta Hz. Peygamber'i ve Zeyd bin Harise'yi taşladılar. Bu yaşananlara rağmen Hz. Peygamber onların doğru yola ulaşması için dua ederek Allah'a (cc) sığındı.[18]

Görsel 4.4
Taif'in günümüzden bir görünümü

Görsel 4.5
Mescid-i Aksa'nın günümüzdeki görünümü

İsra ve Miraç Olayı

Hz. Hatice ile Ebu Talib'i Hüzün Yılı'nda kaybeden ve Taif'ten de davetine karşılık bulamadan dönen Hz. Peygamber çok üzülmüştü. Bu olayların ardından Hz. Peygamber'i teselli eden İsra ve Miraç olayı gerçekleşti. Hz. Muhammed'in (sav), Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya götürülmesine isra (gece yürüyüşü) denir. Oradan Allah (cc) katına yükseltilmesine ise miraç denir. İsra ve Miraç olayının Hicret'ten bir yıl önce, Recep ayının 27. gecesinde gerçekleştiği kabul edilir. Bu olay Hz. Peygamber'e moral vermiş ve müminlerin imanını güçlendirmiş, müşriklerin ise düşmanlığını artırmıştır.[19]

> "Kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya götüren Allah'ın şanı yücedir. Hiç şüphesiz o, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir."
>
> (İsra suresi 1. ayet)

Akabe Biatleri

Hz. Muhammed (sav), Mekke dışından gelenlerle görüşerek onları İslam'a davet ediyordu. Bu görüşmelerden birini de 620 yılında Yesrib'den (Medine) gelen altı kişilik bir grupla yaptı. İslam'ı kabul eden bu kişiler, bir yıl sonra Akabe'de Hz. Peygamber'le tekrar görüşeceklerine söz vererek Yesrib'e döndüler.

Altı kişinin gayretleri sayesinde Yesrib'de birçok kişi Müslüman oldu. Ertesi yıl toplam on iki kişi, Akabe'de gizlice Hz. Muhammed (sav) ile görüştü. Yesribliler, Hz. Peygamber'in emirlerine uyacaklarına; Allah'a (cc) ortak koşmak, hırsızlık yapmak, iftira etmek gibi günahları işlemeyeceklerine dair söz verdiler. Bu biate "Birinci Akabe Biati" denir.

Hz. Muhammed'in (sav) Yesrib'e gönderdiği Musab bin Umeyr, onlara İslam'ı anlattı. Böylece Yesrib'in ileri gelenlerinden çoğu Müslüman oldu. Ertesi yıl yetmiş beş Yesribli Müslüman, Mekke'ye gelerek Akabe'de Hz. Peygamber'le gizlice buluştu ve Hz. Muhammed'i (sav) şehirlerine davet etti. Hz. Muhammed (sav); Yesriblilerden Mekkeli Müslümanları kendi canlarını korudukları gibi koruyacaklarına, her durumda ona itaat edeceklerine, iyiliği emredip kötülüğü engellemeye çalışacaklarına ve doğruluktan ayrılmayacaklarına dair söz vermelerini istedi. Yesriblilerin bu şartları kabul etmesiyle "İkinci Akabe Biati" gerçekleşti.[20]

Bilgi Kutusu

Medine

Medine'nin Hicret'ten önceki adı "Yesrib"dir.

(bk. "Medine", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 227)

"Hz. Peygamber'in Mekke Dönemi Zaman Çizelgesi" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

1. Etkinlik

20 dk.

Adı	Mekke Dönemi'ni İnceliyorum
Amaç	Hz. Muhammed'in (sav) Mekke'de yaşadıklarını inceleyebilme

Yönerge

- Eşit sayıda kişiden oluşan gruplara ayrılınız.
- Kutularda verilen konuları gruplar arasında paylaşınız.

İlk Vahiy ve İslam'a Davet Süreci	Habeşistan'a Hicret	Hz. Hamza ve Hz. Ömer'in Müslüman Olmaları	Boykot Yılları
Hüzün Yılı	Taif Yolculuğu	İsra ve Miraç Olayı	Akabe Biatleri

- Grubunuza verilen konuyla ilgili ders kitabınızdaki bilgileri inceleyiniz.
- Elde ettiğiniz bilgilerden yararlanarak örnekte verildiği gibi "5N1K" kartları oluşturunuz.

- Hazırladığınız kartları öğretmeninizin rehberliğinde kontrol ediniz.
- Grubunuzdan bir sözcü seçerek hazırladığınız kartları sınıfa sununuz.
- Oluşturduğunuz kartları sınıf panosunda sergileyiniz.

Değerlendirme

Grup değerlendirme formunu doldurunuz.

Beceriler	Her Zaman	Bazen	Hiçbir Zaman
Grup üyelerinin her biri çalışmalarda rol aldı.			
Grup üyeleri birbirleriyle yardımlaştı.			
Grup üyeleri ulaştıkları bilgileri birbirlerine iletti.			
Grup üyeleri birbirlerinin düşüncelerini dinledi.			
Grup üyeleri birbirlerinin düşüncelerine saygı gösterdi.			

2. Etkinlik

20 dk.

Adı	Anı Yazıyorum
Amaç	Hz. Muhammed'in (sav) Mekke'de yaşadıklarını kendi ifadeleriyle, doğru ve bilgiyi değiştirmeyecek şekilde özetleyebilme

Yönerge

- Mekke Dönemi'nde yaşanan bir olay seçiniz.
- Seçtiğiniz olayda yer alan bir sahabinin yerine kendinizi koyunuz.
- Aşağıda boş bırakılan alana anı türüne uygun bir metin yazınız.
- Yazacağınız metinde, aşağıda soruların cevaplarına yer veriniz.

? Bu süreçte neler hissettiniz?

? Hangi zorluklarla karşılaştınız?

? Yaşadığınız bu olay, İslam davetini nasıl etkiledi?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- Yazdığınız anıyı sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme

Öz değerlendirme formunu doldurunuz.

Değerlendirilecek Tutum ve Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
Hz. Peygamber'in Mekke'de yaşadığı bir olayı belirledim.			
Seçtiğim olayı, bir sahabinin yerine kendimi koyarak anı türünde yazdım.			
Yazdığım anıda yönergede belirtilen soruların cevaplarına yer verdim.			
Yazdığım anıyı sınıf arkadaşlarımla paylaştım.			

Kontrol Noktası

Aşağıdaki yer alan soruları kutucuklardaki harfleri kullanarak cevaplayınız. Aynı harfi birden fazla soru için kullanabilirsiniz.

a) Abdullah | b) Abdülmuttalib | c) Hz. Amine | ç) Halime | d) Hz. Ali

e) Hz. Hatice | f) Mekke | g) Oku! | ğ) Zeyd bin Harise

1. **İlk Müslümanlar hangileridir?**

2. **Hangisi ilk vahiyde yer alan ifadedir?**

3. **Hangisi Hz. Muhammed'in (sav) doğduğu ve büyüdüğü şehirdir?**

4. **Hangisi Hz. Muhammed'in (sav) Taif'te yanında olan sahabidir?**

5. **Hz. Muhammed'in (sav) aile büyükleri hangileridir?**

6. **Hangisi ilk vahiy sonrası Hz. Muhammed'e (sav) destek olan kişidir?**

4.2. HİCRET

Konuya Başlarken

Yaşadığınız yerden ayrılmak zorunda kalsanız neler hissedersiniz? Cevaplarınızı tahtaya listeleyerek öğretmeninizin rehberliğinde değerlendiriniz.

Sözlükte "bir yerden bir yere göçme, taşınma, ayrılma" anlamlarına gelen **Hicret**, Hz. Peygamber'in ve sahabenin 622 yılında Mekke'den Medine'ye göç etmesine denir.[21] İslam tarihinde gerçekleşen önemli olayların başında Hicret gelmektedir.

Yazalım

Din kültürü ve ahlak bilgisi ile sosyal bilgiler derslerinde öğrendiklerinizden hareketle Hicret'i gerektiren şartların neler olabileceğini yazarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ayet Kutusu

Zulme uğradıktan sonra Allah yolunda hicret edenlere gelince, elbette onları dünyada güzel bir şekilde yerleştiririz. Ahiret mükafatı ise daha büyüktür. Keşke bilselerdi...

(Nahl suresi 41. ayet)

İkinci Akabe Biati'nden sonra Hz. Peygamber'in Hicret'e izin vermesi üzerine sahabe, kafileler hâlinde Mekke'den ayrılmaya başladı. Mekkeli müşrikler hicreti engellemeye çalıştı hatta bazı Müslümanları hapsetti. Hz. Peygamber, Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ali dışında Müslümanların büyük kısmı kısa sürede Yesrib'e hicret etti.[22]

Hz. Ebu Bekir, müşriklerin baskın yapmalarından endişe ediyordu. Bir an önce Hz. Peygamber'in de Yesrib'e hicret etmesini istiyordu. Fakat Hz. Peygamber bu hususta Allah'tan (cc) henüz bir emir gelmediğini söylüyordu.[23] Bu sırada müşrikler, Hz. Muhammed'in (sav) de Yesrib'e hicret etmesini kendileri için bir tehdit olarak görüyorlardı. Darünnedve'de toplanarak Ebu Cehil'in teklifiyle Hz. Peygamber'in öldürülmesine karar verdiler. Bu durumdan vahiy yoluyla haberdar olan Hz. Peygamber'e Mekke'den çıkma emri verilmiş oldu.[24]

Hz. Muhammed (sav), hicret etmeden önce kendisine bırakılan emanetleri sahiplerine vermesi için Hz. Ali'ye teslim etti. Hz. Muhammed (sav) evinden çıktı. Bu sırada onu öldürmek için evinin etrafını saran müşrikler uyuyakaldılar. Uyandıkları zaman Hz. Muhammed'in (sav) evinde sadece Hz. Ali'nin bulunduğunu gördüler. Hz. Muhammed'i (sav) her yerde aramaya başladılar ve onu bulana yüz deve vereceklerini ilan ettiler. Bu esnada Hz. Peygamber, Hz. Ebu Bekir'le birlikte Mekke'den gizlice ayrılarak Mekke'nin güneybatısındaki Sevr Mağarası'na ulaştı. Medine kuzeyde olmasına rağmen güneybatıdaki Sevr'e gitmeleri müşrikleri şaşırtmak içindi.[25]

Müşrikler, iz sürerek Sevr Mağarası'nın önüne kadar geldiler. Hz. Ebu Bekir, telaşlandı ve kısık bir sesle "Ya Resulullah! Onlardan biri eğilip de ayaklarının dibinden bir baksa bizi görür!" dedi. Hz. Peygamber, **"… Üzülme, çünkü Allah bizimle beraber…"**[26] buyurdu. Hz. Peygamber ve Hz. Ebu Bekir, Sevr Mağarası'nda birkaç gün kaldılar. İzlerini kaybettirmek için çeşitli tedbirler alarak Yesrib'e doğru yola çıktılar.[27]

Bilgi Kutusu

Darünnedve

Mekke'de Kureyş Kabilesi'nin ileri gelenlerinin toplanıp siyasi, hukuki ve idari konuları görüştükleri yer.

(bk. "Dârünnedve", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 57)

Görsel 4.6
Sevr Mağarası'nın günümüzden bir görünümü

Hz. Peygamber'le Hz. Ebu Bekir, sekiz günlük bir yolculuktan sonra Yesrib'e bir saatlik mesafedeki Kuba'ya ulaştılar. Hz. Muhammed (sav), Hz. Ali'yi ve diğer muhacirleri beklemek üzere birkaç gün kaldığı Kuba'da bir mescit yaptırdı. Beraberindekilerle 12 Rebiyülevvel (24 Eylül 622) Cuma günü Yesrib'e hareket eden Hz. Peygamber, yol üzerindeki Ranuna Vadisi'nde ilk cuma hutbesini okudu ve cuma namazını kıldırdı.[28] Yesrib'e ulaşınca şehir halkının onu büyük bir coşku ve sevinçle karşılayarak "Ay Doğdu Üzerimize" adıyla bilinen ilahiyi söyledikleri rivayet edilir.[29]

Görsel 4.7
Kuba Mescidi'nin günümüzden bir görünümü

"Hicret Zaman Çizelgesi" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

Hicret'in

Sebepleri

- İslam'ın yayılmasının engellenmesi
- Müslümanların can güvenliğinin tehlikede olması
- Müslümanlara yapılan baskı ve zulümlerin artması
- Müslümanların ibadetlerini yapmalarına engel olunması
- İslam'ın tebliği için uygun ve güvenli bir ortam aranması
- Medineli Müslümanların daveti

(bk. Önkal, "Hicret", 17/459)

Sonuçları

- İslam'ın tebliğ süreci hızlandı.
- Müslümanlar, Mekke'de yaşadıkları zulümden kurtuldu.
- Müslümanlar ibadetlerini özgürce yapma imkânı buldu.
- Hz. Peygamber'in önderliğinde İslam devletinin temelleri atıldı.
- Hicret, Hz. Ömer Dönemi'nde takvimin (hicri takvim) başlangıcı kabul edildi.

(bk. Önkal, "Hicret", 17/461-462)

Görsel 4.8

Bilgi Görseli 4.2: Hicret'in Sebep ve Sonuçları

3. Etkinlik

15 dk.

Adı	Hicret Yolculuğu
Amaç	Hicret'in sebeplerini temel kaynaklardan hareketle analiz edebilme

Yönerge

Din kültürü ve ahlak bilgisi ile sosyal bilgiler derslerinde öğrendiklerinizden hareketle Hicret'i gerektiren şartların Hicret sürecini nasıl etkilediğiyle ilgili düşüncelerinizi boş bırakılan alana yazınız. Yazdıklarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Değerlendirme

Hicret'in sebepleriyle ilgili çıkış kartını doldurunuz.

Çıkış Kartı

Önceden bildiklerim	
Yeni öğrendiklerim	
Merak ettiklerim	

4. Etkinlik

15 dk.

Adı	Hicret'te Çocuk Olmak
Amaç	• Hicret'in yaşandığı dönemin koşullarını fark edebilme • Hicret'in yaşandığı dönemi günümüz koşullarıyla karşılaştırabilme • Hicret'i yaşandığı dönemin koşulları içinde açıklayabilme

Yönerge

- Talha'nın günlüğünden alınan bölümü okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

"Talha, uyan oğlum! Gitmemiz gerekiyor." dedi fısıltıyla annem. Yattığım hasırın üzerinde doğruldum. "Ne oldu anne?" dedim gözlerimi ovuşturarak.

"Peygamberimiz Yesrib'e gitmemizi söyledi. Artık Mekke'de duramayız. Burada İslam'ı yaşayamayız. Güzel bir yurt bizi bekliyor. Hazırlanmalıyız, hemen şimdi."

İçimde bir umutla ok gibi fırladım yerimden. Yesrib'in adını duymuştum daha önce. Dedem güzel hurmalar getirirdi oradan. Orada çok sayıda Müslüman olduğunu da biliyorum. Çok cesur insanlarmış. Babam anlatmıştı Akabe'de olanları. Yesrib uzakmış, çok uzun bir yol var önümüzde.

Annemle birlikte eşyalarımızı sessizce topladık. Fazla da bir şeyimiz yoktu gerçi. Babam önceden hazırlık yapmış. Su kırbası, hurma, yün örtü ve birkaç parça daha… Ve Riyah. Riyah benim köpeğim. Her yere onunla giderim ben. Ama onu yanımda götüremem. Bu yüzden çok üzülüyorum.

"Müşrikler duymamalı. Her şey sessizce olmalı." demişti annem. Gecenin karanlığında yola çıktık. Ay ışığı yolumuzu az da olsa aydınlatıyordu. Ses çıkarmamak için bastığımız yerlere dikkat ediyorduk. "Keşke dinimizi burada özgürce yaşayabilseydik." dedim içimden. Doğduğum ve sokaklarında oynadığım şehri geride bırakıyorduk. Vadilerden geçtik, kayalıklara tırmandık. Babam sürekli etrafa bakıyor, izimizi belli etmemeye çalışıyordu.

Orada arkadaşlarım olacak mı acaba? Çok merak ediyorum.

(Komisyon tarafından yazılmıştır.)

? Talha'nın anlattıklarından yola çıkarak Hicret'in yaşandığı dönemin şartları neler olabilir? Açıklayınız.

? Hicret'in sebepleri ile günümüzdeki insanların farklı coğrafyalara göç etme sebeplerini karşılaştırarak düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme

Aşağıda boş bırakılan yerleri uygun bir şekilde tamamlayınız.

Hicret edilmeseydi .....

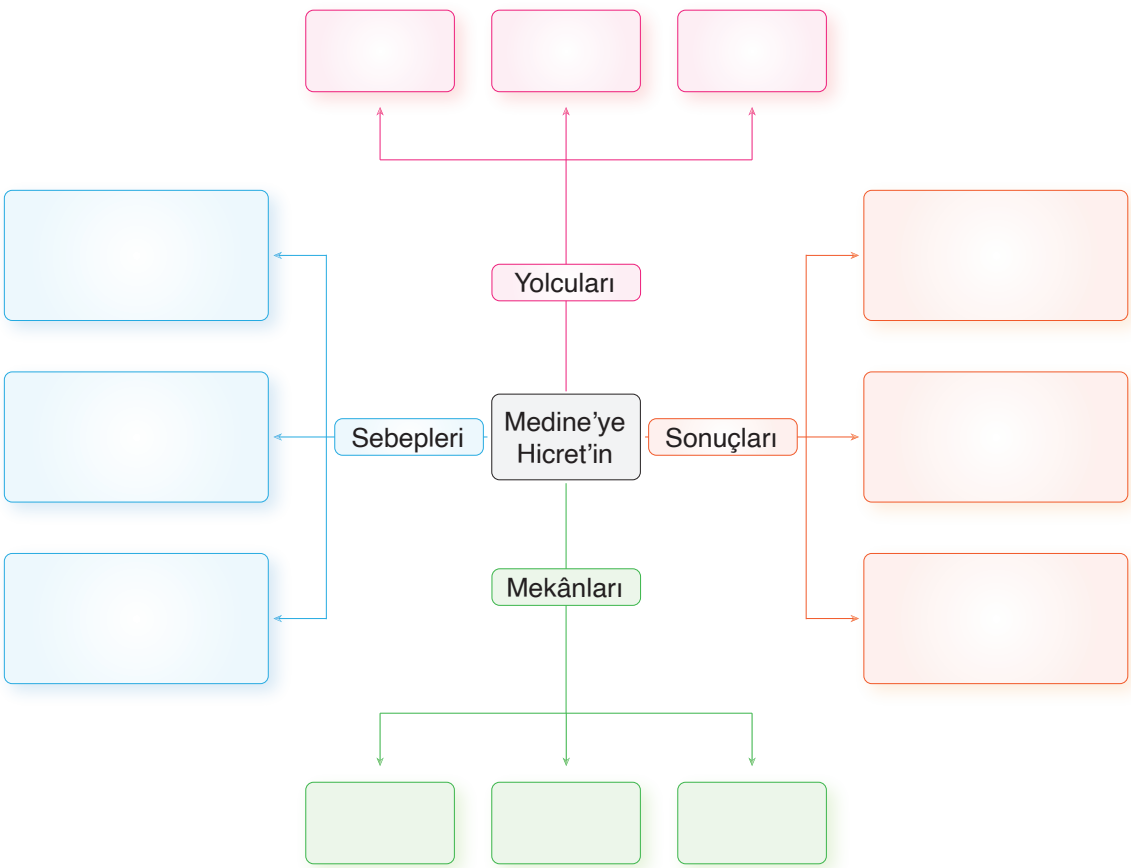
Hicret edilmeseydi .....

Hicret edilmeseydi .....

"Hicret" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

Kontrol Noktası

Kavram haritasını uygun ifadelerle doldurunuz.

4.3. HZ. MUHAMMED'İN (SAV) DAVETİ: MEDİNE DÖNEMİ

Konuya Başlarken

- Yaşadığınız yerden ayrıldıktan sonra gittiğiniz yerde ne gibi sorunlarla karşılaşırsınız?
- Hz. Muhammed (sav) ve Müslümanlar Mekke'den Medine'ye hicret ettikten sonra ne gibi sorunlar yaşamış olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Medine'nin eski adı Yesrib idi. Hz. Muhammed'in (sav) yaptığı düzenlemeler, burayı bir şehir hâline getirdiğinden Yesrib'e "Medinetü'r-Resul" (Peygamber şehri) de denildi. Zamanla Medine ismiyle anılan bu şehir Mekke'den sonra Müslümanlar için önemli bir yer oldu.[30]

Hz. Peygamber; Kur'an-ı Kerim ayetlerini tebliğ etmeyi, dini yaşayarak öğretmeyi ve müminlerin sayısını artırmayı amaçlamıştı. Bu hedefleri doğrultusunda Medine'de barış ve huzuru sağlamak için bazı düzenlemeler yapmaya karar verdi.[31]

Ensar ve Muhacir Kardeşliği

Hz. Muhammed (sav) Hicret'ten sonra Medine'de toplumsal barışı sağlamak için öncelikle ensar ve muhacir arasında "muahat" adı verilen kardeşliği kurdu. Bu uygulamayla ensar, muhacir kardeşiyle birlikte çalışacak ve kazançları ortak olacaktı. Bu kardeşlik yalnızca ekonomik dayanışmayla sınırlı kalmamış, Medineli Müslümanlar evlerini, yiyeceklerini ve giyeceklerini de muhacir kardeşleriyle içtenlikle paylaşmışlardı.[32] Böylece Müslümanlar arasında, kabilecilik yerine din kardeşliği anlayışı önem kazanmıştı.[33]

Muhacir

Mekke'den Medine'ye hicret eden Müslümanlara **muhacir** denir.

Ensar

Muhacirlere yardım eden Medineli Müslümanlara **ensar** denir.

Okuyorum

Ensar, muhacirle kardeşliği o kadar benimsedi ki hurmalıklarını onlarla kendileri arasında paylaştırması için Hz. Peygamber'e başvurdu. Buna müsaade etmeyen Hz. Muhammed (sav), hurmalıklarının bakımını üstlenmeleri şartıyla ürünlerini muhacirle paylaşmalarını tavsiye etti. Medine'nin en zengini olan Sad bin Rebi, muhacir kardeşi Abdurrahman bin Avf'a mal varlığının yarısını bağışlamayı teklif etti. Bu üstün fedakârlığı sebebiyle ona teşekkür eden Abdurrahman bin Avf, bu teklifi kabul etmedi ve ticaret yaparak geçimini sağlayacağını söyledi.[34]

Medine Sözleşmesi

Hz. Muhammed (sav) toplumda huzur ortamını oluşturmak için Medine'de yaşayan Evs ve Hazrec kabileleri arasında yıllardır süren düşmanlığı, onları barıştırarak sona erdirmiştir. Hz. Peygamber Medine'ye hicret ettiğinde Medine'de bu iki Arap kabilesinin yanı sıra Benî Kaynuka, Benî Kurayza ve Benî Nadir adlı Yahudi kabileleri de bulunuyordu.[35] Hz. Muhammed (sav) Müslümanlar arasında birliği sağladıktan sonra şehirdeki bütün inanç gruplarıyla "Medine Sözleşmesi" isimli ayrıntılı bir anlaşma yaptı. Şehirde yaşayan herkesin hak ve özgürlüklerini güvence altına alan bu anlaşmayla sosyal yaşamdaki kurallar yazılı bir metne dönüştürüldü. Böylece Medine'deki Müslümanlar, buradaki Yahudiler ve müşrikler tarafından tanınmış oldu.

Medine Sözleşmesi'nin amacı her şeyden önce şehrin güvenliğinin sağlanmasıdır. Bu anlaşma Mekkelilerin her an Medine'ye saldırmasının beklendiği bir ortamda stratejik bir öneme sahipti. Aradan geçen süre içinde Müslümanlar Medine Sözleşmesi'nin tüm şartlarına uymuştur. Yahudi kabileleri sözleşmeyi ihlal etmişlerdir.[36]

Bilgi Kutusu

Ensar-muhacir kardeşliği, Kur'an-ı Kerim'de birçok ayette övülmüş ve Yüce Allah tarafından bu kardeşlik, mükâfatla müjdelenmiştir: "İman edip hicret eden ve Allah yolunda cihad edenler ve (muhacirleri) barındırıp (onlara) yardım edenler var ya; işte onlar gerçek mü'minlerdir. Onlar için bir bağışlanma ve bol bir rızık vardır."

(bk. Enfal suresi 74. ayet)

Bilgi Görseli 4.3
Medine Sözleşmesi'nin Bazı Maddeleri[37]

1. Hiçbir mümin, diğer müminin koruyucusu ile ondan habersiz bir anlaşma yapamaz.
2. Müminler arasında geçerli olan barış tektir. Hiçbir mümin; Allah (cc) yolunda girilen bir savaşta, diğer müminleri hariç tutarak bir anlaşma imzalayamaz.
3. Hiçbir müşrik, bir Kureyşlinin malını ve canını himayesi altına alamaz ve hiçbir müminin Kureyşlilere müdahalesine engel olamaz.
4. Üzerinde anlaşmazlığa düşülen konular Allah'a (cc) ve resulü Muhammed'e (sav) arz edilecektir.
5. Yahudilerden hiç kimse, Hz. Muhammed'in (sav) izni olmadan Müslümanlarla birlikte savaşa katılamayacaktır.
6. Medine'ye yönelik bir saldırı olması hâlinde Yahudiler ve Müslümanlar kendi savaş masraflarını karşılayacaktır.
7. Bu sözleşmede zikredilen topluluklar, Medine'ye bir saldırı olması durumunda şehrin savunmasında yardımlaşacaktır.
8. Medine'deki her topluluk, şehrin savunmasında kendine ait bölgeden sorumludur.

Mescid-i Nebevi'nin İnşası

Hz. Muhammed (sav), Medine'ye hicret ettikten sonra Müslümanların bir araya gelip ibadet edebilecekleri bir yer inşa etmek istedi. Devesinin ilk çöktüğü yere bu mescidi yaptırdı. Buradaki arazi iki yetim kardeşe aitti. Onlar burayı bağışlamak istediler ancak Hz. Peygamber kabul etmedi. Arsanın değeri Hz. Ebu Bekir tarafından ödendi ve mescidin yapımına hemen başlandı. Yapımı yedi ay süren mescidin inşasında Hz. Peygamber de bizzat çalıştı.[38]

"Mescid-i Nebevi'nin İnşası" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

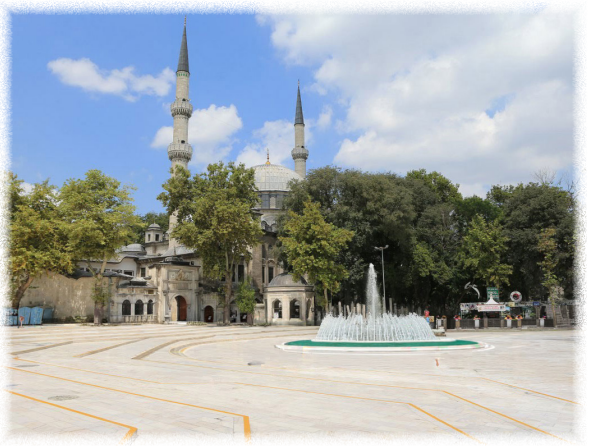
Bilgi Kutusu

Hz. Peygamber'e Medine'de ev sahipliği yapan Ebu Eyyüb Ensari'nin kabri İstanbul'da, Eyüpsultan ilçesinde, Eyüpsultan Camii'nin bahçesinde yer almaktadır.

Medine'de evleri ve kalabilecek yakınları olmayan Müslümanlarla ilim tahsil etmek isteyen sahabilerin barınması için Mescid-i Nebevi'nin bitişiğine "Suffe" adı verilen bir bölüm inşa edilmiştir. Suffe'de kalanların çoğunluğu muhacirlerden oluşmaktaydı. Burada kalarak eğitim görenlere "Ehlisuffe" veya "Ashabısuffe" denilmiştir. Hz. Muhammed (sav), İslam'ı yaymak için Medine dışına gönderdiği sahabileri genellikle Ashabısuffe arasından seçmiştir.[39]

Mescid-i Nebevi'nin diğer duvarına da bitişik şekilde Hz. Peygamber ve ailesi için odalar yapılmıştır. Hicret'ten sonra Ebu Eyyüb Ensari'nin evinde misafir kalan Hz. Muhammed (sav), mescidin inşası tamamlanınca ailesi ile birlikte bu odalara taşınmıştır.[40]

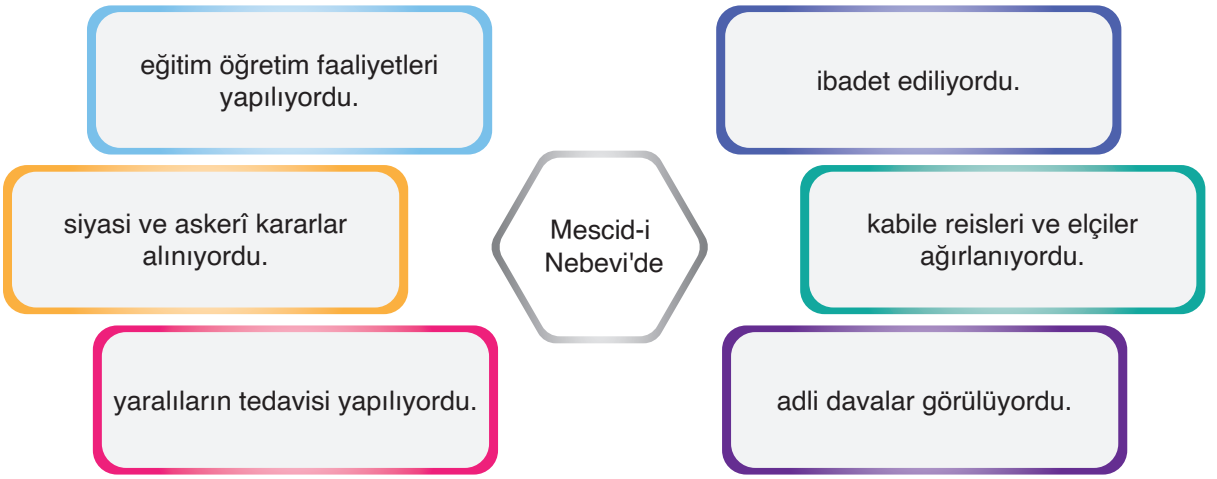
Mescid-i Nebevi, vakit ve cuma namazlarının kılındığı bir ibadet mekânıydı. Bunun yanı sıra Müslümanları ilgilendiren her türlü faaliyetin merkezi bu mescitti. Hz. Muhammed (sav), vaktinin çoğunu burada geçiriyor ve tebliğ vazifesini burada yerine getiriyordu. Mescid-i Nebevi; ibadet, eğitim, sağlık, adalet ve yönetim merkezi olmuştu.[41]

Görsel 4.9
Eyüpsultan Camii

Görsel 4.10
Mescid-i Nebevi'nin günümüzden bir görünümü

Bilgi Görseli 4.4: Mescid-i Nebevi'nin İşlevlerinden Bazıları[42]

Mekkeli Müşriklerle Yapılan Savaşlar

Bedir Savaşı

Müşrikler, hicret eden Müslümanların Mekke'de bıraktıkları mal varlıklarına el koymuştu. Ele geçirdikleri bu mallarla ticaret kervanları düzenleyen müşriklerin, Medine'ye yönelik saldırı ihtimali giderek artıyordu. Durumdan haberdar olan Hz. Muhammed (sav), Ebu Süfyan'ın idaresindeki bir kervana Bedir'de baskın düzenlemek için harekete geçti. Ancak Ebu Süfyan baskın haberini alınca yardım istemek üzere Mekke'ye birini gönderdi ve Bedir'den uzak kalıp sahil yolunu takip etti. Kervanın kurtulduğunu öğrenmelerine rağmen Kureyşliler Ebu Cehil kumandasında 1000 kişilik bir kuvvetle Bedir'e yürüdüler. 624 yılında 305 kişilik Müslüman ordusuyla müşrikler arasında gerçekleşen savaşta Ebu Cehil dâhil müşriklerden yetmiş kişi öldürüldü, yetmişi de esir alındı. Müslümanlar ise on dört şehit verdi.[43]

Uhud Savaşı

Bedir'deki ağır yenilginin intikamını almak isteyen Mekkeli müşrikler, 3000 kişilik bir orduyla 625 yılında Medine'ye doğru yürüdüler. Müslümanların ordusu ise 700 kişiden oluşuyordu. Savaşın başında üstünlüğü ele geçiren Müslümanlar, Kureyşlileri geri çekilmeye mecbur bıraktılar. Ancak Hz. Muhammed'in (sav) Ayneyn Tepesi'ne yerleştirdiği okçulardan bazıları talimata uymayarak yerlerini terk ettiler. Bunu gören müşrikler, tepenin arkasından dolanarak yeniden saldırıya geçtiler. Bu durum savaşın seyrini değiştirdi. Hz. Peygamber'in de yaralandığı bu savaşta başta amcası Hz. Hamza olmak üzere yetmiş Müslüman şehit oldu.[44]

Hendek Savaşı

Müslümanları tamamen ortadan kaldırmak isteyen müşrikler 627 yılında Medine'ye doğru yola çıktılar. Bu savaşa Mekkeli müşriklerle birlikte bazı Arap kabileleri de katıldı. Sayıları 10.000-12.000'i bulan müşriklerin kumandanı Ebu Süfyan'dı. İstişareler sonucunda Selman Farisi'nin tavsiyesine uyan Hz. Muhammed (sav), Medine'nin kuzey kısmında hendekler kazılarak savunma savaşı yapılmasına karar verdi. Bu iş 3000 kişilik İslam ordusu tarafından kısa süre içinde tamamlandı. Müşrikler şehre geldiklerinde hendeklerle karşılaşınca çok şaşırdılar. Yirmi gün kadar süren kuşatma esnasında bazı çatışmalar olduysa da sonuç alamayan müşrikler geri çekilmek zorunda kaldılar. Hendek Savaşı'nda sekiz düşman askeri öldürülürken altı Müslüman şehit oldu.[45]

Bilgi Görseli 4.5: Mekkeli Müşriklerle Yapılan Savaşlar

1. Müslümanlar o yıl Mekke'ye girmeden Hudeybiye'den geri dönecekler.
2. Bir sonraki yıl umre yapmak için Mekke'de üç gün kalabilecekler.
3. Bir Mekkeli Medine'ye sığınmak isterse iade edilecek, Müslümanlardan biri Mekke'ye dönmek isterse iade edilmeyecek.
4. Müslümanlarla Mekkeliler arasında yapılan bu antlaşma on yıl geçerli olacak.
5. Diğer Arap kabileleri istediği tarafla antlaşma yapabilecek.

Bilgi Görseli 4.6: Hudeybiye Antlaşması'nın Maddelerinden Bazıları[46]

Görsel 4.11
Kâbe kapısının anahtarı

Hudeybiye Antlaşması

Hicret eden Müslümanlar, Mekke'yi özlüyor ve Kâbe'yi ziyaret etmek istiyorlardı. Hz. Peygamber rüyasında Kâbe'yi tavaf ettiğini görünce umre yapmaya karar verdi, sahabilere de hazırlanmalarını söyledi. Hazırlıklar tamamlandıktan sonra 628 yılında yaklaşık 1500 kişiyle Medine'den hareket etti ve Mekke yakınlarındaki Hudeybiye'de konakladı. Kureyşliler onlara engel olmak için 200 kişilik bir birliği bölgeye sevk etti. Hz. Peygamber de amaçlarını anlatmak üzere Hz. Osman'ı elçi olarak gönderdi. Kureyşliler ona, Müslümanların Mekke'ye girmesine izin vermeyeceklerini ancak kendisinin Kâbe'yi tavaf edebileceğini söylediler. Hz. Osman bu teklifi reddedince onu hapsettiler. Bu gelişme Müslümanlara Hz. Osman'ın öldürüldüğü şeklinde ulaştığı için Hz. Peygamber, müşriklerle mücadele etmeden oradan ayrılmayacaklarına dair ashabından söz aldı. Bunu öğrenen Mekkeli müşrikler telaşa kapıldılar ve Hz. Osman'ı serbest bıraktılar. Ardından Süheyl bin Amr başkanlığında bir heyet yolladılar. Yapılan görüşmelerden sonra Hudeybiye Antlaşması imzalandı.

İlk bakışta Müslümanların aleyhine gibi görünen bu antlaşma, sonuçları bakımından Müslümanların lehine olmuştur. Yapılan antlaşma, Kureyşlilerin Müslümanların gücünü tanıdıklarının bir göstergesidir. Antlaşmanın yapılmasının ardından İslamiyet, Arap Yarımadası'nda hızla yayılmıştır.[47]

Mekke'nin Fethi

Hudeybiye Antlaşması on yıl geçerli olması gerekirken henüz iki yıl dolmadan Mekkeli müşrikler tarafından bozuldu. Bunun üzerine Hz. Peygamber, 10.000 kişilik bir orduyla Mekke'ye doğru yola çıktı. Dört koldan Mekke'ye girilmesini planlayan Hz. Peygamber, komutanlarından mecbur kalmadıkça savaşmamalarını, kaçanların peşini bırakmalarını, yaralı ve esirleri öldürmemelerini istedi. Mekke, 630 yılında ciddi bir direnişle karşılaşılmadan fethedildi. Hz. Muhammed (sav), Mescid-i Haram'da yaptığı açıklama ile Müslümanlara düşmanlık yapmış olan Mekkelilerin affedildiğini söyleyerek bir merhamet örneği gösterdi. Tevhit inancının sembolü olan Kâbe ve çevresi putlardan temizlendikten sonra Hz. Peygamber, Kâbe'de iki rekât namaz kıldı. Hz. Muhammed (sav) bir süre Mekke'de kaldıktan sonra Medine'ye döndü.

İslam'a Davet Mektupları

Hz. Muhammed (sav), Hudeybiye'den döndükten hemen sonra kâtiplerine yazdırdığı altı adet İslam'a davet mektubunu elçileri aracılığıyla dönemin ileri gelen devlet yöneticilerine gönderdi. Hz. Peygamber, diplomatik geleneği dikkate alarak ilk defa "Muhammed Resulullah" (Allah'ın Elçisi Muhammed) yazılı bir mühür yaptırmış ve mektupları bununla mühürletmişti.[48]

Sasani Hükümdarı'na Mektup

Sasani Hükümdar'ı, kendisine gönderilen davet mektubunda adının "Muhammed" isminden sonra yazılmış olmasına kızarak mektubu yırttı.

Bizans İmparatoru'na Mektup

Bizans İmparatoru, elçiyi diplomatik kurallar dâhilinde kabul etmekle yetindi ve onu hediyelerle uğurladı.

Habeşistan Necaşisi'ne Mektup

Habeş Necaşisi, Hz. Peygamber'in davet mektubu kendisine ulaşınca bu davete olumlu cevap vererek Müslümanlığı kabul etti.

Mısır Valisi'ne Mektup

Mısır Valisi, Müslüman olmadı ama güzel bir şekilde ağırladığı elçiyi bir mektup ve değerli hediyelerle uğurladı.

Gassani Kralı'na Mektup

Gassani Kralı, kendisine böyle bir mektubun gönderilmesine sinirlenerek onu yere attı ve Medine'ye saldırı tehdidinde bulundu.

Benî Hanife Kabilesi'nin Reisine Mektup

Benî Hanife Kabilesi'nin Reisi, elçiye iyi davranıp ikramda bulunmakla birlikte Müslümanlığı kabul etmediğini bildiren bir mektup gönderdi.

Bilgi Görseli 4.7: İslam'a Davet Mektupları[49]

Veda Haccı ve Hutbesi

Hz. Muhammed (sav), Hicret'in 10. yılında hacca gitmek için hazırlığa başladı ve imkânı olan Müslümanlarla hac yolculuğuna çıktı. Hz. Muhammed (sav), ashabı ile vedalaştığı için bu hacca "Veda Haccı" denilmiştir.[50] Hz. Peygamber hac esnasında çeşitli yer ve zamanlarda birden fazla konuşma yapmıştır. Bu konuşmaların tamamına "Veda Hutbesi" denilmiştir. Hz. Muhammed (sav), Allah'a (cc) hamdederek başladığı Veda Hutbesi'nde evrensel mesajların yanı sıra kul haklarını ilgilendiren konulara da değinmiştir.[51]

?

Veda Hutbesi'nde yer alan evrensel mesajlar neler olabilir?

Bilgi Kutusu

Ehlibeyt

"Ev halkı" anlamına gelen Ehlibeyt, Hz. Peygamber'in ailesi ve soyunu ifade etmek için kullanılan bir terimdir.

(bk. Öz, "Ehl-i Beyt", 10/498)

Bütün Müslümanların kardeş olduğunu ifade ederek birlik ve beraberliğin önemine dikkat çeken Hz. Muhammed (sav), müminlere iki emanet bıraktığını söylemiştir. Bu emanetlerin korunması gerektiğini şöyle ifade etmiştir: "*Benden sonra hiçbir peygamber gelmeyecektir. Ey müminler! Size iki emanet bırakıyorum. Onlara sımsıkı sarıldığınız takdirde bir daha asla yolunuzu şaşırmazsınız. Bunlar, Allah'ın kitabı Kur'an ve peygamberinin sünnetidir (veya Ehlibeyt).*" Daha sonra Hz. Peygamber, "*Ey insanlar! Yarın beni sizden soracaklar. O zaman ne diyeceksiniz?*" deyince sahabe *"Allah'ın risaletini tebliğ ettin, görevini yaptın, bize nasihatte bulundun, diye şahitlik ederiz.*" dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber, üç defa "*Şahid ol ya Rab!*" diyerek konuşmasını tamamladı.[52]

Bilgi Görseli 4.8

Veda Hutbesi'nde Yer Alan Evrensel Mesajlardan Bazıları[53]

- Kan davaları yasaklanmıştır.
- Emanete ihanet edilmemelidir.
- Faizin her türlüsü yasaklanmıştır.
- Kadın haklarına önem verilmelidir.
- Hiç kimse başkalarının suçuyla suçlanamaz.
- Namaz, oruç, hac ve zekât ibadetleri yerine getirilmelidir.
- İnsanların canları, malları ve namusları güvence altındadır.
- İnsanların birbirlerine karşı üstünlükleri yoktur. Üstünlük, Allah'a (cc) karşı sorumlulukları yerine getirmekle kazanılır.

Bilgi Kutusu

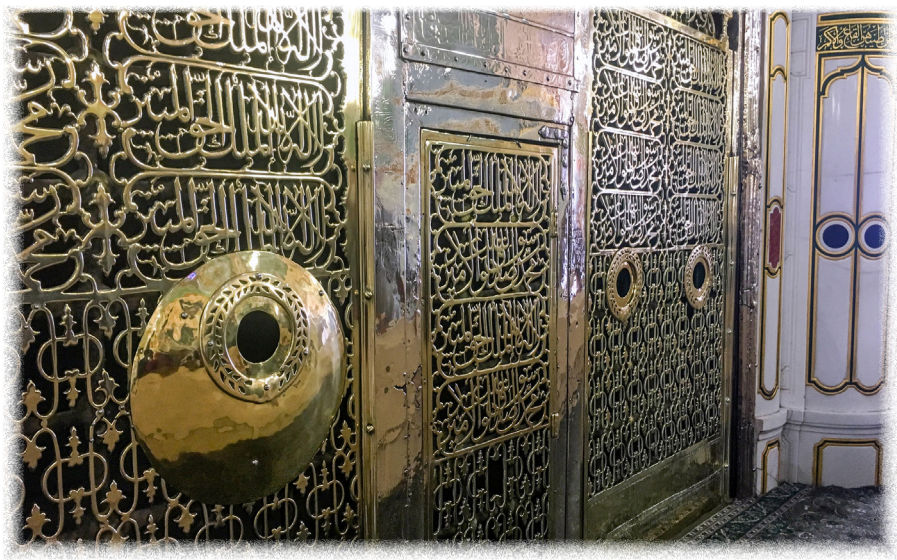
Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin, Hz. Muhammed'in (sav) kızı Hz. Fatıma'nın çocuklarıydı. Hz. Peygamber torunlarını çok sever, onlarla oyun oynar, onları sırtına bindirip gezdirirdi. Hatta secdede iken üzerine çıktıklarında onlar ininceye kadar beklerdi. Bir gün Hz. Peygamber minberde iken torunları Hasan ile Hüseyin'in düşe kalka mescide girdiklerini gördü. Konuşmasını yarıda bırakarak aşağı inip onları kucakladı ve "Allah, 'Mallarınız ve çocuklarınız sizin için ancak bir imtihandır; büyük mükâfat ise Allah'ın katındadır.'[54] derken ne kadar doğru söylemiş, onları görünce dayanamadım." dedikten sonra konuşmasını sürdürmüştür.[55]

Hz. Muhammed'in (sav) Vefatı

Hz. Muhammed (sav), Veda Haccı'nı yapıp Medine'ye döndükten sonra hastalandı. Hastalığı sırasında yakınlarının yardımıyla Mescid-i Nebevi'ye gelip namaz kıldırıyordu. Hz. Peygamber mescide gidemediği zamanlarda bu görevi Hz. Ebu Bekir yerine getiriyordu. Hastalığı ağırlaşan Hz. Muhammed (sav), 8 Haziran 632'de (13 Rebiyülevvel 11) vefat etti.[56]

Hz. Peygamber'in vefatı sahabileri derinden üzmüştü. Hz. Ebu Bekir, onları sakinleştiren bir konuşma yaparak Al-i İmran suresinin 144. ayetini okudu: **"Muhammed, ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür ya da öldürülürse gerisin geriye (eski dininize) mi döneceksiniz? Kim (böyle) geri dönerse Allah'a hiçbir şekilde zarar vermiş olmayacaktır. Allah, şükredenleri mükâfatlandıracaktır."**[57] Hz. Muhammed'in (sav) naaşı, aralarında Hz. Ali'nin de olduğu bir grup sahabi tarafından yıkandı. Cenaze namazının ardından vefat ettiği yere defnedildi.[58]

"Hz. Peygamber'in Medine Dönemi Zaman Çizelgesi" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

Görsel 4.12
Mescid-i Nebevi içinde Hz. Peygamber'in kabrinin bulunduğu yer

5. Etkinlik

25 dk.

Adı	Medine Dönemi
Amaç	Hz. Muhammed'in (sav) Medine Dönemi konusunu yapılandırabilme

Yönerge

- Sınıf mevcuduna göre dörder veya beşer kişilik gruplara ayrılınız.
- Grup arkadaşlarınızla birlikte ders kitabınızda yer alan "Hz. Muhammed'in (sav) Daveti: Medine Dönemi" ile ilgili bilgilerden yararlanarak öğretmeninizin rehberliğinde örnek olay kartları hazırlayınız.

- Hazırlayacağınız örnek olay kartlarında olayın adı ve özetiyle birlikte şu soruların cevaplarına yer veriniz:

? Hz. Muhammed (sav) neden böyle bir karar almış olabilir?

? Bu olaydan hangi sonuçlar çıkarılabilir?

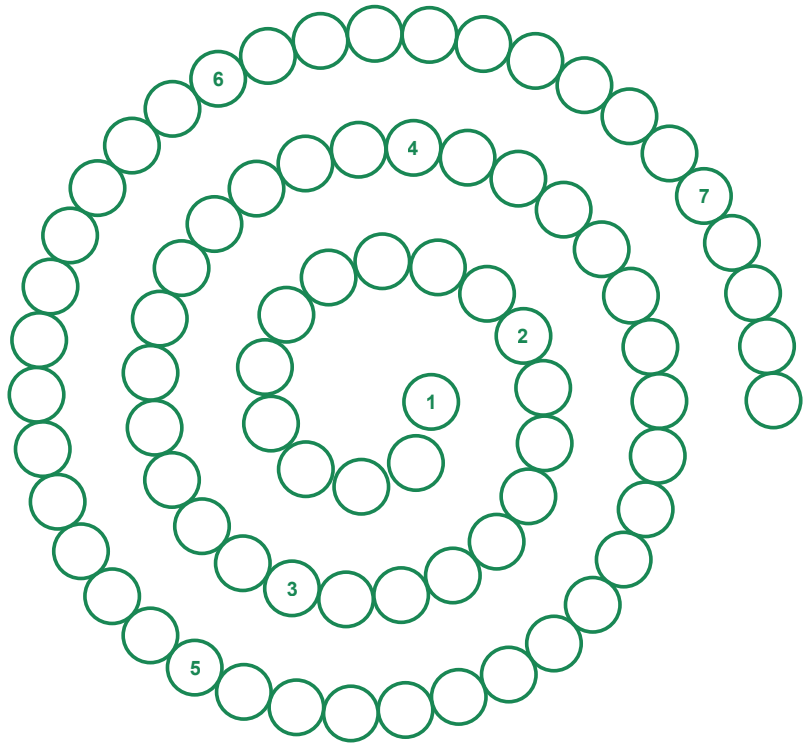
- Grup içinden seçtiğiniz bir sözcü aracılığıyla hazırladığınız kartlardaki bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme

Hz. Muhammed'in (sav) Medine'de yaptığı çalışmaların Müslümanlara ne gibi faydaları olmuştur? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Kontrol Noktası

Bir (1) numaralı kutudan başlayarak içten dışa doğru soruların cevaplarını yazınız. (Cevapların hangi rakamdan başlayacağı soruların başında belirtilmiştir.)

1. Mekkeli müşriklerle yapılan ilk savaş
2. Hz. Muhammed'in (sav) ailesi ve soyunu ifade eden kavram
3. Mekkeli müşriklere karşı yapılan savunma amaçlı savaş
4. Hz. Muhammed'in (sav) Mekkeli müşriklerle yaptığı antlaşma
5. Hz. Peygamber'in Medine'de yaptırdığı mescit
6. Hz. Hamza'nın şehit edildiği savaş
7. Muhacirlere yardım eden Medineli Müslümanlara verilen isim

4.4. BİR SURE ÖĞRENİYORUM: NASR SURESİ

Konuya Başlarken

Nasr suresi hakkında önceden bildiklerinizi ve merak ettiklerinizi tabloda boş bırakılan alanlara yazınız.

	Önceden Bildiklerim
	Merak Ettiklerim

Nasr suresi, adını ilk ayetinde geçen ve "yardım etmek" anlamına gelen "nasr" kelimesinden almıştır. Surede Mekke'nin Fethi müjdelenmiştir. Müslümanlar, İslam'ın yayılmaya başlamasından Hudeybiye Antlaşması'na kadar geçen süre içerisinde birçok zorlukla karşılaşmıştır. Bu zorluklarla mücadele ederken ilahi yardımla desteklenen Müslümanlar, Mekke'nin Fethi'yle mükâfatlandırılmıştır. Müslümanlar bu fetih ile büyük bir zafere ulaşmış, sonrasında insanlar akın akın İslam'a girmeye başlamıştır.[59] Bu nedenle Nasr suresinde Müslümanlardan Allah'a (cc) hamdederek O'ndan mağfiret dilemeleri istenmektedir. Hz. Aişe'den gelen rivayetlere göre bu surenin indirilmesinden sonra Hz. Muhammed (sav), Allah'ı (cc) daha çok tespih ederek O'na hamdetmiş ve istiğfarda bulunmuştur. Bu davranışlarıyla Müslümanlara örnek olmuştur.[60] Nasr suresi, namazlarda Fatiha suresinden sonra okunduğu gibi günlük hayatta da dua niyetiyle okunmaktadır.

Bilgi Kutusu

Mekke'nin Fethi'nden önce bu surede fethin müjdelenmesi, Hz. Muhammed'in (sav) peygamberliğinin açık bir delilidir.

(bk. "Nasr suresi", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 275)

Allah'ı (cc) her türlü eksiklikten uzak tutmak, O'nun yüceliğini dile getirmektir.	Allah'ı (cc) iyilik, güzellik, üstünlük ve erdemle nitelemek, O'nu övmek ve yüceltmektir.	Allah'tan (cc) bağışlanma ve af dileğinde bulunmaktır.
Tespih	**Hamt**	**İstiğfar**

Bilgi Görseli 4.9
Nasr Suresinde Geçen Bazı Kavramlar ve Anlamları[61]

Nasr Suresi

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

إِذَا جَآءَ نَصْرُ اللّٰهِ وَالْفَتْحُ ۝١ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ
اللّٰهِ أَفْوَاجًا ۝٢ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ ۚ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ۝٣

Okunuşu	Anlamı
Bismillâhirraḥmânirraḥîm 1. İẕâcâe nasrullâhi velfetḥ 2. Veraeytennâse yedḫulûne fîdînillâhi efvâcâ 3. Fesebbiḥ biḥamdi rabbike vestağfirh / İnnehû kâne tevvâbâ	Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla 1-3. Allah'ın yardımı ve fetih (Mekke'nin Fethi) geldiğinde ve insanların Allah'ın dinine bölük bölük girdiğini gördüğünde Rabbine hamd ederek tespihte bulun ve O'ndan bağışlama dile. Çünkü O, tövbeleri çok kabul edendir.

? Nasr suresiyle Hz. Muhammed'in (sav) Medine'de yaşadıkları arasında nasıl bir ilişki vardır? Açıklayınız.

6. Etkinlik

20 dk.

Adı	Nasr Suresini Dinleme ve Okuma
Amaç	Nasr suresini ve bu surenin anlamını okuyabilme

Yönerge

- Karekodla verilen "Nasr Suresi"ni ve bu surenin anlamını dinleyiniz.
- Öğretmeninizin rehberliğinde Nasr suresini ve bu surenin anlamını grupça tekrar ediniz.
- Sureyi doğru telaffuz etmek için "Nasr Suresi" e-içeriğini kullanınız.

EBA

Nasr Suresi

Değerlendirme

Öz değerlendirme formunu doldurunuz.

Değerlendirilecek Tutum ve Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
Nasr suresini dikkatli bir şekilde dinledim.			
Nasr suresinin anlamını dikkatli bir şekilde dinledim.			
Nasr suresini arkadaşlarımla sesli tekrar ettim.			
Nasr suresinin anlamını arkadaşlarımla sesli tekrar ettim.			
Nasr suresindeki kelimeleri doğru telaffuz ettim.			
Nasr suresinin anlamını hatasız okudum.			

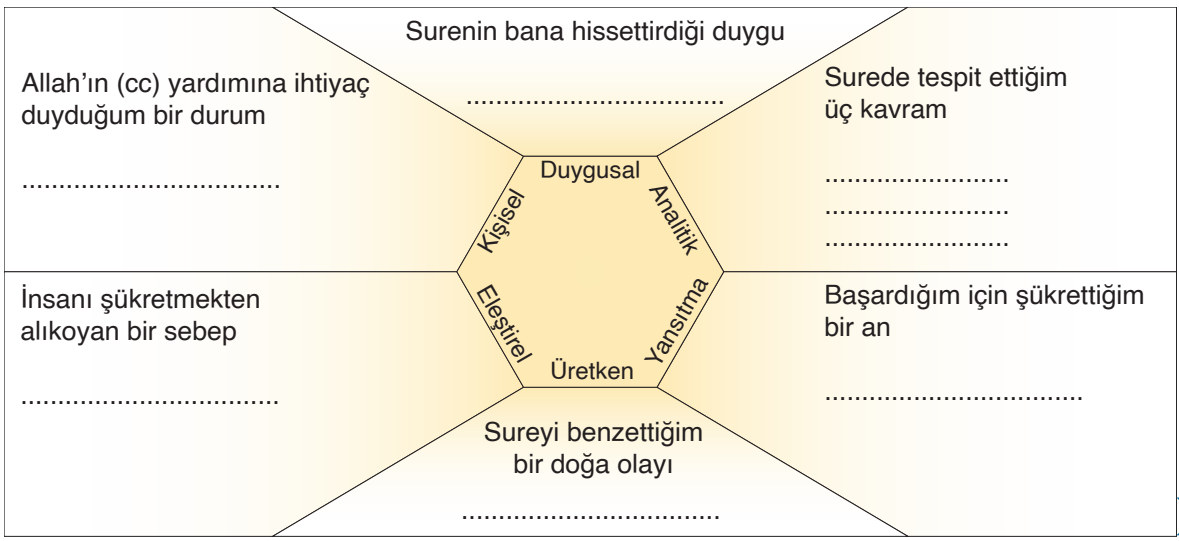
7. Etkinlik

25 dk.

Adı	Fetih ve Şükür
Amaç	• Nasr suresinin anlamını kendi hayatı için anlamlı bir hâle getirebilme • Nasr suresinin anlamını değiştirmeyecek şekilde özetleyebilme

Yönerge

- Nasr suresi ile ilgili öğrendiklerinizden yola çıkarak aşağıda verilen şablonu doldurunuz.

- Nasr suresinin anlamını aşağıdaki boş bırakılan alana özetleyiniz.

.....
.....
.....

Değerlendirme

Aşağıdaki boş bırakılan 3-2-1 kartını doldurunuz.

3 Nasr suresinin anlamını özetleyen üç cümle
1. .....
2. .....
3. .....

2 Nasr suresinde geçen kavramları açıklayan iki cümle
1. .....
2. .....

1 Nasr suresinin günlük hayattaki önemini anlatan bir cümle
1. .....

Kontrol Noktası

Nasr suresiyle ilgili ifadelerin doğruluğunu ve yanlışlığını belirleyerek uygun kutucuğu işaretleyiniz.

		Doğru	Yanlış
1	Adını ilk ayetinde geçen “fetih” kelimesinden almıştır.		
2	Mekke’nin Fethi’nden sonra inmiştir.		
3	Müminlerden, kazandıkları zafer sebebiyle şükretmeleri istenmiştir.		
4	Mekke’nin Fethi müjdelenmiştir.		
5	Kur’an-ı Kerim’in en uzun surelerinden biridir.		
6	Surede geçen “tespih”, Allah’ı (cc) eksik sıfatlardan tenzih etmek anlamına gelir.		

Farklı Kaydet

Bu ünitede öğrendiklerinizi aşağıdaki alana kısaca yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

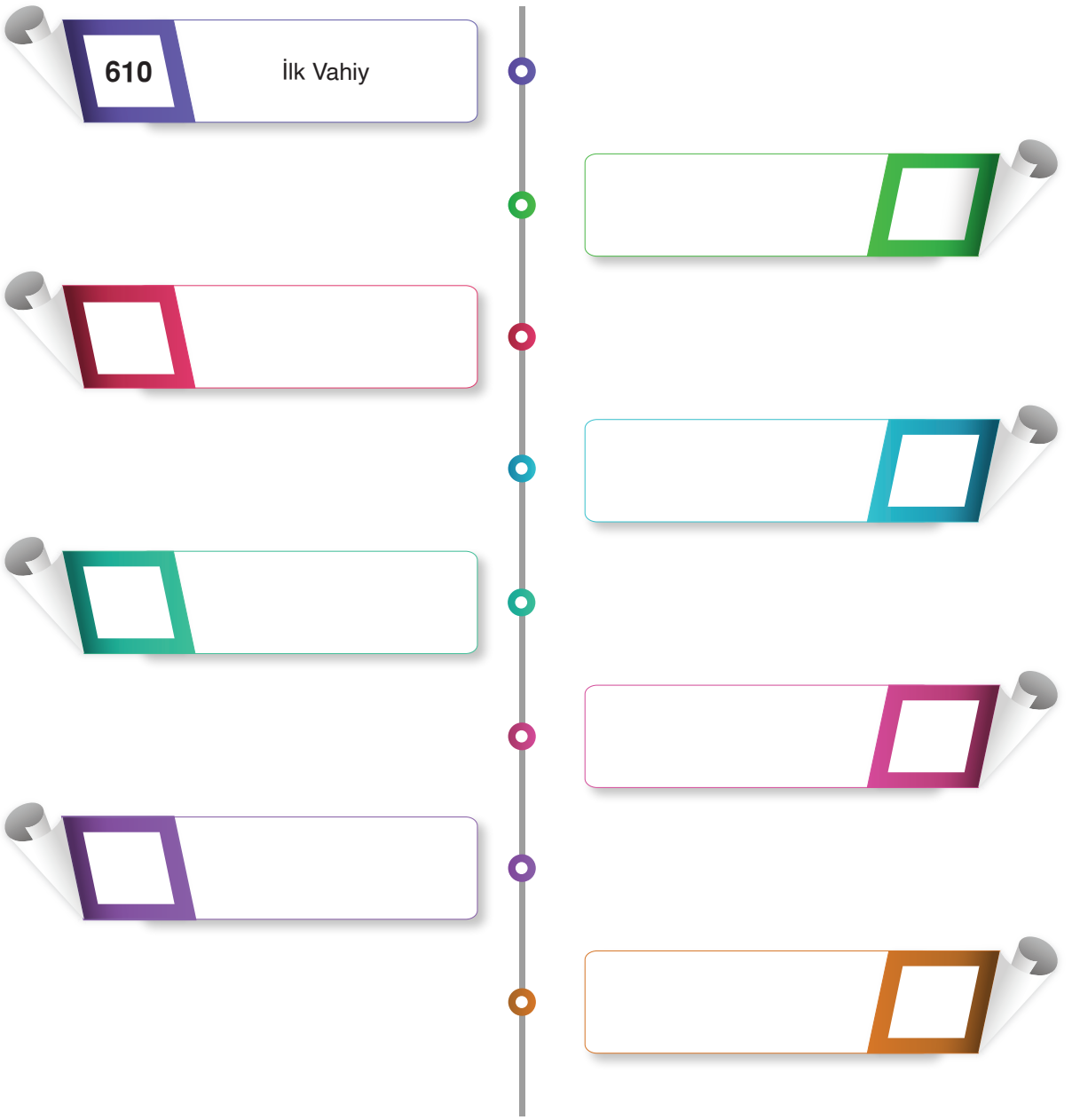
.....

Performans Görevi

Görev	Hz. Muhammed'in (sav) Mekke, Hicret ve Medine Dönemi'nde yaşadıklarını içeren bir tarih cetveli hazırlama
Amaç	Hz. Muhammed'in (sav) Mekke, Hicret ve Medine Dönemi'nde yaşadıklarını kronolojik olarak sıralayabilme
Ürün	Tarih cetveli
Süre	Hazırlık: 1 hafta Sunu: 30 dakika

Yönerge

- Hz. Muhammed'in (sav) Mekke, Hicret ve Medine Dönemi'nde yaşadığı önemli olayları belirleyip kronolojik olarak sıralayınız.
- Örnektekine benzer bir tarih cetveli hazırlayınız.

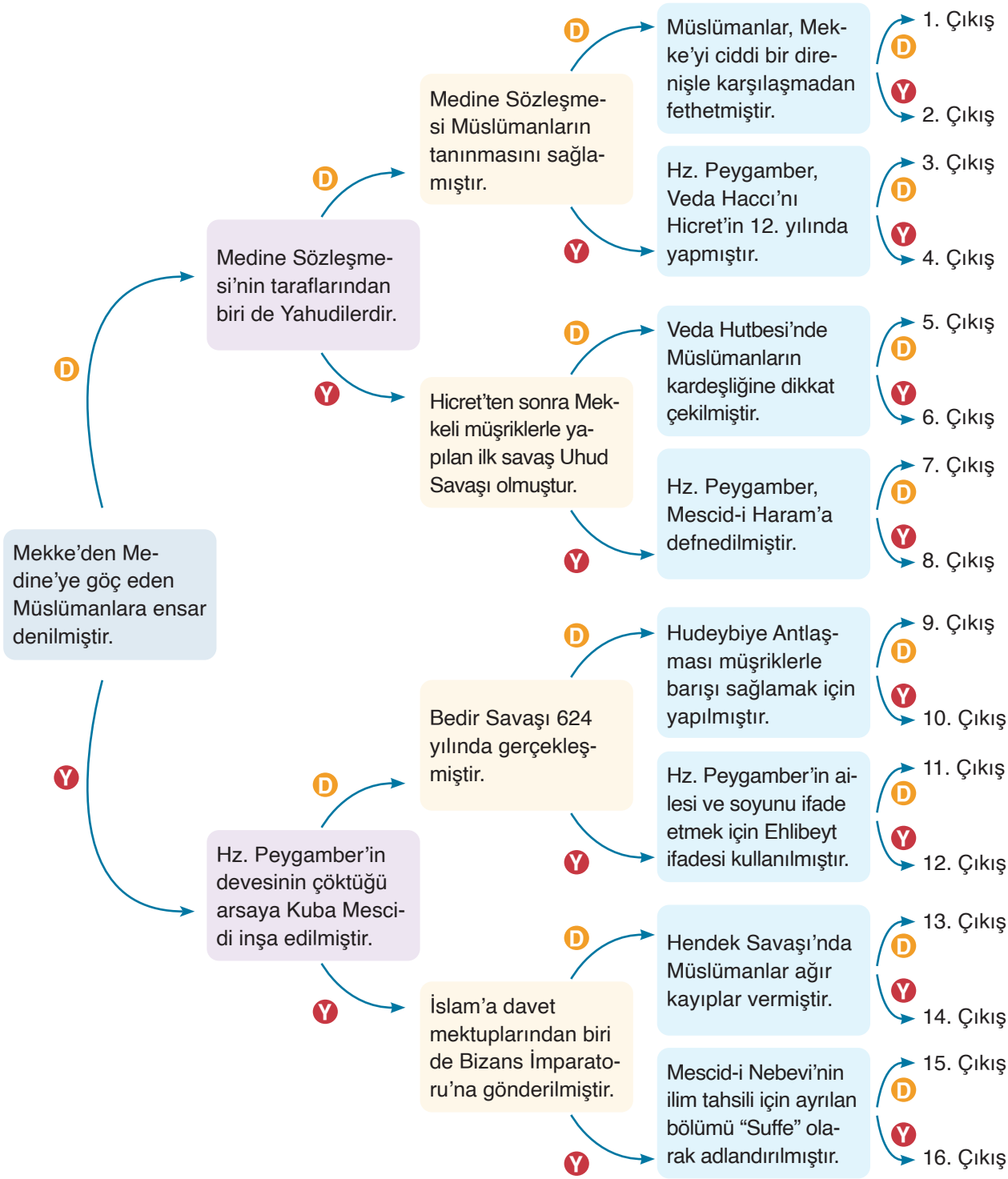

Değerlendirme

Çalışmanız, dereceli puanlama anahtarı ile değerlendirilecektir. Görev sonrasında kendinizi değerlendirmek için de öz değerlendirme formunu doldurunuz. Dereceli puanlama anahtarı ve öz değerlendirme formu, kitabın sonunda yer almaktadır.

4. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

1. *Aşağıdaki cümlelerin doğruluğunu "D" ve yanlışlığını "Y" belirleyerek yönlendirici okları takip ediniz ve ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz.*

2. Kerem, din kültürü ve ahlak bilgisi dersi için Nasr suresinin meali ile ilgili bir sunu hazırlamıştır. Sununun son slaytına surenin mealini eklemiş ancak bazı anahtar kelimelerin yerlerini arkadaşlarına sormak için boş bırakmıştır. Boş bıraktığı alanlara gelecek kelimelerden de bir tablo oluşturmuştur. Kerem'in hazırladığı tabloda şu kelimeler yer almaktadır:

a) bağışlama	b) gücü	c) hamdederek
ç) şükrederek	d) tövbeleri	e) yardımı

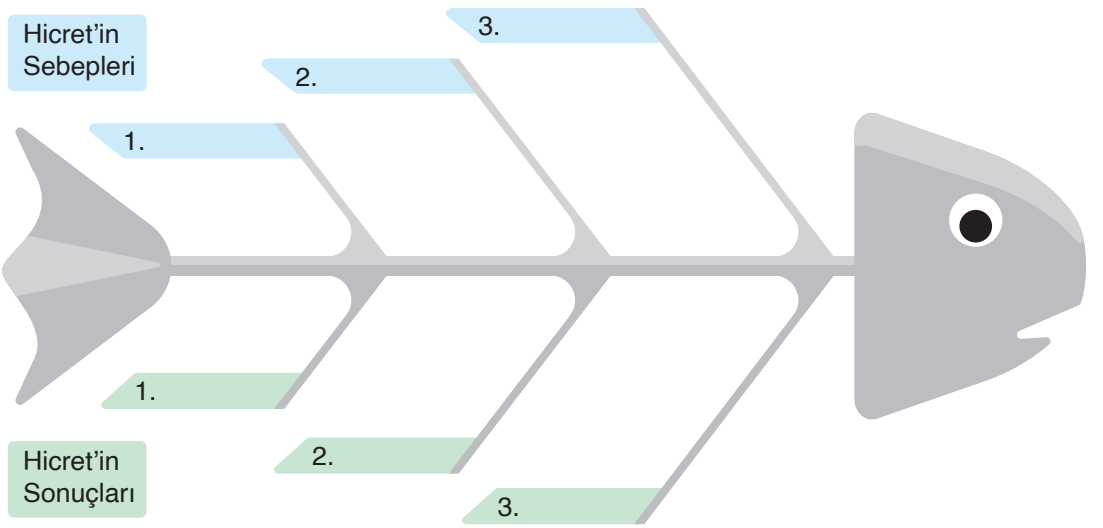
Buna göre sunudaki metnin doğru tamamlanabilmesi için Kerem'in arkadaşları hangi kelimeleri yazmalıdır? Soruda boş bırakılan yerleri tabloda verilen kelimelerden uygun olanlarla doldurunuz.

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla

Allah'ın (.....) ve fetih (Mekke'nin Fethi) geldiğinde ve insanların Allah'ın dinine bölük bölük girdiğini gördüğünde Rabbine (.....) tespihte bulun ve O'ndan (.....) dile. Çünkü O, (.....) çok kabul edendir.

(Nasr suresi 1-3. ayetler)

3. Aşağıdaki balık kılçığı diyagramını doldurunuz.

4. Aşağıda yer alan cümlelerin doğru veya yanlış olma durumuna göre kutunun üstündeki harfleri ilgili alana yazınız.

a

Hz. Muhammed (sav), putlara ilgi göstermemiş ve onların faydasız olduğuna inanmıştır.

b

Hz. Muhammed'e (sav) ilk vahiy, Sevr Mağarası'nda gelmiştir.

c

Alak suresinin ilk ayeti, "Yaratan Rabbinin adıyla oku!" anlamındadır.

ç

Fetretülvahiy bir hafta sürmüştür.

d

Müddessir suresinin ilk ayetlerinde "Kalk da uyar!" emri vardır.

e

Hz. Ömer ve Hz. Hamza ilk Müslümanlar arasında yer almaktadır.

f

Hz. Muhammed'in (sav) Safa Tepesi'nde yaptığı konuşmanın ardından müşrikler, İslam'ı kabul etmiştir.

g

Baskılardan kurtulmak için ilk hicret Habeşistan'a yapılmıştır.

ğ

Taif halkı, Hz. Peygamber'i coşkuyla karşılamış ve İslam'ı kabul etmiştir.

h

İsra olayında Hz. Muhammed (sav), Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya götürülmüştür.

Doğru	**Yanlış**

Aşağıdaki 5-8. soruların cevaplarını boş bırakılan alanlara yazınız.

5. Hz. Muhammed'in (sav) Taif yolculuğunda karşılaştığı zorluklar, onun hangi özelliklerini ön plana çıkarmaktadır?

.....

.....

.....

.....

6. Veda Hutbesi'nden çıkarılacak evrensel ilkeler nelerdir?

.....

.....

.....

.....

7. Hz. Muhammed (sav) ve Hz. Ebu Bekir, müşrikleri şaşırtmak amacıyla Medine'nin tersi istikamette, Mekke'nin güneybatısındaki Sevr Mağarası'nda gizlenmişlerdir. Müşrikler iz sürerek mağaranın önüne kadar gelmiş, Hz. Ebu Bekir'in endişelenmesi üzerine Hz. Peygamber "... Üzülme, çünkü Allah bizimle beraber..." (Tevbe suresi 40. ayet) diyerek onu teselli etmiştir. Müşrikler onları göremeden oradan ayrılmıştır.

Bu olayda Hz. Peygamber'in Hz. Ebu Bekir'e söylediği söz, Müslümanlara hangi mesajı vermektedir?

.....

.....

.....

.....

.....

8. Hz. Peygamber, Mekke'den ayrılmadan önce kendisine bırakılan emanetleri sahiplerine vermesi için Hz. Ali'ye teslim etmiştir. Hz. Ali, bu görevi yerine getirdikten sonra diğer Müslümanlarla birlikte Kuba'da Hz. Peygamber'e katılmıştır.

Bu olayda Hz. Ali'nin emanetleri sahiplerine ulaştırma görevini üstlenmesi İslam'daki hangi değerlerle ilişkilidir?

.....

.....

.....

.....

.....

Aşağıdaki boş bırakılan alana seçeneklerden hareketle bir soru yazınız ve yazdığınız sorunun doğru cevabını işaretleyiniz.

9. ……
……
……
……
……

A) Medine Sözleşmesi, Bedir Savaşı, Uhud Savaşı, Hendek Savaşı, Mekke'nin Fethi
B) Mekke'nin Fethi, Hendek Savaşı, Uhud Savaşı, Bedir Savaşı, Medine Sözleşmesi
C) Bedir Savaşı, Uhud Savaşı, Hendek Savaşı, Medine Sözleşmesi, Mekke'nin Fethi
D) Medine Sözleşmesi, Mekke'nin Fethi, Bedir Savaşı, Uhud Savaşı, Hendek Savaşı

Aşağıdaki 10-14. soruların doğru cevaplarını işaretleyiniz.

10. I. Babası Abdullah, o doğduktan sonra vefat etmiştir.
II. Annesi vefat ettikten sonra dedesi Abdülmuttalib'in yanında kalmaya başlamıştır.
III. Altı yaşından itibaren amcası Ebu Talib'in evinde yaşamaya başlamıştır.
IV. Yirmi beş yaşındayken Hz. Hatice ile evlenmiştir.

Hz. Muhammed'in (sav) çocukluk ve gençlik dönemiyle ilgili verilen bilgilerden hangileri doğrudur?

A) I ve II B) I ve III C) II ve IV D) I, III ve IV

11. Hz. Muhammed'e (sav) gelen ilk vahiyde "Oku!**" emrinin iki kez tekrarlanmasının sebebi aşağıdakilerden hangisidir?**

A) İbadetlere hemen başlanması gerektiği
B) Mekke'de iktidarın ele geçirilmesinin önemli olduğu
C) Bilgi edinmenin ve öğrenmenin temel bir değer olduğu
D) Toplumsal barışın sağlanması için dua etmenin gerekliliği

12. Hz. Muhammed (sav), muhacirle ensar arasında kardeşlik bağı kurmuştur. Bu uygulama sayesinde ensar, muhacire evini açmış, eşyasını paylaşmış ve onların Medine'ye uyum sağlamasına yardımcı olmuştur.

Buna göre muahat (kardeşlik) uygulamasının amacı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Medine'deki Yahudilerle barışı tesis etmek
B) Muhacirlerin Medine'yi yönetmesini sağlamak
C) Ensarın ticarette üstünlük kurmasını sağlamak
D) Müslümanlar arasında dayanışma ve birlik oluşturmak

13. Nasr suresi, adını yardım etmek anlamına gelen ve ilk ayetinde geçen "nasr" kelimesinden almıştır. Surede Mekke'nin Fethi müjdelenmiştir. Müslümanlar bu fetih ile büyük bir zafere ulaşmış, sonrasında insanlar akın akın İslam'a girmeye başlamıştır. Bu nedenle Nasr suresinde Müslümanlardan Allah'a (cc) hamdederek O'ndan mağfiret dilemeleri istenmektedir.

Buna göre Nasr suresi ile ilgili

I. Surenin ismi, içeriğinde bahsedilen ilahi yardım ve zaferle uyumludur.
II. Mekke'nin Fethi, İslamiyet'in yayılmasını kolaylaştırmıştır.
III. Elde edilen başarılar karşısında Müslümanlara manevi sorumluluklar yüklenmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) I ve II B) I ve III C) II ve II D) I, II ve III

14. Mekke Dönemi'nde yaşanan önemli olaylardan bazıları şunlardır:

- **Hz. Hamza ve Hz. Ömer'in Müslüman Olmaları:** Toplumda saygın bir konuma sahip olan bu kişilerin Müslüman olması, İslam'a olan ilginin artmasına ve birçok insan tarafından bu dinin benimsenmesine zemin hazırladı.
- **Habeşistan'a Hicret:** Hz. Muhammed (sav), Mekkeli müşriklerin Müslümanlara uyguladığı baskının artması üzerine bazı Müslümanların Habeşistan'a göç etmelerine izin verdi. Bu göç, İslam tarihindeki ilk hicret olarak kabul edildi.
- **Boykot Yılları:** Müşrikler, Hz. Muhammed'in (sav) tebliğini etkisiz hâle getirmek amacıyla Müslümanlara ve Haşimoğulları'na karşı boykot kararı aldılar. Müslümanların maddi ve manevi sıkıntılar yaşadığı bu zorlu dönem üç yıl sürdü.
- **Hüzün Yılı:** Hz. Muhammed'e (sav) en büyük desteği veren Hz. Hatice'nin ve Ebu Talib'in aynı yıl içinde vefat etmesi, Hz. Muhammed'i (sav) çok üzdü. Bundan dolayı bu yıla "Hüzün Yılı" adı verildi.

Bu bilgilere göre aşağıdaki çıkarımlardan hangisi yapılamaz?

A) Hüzün Yılı'nın ardından müşriklerin Müslümanlara baskısı azalmıştır.
B) Müşrikler, İslam'ın yayılmasını durdurmak amacıyla boykota başvurmuştur.
C) Müslümanlar, inançlarını özgürce yaşama arayışının bir sonucu olarak Habeşistan'a hicret etmiştir.
D) Hz. Hamza ve Hz. Ömer'in İslam'ı kabul etmesi, Müslümanların saygınlığının artmasına katkıda bulunmuştur.

"4. Ünite Ek Değerlendirme Soruları" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

4. ÜNİTE SONNOTLAR

1 bk. Fayda, "Muhammed", 30/408.
2 bk. Fayda, "Muhammed", 30/408.
3 Buhari, "Bedü'l-Vahy", 3; "Tefsîr", 96/1; "Ta'bîr", 1; Müslim, "Îmân", 252.
4 bk. Fayda, "Muhammed", 30/409.
5 bk. Işık, "Alak Sûresi", 2/333-334.
6 bk. Fayda, "Muhammed", 30/409.
7 bk. Fayda, "Muhammed", 30/408-409.
8 bk. Fayda, "Muhammed", 30/409.
9 bk. Araf suresi 158. ayet.
10 bk. Müslim, "Fedâil", 17.
11 bk. Fayda, "Muhammed", 30/409-410.
12 bk. Fayda, "Muhammed", 30/411.
13 bk. Fayda, "Muhammed", 30/411.
14 bk. Fayda, "Muhammed", 30/411.
15 bk. Fayda, "Muhammed", 30/410-411.
16 bk. Fayda, "Muhammed", 30/411.
17 bk. Yücel, *Peygamberimizin Hayatı,* 71-72.
18 bk. Fayda, "Muhammed", 30/412.
19 bk. Avcı - İdris, *Hz. Muhammed'in Hayatı*, 112-114.
20 bk. Fayda, "Muhammed", 30/412.
21 bk. "hicret", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 136.
22 bk. Fayda, "Muhammed", 30/412.
23 bk. Derin, *Âlemlere Rahmet Hz. Muhammed*, 22.
24 bk. Fayda, "Muhammed", 30/412; bk. Derin, *Âlemlere Rahmet Hz. Muhammed*, 22-23.
25 bk. Avcı - İdris, *Hz. Muhammed'in Hayatı*, 120-122; bk. Derin, *Âlemlere Rahmet Hz. Muhammed*, 23.
26 Tevbe suresi 40. ayet.
27 bk. Derin, *Âlemlere Rahmet Hz. Muhammed*, 23.
28 bk. Fayda, "Muhammed", 30/412-413.
29 bk. Avcı - İdris, *Hz. Muhammed'in Hayatı*, 130-131.
30 bk. Avcı - İdris, *Hz. Muhammed'in Hayatı*, 138.
31 bk. Fayda, "Muhammed", 30/413.
32 bk. Avcı - İdris, *Hz. Muhammed'in Hayatı*, 143.
33 bk. Fayda, "Muhammed", 30/413.
34 Genel ağdan alınmıştır.
35 bk. Fayda, "Muhammed", 30/413.
36 bk. Avcı - İdris, *Hz. Muhammed'in Hayatı*, 145-147.
37 bk. Özkan, "Medine Vesikası", 2/213-214.
38 bk. Avcı - İdris, *Hz. Muhammed'in Hayatı*, 140.
39 bk. Fayda, "Muhammed", 30/413.
40 bk. Avcı - İdris, *Hz. Muhammed'in Hayatı*, 141.
41 bk. Avcı - İdris, *Hz. Muhammed'in Hayatı*, 142.
42 bk. Avcı - İdris, *Hz. Muhammed'in Hayatı*, 141-142.
43 bk. Fayda, "Muhammed", 30/414.
44 bk. Fayda, "Muhammed", 30/415.
45 bk. Fayda, "Muhammed", 30/415-416.
46 bk. Fayda, "Muhammed", 30/416.
47 bk. Fayda, "Muhammed", 30/416.
48 bk. Avcı - İdris, *Hz. Muhammed'in Hayatı*, 236.
49 bk. Avcı - İdris, *Hz. Muhammed'in Hayatı*, 238-241.
50 bk. Erul, "Vedâ Haccı", 42/590.
51 bk. Fayda, "Muhammed", 30/419.
52 bk. Erul, "Vedâ Hutbesi", 42/591.
53 bk. Erul, "Vedâ Hutbesi", 42/591.
54 Tegabün suresi 15. ayet.
55 bk. Fığlalı, "Hüseyin", 18/520.
56 bk. Fayda, "Muhammed", 30/419.
57 Al-i İmran suresi 144. ayet.
58 bk. Avcı - İdris, *Hz. Muhammed'in Hayatı*, 257-258.
59 bk. "Nasr suresi", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 274-275.
60 bk. Yaşaroğlu, "Nasr Suresi", 32/416.
61 bk. "tesbih", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 362; "hamt", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 118; "istiğfar", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 180.

YAŞAYAN DÜNYA DİNLERİ

5. Ünite

Anahtar Kavramlar

- Budizm
- Hinduizm
- Hristiyanlık
- Yahudilik

Ünite Dosyası

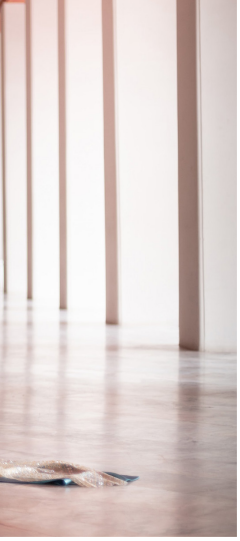
İçerik Çerçevesi

5.1. Yahudilik
5.2. Hristiyanlık
5.3. Hinduizm
5.4. Budizm

Ünite Sunusu

Bu ünitede sizlerden

Yahudilik, Hristiyanlık, Hinduizm ve Budizm dinleri hakkında bilgi toplayabilmeniz **beklenmektedir.**

Üniteye Başlarken

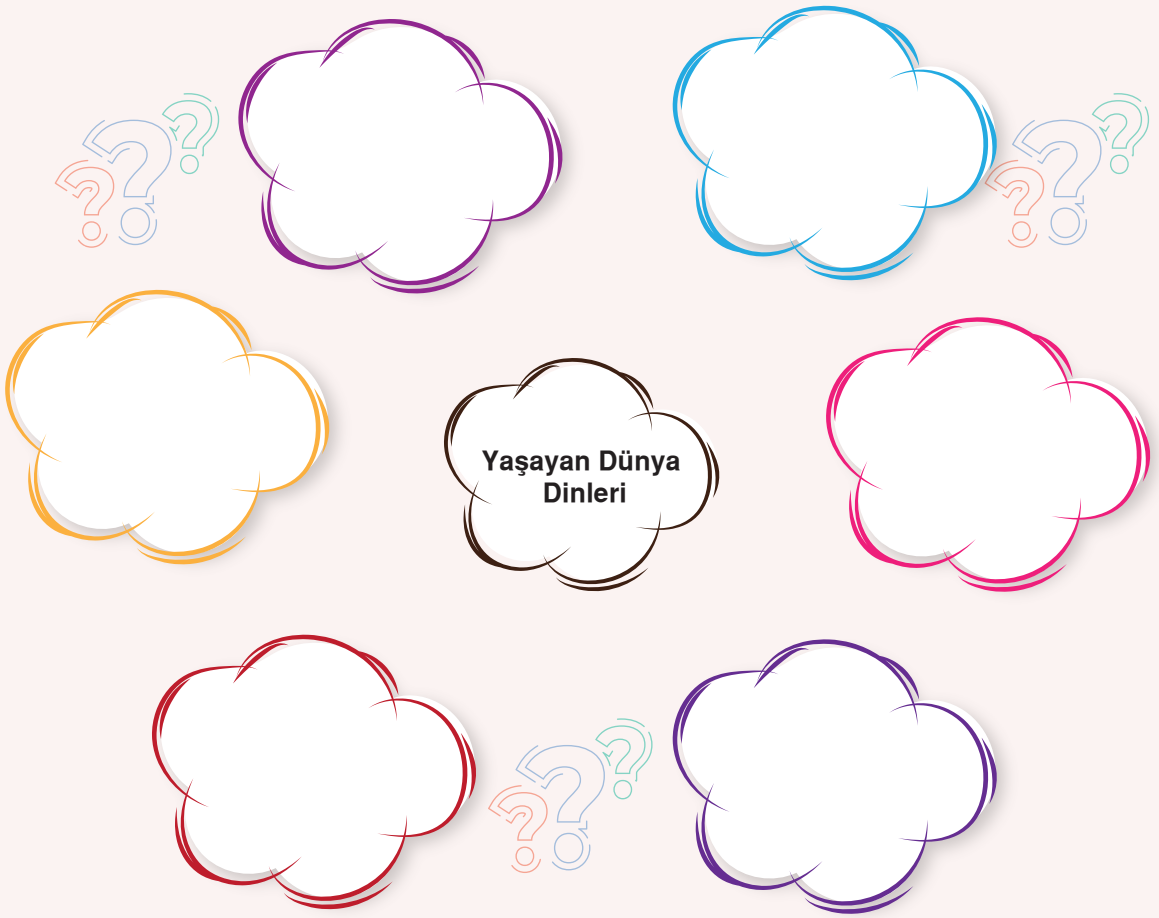
Yeryüzünde yaklaşık sekiz milyar insan yaşamaktadır ve bu insanların büyük bir kısmı ya bir dine mensup ya da bir dinle ilişkilidir. Farklı coğrafyalarda farklı inançlar olduğu gibi aynı toplum içinde çeşitli inançlar da bulunabilmektedir. Günümüzde bu inançlara sahip bireylerin birbirlerini tanımaları giderek önem kazanmaktadır. Yaşayan dünya dinleri hakkında bilgi sahibi olmak, karşılıklı anlayışı artırmakta ve barış içinde yaşamaya katkıda bulunmaktadır.

(Komisyon tarafından yazılmıştır.)

5.1. YAHUDİLİK

Konuya Başlarken

Yaşayan dünya dinleri hakkında neler biliyorsunuz? Cevaplarınızı şemadaki boş alanlara yazarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

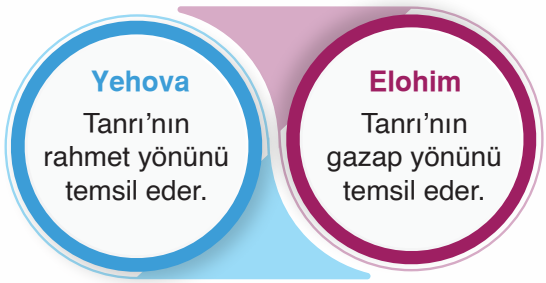
Din; akıl sahiplerini kendi istek ve hür iradeleri ile hayırlı olan şeylere sevk eden ilahî emirler bütünüdür.[1] Tarihin her döneminde olduğu gibi günümüzde de din, önemini korumaya devam etmektedir. Yahudilik, Hristiyanlık, Hinduizm ve Budizm yaşayan dünya dinleri arasındadır. Bu dinlerde inanç, ibadet, ahlak anlayışı, ayin ve törenler gibi ortak konular bulunur. Ancak bu konuların içerdiği hususlarda dinler arasında farklılıklar vardır.

Tarihsel Gelişimi ve Yaygın Olduğu Bölgeler

Yahudilik, Allah'ın (cc) Hz. Musa aracılığıyla İsrailoğulları'na göndermiş olduğu dinin adıdır. Musevilik olarak da isimlendirilir. Yahudi isminin, Hz. Yakup'un on iki oğlundan dördüncüsü olan Yuda veya Yehuda'nın soyundan gelenler anlamına geldiğine ilişkin rivayetler bulunmaktadır. Yahudilik, dinî kimliğin yanı sıra bir millete mensup olmayı da ifade eder. Bu nedenle Yahudi olabilmek için İsrailoğulları'nın soyundan gelmek gerekir.[2] Bu din asıl haliyle günümüze kadar ulaşmamıştır. Günümüzde Yahudiler; İsrail, Amerika Birleşik Devletleri ve Batı Avrupa ülkelerinde yaygın olarak yaşamaktadır.[3]

Tanrı Tasavvuru ve İnanç Esasları

Yahudilik, Tanrı'nın birliği inancına dayanan bir dindir. Bu dine ait olan kutsal metinlerde Tanrı'nın eşi ve benzerinin olmadığı, ibadetin sadece ona yapılacağı belirtilir. Yahudi inancına göre Tanrı, tüm insanların yaratıcısı olmakla birlikte özel olarak İsrailoğulları'nın rehberi, koruyucusu ve kurtarıcısıdır. Dolayısıyla Yahudi inancına göre Tanrı sadece İsrailoğulları'na ait kabul edilir. Tevrat'ta Tanrı, genellikle insana ait özelliklerle tasvir edilir. Tanrı'nın acı çektiği, öfkelendiği, yorulduğu, pişmanlık duyduğu; acıktığı, yiyip içtiği anlatılır.[4]

Bilgi Görseli 5.1: Yahudilikte Tanrı'nın Bazı İsimleri[6]

Yahudiliğin kutsal metinlerinde inanç esaslarının neler olduğuyla ilgili bilgiler yer almamaktadır. XIII. yüzyılda yaşamış Yahudi din bilgini İbni Meymun tarafından sonradan belirlenen on üç maddelik inanç esasları; Tanrı'ya, peygamberlere, kutsal kitaba, mükâfat ve cezaya; ahirete ve mesihe imanı içermektedir.[5]

Bilgi Görseli 5.2: Yahudiliğin İman Esaslarından Bazıları[7]

Ahlak Anlayışları

Yahudi ahlakının tanrısal ve toplumsal olmak üzere iki boyutu vardır. Yahudilikte ahlakın tanrısal boyutu, tek Tanrı inancına dayalıdır. Mevcut ahlak ilkeleri de bu inanç etrafında şekillenmiştir. Yahudilikte ahlakın toplumsal boyutuna göre dinî ve ahlaki emirler öncelikle kişinin yaşadığı topluluğu daha sonra bireyi esas alır. Böylece toplum bu ilkeler doğrultusunda ahlaki bir kimlik kazanır.[8]

Kutsal Metinleri

Yahudiliğin kutsal metinleri yazılı ve sözlü olmak üzere iki kısma ayrılır. Yazılı olanlara "Tanah", sözlü olanlara "Talmud" adı verilir. Tanah; Tora (Tevrat), Neviim ve Ketuvim olmak üzere üç bölümden ve yirmi dört kitaptan oluşur.[9] Yahudilere göre Tanah'ın en önemli bölümü, Sina Dağı'nda Hz. Musa'ya vahyedildiğine ve günümüze kadar hiç bozulmadan geldiğine inanılan Tevrat'tır. Yahudiliğin esasları, Tevrat'ta yer alır. Talmud ise Tevrat ile ilgili yapılan yorum ve açıklamalardan oluşmaktadır.[10]

Bilgi Görseli 5.3: Tevrat'ta Yer Alan On Emir[11]

Ritüelleri, Kutsal Mekânı ve Mabedi

Yahudilikte günlük, haftalık ve yıllık ritüeller vardır. Bu ritüellerden bazıları bireysel olarak bazıları da cemaatle yerine getirilir.

Yahudiler günlük ritüellerini sabah, ikindi ve akşam olmak üzere günde üç vakit yerine getirirler. Bu ritüellerde okunan duaların bazıları Tevrat'tan alınmıştır. Yahudilerin en önemli duası Şema Yisrael'dir. Bu duanın Türkçesi şöyle başlamaktadır: "Dinle ey İsrail! Tanrımız olan Rab tektir."[12]

Görsel 5.1
Batı Duvarı

Haftalık ritüel günü şabattır. Şabat vakti, cuma günü ikindiden sonra başlayarak cumartesi akşamına kadar devam eder. Tevrat'a göre bugün, Yahudiler için dinlenme ve Tanrı'yı anma günüdür.[13]

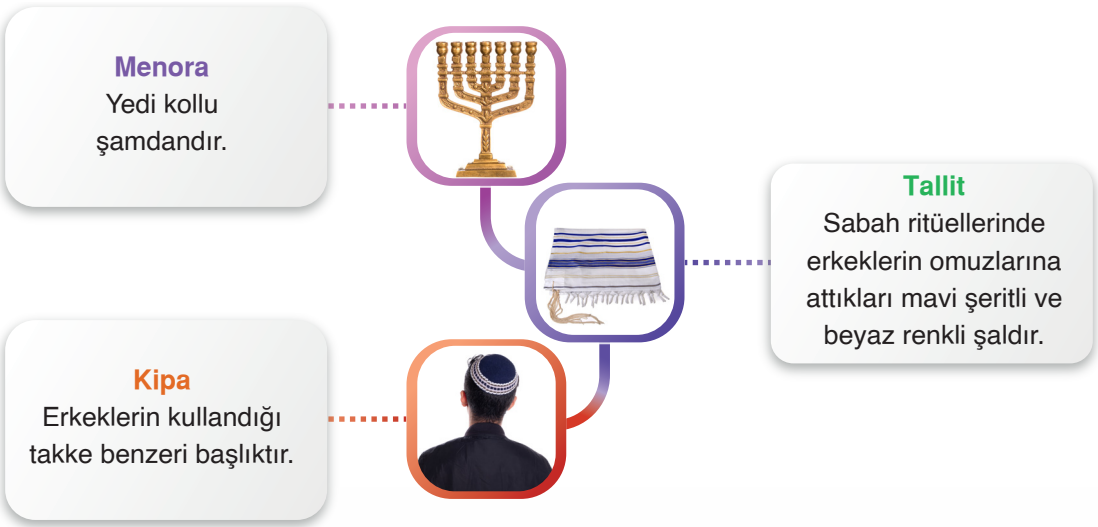
Dinî bayramlar, yıllık ritüellerin yerine getirildiği günlerdir. Roş Haşana, Yom Kipur, Sukkot, Simha Tora ve Hanuka bu bayramlardan bazılarıdır.[14]

Yahudilerin ibadetlerini yaptıkları yerlere havra ya da sinagog adı verilir. Bu mekânlarda toplananlara din görevlileri tarafından kutsal kitaplar okunur ve dinî emirler anlatılır.[15] Yahudilikte din görevlilerine haham ismi verilir.[16]

Süleyman Mabedi, Yahudilerin en önemli mabediydi.[17] Günümüzde bu mabetten geriye sadece "Batı Duvarı" (Ağlama Duvarı) kalmıştır.

Görsel 5.2
Edirne Büyük Sinagogu

Bilgi Görseli 5.4: Yahudiliğin Başlıca Sembolleri[18]

1. Etkinlik

20 dk.

Adı	Yahudiliği Tanıyalım
Amaç	Yahudilik hakkında bilgi toplayabilme

Ön Hazırlık

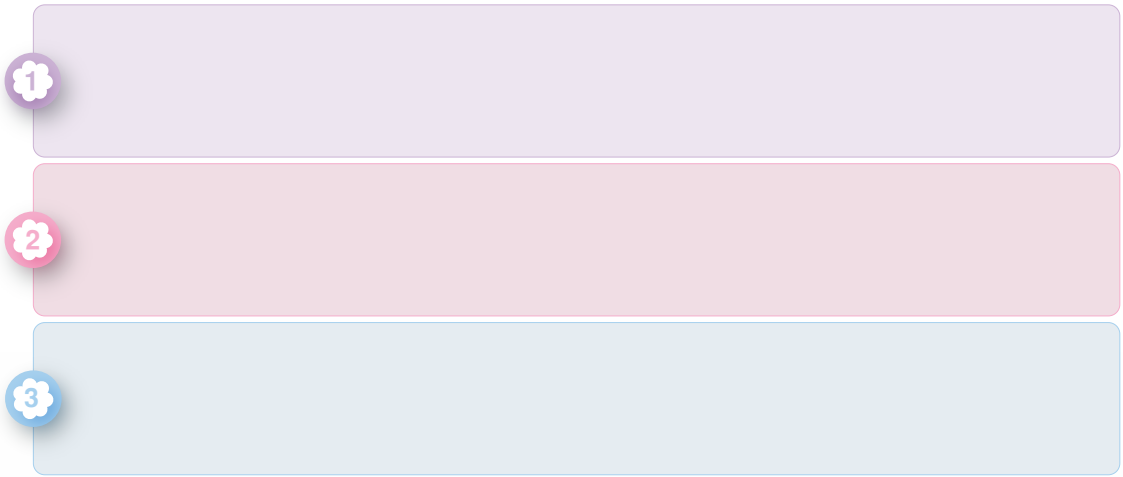
Yazılı ve görsel güvenilir kaynaklardan Yahudilikle ilgili araştırma yapınız. Araştırmanızda Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi ve MEB Dinî Terimler Sözlüğü'nden yararlanabilirsiniz.

Yönerge

- Eşit sayıda kişiden oluşan gruplara ayrılınız.
- Yahudilik hakkında bulduğunuz bilgileri grup arkadaşlarınızla paylaşarak aşağıdaki başlıklara uygun bilgi kartları hazırlayınız.
  - » Tarihsel Gelişimi
  - » Yaygın Olduğu Bölgeler
  - » Tanrı Tasavvuru ve İnanç Esasları
  - » Ahlak Anlayışları
  - » Kutsal Metinleri
  - » Ritüelleri, Kutsal Mekânları ve Mabedi
  - » Sembolleri
- Araştırma sonuçlarınızı derste öğrendiklerinizle karşılaştırarak öğretmen rehberliğinde kontrol ediniz.
- Hazırladığınız bilgi kartlarını iki dakikayı geçmeyecek şekilde sınıfa sununuz.

Değerlendirme

Aşağıdaki şablona Yahudilikle ilgili dikkatinizi çeken üç bilgi yazınız.

Kontrol Noktası

- Aşağıda yer alan kelime ilişkilendirme testinin 1. bölümünde boş bırakılan alanlara Yahudilikle ilgili aklınıza gelen kelimeleri listeleyiniz.
- 2. bölümde boş bırakılan alanlara 1. bölümde tespit ettiğiniz kelimelerle Yahudilik kavramının birlikte kullanıldığı birer cümle yazınız.

1. Bölüm

1- Yahudilik: .....

2- Yahudilik: .....

3- Yahudilik: .....

4- Yahudilik: .....

5- Yahudilik: .....

2. Bölüm

1- .....

2- .....

3- .....

4- .....

5- .....

5.2. HRİSTİYANLIK

Konuya Başlarken

Hz. İsa hakkında neler biliyorsunuz? Bilgilerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Tarihsel Gelişimi ve Yaygın Olduğu Bölgeler

Bilgi Kutusu

misyonerlik

İnsanları Hristiyanlaştırmak için yapılan her türlü faaliyete misyonerlik denir.

(bk. Gündüz, "Misyonerlik", 30/193)

Hristiyanlık, Allah'ın (cc) Hz. İsa aracılığıyla insanlara göndermiş olduğu dinin adıdır. Bu dine inanan kimseye Hristiyan ya da Nasrani adı verilir.[19] Batı dillerinde Christian (kırisçın) şeklinde kullanılan Hristiyan kelimesi, Mesih yanlısı anlamına gelir.[20]

Hz. İsa, Yahudi toplumu içinde yaşamıştır. İnsanlara Allah (cc) sevgisini, barışı ve adaleti anlatmıştır. Hz. İsa üç yıllık peygamberliği süresince inananlar arasından kendisine yardımcı olacak on iki kişi seçmiştir. Bu kişilere havari denilmiştir.[21] Hz. İsa'nın vefatının ardından havarileri, onun mesajlarını yaymaya devam etmiştir.[22]

Günümüzde Hristiyanlık, Kuzey-Güney Amerika ve Avrupa kıtasının tamamında, Asya ve Afrika'nın birçok ülkesinde yaygındır. Hristiyanlığın dünyada yaygınlaşmasında misyonerlik faaliyetlerinin önemli bir etkisi vardır.[23]

Görsel 5.3
Hz. İsa ve on iki havarinin katıldığı son akşam yemeği tasviri (Temsilî)

Tanrı Tasavvuru ve İnanç Esasları

Hristiyanlar; Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adı altında üç kişilikte tek bir Tanrı'nın varlığına inanırlar. Hristiyanlıktaki bu tanrı anlayışına "teslis" (üçleme) denir. Buna göre Baba, Tanrı'yı; Oğul, Hz. İsa'yı; Kutsal Ruh ise ilahi sevgiyi insanların kalbine yerleştiren manevi gücü simgeler.[24] Bu inanca göre Hz. İsa hem Tanrı'nın oğlu hem de insanlığın kurtarıcısıdır.[25]

Hristiyanlığın kutsal metinlerinde daha çok Hz. İsa'nın hayatıyla ilgili rivayetler yer alır. Hristiyanların kendilerine özgü peygamber, melek, ahiret ve kader inançları vardır. Hz. İsa'nın getirmiş olduğu din, zamanla tevhit inancından uzaklaşmıştır. Bugünkü Hristiyanlık; Pavlus'un düşünceleri çerçevesinde Yahudi inanç, ibadet ve gelenekleriyle Yunan-Roma kültürlerini birleştiren bir dindir.[26]

Görsel 5.4
Vaftiz töreni

Vaftiz

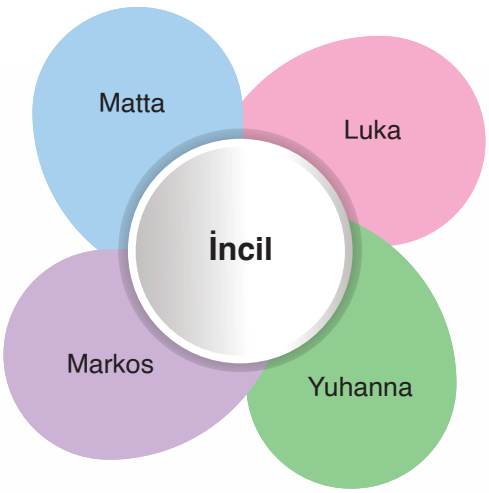
Hristiyanlık inancına göre her çocuk, Hz. Âdem ile Hz. Havva'nın yaptıkları hatadan dolayı günahkâr olarak doğar. Çocukları bu günahtan arındırmak için doğumlarının ilk haftasında vaftiz etmek gerekir. Vaftiz, yeni doğan bebeğin ya da sonradan Hristiyan olan kişinin suya daldırılması veya üzerine su serpilmesi ile yapılır. Böylece vaftiz olan kişinin günahlarının affedildiğine inanılır.[27]

Ahlak Anlayışları

Hristiyanlar, İncil'de bildirilen ahlaki ilkelere ve Hz. İsa'nın öğretilerine bağlı kalmakla sorumludurlar. Bu öğretiler, insanlara sevgi, saygı ve merhametle yaklaşmayı temel esas olarak görür. Komşuluk hukukuna riayet etmek, dürüst davranmak, yalandan uzak durmak ve başkasının hakkına el uzatmamak da bu ahlaki anlayışın önemli unsurları arasında yer alır.[28]

Kutsal Metinleri

Hristiyanlığın kutsal metinlerine Kitab-ı Mukaddes adı verilir. Kitab-ı Mukaddes, Eski Ahit ve Yeni Ahit olmak üzere iki ana bölümden oluşur. Eski Ahit, Yahudilerle ortak olan Mezmurlar ve Tevrat'ın yer aldığı ilk bölümdür. Yeni Ahit (İncil) ise Hz. İsa'nın hayatı, öğretileri ve havarilerin yazdığı metinlerin olduğu ikinci bölümdür.[29] Hz. İsa'ya verilen ilahi kitabın Kur'an-ı Kerim'deki adı İncil'dir. Hz. İsa hayattayken İncil, yazıya geçirilmemiştir. Onun vefatından sonra İncil olduğu iddia edilen pek çok metin yazılmıştır. Hristiyan din adamları tarafından bunlardan dördü İncil olarak kabul edilmiştir.[30]

Bilgi Görseli 5.5: Yazarlarının Adıyla Anılan Dört İncil[31]

Bilgi Kutusu

ruhbanlık

Hristiyanlıkta, dünya işlerinden uzaklaşılarak manastır veya kiliselerde ahiret işleriyle meşgul olunan yaşayış ve anlayış tarzıdır.

(bk."ruhbanlık", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 309)

Ritüelleri, Kutsal Mekânı ve Mabedi

Hristiyanlıkta günlük, haftalık ve yıllık ritüeller vardır. Bu ritüellerden bazıları bireysel olarak bazıları da cemaatle yerine getirilir.

Bilgi Kutusu

günah çıkarma

İşlenen günahların kilisedeki din adamına itirafı ve din adamının da kendisine itiraf edilen günahları Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına bağışlaması şeklindeki uygulamadır.

(bk. Mahmut Aydın, *Anahatlarıyla Dinler Tarihi*, 407)

Hristiyanlıkta haftalık ayin pazar günü yapılmaktadır. Ayinler, ilahi söylenerek yerine getirilir. Bu ayinlerde rahip tarafından vaaz verilir ve cemaat hâlinde dua edilir.

Yılın farklı günlerinde kutlanan dinî gün ve bayramlar vardır. Hz. İsa'nın doğum günü vesilesiyle kutlanan Noel (Christmas), Hristiyanlar için önemlidir. Paskalya Bayramı da Hristiyanların kutladığı bir diğer bayramdır.[32]

Hristiyanların günlük ve haftalık ritüellerini yaptıkları mabetlere kilise adı verilmektedir. Büyük kiliselere katedral, çok küçük kiliselere de şapel denir.[33] Pazar günü Hristiyanların toplandığı bu mekânlarda ilahiler söylenir, kutsal metinler okunur ve dinin emirleri anlatılır. Papaz veya rahip denilen, kendilerini Tanrı'nın temsilcisi olarak gören din adamları; vaaz verme ve günah çıkarma görevlerini buralarda yürütürler.[34]

Kıyamet Kilisesi

Hz. İsa'nın çarmıha gerildiği, gömüldüğü ve orada dirileceğine inanılan, Kudüs'te yer alan kilisedir.

Meryem Ana Kilisesi

İzmir'in Selçuk ilçesinde Hz. Meryem adına inşa edilmiş ve günümüzde ziyaret mekânı olarak kullanılan kilisedir.

Aziz Petrus Kilisesi

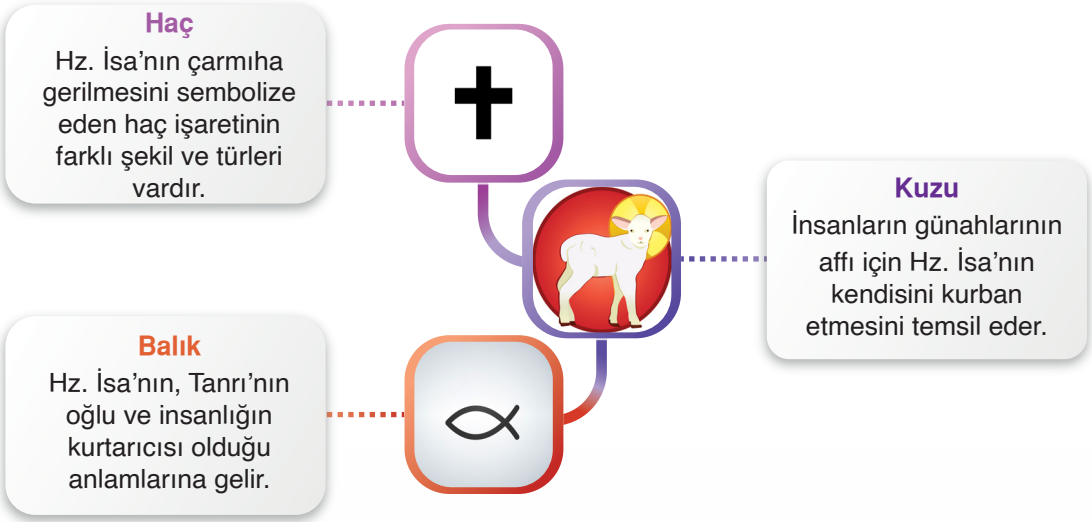
Hz. İsa'nın havarilerinden Petrus'un gömüldüğüne inanılan yere inşa edilmiş, Vatikan'da bulunan kilisedir.

Bilgi Görseli 5.6: Hristiyanlarca Önemli Kabul Edilen Bazı Mekânlar

Hristiyanlıkta rahiplerin dünya ile ilişkilerini keserek içerisinde yaşadıkları ve Hristiyanlara dinî eğitim verdikleri yerlere manastır adı verilir.[35] Manastırlar genelde şehrin dışında, günlük yaşamdan uzak yerlere inşa edilirler. Ülkemizdeki Sümela Manastırı buna örnek olarak verilebilir.

Görsel 5.5
Sümela Manastırı (Trabzon)

Bilgi Görseli 5.7: Hristiyanlığın Başlıca Sembolleri[36]

2. Etkinlik

20 dk.

Adı	Hristiyanlığı Tanıyalım
Amaç	Hristiyanlık hakkında bilgi toplayabilme

Ön Hazırlık

Yazılı ve görsel güvenilir kaynaklardan Hristiyanlıkla ilgili araştırma yapınız. Araştırmanızda Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi ve MEB Dinî Terimler Sözlüğü'nden yararlanabilirsiniz.

Yönerge

- Araştırma sonuçlarınızı derste öğrendiklerinizle karşılaştırarak öğretmen rehberliğinde kontrol ediniz.
- Bu bilgilerden yararlanarak Hristiyanlıkla ilgili soruları cevaplayınız. Cevaplarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Kutsal kitabı nedir?	
Peygamberi kimdir?	
Sembolleri nelerdir?	
Mabetlerine ne ad verilir?	

Dinî bayramlarının adları nelerdir?	
Ahlak anlayışlarında öne çıkan değerler nelerdir?	
Yaygın olduğu bölgeler nerelerdir?	
“Üçleme” anlamına gelen tanrı inancına ne ad verilir?	

Değerlendirme

Öz değerlendirme formunu doldurunuz.

Değerlendirilecek Tutum ve Davranışlar	Evet	Kısmen	Hayır
Hristiyanlık hakkında güvenilir kaynaklardan bilgi topladım.			
Topladığım bilgileri öğretmenim rehberliğinde kontrol ettim.			
Tabloda yer verilen soruları cevapladım.			
Yazdığım bilgileri arkadaşlarımla paylaştım.			

Kontrol Noktası

Tabloda Hristiyanlıkla ilgili olan kavramları işaretleyiniz.

haç	balık	kuzu	Tanah	ayin	haham	Matta
Tora	Yehova	Musevilik	Talmud	noel	İncil	Yuhanna
sinagog	Yehuda	ruhbanlık	rahip	İsrail	manastır	Luka
teslis	Tevrat	paskalya	havari	papaz	on emir	şabat
vaftiz	Markos	Eski Ahit	menora	kilise	pazar	kipa

5.3. HİNDUİZM

Konuya Başlarken

Reenkarnasyon ile ilgili neler biliyorsunuz? Bilgilerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Tarihsel Gelişimi ve Yaygın Olduğu Bölgeler

Hinduizm, Orta Asya'dan Hindistan'a göç eden Aryanların dinî inanç ve gelenekleriyle yerli halkın inançlarının karışımından doğan bir dindir. Kendinden sonra ortaya çıkan Budizm'e kaynaklık etmiştir.[37] Hindular kendi dinleri için Hinduizm adını kullanmazlar. Bunun yerine "ezeli yasa" anlamında "Sanatana Dharma" (Sanatana Darma) veya sadece "Dharma" demeyi tercih ederler.[38] Hinduizm günümüzde Hindistan başta olmak üzere Nepal, Malezya, Endonezya, Sri Lanka, Pakistan gibi Asya ülkeleriyle Afrika ve Amerika'nın çeşitli bölgelerinde yaygındır.[39]

Okuyorum

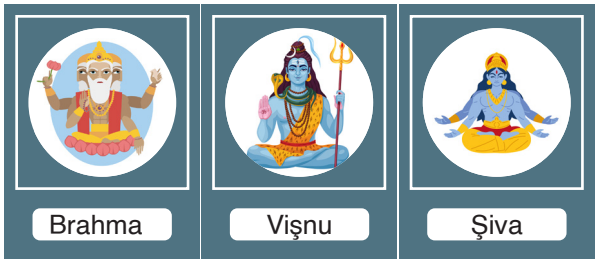
Hinduizm, diğer dinler gibi tarihin belli bir döneminde ortaya çıkıp yayılmamıştır. Çok uzun bir tarihî süreç içerisinde, farklı inanç ve kültürlerin birleşmesi sonucunda oluşmuştur.

(bk. Ali İhsan Yitik, "Hinduizm", *Dinler Tarihi El Kitabı*, 378)

Görsel 5.6
Hinduizm'de tanrılara çeşitli hediyeler sunulur.

Tanrı Tasavvuru ve İnanç Esasları

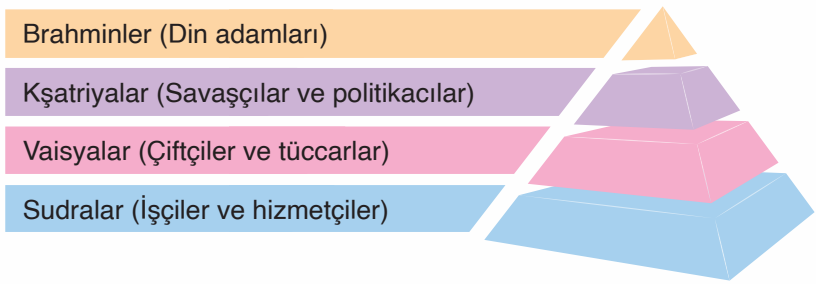

Görsel 5.7
Hinduizm'deki Tanrılar (Temsilî)

Çok tanrılı bir din olan Hinduizm'de yaklaşık 330 milyon tanrı veya tanrıça vardır. Bununla birlikte halk arasında Brahma, Vişnu ve Şiva üçlüsünden oluşan tanrı inancı oldukça yaygındır. Bu inanca göre Brahma yaratıcı, Vişnu koruyucu, Şiva da yok edici niteliğe sahiptir.[40]

Hinduizm'in belli bir inanç sistemi yoktur. Hinduizm; birbiriyle zıt ve çelişik pek çok dinî, efsanevi, felsefi ve ahlaki öğretinin bir araya gelmesinden oluşur. Bu nedenle Hinduizm, Hinduların yaşam tarzı olarak görülür.[41] Kast sistemi, reenkarnasyon ve karma inancı Hinduizm'de önemli bir yere sahiptir.

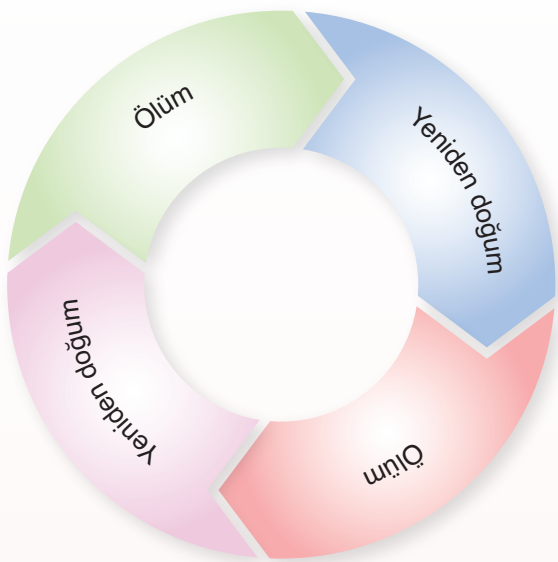
Kast Sistemi: Hinduizm denilince ilk akla gelen özelliklerden biri kast anlayışıdır. Buna göre toplum; brahminler, kşatriyalar, vaisyalar ve sudralar olmak üzere dört sınıfa ayrılır. Bu dördünün dışında herhangi bir sebeple kast sistemi dışına itilenler de paryalar grubunu oluşturur. Paryaların kamuya açık bazı yerlere girmeleri ve kendilerine ayrılan yerlerin dışında oturmaları yasaktır. Bir kasta mensup olmak doğumla kazanıldığı için sınıflar arası geçişe izin verilmez.[42]

Bilgi Görseli 5.8
Kast Sistemi

Reenkarnasyon: Hindular, insanoğlunun ve diğer tüm canlı varlıkların doğum, ölüm ve yeniden doğum şeklinde bir döngüye bağlı olduğuna inanmaktadır. Yaygın olarak reenkarnasyon (ruh göçü) olarak bilinen, dünyaya tekrar tekrar gelme süreci, Hindular tarafından "samsara" şeklinde ifade edilmektedir.[43]

Karma: Kişinin veya canlının düşünce, söz veya eylem olarak bu dünyada yaptığı her şeyin onun gelecek yaşamındaki durumunu belirlemesidir. Bu inanca göre bir Hindu'nun hangi kastta dünyaya geleceği, cinsiyetinin ne olacağı gibi hususları onun geçmiş yaşamındaki eylemleri yani karması belirler.[44]

Bilgi Görseli 5.9: Samsara Döngüsü

Ahlak Anlayışları

Hinduizm'in ahlak anlayışının temelinde karma inancı vardır. Çünkü kişinin her eyleminin sonucu gelecek yaşamındaki durumunu belirler. Hindulara göre ahlaklı olmak için bilgelik ve iyilik değerlerine ihtiyaç vardır. Bir

Hindu, bu değerlere bağlı kalarak mensup olduğu kastın gerektirdiği kurallara uygun davrandığında ahlaki açıdan ideal bir insan olur.[45]

Kutsal Metinleri

Hindu inancına göre kutsal kitaplar, rahiplere ilham edilenler ve gelenek içerisinde şekillenenler olmak üzere iki ana gruba ayrılır. İlham edilenler arasında yer alan Vedalar, Hinduizm'in en eski kutsal metinleri olarak kabul edilir.[46]

Ritüelleri, Kutsal Mekânı ve Mabedi

Hinduizm'de ritüeller, evde yapılanlar ve mabette yapılanlar olmak üzere ikiye ayrılır. Ritüeller bireysel olarak yerine getirilir, cemaat zorunluluğu yoktur. Evdeki ritüel ilk üç kast mensupları tarafından günde üç kez (sabah, öğle ve akşam) bir tanrı/tanrıça heykelinin önünde adak (yiyecek, çiçek veya tütsü) sunularak yerine getirilir. Cemaatle ritüeller, tapınaklarda görevli din adamları liderliğinde ilahiler okunmasıyla yerine getirilir. Bu ritüellere dördüncü kasta mensup olan sudraların yanı sıra paryalar ve kadınlar katılamazlar.[47]

Yoga: Her türlü çile ve meditasyon usullerini içeren bedeni ve zihni kontrol etme tekniklerine yoga denir. Yogada asıl hedef, zihinsel ve bedensel bağlardan kurtulup ebedî kurtuluşa ulaşmaktır.[48] Yoga, Hinduizm'in önemli ritüellerindendir.

Görsel 5.8
Hinduizm'de, Ganj Nehri'nde yıkanmanın günahlardan arındırdığına inanılır.

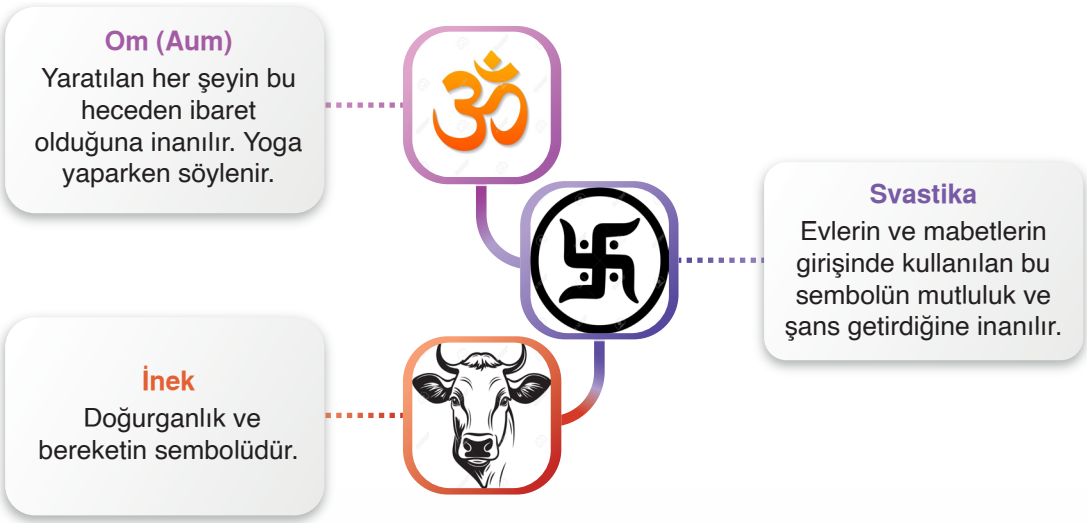

Bayramlar: Hinduizm'de yüzlerce festival bulunur. Hinduların en önemli iki bayramı Divali ve Holi'dir. Divali, ekim ve kasım aylarında ışık bayramı olarak kutlanır. Holi ise şubat ayında kutlanan bahar bayramıdır.[49]

Ölü Yakma Geleneği: Hinduizm'de ateşin arındırıcı özelliği olduğuna inanıldığı için ölüler yakılır. Hindular bu uygulamayla bedenden ayrılan ruhun başka bir bedende varlığını sürdürmesine yardım ettiklerine inanırlar.[50]

Hindistan'da tanrı ve tanrıçalarından herhangi birine adanmış yüzlerce dinî ziyaret mekânı vardır. Hindular hayatlarında en az bir defa kutsal kabul ettikleri bu mekânları hac amacıyla ziyaret etmeye çalışır. Bunlar arasında öne çıkanlar Benares ve Allahabad şehirleridir.[51]

Hinduizm'de tapınaklara "mandir" adı verilir. Bu tapınaklarda yapılan ritüeller, genellikle Tanrılara kurban sunma ve bayramları kutlama ile ilgilidir.[52]

Bilgi Görseli 5.10: Hinduizm'in Başlıca Sembolleri[53]

3. Etkinlik

20 dk.

Adı	Hinduizm'i Tanıyalım
Amaç	Hinduizm hakkında bilgi toplayabilme

Ön Hazırlık

Yazılı ve görsel güvenilir kaynaklardan Hinduizm ile ilgili araştırma yapınız. Araştırmanızda Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi ve MEB Dinî Terimler Sözlüğü'nden yararlanabilirsiniz.

Yönerge

- Araştırma sonuçlarınızı derste öğrendiklerinizle karşılaştırarak öğretmen rehberliğinde kontrol ediniz.
- Elde ettiğiniz bilgilerden hareketle tabloda boş bırakılan alanları doldurunuz.

Dinin adı	
Kökeni	
Tanrı inancı	
Kutsal kitabı	

İnanç esasları	
Ahlak anlayışları	
Ritüelleri	
Sembolleri	
Kutsal mekânları	
Mabedi	
Yaygın olduğu ülkeler	

Değerlendirme

Hinduizm hakkında size ilginç gelen bilgi nedir? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Kontrol Noktası

Aşağıdaki Hinduizm ile ilgili verilen çıkış kartını uygun şekilde doldurunuz.

Hinduizm ile ilgili önceden bildiklerim	
Hinduizm ile ilgili yeni öğrendiklerim	
Hinduizm ile ilgili araştırmak istediklerim	

5.4. BUDİZM

Konuya Başlarken

Nirvana kavramı hakkında neler biliyorsunuz? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Tarihsel Gelişimi ve Yaygın Olduğu Bölgeler

Budizm, MÖ 6. yüzyılda yaşadığına inanılan Buda'nın görüşlerine dayanan bir dindir. Bu din, Hinduizm'e tepki olarak ortaya çıkmıştır.[54] Hayatı hakkında mitolojik öyküler bulunan Buda'nın asıl adı Siddharta Gautama'dır (Sidarta Gotama). O, kast sistemindeki kşatriyalar sınıfında yer alan bir prens olarak Hindistan'da dünyaya gelmiştir. Siddharta Gautama, maddi açıdan rahat bir hayat sürmesine rağmen mutluluk arayışında olan bir gençtir. Bu arayışı, onun saray hayatını terk ederek münzevi bir hayat yaşamasına neden olmuştur. Onun, incir ağacının altında düşünce hâlinde iken aydınlanmaya ulaştığı rivayet edilmiştir. Bundan dolayı ona "uyanmış" ya da "aydınlanmış" anlamına gelen Buda ismi verilmiş ve öğretileri de Budizm olarak anılmaya başlanmıştır. Buda, ölene kadar öğretilerini insanlara anlatmaya çalışmıştır. Bu süreçte bazı krallar ve saray mensuplarından da destek görmüştür. Kurduğu "Sangha" adlı topluluk sayesinde öğretileri çok geniş bir alana yayılmıştır.[55]

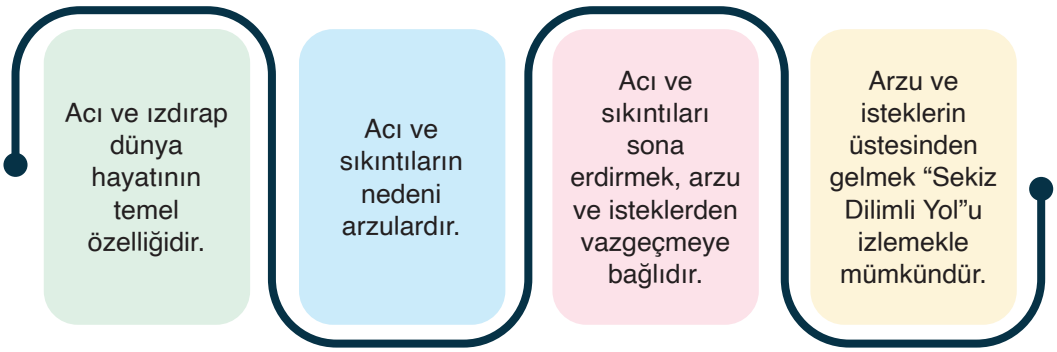
Budizm günümüzde; Çin, Moğolistan, Sri Lanka, Tayland, Myanmar (Miyanmar), Vietnam, Singapur, Malezya, Tayvan, Tibet, Kore, Japonya, Endonezya ve Laos gibi Güney Asya ve Uzak Doğu ülkelerinde yaygındır. Ayrıca Batı Avrupa, Amerika Birleşik Devletleri ve Avustralya gibi ülkelerde de Budizm mensupları görülmektedir. Budizm'in günümüzde 450 milyon mensubu olduğu tahmin edilmektedir.[56]

Tanrı Tasavvuru ve İnanç Esasları

Budizm'in ilk dönemlerinde yaratıcı bir tanrı inancı yoktur.[57] Ancak zaman içinde Buda, tanrısal bir figür hâline getirilmiştir.[58] Budizm'de "triratna" (üç cevher) denilen üç iman esası bulunmaktadır. Bunlar "Buda'ya sığınırım, Dharma'ya (Buda'nın öğretilerine) sığınırım, Sangha'ya (rahipler topluluğuna) sığınırım." şeklinde ifade edilir. Bunun yanı sıra dört temel hakikat, sekiz dilimli yol, karma ve nirvana Budizm'in öne çıkan inanç unsurlarıdır.[59]

Görsel 5.9
Çin'deki Buda Heykeli

Bilgi Görseli 5.11
Budizm'de Dört Temel Hakikat[60]

Sekiz Dilimli Yol: Buda'ya göre sekiz dilimli yol; doğru bilgi, doğru çaba, doğru davranış, doğru gözetim, doğru konsantrasyon, doğru düşünce, doğru meslek ve doğru konuşma basamaklarından oluşur.[61]

Karma: Bireyin dünyadaki varoluşunun onun davranışlarının ahlaki sonuçlarına göre belirlenmesine karma inancı denir. Buna göre insanın kaderi tanrı tarafından değil kendi iradesiyle çizilir ve bu süreç nirvanaya ulaşıncaya kadar devam eder. Budistler de Hinduizm'in etkisiyle kişinin bir sonraki hayatında hangi hâlde olacağını belirleyen temel unsurun karma olduğuna inanırlar.[62]

Nirvana: İnsanın tüm acılardan, isteklerden ve karma çarkından kurtulmasını sembolize eder. Budizm'in nihai hedefi, kişiyi nirvanaya ulaştırmaktır.[63]

Ahlak Anlayışları

Budizm'de ahlakın temel amacı, insanın davranışlarını düzelterek onu iç huzura ve aydınlanmaya ulaştırmasıdır. Buda'nın "sekiz dilimli yol"u Budizm'in ahlak anlayışını ortaya koyar. Budizm'in ahlak anlayışında; duyguları dizginleme, ahlaken temizlenme, insanları eşit görme, tüm canlılara sevgi ve şefkatle davranma ilkeleri öne çıkar.[64]

Kutsal Metinleri

Buda, geride kutsal bir metin bırakmamıştır. Buda'nın ölümünün ardından onun sözlerinin muhafaza edilmesi için kutsal metinler yazılmıştır. Budizm'in kutsal metinlerine Tripitaka (üç sepet) denir.[65]

Ritüelleri, Kutsal Mekânı ve Mabedi

Budizm'de ritüellerin nesnesi Buda'dır ve bu ritüeller çoğunlukla bireysel olarak yapılır. Ritüeller günlük, aylık ve yıllık olarak yerine getirilir. Budistlerin belirlenmiş haftalık bir ritüel günü bulunmamaktadır.[66]

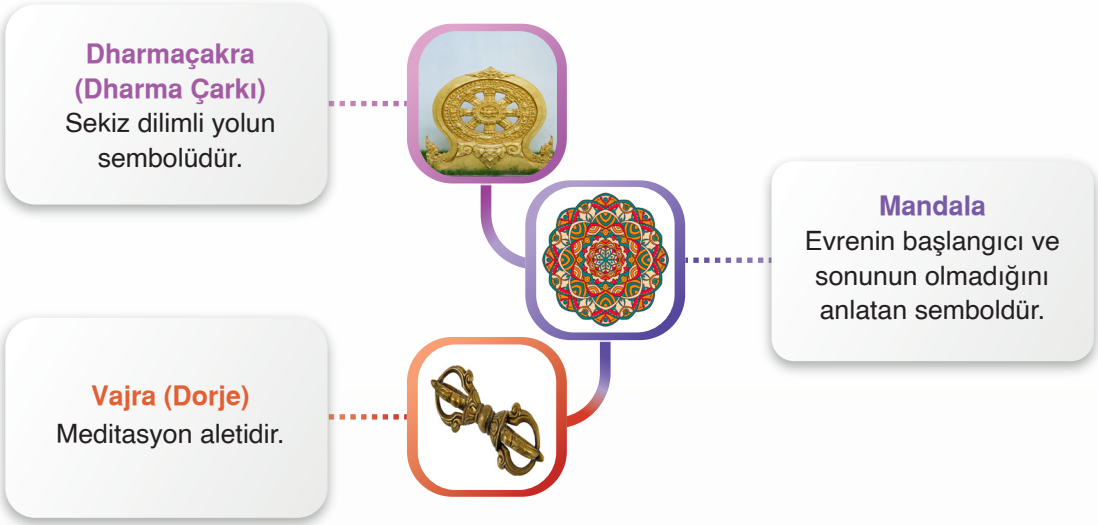
Budistler, istedikleri bir vakitte Buda heykelinin veya Budizm'e ait bir sembolün önüne gelir ve kutsal metinlerden bölümler okur. Belirli hareketler yaparak ritüeli tamamlar.[67] Hinduizm'deki yoga Budizm'in de ritüellerindendir.[68]

Budistler her ayın yeni ay ve dolunay günlerinde din adamlarıyla birlikte meditasyon yaparlar.[69] Bunun yanı sıra yılın farklı zamanlarında Budist mezheplerin her birinin kendine özgü festivalleri bulunmaktadır. Dünya genelinde Budistler tarafından kutlanan üç festival vardır. Bunlar: Vesak, Bodi ve Nirvana'dır.[70]

Görsel 5.10
Mahamuni Viharası (Myanmar)

Budizm'e ait dinî yapılar genellikle vihara olarak adlandırılmaktadır.[71] Ayrıca stupa ve pagoda Budizm'in diğer dinî yapılarındandır. Budistler için kutsal olan dört mekân vardır. Bunlar: Buda'nın doğduğu, aydınlandığı, ilk vaazını verdiği ve öldüğü yerdir.[72]

Bilgi Görseli 5.12: Budizm'in Başlıca Sembolleri[73]

4. Etkinlik

20 dk.

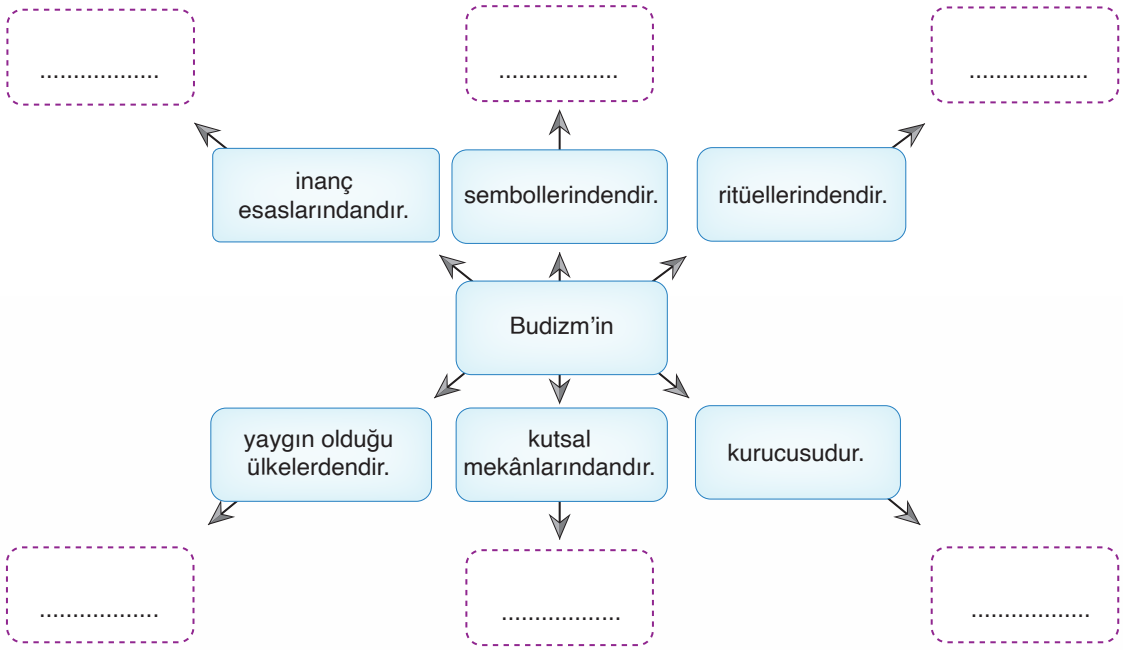
Adı	Budizm'i Tanıyalım
Amaç	Budizm hakkında bilgi toplayabilme

Ön Hazırlık

Yazılı ve görsel güvenilir kaynaklardan Budizm ile ilgili araştırma yapınız. Araştırmanızda Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi ve MEB Dinî Terimler Sözlüğü'nden yararlanabilirsiniz.

Yönerge

- Araştırma sonuçlarınızı derste öğrendiklerinizle karşılaştırarak öğretmen rehberliğinde kontrol ediniz.
- Elde ettiğiniz bilgilerden hareketle kavram haritasında boş bırakılan alanları doldurunuz.

Değerlendirme

Budizm ile ilgili öğrendiklerinizi çıkış kartına üç cümlede özetleyiniz.

Çıkış Kartı

.....
.....
.....

Kontrol Noktası

Aşağıda verilen ifadelerin doğruluğunu veya yanlışlığını belirleyerek uygun kutucuğu işaretleyiniz.

		Doğru	Yanlış
1	Budizm, Buda'nın öğretilerine dayanır.		
2	Budistlerin yerine getirdiği haftalık ritüeller vardır.		
3	Budizm'in kutsal metinlerine "Tripitaka" adı verilir.		
4	Yoga Budizm'in ritüellerindendir.		
5	Svastika ve om, Budizm'in sembollerindendir.		

"Yaşayan Dünya Dinleri'ni Tanıyalım" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

"Yaşayan Dünya Dinleri Eşleştirme" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

Farklı Kaydet

Bu ünitede öğrendiklerinizi aşağıdaki alana kısaca yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Performans Görevi

Görev	Yaşayan Dünya Dinleri hakkında fanzin hazırlama
Amaç	Yahudilik, Hristiyanlık, Hinduizm ve Budizm dinleri hakkında bilgi toplayabilme
Ürün	Fanzin (Birkaç sayfadan oluşan okul dergisi)
Süre	Hazırlık: 2 hafta Sunu: 80 dakika

Yönerge

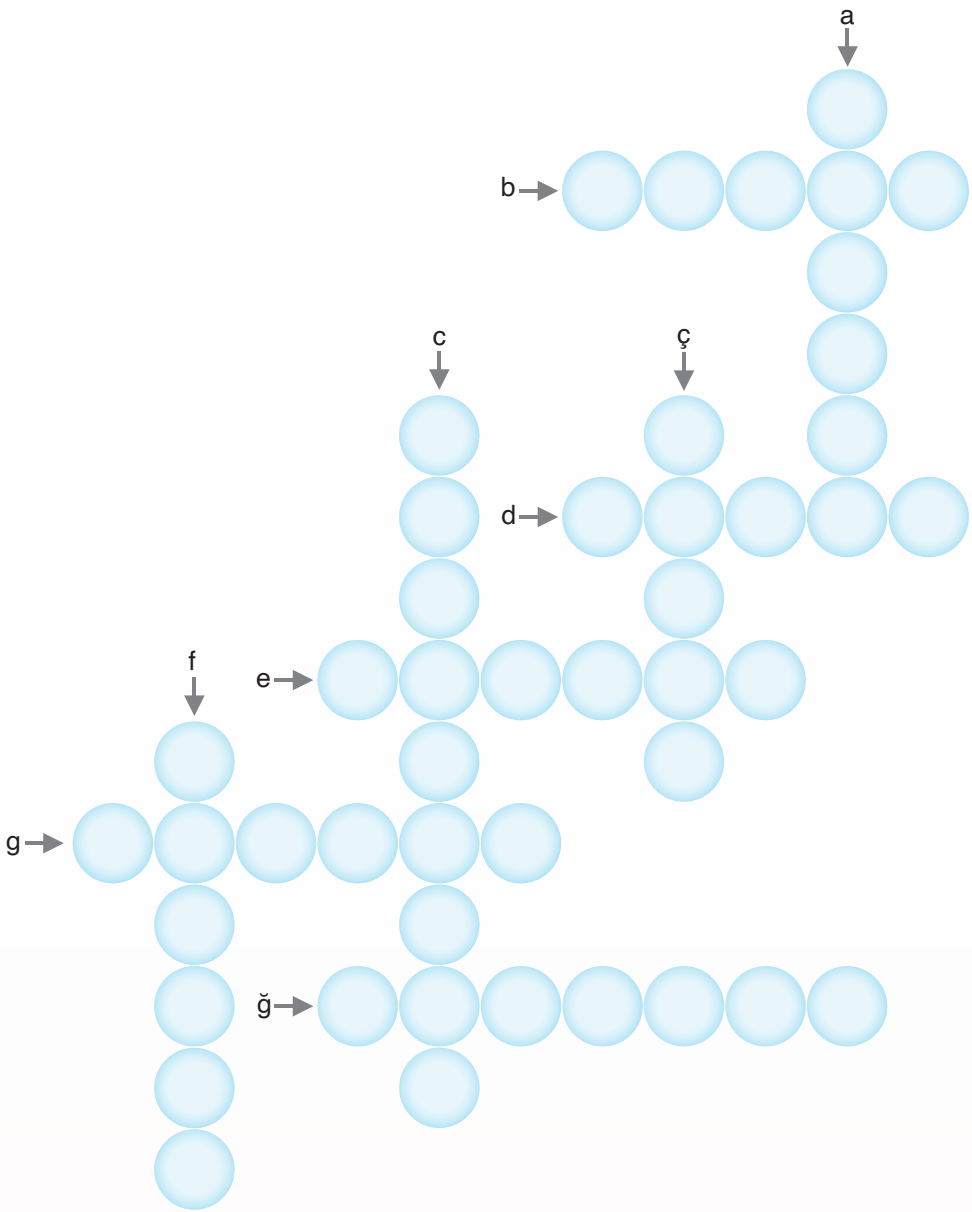
- Yahudilik, Hristiyanlık, Hinduizm ve Budizm ile ilgili öğrendiklerinizden hareketle şiir, hikâye, röportaj vb. türlerinde metinler oluşturunuz.
- Hazırladığınız metinlere uygun görseller belirleyiniz.
- Kapak, kaynakça gibi ögelere yer vererek fanzin tasarlayınız.
- Hazırladığınız çalışmayı sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız. Çalışmanızı sınıf panosu veya okul kütüphanesinde sergileyiniz.

Değerlendirme

Çalışmanız, dereceli puanlama anahtarı ile değerlendirilecektir. Görev sonrasında kendinizi değerlendirmek için de öz değerlendirme formunu doldurunuz. Dereceli puanlama anahtarı ve öz değerlendirme formu, kitabın sonunda yer almaktadır.

5. ÜNİTE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Aşağıda tanımları verilen ifadeleri uygun alanlara yerleştirerek bulmacayı çözünüz.

Soldan Sağa

b) Yahudilikte haftalık ibadet günü

d) Yahudiliğin yazılı metinlerine verilen isim

e) Yahudiliğin kutsal kitabı

g) Yahudiliğin sembollerinden biri

ğ) Yahudilikte ibadet mekânlarına verilen isim

Yukarıdan Aşağıya

a) Yahudilikte kutlanan bayramlardan biri

c) Yahudiliğin diğer adı

ç) Yahudilikte din adamlarına verilen isim

f) Yahudiliğin sözlü metinlerine verilen isim

2-10. sorularda Hristiyanlıkla ilgili verilen tanımları, uygun kavramlarla örnekteki gibi eşleştiriniz.

2.	d	Hz. İsa'nın tebliğ ettiği dine inananlara verilen isim
3.		Hz. İsa'nın öğretilerini yayması için görevlendirdiği on iki kişiden her birine verilen isim
4.		Tanrı anlayışlarını ifade eden kavram
5.		Yeni doğan bebeği günahlarından arındırmak için suya daldırmak
6.		Kutsal metinlerine verilen isim
7.		Din adamlarına verilen isim
8.		Hz. İsa'nın doğum günü vesilesiyle kutlanan bayram
9.		Din adamlarının dünyayla ilişkilerini keserek içinde yaşadıkları ve ibadet ettikleri yapılar
10.		Hz. İsa'nın çarmıha gerilmesini sembolize eden işaret

a	manastır
b	noel
c	kilise
ç	teslis
d	Hristiyan
e	havari
f	haç
g	Kitab-ı Mukaddes
ğ	vaftiz
h	rahip

Aşağıdaki kutucuklarda Hinduizm ve Budizm ile ilgili kavramlar verilmiştir. 11-18. soruları kutucuklardaki harfleri kullanarak cevaplayınız. Aynı kutucuğu birden fazla soru için kullanabilirsiniz.

a)	Brahma	b)	kast	c)	mandala	ç)	mandir	d)	Şiva
e)	Tripitaka	f)	Vedalar	g)	vihara	ğ)	Vişnu	h)	yoga

11. Hinduizm'de öne çıkan tanrılar hangileridir?

12. Hangisi Hinduizm'de toplumsal sınıfları ifade etmek için kullanılan kavramdır?

13. Hangisi Hinduizm'in en eski kutsal metinlerine verilen isimdir?

14. Hangisi Hinduizm'de tapınaklara verilen isimdir?

15. Hangisi Budizm'in kutsal metinlerine verilen isimdir?

16. Hangisi Budizm'de evrenin başı ve sonunun olmadığını ifade eden semboldür?

17. Hangisi Budizm'de dinî yapılara verilen isimdir?

18. Hangisi Hinduizm ve Budizm'de ortak ritüeldir?

Aşağıdaki 19-22. soruların cevaplarını boş bırakılan alanlara yazınız.

19. Hristiyanlıktaki teslis inancını kısaca açıklayınız.

.....

.....

20. Karma ve reenkarnasyon inançları arasında nasıl bir ilişki olduğunu açıklayınız.

.....

.....

.....

21. **On Emir**

- Seni Mısır'dan, esaretten kurtaran benim. Benden başka tanrın olmayacak.
- Kendin için put yapmayacak ve onlara hiçbir surette tapmayacaksın.
- Tanrı'nın adını boş yere ağzına almayacaksın.
- Cumartesi gününü kutsal sayacak ve bugüne riayet edeceksin.
- Anne ve babana hürmet edeceksin.
- Öldürmeyeceksin.
- Zina yapmayacaksın.
- Çalmayacaksın.
- Yalancı şahitlik yapmayacaksın.
- Başkasına ait olan hiçbir şeye göz dikmeyeceksin.

On emirden çıkarılabilecek değerler nelerdir?

.....

.....

.....

.....

22. Budizm'in ritüelleri hakkında bilgi veriniz.

.....

.....

.....

.....

Aşağıdaki boş bırakılan alana seçeneklerden hareketle bir soru yazınız ve yazdığınız sorunun doğru cevabını işaretleyiniz.

23. .....

.....

.....

.....

.....

A) Hinduizm, Budizm, Hristiyanlık, Yahudilik
B) Yahudilik, Hristiyanlık, Hinduizm, Budizm
C) Hristiyanlık, Yahudilik, Budizm, Hinduizm
D) Budizm, Hinduizm, Yahudilik, Hristiyanlık

Aşağıdaki 24-26. soruların doğru cevaplarını işaretleyiniz.

24. Aşağıda verilen bilgilerden hangisi Yahudilikle ilgili değildir?

A) Kutsal metinlerine Tripitaka denir.
B) İbadet mekânlarına sinagog denir.
C) Cumartesi günü kutsal kabul edilir.
D) Tek tanrı inancına dayanan bir dindir.

25. Bazı öğrencilerin Hristiyanlıkla ilgili ifadeleri şu şekildedir:

Beren : Cumartesi günü kutsal kabul edilir.
Kerem : Kutsal kitabı İncil'dir.
Yusuf : Hz. İsa, Tanrı'nın oğlu olarak kabul edilir.
Zeynep : Ramazan ayında oruç tutulur.

Buna göre hangi öğrencilerin ifadeleri doğrudur?

A) Beren ve Zeynep
B) Beren ve Yusuf
C) Kerem ve Yusuf
D) Kerem ve Zeynep

26. Hinduizm'de insanlar doğuştan bir kastın üyesi olarak kabul edilir. Kast sisteminin en üstünde dinî görevleri yerine getiren brahminler (din adamları), onların altında askerlik ve yönetim işleriyle uğraşan kşatriyalar, daha sonra ticaret ve tarımla ilgilenen vaisyalar ve en altta hizmet işleriyle uğraşan sudralar bulunur. Bu dördünün dışında kast sisteminin dışına itilenler de paryalar olarak adlandırılır. Paryaların kamuya açık bazı yerlere ve mabetlere girmeleri yasaktır.

Buna göre kast sistemi ile ilgili

I. Kişinin mensup olduğu kast, onun yaşamını şekillendirmektedir.
II. Sınıflar arasında geçiş yapmak mümkündür.
III. Toplumu sınıflandırarak ayrıştırmaktadır.

çıkarımlarından hangileri söylenebilir?

A) I ve II B) I ve III C) II ve III D) I, II ve III

"5. Ünite Ek Değerlendirme Soruları" e-içeriğine karekodla ulaşabilirsiniz.

5. ÜNİTE SONNOTLAR

1 bk. "din", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 60.
2 bk. "Yahudilik", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 387.
3 bk. "Yahudilik", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 387.
4 bk. Kurt - Aykıt, *Dinler Tarihi*, 190-191.
5 bk. Erbaş, *Yaşayan Dünya Dinleri*, 175.
6 bk. Kurt - Aykıt, *Dinler Tarihi*, 191.
7 bk. Erbaş, *Yaşayan Dünya Dinleri*, 157.
8 bk. Kıyak, "Yahudilik'te Ahlak, Değer ve İdeal İnsan Tasavvuru", 1/135.
9 bk. Kurt - Aykıt, *Dinler Tarihi*, 192-193.
10 bk. Erbaş, *Yaşayan Dünya Dinleri*, 150-151.
11 bk. Erbaş, *Yaşayan Dünya Dinleri*, 158.
12 bk. Aydın, *Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi*, 314.
13 bk. Adam, "Yahudilik", 103.
14 bk. Adam, "Yahudilik", 103-105.
15 bk. "havra", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 129.
16 bk. Adam, "Yahudilik", 100.
17 bk. Erbaş, *Yaşayan Dünya Dinleri*, 175.
18 bk. Adam, "Yahudilik", 103-105.
19 bk. "Hristiyan", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 141.
20 bk. Demirci, "Hıristiyanlık", 17/328.
21 bk. "havari", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 128.
22 bk. Demirci, "Hıristiyanlık", 17/328.
23 bk. Gündüz, "Misyonerlik", 30/193-199.
24 bk. Aydın, *Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi*, 393.
25 bk. Erbaş, *Yaşayan Dünya Dinleri*, 182.
26 bk. "Hristiyanlık", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 141-142.
27 bk. "vaftiz", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 375.
28 bk. Erdem, "Dinî Ahlâk ve İlâhî Dinlerden Yahudilik, Hıristiyanlık ve Müslümanlık'daki Bazı Ahlâkî Meselelere Mukayeseli bir Yaklaşım", 233-252.
29 bk. "İncil", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 169.
30 bk. "İncil", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 169.
31 bk. "İncil", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 169.
32 bk. Eroğlu, "Hıristiyanlık", 172-174.
33 bk. Eroğlu, "Hıristiyanlık", 162-163.
34 bk. "papaz", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 294.
35 bk. "manastır", *Dinî Terimler Sözlüğü*, 223.
36 bk. Kurt - Aykıt, *Dinler Tarihi*, 275-276.
37 bk. Yitik, "Hinduizm", 324.
38 bk. Aydın, *Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi*, 59.
39 bk. Demirci, "Hinduizm", 18/115-116.
40 bk. Kurt - Aykıt, *Dinler Tarihi*, 51.
41 bk. Kurt - Aykıt, *Dinler Tarihi*, 50.
42 bk. Kurt - Aykıt, *Dinler Tarihi*, 56-58.
43 bk. Aydın, *Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi*, 110.
44 bk. Aydın, *Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi*, 110-111.
45 bk. Demirci, "Hinduizm", 18/115-116.
46 bk. Demirci, "Hinduizm", 18/114.
47 bk. Kurt - Aykıt, *Dinler Tarihi*, 60.
48 bk. Kurt - Aykıt, *Dinler Tarihi*, 61.
49 bk. Kurt - Aykıt, *Dinler Tarihi*, 62-63.
50 bk. Kurt - Aykıt, *Dinler Tarihi*, 62.
51 bk. Kurt - Aykıt, *Dinler Tarihi*, 64.
52 bk. Demirci, "Hinduizm", 18/116.
53 bk. Kurt - Aykıt, *Dinler Tarihi*, 63.
54 bk. Tümer, "Budizm", 6/352.
55 bk. Aydın, *Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi*, 135-136.
56 bk. Tümer, "Budizm", 6/352.
57 bk. Yitik, "Budizm", 319.
58 bk. Yitik, "Budizm", 308-309.
59 bk. Tümer, "Budizm", 6/356.
60 bk. Yitik, "Budizm", 154-155.
61 bk. Yitik, "Budizm", 155-156.
62 bk. Yitik, "Budizm", 323.
63 bk. Yitik, "Budizm", 324.
64 bk. Tümer, "Budizm", 6/352-357.
65 bk. Kurt - Aykıt, *Dinler Tarihi*, 73-74.
66 bk. Kurt - Aykıt, *Dinler Tarihi*, 79-81.
67 bk. Kurt - Aykıt, *Dinler Tarihi*, 79; bk. Erbaş, *Yaşayan Dünya Dinleri*, 66.
68 bk. Kurt - Aykıt, *Dinler Tarihi*, 80.
69 bk.Tümer, "Budizm", 6/357.
70 bk. Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, 164.
71 bk. Kurt - Aykıt, *Dinler Tarihi*, 76.
72 bk. Tümer, "Budizm", 6/357.
73 bk. Kurt - Aykıt, *Dinler Tarihi*, 81-83.
74 bk. Tümer, "Budizm", 6/355.
75 bk. Aydın, *Yaşayan Dünya Dinleri*, 165.

PERFORMANS GÖREVİ DERECELİ PUANLAMA ANAHTARLARI VE DEĞERLENDİRME FORMLARI

1. Ünite

Sevgili Öğrenciler,
Aşağıda verilen ifadeler performans ödevi konusunda kendi duygu ve düşüncelerinizi fark etmeniz için hazırlanmıştır. Bu formu doldurarak kendinizi değerlendiriniz ve uygun seçeneği "✓" ile işaretleyiniz.

	EVET	KISMEN	HAYIR
1. Çalışmayı yapmadan önce konuyla ilgili bir ön hazırlık yaptım.			
2. Çalışma boyunca ilgili ve istekliydim.			
3. Çalışmamı hazırlarken geçmiş bilgilerimden faydalandım.			
4. Çalışmanın bütününü kendim yaptım.			
5. Çalışmam sırasında yeni bilgiler öğrendim.			

Öğretmenin Yorumu

.....
.....
.....

Ölçütler	Çok İyi (3)	İyi (2)	Geliştirilmeli (1)	Seviye	Dönütler
Araştırma ve Görüş Alma	Konuyla ilgili yeterince araştırma yapılmıştır.	Konuyla ilgili araştırmalarda eksiklikler bulunmaktadır.	Konuyla ilgili yeterince araştırma yapılmamıştır.		
Düzenleme	Kaynaklardan toplanan bilgiler özgün bir anlatım ve kişisel yorumlar eklenerek bir araya getirilmiştir.	Kaynaklardan toplanan bilgiler kendi ifadeleriyle bağlanmış ve bilgilere kısmen yorum katılmıştır.	Kaynaklardan toplanan bilgiler, kendi ifadeleriyle ve yorum da katılarak sistemli bir şekilde bir araya getirilmemiştir.		
İçerik	Konu tüm yönleriyle ifade edilmiştir.	Konu kısmen ifade edilmiştir.	Konu yeterince ifade edilememiştir.		
Raporlaştırma	Performans görevi ürünü tam olarak hazırlanmış. Araştırma sonuçları ürüne tam olarak yansıtılmıştır.	Performans görevi ürününde kısmen eksiklikler vardır. Araştırma sonuçları ürüne kısmen yansıtılmıştır.	Performans görevi ürününde çok eksiklikler vardır. Araştırma sonuçları ürüne yansıtılmamıştır.		

2. Ünite

Sevgili Öğrenciler,
Aşağıda verilen ifadeler performans ödevi konusunda kendi duygu ve düşüncelerinizi fark etmeniz için hazırlanmıştır. Bu formu doldurarak kendinizi değerlendiriniz ve uygun seçeneği "✓" ile işaretleyiniz.

	EVET	KISMEN	HAYIR
1. Çalışmayı yapmadan önce konuyla ilgili bir ön hazırlık yaptım.			
2. Çalışma boyunca ilgili ve istekliydim.			
3. Çalışmamı hazırlarken geçmiş bilgilerimden faydalandım.			
4. Çalışmanın bütününü kendim yaptım.			
5. Çalışmam sırasında yeni bilgiler öğrendim.			

Öğretmenin Yorumu

.....
.....
.....

Ölçütler	Çok İyi (3)	İyi (2)	Geliştirilmeli (1)	Seviye	Dönütler
Araştırma ve Görüş Alma	Konuyla ilgili yeterince araştırma yapılmıştır.	Konuyla ilgili araştırmalarda eksiklikler bulunmaktadır.	Konuyla ilgili yeterince araştırma yapılmamıştır.		
Düzenleme	Kaynaklardan toplanan bilgiler özgün bir anlatım ve kişisel yorumlar eklenerek bir araya getirilmiştir.	Kaynaklardan toplanan bilgiler kendi ifadeleriyle bağlanmış ve bilgilere kısmen yorum katılmıştır.	Kaynaklardan toplanan bilgiler, kendi ifadeleriyle ve yorum da katılarak sistemli bir şekilde bir araya getirilmemiştir.		
İçerik	Konu tüm yönleriyle ifade edilmiştir.	Konu kısmen ifade edilmiştir.	Konu yeterince ifade edilememiştir.		
Raporlaştırma	Performans görevi ürünü tam olarak hazırlanmış. Araştırma sonuçları ürüne tam olarak yansıtılmıştır.	Performans görevi ürününde kısmen eksiklikler vardır. Araştırma sonuçları ürüne kısmen yansıtılmıştır.	Performans görevi ürününde çok eksiklikler vardır. Araştırma sonuçları ürüne yansıtılmamıştır.		

3. Ünite

Sevgili Öğrenciler,
Aşağıda verilen ifadeler performans ödevi konusunda kendi duygu ve düşüncelerinizi fark etmeniz için hazırlanmıştır. Bu formu doldurarak kendinizi değerlendiriniz ve uygun seçeneği "✓" ile işaretleyiniz.

	EVET	KISMEN	HAYIR
1. Çalışmayı yapmadan önce konuyla ilgili bir ön hazırlık yaptım.			
2. Çalışma boyunca ilgili ve istekliydim.			
3. Çalışmamı hazırlarken geçmiş bilgilerimden faydalandım.			
4. Çalışmanın bütününü kendim yaptım.			
5. Çalışmam sırasında yeni bilgiler öğrendim.			

Öğretmenin Yorumu

.....
.....
.....

Ölçütler	Çok İyi (3)	İyi (2)	Geliştirilmeli (1)	Seviye	Dönütler
Araştırma ve Görüş Alma	Konuyla ilgili yeterince araştırma yapılmıştır.	Konuyla ilgili araştırmalarda eksiklikler bulunmaktadır.	Konuyla ilgili yeterince araştırma yapılmamıştır.		
Düzenleme	Kaynaklardan toplanan bilgiler özgün bir anlatım ve kişisel yorumlar eklenerek bir araya getirilmiştir.	Kaynaklardan toplanan bilgiler kendi ifadeleriyle bağlanmış ve bilgilere kısmen yorum katılmıştır.	Kaynaklardan toplanan bilgiler, kendi ifadeleriyle ve yorum da katılarak sistemli bir şekilde bir araya getirilmemiştir.		
İçerik	Konu tüm yönleriyle ifade edilmiştir.	Konu kısmen ifade edilmiştir.	Konu yeterince ifade edilememiştir.		
Raporlaştırma	Performans görevi ürünü tam olarak hazırlanmış. Araştırma sonuçları ürüne tam olarak yansıtılmıştır.	Performans görevi ürününde kısmen eksiklikler vardır. Araştırma sonuçları ürüne kısmen yansıtılmıştır.	Performans görevi ürününde çok eksiklikler vardır. Araştırma sonuçları ürüne yansıtılmamıştır.		

4. Ünite

Sevgili Öğrenciler,
Aşağıda verilen ifadeler performans ödevi konusunda kendi duygu ve düşüncelerinizi fark etmeniz için hazırlanmıştır. Bu formu doldurarak kendinizi değerlendiriniz ve uygun seçeneği "✓" ile işaretleyiniz.

	EVET	KISMEN	HAYIR
1. Çalışmayı yapmadan önce konuyla ilgili bir ön hazırlık yaptım.			
2. Çalışma boyunca ilgili ve istekliydim.			
3. Çalışmamı hazırlarken geçmiş bilgilerimden faydalandım.			
4. Çalışmanın bütününü kendim yaptım.			
5. Çalışmam sırasında yeni bilgiler öğrendim.			

Öğretmenin Yorumu

.....
.....
.....

Ölçütler	Çok İyi (3)	İyi (2)	Geliştirilmeli (1)	Seviye	Dönütler
Araştırma ve Görüş Alma	Konuyla ilgili yeterince araştırma yapılmıştır.	Konuyla ilgili araştırmalarda eksiklikler bulunmaktadır.	Konuyla ilgili yeterince araştırma yapılmamıştır.		
Düzenleme	Kaynaklardan toplanan bilgiler özgün bir anlatım ve kişisel yorumlar eklenerek bir araya getirilmiştir.	Kaynaklardan toplanan bilgiler kendi ifadeleriyle bağlanmış ve bilgilere kısmen yorum katılmıştır.	Kaynaklardan toplanan bilgiler, kendi ifadeleriyle ve yorum da katılarak sistemli bir şekilde bir araya getirilmemiştir.		
İçerik	Konu tüm yönleriyle ifade edilmiştir.	Konu kısmen ifade edilmiştir.	Konu yeterince ifade edilememiştir.		
Raporlaştırma	Performans görevi ürünü tam olarak hazırlanmış. Araştırma sonuçları ürüne tam olarak yansıtılmıştır.	Performans görevi ürününde kısmen eksiklikler vardır. Araştırma sonuçları ürüne kısmen yansıtılmıştır.	Performans görevi ürününde çok eksiklikler vardır. Araştırma sonuçları ürüne yansıtılmamıştır.		

5. Ünite

Sevgili Öğrenciler,
Aşağıda verilen ifadeler performans ödevi konusunda kendi duygu ve düşüncelerinizi fark etmeniz için hazırlanmıştır. Bu formu doldurarak kendinizi değerlendiriniz ve uygun seçeneği "✓" ile işaretleyiniz.

	EVET	KISMEN	HAYIR
1. Çalışmayı yapmadan önce konuyla ilgili bir ön hazırlık yaptım.			
2. Çalışma boyunca ilgili ve istekliydim.			
3. Çalışmamı hazırlarken geçmiş bilgilerimden faydalandım.			
4. Çalışmanın bütününü kendim yaptım.			
5. Çalışmam sırasında yeni bilgiler öğrendim.			

Öğretmenin Yorumu

.....
.....
.....

Ölçütler	Çok İyi (3)	İyi (2)	Geliştirilmeli (1)	Seviye	Dönütler
Araştırma ve Görüş Alma	Konuyla ilgili yeterince araştırma yapılmıştır.	Konuyla ilgili araştırmalarda eksiklikler bulunmaktadır.	Konuyla ilgili yeterince araştırma yapılmamıştır.		
Düzenleme	Kaynaklardan toplanan bilgiler özgün bir anlatım ve kişisel yorumlar eklenerek bir araya getirilmiştir.	Kaynaklardan toplanan bilgiler kendi ifadeleriyle bağlanmış ve bilgilere kısmen yorum katılmıştır.	Kaynaklardan toplanan bilgiler, kendi ifadeleriyle ve yorum da katılarak sistemli bir şekilde bir araya getirilmemiştir.		
İçerik	Konu tüm yönleriyle ifade edilmiştir.	Konu kısmen ifade edilmiştir.	Konu yeterince ifade edilememiştir.		
Raporlaştırma	Performans görevi ürünü tam olarak hazırlanmış. Araştırma sonuçları ürüne tam olarak yansıtılmıştır.	Performans görevi ürününde kısmen eksiklikler vardır. Araştırma sonuçları ürüne kısmen yansıtılmıştır.	Performans görevi ürününde çok eksiklikler vardır. Araştırma sonuçları ürüne yansıtılmamıştır.		

SÖZLÜK

A-B-C-Ç

adak: İnsanın yerine getirmeyi kendisine borç kıldığı, vaad ettiği şey.

adap: En iyi hâl ve hareketler, ölçülü davranışlar, kişiler arasındaki iyi ilişkileri düzenleyen kurallar, uyulması gereken görgü kuralları.

arşın: Yaklaşık 68 santimetreye eşit olan uzunluk ölçüsü.

ayin: Bir dinin, mezhebin veya tarikatın kendine özgü ibadet töreni.

bilinç: İnsanın kendisini ve çevresini tanıma yeteneği; şuur.

çap: Cisimlerin genişliği.

D-E-F-G-Ğ-H

dergâh: Dervişlerin ibadet ve eğitim amacıyla kullandıkları mekânlar.

diyagram: Herhangi bir olayın değişimini gösteren grafik.

evrensel: Bütün insanlığı ilgilendiren.

hamt: Allah'ı (cc) iyilik, güzellik, üstünlük ve erdemlilikle niteleme, övme, şükretme.

hat: Arap alfabesiyle güzel yazı yazma sanatı ve bu biçimde yazılmış yazı.

hikmet: İnsanın varlıkların hakikatini, gerçek yüzünü, gücü oranında bilip ona göre hareket etmesi.

hoşnut: Bir davranış, bir durum veya bir kimseden memnun olan, yakınması olmayan.

hutbe: Bir topluluk karşısında yapılan etkileyici konuşma, nutuk, hitabet.

I-İ-J-K-L

inkâr: Bir şeyin gerçek ya da doğru olduğunu kabul etmemek.

inziva: Kendini Allah'a (cc) adayıp dünya işlerinden el çekme.

itaat etmek: Emir ve yasaklara uymak.

kelam: İslam dininin inanç esaslarını konu edinen ilim.

kırba: İçinde su taşınan ağzı dar, altı geniş, deriden yapılmış kap (torba).

kıssa: Bir kimse yahut bir şeye ait hadiselerin adım adım, nokta nokta takip edilerek anlatılması, hikâye edilmesi ve bu niteliği taşıyan hikâye.

M-N-O-Ö-P

mabet: İçinde ibadet edilen yapı; tapınak, ibadethane.

mensup: Bir yerle veya bir kimseyle bağlantısı olan, ilişkili.

meşru: Doğru, haklı, yasal olan.

mevki: Yer, makam.

münzevi: Topluluktan kaçan, yalnız başına kalmayı seven.

mürşit: Rehber, kılavuz, doğru yolu gösteren, öğretmen, irşat eden kimse.

müsamaha: Hoşgörü, kolaylık göstermek.

müstehap: Dinen emredilmediği hâlde yapıldığında sevap kazandıran davranış.

naaş: Ölünün cesedi, vücudu.

nazil olmak: Allah'ın (cc) dilediği emir, hüküm ve bilgileri peygamberine bildirmesi.

niyaz: Yalvarma, yakarma.

R-S-Ş

Ravza-i Mutahhara: Hz. Peygamber'in Medine'deki mescidinde, kabri ile minberi arasındaki "tertemiz gül bahçesi" anlamına gelen bölüm.

ritüel: Bir din veya inanç sistemine ait ibadet, ayin, merasim.

sahabe: Hz. Muhammed'i (sav) görmüş ve onun sohbetinde bulunmuş Müslümanlar; ashap, ashabıkiram.

salih amel: Dayanaklarını Kur'an-ı Kerim ve sünnetten alan, insanın imanını güçlendirmek için niyetli olarak yapılan tüm güzel davranışlar, inançlar, ibadetler ve insanlığın faydasına yapılan işler.

sebat: Sözünden veya kararlarından dönmeme.

semah: Alevi ve Bektaşilerin cem törenlerinde dönerek yapılan ritüel.

suret: Dış görünüş, biçim.

sünnet: Hz. Peygamber'in sözleri, davranışları ve sahabelerinin yapmış olduğu olumlu davranışları onaylaması.

T-U-Ü-V-Y-Z

tasavvur: Düşünce, amaç, niyet, maksat.

tasvir: Benzetme, bir şeyin veya kimsenin resmini yapma.

tekke: Tarikattan olanların barındıkları, ibadet ve tören yaptıkları yer.

tenzih etmek: Allah'ı, şanına ve zatına layık olmayan

şeylerden uzak ve yüce tutma; yaratılmışlara

ait olan her türlü eksikliği

Allah'a yakıştırmama.

terviye: Zilhicce ayının sekizinci günü.

tesis etmek: Kurmak, ortaya çıkarmak, oluşturmak.

tevhit: Allah'ın (cc) birliğine inanma, bir sayma.

tezhip: Levhaların, yazma kitapların, sayfaların yaldız ve boya ile bezenmesi, yaldızlanması ile yapılan süsleme sanatı.

vacip: İslam fıkhında, yapılması farz seviyesinde olmayan fakat sünnetten daha kuvvetli olan dinî hükümler.

vazife: Bir nesne veya bir kimsenin yaptığı iş.

zaviye: Küçük tekke.

KAYNAKÇA

Adam, Baki. "Yahudilik". *Dinler Tarihi (El Kitabı)*. ed. Baki Adam. 62-136. Ankara: Grafiker Yayınları, 9. Basım, 2023.

Ağca, Cuma (ed.). *Dinler Tarihi*. Ankara: Berikan Yayınevi, 8. Basım, 2017.

Alalu, Suzan vd. *Yahudilikte Kavram ve Değerler*. İstanbul: Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayınları, 2001.

Algar, Hamid. "Bahâeddin Nakşibend". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 4/458-460. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1991.

Algar, Hamid. "Nakşibendiyye". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 32/335-342. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2006.

Atar, Fahrettin. "Akîka". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 2/263-264. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1989.

Avcı, Casim - İdris, Mevlâna. *Hz. Muhammed'in Hayatı*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2016.

Aydın, Mahmut. *Anahatlarıyla Dinler Tarihi*. Samsun: Ensar Neşriyat, 2013.

Azamat, Nihat. "Kâdiriyye". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 24/131-136. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2001.

Bardakoğlu, Ali. "Kurban (İslâm'da Kurban)". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 26/436-440. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2002.

Bayraktar, İbrahim. "Bayram". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 5/ 259-261. İstanbul:Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1992.

Baz, İbrahim. "Tasavvufun Tesir Halkası". *Tasavvuf El Kitabı*. ed. Kadir Özköse. 296-303. Ankara: Grafiker Yayınları, 1. Basım, 2012.

Bilgin, A. Azmi. "Tekke Edebiyatı". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 40/381-384. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2011.

Boynukalın, Mehmet. "Umre". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 42/150-153. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2012.

Buhari, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail. *el-Camiü's-Sahih*. nşr. Muhammed Züheyr bin Nasr. 8 Cilt. b.y.: Daru Tavki'n-Necat, 2. Basım, 1422/2001.

Cebeci, Lütfullah. "İsrâfil". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 23/180-181. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2001.

Cebeci, Lütfullah. "Mîkâil". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 30/45-46. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2020.

Coşkun, Hasan. "Alevi/Bektaşi Geleneğinde Dedelik Kurumu, Sivas Kangal Türkmen Alevileri Örneği". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 85 (Mart 2018), 43-62.

Coşkun, Nilgün. Ç. "Anadolu Alevilerinde Cemler ve Bu Cemlerin Sosyokültürel Hayattaki İşlevleri". *Folklor/ Edebiyat*, 20/78 (2014), 9-28.

Demirci, Kürşat. "Hıristiyanlık". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 17/328-340. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998.

Demirci, Kürşat. "Hinduizm". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 18/112-116. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998.

Derin, İsmail. *Âlemlere Rahmet Hz. Muhammed.* ed. Dr. Fatih Kurt. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 3. Basım, 2019.

Dönmez, İbrahim Kâfi. "İslâm Dini". *İlmihal - İman ve İbadetler*. ed. Hayreddin Karaman vd. 1/15-66. Ankara: TDV Yayınları, 19. Basım, 2012.

Ebu Davud, Süleyman b. el-Eş'as es-Sicistânî. *es-Sünen*. Beyrut: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1988.

Eraslan, Kemal. "Ahmed Yesevî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 2/159-161. İstanbul: TDV Yayınları, 1989.

Eraydın, Selçuk. *Tasavvuf ve Tarîkatlar*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Yayınları, 4. Basım, 1994.

Erbaş, Ali (ed.). *Yaşayan Dünya Dinleri.* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, 3. Basım, 2013.

Erdem, Hüsamettin. "Dîn Ahlâk ve İlahî Dinlerden Yahudilik, Hristiyanlık ve Müslümanlık'taki Bazı Ahlakî Meselelere Mukayeseli Bir Yaklaşım". *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 3/3, 235-254, 1990.

Eroğlu, Ahmet Hikmet. “Hıristiyanlık”. *Dinler Tarihi (El Kitabı).* ed. Baki Adam. 136-200. Ankara: Grafiker Yayınları, 9. Basım, 2023.

Ersal, Mehmet - Ersöz, Serpil. “Alevi Gülbenglerinin Temel Yapısı Üzerine Bir Değerlendirme”. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 65 (2013), 53-80.

Ersoy, Ruhi - Büşra Baysal. “Şeb-i Arûs Törenleri’nin Politik ve Kültürel İşlevleri”. *Milli Folklor* 18/144 (2024), 16-27.

Erul, Bünyamin. “Vedâ Haccı”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 42/590-591. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2012.

Erul, Bünyamin. “Vedâ Hutbesi”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 42/591-593. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2012.

Evliyaoğlu, Gökhan. *Çocuk ve Dua.* Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 4. Basım, 1991.

Fayda, Mustafa. “Muhammed”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 30/406-421. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2020.

Fettâh, İrfan Abdulhamîd. “Eş’arî, Ebü’l-Hasan”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 11/444-447. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1995.

Fığlalı, Ethem Ruhi. *Günümüz İslam Mezhepleri*. İzmir: İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları, 2008.

Fığlalı, Ethem Ruhi. “Hüseyin”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 18/518-521. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998.

Gürkan, Salime Leyla. “Ölüm”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 34/32-34. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2007.

Halley, Alex. *Malcolm X*. çev. Yaşar Kaplan. İstanbul: İnsan Yayınları, 12. Basım, 2020.

Harman, Ömer Faruk. “Hac”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 14/ 382-386. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1996.

Işık, Emin. “Alak Sûresi”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 2/333-334. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1989.

İbni Mace, Muhammed Ebu Abdullah b. Yezid. *es-Sünen*. Beyrut: Darü İbni’l-Heysem, 2003.

Kalaycı, Mehmet. “Eşarilik”. *İslam Mezhepleri Tarihi*. ed. Hasan Onat - Sönmez Kutlu. 395-422. Ankara: Grafiker, 3. Basım, 2014.

Karagöz, İsmail vd. *Hac İlmihali*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 10. Basım, 2013.

Kaya, Eyyüp Said. “Mâlikî Mezhebi”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 27/519-535. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2003.

Kemal, Yahya. *Kendi Gök Kubbemiz*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, 1992.

Kılavuz, Ahmed Saim. “Akaid”. *İlmihal-İman ve İbadetler.* ed. Hayreddin Karaman vd. 1/68-140. Ankara: TDV Yayınları, 17. Basım, 2010.

Kılavuz, Saim. “Akaid”. *İman ve İbadetler İlmihal.* ed. Hayrettin Karaman vd. 1/68-140. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 10. Basım, 2006.

Kılavuz, Ahmet Saim. “Azrâil”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 4/350-351. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1991.

Kırlangıç, Hicabi. *Mesnevi’den Öyküler.* Ankara: Millî Eğitim Basımevi, 2017.

Kıyak, Abdülkadir. “Yahudilik’te Ahlak, Değer ve İdeal İnsan Tasavvuru”. *Uluslararası Sempozyum İnsani Değerlerin Yeniden İnşası 19-21 Haziran 2014*. ed. Cengiz Gündoğdu. 1/133-148. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 2015.

Koca, Ferhat. “Hanbelî Mezhebi”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 15/525-547. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1997.

Köksal, M. Asım. *Peygamberler Tarihi*. Ankara: TDV Yayınları, 2004.

Kur’an-ı Kerim Meâli. çev. Halil Altuntaş - Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 3. Basım, 2011.

Kurt, Ali Osman - Aykıt, Dursun Ali. *Dinler Tarihi.* Ankara: Bilimsel Araştırma Yayınları, 4. Basım, 2022.

Küçük, Osman Nuri. “Tatbiki Bir İlim Oluşu”. *Tasavvuf El Kitabı*. ed. Kadir Özköse. 35-42. Ankara: Grafiker Yayınları, 1. Basım, 2012.

Mehmetoğlu, Ali Ulvi. “Din (İlahiyat)”. *Sosyal Bilimler Ansiklopedisi*. 1/319-320. Ankara: Tübitak Bilim Yayınları,

2021.

Mevlâna, Celaleddin. *Mesnevi*. çev. Velid Çelebi İzbudak. 3. Cilt. İstanbul: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 3. Basım, 2018.

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu. *İlkokul-Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (4,5,6,7 ve 8. Sınıf)*. Ankara: 2026.

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu. *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni*. Ankara: 2026

Müslim, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc. *el-Camiü's-Sahih*. nşr. Muhammed Fuad Abdülbaki. Kahire: y.y., 1374-75/1955-56.

Nesai, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb b. Ali. *es-Sünenü'l-Kübra.* nşr. Müessesetü'r-Risale, Beyrut: 2001.

Ocak, Ahmet Yaşar. "Alevî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 2/368-369. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1989.

Ocak, Ahmet Yaşar. "Bektaşîlik". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 5/373-379. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1992.

Öğüt, Salim. "Hac". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 14/ 389-397. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1996.

Öngören, Reşat. "Başlıca Tarîkatlar". *Tasavvuf El Kitabı*. ed. Kadir Özköse. 253-272. Ankara: Grafiker Yayınları, 1. Basım, 2012.

Öngören, Reşat. "İslamlaşma Faaliyetleri". *Tasavvuf El Kitabı.* ed. Kadir Özköse. 304-308. Ankara: Grafiker Yayınları, 1. Basım, 2012.

Öngören, Reşat. "Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 29/441-448. Ankara:-Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2004.

Öngören, Reşat. "Tasavvuf". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 40/119-126. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2011.

Önkal, Ahmet. "Hicret", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 17/458-462. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998.

Öz, Mustafa. "Ehl-i Beyt". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 10/498-501. İstanbul:Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994.

Özdemir, Cafer. "Alevi-Bektaşi Kültüründe "Lokma" Geleneği". IV. Uluslararası Alevilik ve Bektaşilik Sempozyumu (Türkiye- Ankara, 18-20 Ekim 2018). Ed. Orhan Kurtoğlu - Ayşe Çamkara Erginer. 247-264. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi: Türk Kültürü Açısından Hacı Bektaş-ı Velî Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları, 1. Basım, 2018.

Özkan, Mustafa. "Medine Vesikası". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 2/212-215. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2019.

Sevin, Selçuk. "Adaklı İlçesi / Karer Bölgesi'ndeki Sütlüce Köyü Babamansur Kür Hüseyin Dergâhın Postnişi Pir Selçuk Sevin Dede'nin Sunum Bildirisidir." *Geçmişten Günümüze Alevilik I. Uluslararası Sempozyumu (3-5 Ekim 2013).* ed. Mehmet Yazıcı. 1/38-58. Bingöl: Bingöl Üniversitesi Yayınları, 1. Basım, 2014.

Sinanoğlu, Mustafa. "İman". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 22/212-214. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2000.

Sofuoğlu, Nesrin. "Hacı Bektâş Velî'nin Malâkâtı Bağlamında İnanç ve Ahlâk Öğretileri". *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* Özel Sayı (2021), 537-567.

Sürmeli, Mehmet vd. *Dinî Terimler Sözlüğü.* ed. Ahmet Nedim Serinsu. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2009.

Şahin, Haşim. "Ocak". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 33/316-317. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2007.

Şentürk, Lütfi - Yazıcı, Seyfettin. *İslam İlmihali*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 34. Basım, 2019.

Tirmizi, Ebu İsa Muhammed bin İsa. *Sünen-i Tirmizî*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

Topaloğlu, Bekir. "Âhiret". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 1/543-548. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1988.

Topaloğlu, Bekir. "Cennet (Cennetin İsimleri)". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 7/376-386. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993.

Toprak, Süleyman. "Münker ve Nekir". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 32/14-15. İstanbul: Türkiye

Diyanet Vakfı Yayınları, 2006.

Tümer, Günay. "Budizm". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 6/352-360. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1992.

Uludağ, Süleyman. "Dünya". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 10/22-25. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994.

Uzun, Mustafa İsmet. "Gülbank". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 14/232-235. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1996.

Üçer, Cenksu. "Cemevi: Âdâb ve Erkânın İcrâ Edildiği Mekân". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 88 (2018), 59-84.

Üçer, Cenksu. *Tokat Yöresinde Geleneksel Alevîlik.* Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2006.

Üzüm, İlyas. "Kirâmen Kâtibîn". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 26/59-60. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2002.

Yaman, Ali. "Alevilikte Ocak Kavramı: Anlam ve Tarihsel Arka Plan". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 60 (2011), 43-64.

Yaşaroğlu, M. Kâmil. "Nâs Sûresi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 32/392-393. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2006.

Yaşaroğlu, M. Kâmil. "Nasr Sûresi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 32/416-417. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.

Yaşaroğlu, M.Kâmil. "Vakit". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 42/488-491. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2012.

Yaşaroğlu, M.Kâmil. "Zilhicce". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 44/415-416. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2013.

Yavuz, Yusuf Şevki. "Âmentü". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 3/28-30. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1991.

Yavuz, Y. Şevki - Ünal, Zeki. "Cebrâil". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 7/202-204. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993.

Yavuz, Yusuf Şevki. "Eş'ariyye". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 11/447-455. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1995.

Yavuz, Yusuf Şevki. "Mâtürîdiyye". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 28/165-175. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993.

Yazıcı, Seyfettin. *Temel Dinî Bilgiler. Ankara:* Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2017.

Yeprem, M. Saim. "Dinin Anlaşılmasında ve Hayata Geçirilmesinde Yorum ve Yeri", *II. Din Şûrası Tebliğ ve Müzakereleri.* 1/280-285. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2003.

Yılmaz, Hasan Kâmil. "Cem". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 7/278-279. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993.

Yitik, Ali İhsan. "Budizm". *Yaşayan Dünya Dinleri.* ed. Mehmet Görmez. 307-341. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 1. Basım, 2007.

Yitik, Ali İhsan. "Hinduizm". *Dinler Tarihi (El Kitabı).* ed. Baki Adam. 322-358. Ankara: Grafiker Yayınları, 9. Basım, 2023.

Yücel, İrfan. *Peygamberimizin Hayatı.* Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 21. Basım, 2012.

Bu kitapta İSNAD Sonnot Atıf Sistemi'nden yararlanılmıştır.

İsnad Sonnot

CEVAP ANAHTARI

GÖRSEL VE GENEL AĞ KAYNAKÇASI

25°D
30°D
35°D
40°D
45°D
50°D
40°K
35°K
ROMANYA
Bükreş
UKRAYNA
RUSYA FEDERASYONU
HAZAR DENİZİ
Sofya
BULGARİSTAN
K A R A D E N İ Z
GÜRCİSTAN
Tiflis
YUNANİSTAN
Atina
EGE DENİZİ
Edirne
Kırklareli
Tekirdağ
İstanbul
Kocaeli
Düzce
Bartın
Zonguldak
Karabük
Kastamonu
Sinop
Samsun
Ordu
Giresun
Trabzon
Rize
Artvin
Ardahan
ERMENİSTAN
AZERBAYCAN
Kars
Erivan
Iğdır
Nahçıvan Ö.C. (AZERBAYCAN)
Erzurum
Ağrı
Erzincan
Sivas
Tunceli
Bingöl
Muş
Van
Bitlis
Siirt
Hakkâri
Şırnak
Mardin
Batman
Diyarbakır
Elâzığ
Malatya
Adıyaman
Kahramanmaraş
Gaziantep
Şanlıurfa
Kilis
Osmaniye
Adana
Hatay
Mersin
Antalya
Isparta
Burdur
Denizli
Muğla
Aydın
Konya
Karaman
Niğde
Aksaray
Nevşehir
Kırşehir
Yozgat
Çorum
Amasya
Tokat
Çankırı
Karabük
Bolu
Sakarya
Kocaeli
Yalova
Bursa
Çanakkale
Bilecik
Ankara
Eskişehir
Kütahya
Balıkesir
Afyonkarahisar
Uşak
Manisa
İzmir
Gökçeada
Bozcaada
Kayseri
Tuz Gölü
Van Gölü
Urumiye Gölü
İRAN
S U R İ Y E
I R A K
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
Erenköy
Lefkoşa
GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ
LÜBNAN
Beyrut
Şam
Bağdat
A K D E N İ Z
L İ B Y A
M I S I R
FİLİSTİN
Batı Şeria
Tel Aviv
FİLİSTİN
Gazze Şeridi
Doğu Kudüs
İSRAİL
Süveyş K.
TÜRKİYE'NİN MÜLKİ İDARE BÖLÜMLERİ İLE KARA VE DENİZ KOMŞULARI HARİTASI
BAŞKENT
Ankara
İL MERKEZİ
Elâzığ
GÖL
ÜLKE SINIRI
ÖZERK BÖLGE SINIRI
AKARSU
0 50 100 200 300 400
km
Harita Genel Müdürlüğü tarafından üretilmiştir.

TÜRK DÜNYASI HARİTASI
Bağımsız Türk Devletleri
Türk Cumhuriyetleri, Türk Bölgeleri
Türk Toplulukları
0 250 500 1.000 1.500 2.000 km
TÜRK CUMHURİYETLERİ, TÜRK BÖLGELERİ
1 GAGAVUZ YERİ
2 KARAÇAY-ÇERKESYA
3 KABARDİN-BALKARYA C.
4 DAĞISTAN C.
5 ÇUVAŞİSTAN C.
6 TATARİSTAN C.
7 BAŞKURT C.
8 KARAKALPAKİSTAN C.
9 ALTAY C.
10 HAKASYA C.
TÜRK TOPLULUKLARI
a Avrupa'daki Türkler
b Kosova Türkleri
c Yunanistan Türkleri
ç Bulgaristan Türkleri
d Romanya Türkleri
e Suriye Türkmenleri
f Irak Türkmenleri
g İran Türkleri
h Afganistan Türkmenleri
ı Pakistan Türkmenleri
i Hindistan Türkmenleri
j Çin H. C. Türkleri
k Moğolistan Türkleri
l Rusya Federasyonu Türkleri
ÜLKE KISALTMALARI
ARNAVUTLUK ARN
BELÇİKA BEL
BOSNA - HERSEK BH
GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ GKRY
HIRVATİSTAN HRV
İSVİÇRE İSV
KARADAĞ KRD
KOSOVA KSV
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ KKTC
KUZEY MAKEDONYA KMKD
LİHTENŞTAYN LİH
SIRBİSTAN SRB
RUSYA FEDERASYONU
SAHA (YAKUT) C.
TÜVA C.
KAZAKİSTAN
MOĞOLİSTAN
ÇİN HALK CUMHURİYETİ
SİNCAN UYGUR ÖZERK BÖLGESİ
TÜRKİYE
SURİYE
IRAK
İRAN
AFGANİSTAN
PAKİSTAN
HİNDİSTAN
TÜRKMENİSTAN
ÖZBEKİSTAN
KIRGIZISTAN
TACİKİSTAN
AZERBAYCAN
GÜRCİSTAN
UKRAYNA
BELARUS
POLONYA
ROMANYA
BULGARISTAN
YUNANİSTAN
ALMANYA
FRANSA
İSPANYA
PORTEKİZ
İTALYA
İSVEÇ
FİNLANDİYA
NORVEÇ
İZLANDA
İNGİLTERE
HOLLANDA
DANİMARKA
MACARİSTAN
SLOVAKYA
MOLDOVA
FAS
CEZAYİR
TUNUS
LİBYA
NİJER
ÇAD
MISIR
SUDAN
SUUDİ ARABİSTAN
KUVEYT
KATAR
BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ
UMMAN
YEMEN
BANGLADEŞ
Norveç Denizi
Barents Denizi
Kara Denizi
Beyaz Deniz
Ohotsk Denizi
Bering Denizi
Kuzey Denizi
Baltık Deniz
Manş Denizi
Akdeniz
Karadeniz
Hazar Denizi
Umman Denizi
Yemen Denizi
Kızıldeniz
Moskova
Astana
Taşkent
Aşkabat
Bişkek
Kabil
Tahran
Bağdat
Ankara
Trabzon
Kahire
Amman
Riyad
Sana
Muskat
Yeni Delhi
Dakka
Pekin
Ulanbator
Berlin
Varşova
Minsk
Kiev
Bükreş
Sofya
Atina
Roma
Madrid
Lizbon
Paris
Brüksel
Amsterdam
Kopenhag
Oslo
Helsinki
Stockholm
Dublin
Reykjavik
Trablus
Tunus
Cezayir
Rabat
Fas
Lefkoşa KKTC
GKRY
FİLİSTİN
URDUN
KUVEYT
Kuveyt
Doha
Abu Dabi
Dubai
Sana
Aden
Kabil
Jelalabad
Kandahar
Herat
Mezar-ı Şerif
Kunduz
Taşkurgan
Hotan
Kaşgar
Ürümçi
Lhasa
Gangtok
Thimphu
Katmandu
Dakka
Kalküta
Bombay
Karaçi
Lahor
Multan
Delhi
Agra
Jaipur
Ahmedabad
Surat
Nagpur
Haydarabad
Bangalor
Madras
Kalkan
Kolombo
Male
Port Louis
Antananarivo
Maputo
Harare
Lusaka
Lilongve
Dodoma
Nairobi
Addis Ababa
Asmara
Khartum
Juba
Bangui
Yaunde
Abuja
Niamey
Bamako
Nouakchott
Dakar
Conakry
Freetown
Monrovia
Abidjan
Accra
Lome
Cotonou
Yamoussoukro
Ouagadougou
Lagos
Port Harcourt
Douala
Libreville
Brazzaville
Kinşasa
Luanda
Windhoek
Gaborone
Pretoria
Johannesburg
Durban
Maputo
Antananarivo
Port Louis
Male
Kolombo
Kalkan
Vladivostok
Habarovsk
Yakutsk
Magadan
Petropavlovsk
Anadyr
Novosibirsk
Omsk
Tomsk
Krasnoyarsk
Irkutsk
Yekaterinburg
Perm
Kazan
Samara
Volgograd
Saratov
Rostov
Krasnodar
Sochi
Grozni
Astrahan
Orenburg
Ufa
Çelyabinsk
Kurgan
Tyumen
Surgut
Nizhnevartovsk
Norilsk
Tiksi
Murmansk
Arkhangelsk
Petrozavodsk
Vologda
Yaroslavl
Nizhniy Novgorod
Kirov
Ulyanovsk
Penza
Tambov
Voronej
Belgorod
Kursk
Orel
Bryansk
Smolensk
Tver
Pskov
Novgorod
Sankt Petersburg
Vyborg
Kaliningrad
Gdansk
Poznan
Wroclaw
Katowice
Krakow
Lodz
Warszawa
Bialystok
Lublin
Rzeszow
Przemysl
Lviv
Ternopil
Khmelnytskyi
Zhytomyr
Kyiv
Chernihiv
Sumy
Kharkiv
Poltava
Dnipro
Zaporizhzhia
Mariupol
Donetsk
Luhansk
Simferopol
Sevastopol
Yevpatoriya
Kerch
Feodosiya
Yalta
Odesa
Mykolayiv
Kherson
Chisinau
Tiraspol
Balti
Cahul
Ungheni
Soroca
Edirne
Kırklareli
Tekirdağ
Çanakkale
Balıkesir
İzmir
Aydın
Muğla
Antalya
Isparta
Burdur
Afyonkarahisar
Uşak
Manisa
Denizli
Aksaray
Konya
Karaman
Mersin
Adana
Osmaniye
Gaziantep
Kilis
Şanlıurfa
Mardin
Batman
Siirt
Şırnak
Hakkari
Van
Muş
Bitlis
Bingöl
Tunceli
Elazığ
Malatya
Adıyaman
Diyarbakır
Erzincan
Sivas
Yozgat
Kırıkkale
Kırşehir
Nevşehir
Niğde
Kayseri
Tokat
Amasya
Çorum
Samsun
Ordu
Giresun
Trabzon
Rize
Artvin
Ardahan
Kars
Iğdır
Ağrı
Erzurum
Bayburt
Gümüşhane
Karabük
Zonguldak
Bartın
Kastamonu
Çankırı
Sinop
Düzce
Bolu
Yalova
Sakarya
Kocaeli
Bilecik
Eskişehir
Kütahya
Afyonkarahisar
Uşak
Manisa
Aydın
Muğla
Antalya
Isparta
Burdur